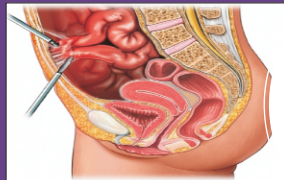

امراض جراحی سیستم هضمی و ملحقات آن

پوهاند دوکتور عبدالوهاب نورا

AFGHANIC

In Dari PDF
2012

Kabul Medical University

پوهنتون طبي کابل

Funded by:
DAAD Deutscher Akademischer Austausch Dienst
German Academic Exchange Service

Abdominal Surgery

Prof. Dr. Abdul Wahab Noora

Download: www.ecampus-afghanistan.org

پوهنتون طبي کابل

Kabul Medical University

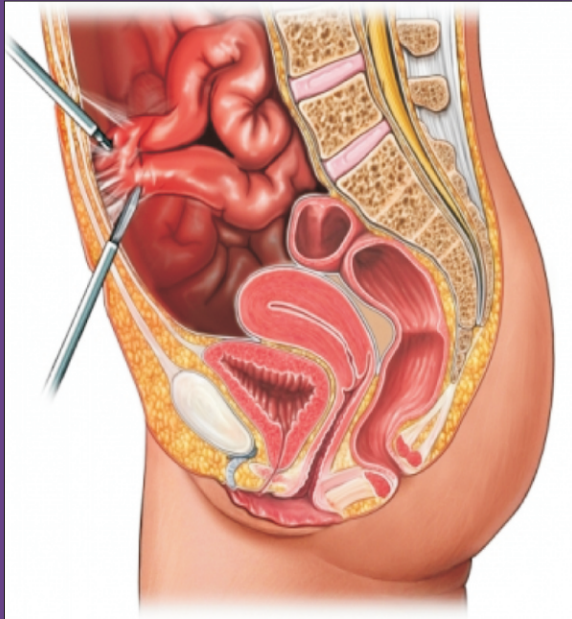
AFGHANIC

امراض جراحی سیستم هضمی و ملحقات آن

امراض جراحی سیستم هضمی
و ملحقات آن

Prof. Dr. Abdul Wahab Noora

Abdominal Surgery

Abdominal
Surgery

Funded by:
DAAD Deutscher Akademischer Austausch Dienst
German Academic Exchange Service

پوهاند دوکتور عبدالوهاب نورا

۱۳۹۱

پوهاند دوکتور عبدالوهاب نورا

2012

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون طبي کابل

امراض جراحی سیستم هضمی و ملحقات آن

پوهاند دوکتور عبدالوهاب نورا

۱۳۹۱

نام کتاب	امراض جراحی سیستم هضمی و ملحقات آن
مؤلف	پوهاند دوکتور عبدالوهاب نورا
ناشر	پوهنتون طبی کابل
وب سایت	www.kmu.edu.af
چاپ	مطبعه سهر، کابل، افغانستان
تیراژ	۱۰۰۰
سال	۱۳۹۱
داونلود	www.ecampus-afghanistan.org

کتاب هذا توسط انجمن همکاریهای اکادمیک آلمان (DAAD) از بودیجه وزارت خارجه فدرالی آلمان تمویل شده است. امور اداری و تخنیکي کتاب توسط موسسه افغانیک انجام یافته است. مسؤلیت محتوا و نوشتن کتاب مربوط نویسنده و پوهنخی مربوطه می باشد. ارگان های کمک کننده و تطبیق کننده مسؤل نمی باشند.

اگر میخواهید که کتابهای تدریسی طبی شما چاپ گردد، با ما به تماس شوید:
داکتر یحیی وردک، وزارت تحصیلات عالی، کابل

دفترا: ۰۷۵۶۰۱۴۶۴۰

ایمیل: wardak@afghanic.org

تمام حقوق نشر و چاپ همراي نویسنده محفوظ است.

ای اس بی ان: 9789936200739

پیام وزارت تحصیلات عالی

در جریان تاریخ بشریت کتاب برای کسب علم و دانش نقش عمده را بازی کرده و جز اساسی پروسه درسی بوده که در ارتقای کیفیت تحصیلات دارای ارزش خاص میباشد. از اینرو باید با در نظر داشت ستندردها و معیارهای شناخته شده جهانی و ضروریات جوامع کتب و مواد درسی جدید برای محصلین آماده و چاپ گردد.

از اساتید محترم موسسات تحصیلات عالی کشور قلبا اظهار سپاس و قدردانی مینمایم که با تقبل زحمات در جریان سالهای متممادی با تالیف و ترجمه کتب درسی دین ملی خود را ادا نموده اند. از سایر اساتید و دانشمندان گرانقدر نیز صمیمانه تقاضا مینمایم که در رشته های مربوطه خود کتب و سایر مواد درسی را تهیه نمایند، تا بعد از چاپ در دسترس محصلین گرامی قرار داده شوند.

وزارت تحصیلات عالی وظیفه خود میداند تا جهت ارتقای سطح دانش محصلین عزیز کتب و مواد درسی جدید و معیاری را آماده نماید.

در اخیر از وزارت خارجه کشور آلمان، موسسه DAAD، سایر ادارات و اشخاصی که زمینه چاپ کتب طبی اساتید محترم پوهنخی های طب کشور را مهیا ساخته اند صمیمانه تشکر مینمایم.

امیدوارم که این کار سودمند ادامه یافته و به سایر بخش ها نیز گسترش یابد.

با احترام

پوهاند دوکتور عبیدالله عبید

وزیر تحصیلات عالی

کابل، ۱۳۹۱

چاپ کتب درسی پوهنځی های طب

استادان گرامی و محصلین عزیز!

کمبود و نبود کتب درسی در پوهنتون های افغانستان از مشکلات عمده به شمار می رود. محصلین و استادان با مشکلات زیاد روبرو میباشند. آنها اکثرا به معلومات جدید دسترسی نداشته و از کتاب ها و چپتر های استفاده مینمایند که کهنه بوده و در بازار به کیفیت پایین فوتوکاپی میگردد.

برای رفع این مشکلات در دو سال گذشته ما چاپ کتب درسی پوهنځی های طب پوهنتون های کشور را آغاز نمودیم و تا اکنون ۲۰ عنوان کتب درسی را چاپ نموده و به تمام پوهنځی های طب افغانستان ارسال نموده ایم.

این در حالی است که پلان ستراتیژیک وزارت تحصیلات عالی (۲۰۱۰-۲۰۱۴) کشور بیان می دارد:

« برای ارتقای سطح تدریس، آموزش و آماده سازی معلومات جدید، دقیق و علمی برای محصلان، باید برای نوشتن و نشر کتب علمی به زبان های دری و پشتو زمینه مساعد گردد. برای رفوورم در نصاب تعلیمی ترجمه از کتب و مجلات انگلیسی به دری و پشتو حتمی و لازمی میباشند. بدون امکانات فوق ناممکن است تا محصلان و استادان در تمامی بخش ها به پیشرفت های مدرن و معلومات جدید زود تر دسترسی بیابند.»

استادان و محصلین پوهنځی های طب با مشکلات زیاد مواجه اند. تدریس به میتود کهنه، عدم دسترسی به معلومات و مواد جدید درسی و استفاده از کتب و چپتر های که به کیفیت بسیار پایین در بازار دریافت میگردد از جمله مشکلات عمده در این راستا میباشند. باید آن عده از کتاب هاییکه توسط استادان تحریر گردیده اند جمع آوری و چاپ گردند. با در نظر داشت حالت بحرانی کشور جنگ زده، ما به دوکتوران ماهر و ورزیده نیاز داریم تا بتوانند در بهبود و ارتقای تحصیلات طبی و صحت عامه در کشور سهم فعال بگیرند. از اینرو باید توجه زیادتر برای پوهنځی های طب جلب گردد.

تا به حال ما به تعداد ۲۰ عنوان کتب مختلف طبی برای پوهنځی های طب ننگرهار، خوست، هرات، کندهار، بلخ هرات و کابل را چاپ نموده ایم و پروسه چاپ ۵۰ عنوان دیگر جریان دارد که یک نمونه آن همین کتابی است که فعلا در دسترس شما قرار دارد. قابل یاد آوری است که تمام کتب چاپ شده مذکور بصورت مجانی برای پوهنځی های طب کشور توزیع گردیده اند.

به اثر درخواست وزارت محترم تحصیلات عالی، پوهنتون ها، استادان محترم و محصلین عزیز در آینده می خواهیم این پروگرام را به بخش های غیر طبی (ساینس، انجینیری، زراعت و سایر بخش ها) و پوهنځی های دیگر هم توسعه دهیم و کتب مورد نیاز پوهنتون ها و پوهنځی های مختلف را چاپ نماییم.

از آنجاییکه چاپ نمودن کتب درسی یک پروژه پروگرام ما بوده، بخش های کاری دیگر ما بطور خلاصه قرار ذیل اند:

۱ چاپ کتب درسی طبی

کتابی که در اختیار شما است، نمونه از فعالیت های ما میباشد. ما میخواهیم که این روند را ادامه دهیم تا بتوانیم در زمینه تهیه کتب درسی با پوهنتون های کشور همکاری نماییم و دوران چپتر و لکچرنوت را خاتمه دهیم و نیاز است تا برای موسسات تحصیلات عالی کشور سالانه به تعداد ۱۰۰ عنوان کتاب درسی چاپ گردد.

۲. تدریس با میتود جدید و وسایل پیشرفته

در جریان سال ۲۰۱۰ توانستیم در تمام صنوف درسی پوهنځی های طب بلخ، هرات، ننگرهار، خوست و کندهار پروجکتورها را نصب نماییم. برای ایجاد محیط مناسب درسی باید تلاش گردد که تمام اطاق های درسی و کنفرانس و لابراتوارها مجهز به مولتی میدیا، پروجکتور و سایر وسایل سمعی و بصری گردند.

۳. ارزیابی ضروریات

وضعیت فعلی (مشکلات موجوده و چلنج های آینده) پوهنځی های طب باید بررسی گردد و به اساس آن به شکل منظم پروژه های اداری، اکادمیک و انکشافی به راه انداخته شوند.

۴. کتابخانه های مسلکی

باید در تمام مضامین مهم و مسلکی کتب به معیارهای بین المللی به زبان انگلیسی خریداری و به دسترس کتابخانه های پوهنخی های طب قرار داده شود.

۵. لابراتوارها

در پوهنخی های طب کشور باید در بخش های مختلف لابراتوارهای فعال وجود داشته باشد.

۶. شفاخانه های کدري

هر پوهنخی طب کشور باید دارای شفاخانه کدري باشد و یا در یک شفاخانه شرایط برای تریننگ عملی محصلین طب آماده گردد.

۷. پلان ستراتیژیک

بسیار مفید خواهد بود که هر پوهنخی طب در چوکات پلان ستراتیژیک پوهنتون مربوطه خود دارای یک پلان ستراتیژیک پوهنخی باشد.

از تمام استادان محترم خواهشمندیم که در بخش های مسلکی خویش کتب جدید تحریر، ترجمه و یا هم لکچرنوت ها و چپتر های خود را ایدیت و آماده چاپ نمایند. بعداً در اختیار ما قرار دهند، تا به کیفیت عالی چاپ و به شکل مجانی به دسترس پوهنخی های مربوطه، استادان و محصلین قرار داده شود.

همچنان در مورد نکات ذکر شده پیشنهادات و نظریات خود را به آدرس ما شریک ساخته تا بتوانیم مشترکاً در این راستا قدم های مؤثرتر را برداریم.

از محصلین عزیز نیز خواهشمندیم که در امور ذکر شده با ما و استادان محترم همکاری نمایند.

از وزارت محترم خارجه آلمان و مؤسسه DAAD (همکاری های اکادمیک آلمان) اظهار سپاس و امتنان مینماییم که تاکنون چاپ ۹۰ عنوان کتب طبی درسی را به عهده گرفته که از آن جمله پروسه چاپ ۵۰ عنوان آن جریان دارد. از پوهنخی طب پوهنتون ماینز آلمان (Mainz/Germany) و استاد پوهنخی مذکور دوکتور زلمی توریال، Dieter Hampel و موسسه افغانیک نیز تشکر میکنیم که در امور اداری و تخییکی چاپ کتب با ما همکاری نمودند.

بطور خاص از دفاتر جی آی زیست (GIZ) و CIM (Center for International Migration and Development) یا مرکز برای پناهنده گی بین المللی و انکشاف که برای من امکانات کاری را طی دو سال گذشته در افغانستان مهیا ساخته، است اظهار سپاس و امتنان مینمایم.

از دانشمند محترم پوهاند دوکتور عبید الله عبید وزیر تحصیلات عالی، محترم پوهنوال محمد عثمان بابری معین علمی وزارت، محترم پوهندوی دوکتور گل حسن ولیزی معین اداری و مالی، روسای محترم پوهنتون ها، پوهنخی های طب و استادان گرامی تشکر مینمایم که پروسه چاپ کتب درسی را تشویق و حمایت نمودند.

همچنان از همکاران محترم دفتر هر کدام دوکتور محمد یوسف مبارک، عبد المنیر رحمانزی، احمد فهیم حبیبی، سبحان الله و همت الله نیز تشکر مینمایم که در قسمت چاپ نمودن کتب همکاری نمودند.

داکتر یحیی وردک، وزارت تحصیلات عالی

کابل، نومبر سال ۲۰۱۲ م

نمبر تیلیفون دفتر: ۰۷۵۲۰۱۴۲۴۰

ایمیل آدرس: wardak@afghanic.org

textbooks@afghanic.org

صفحه	فهرست عناوین
الف	مقدمه مولف
	فصل اول : معده واثنا عشر
۱	اناتومی جراحی
۵	فزیولوژی جراحی معده
۱۰	قرحات پپتیک
۱۱	اختلالات قرحه پپتیک
۲۱	تثقب قرحه پپتیک
۲۳	تضیق پیلور
۲۷	نزف قرحه پپتیک
۲۸	تومورهای معده
۳۵	اجسام اجنبی معده
۳۷	توسع حاد معده
۳۹	تدور معده
۴۰	ماخذ
	فصل دوم : امعاء رقیقه
۴۳	اناتومی جراحی
۴۵	هستولوژی
۴۶	فزیولوژی جراحی
۵۰	امراض التهابی امعاء رقیقه (مرض کرون)
۵۸	دیور تیکول میکل
۶۰	انسداد او عیه مساریقی
۶۳	تومورهای امعاء رقیقه
۶۷	ماخذ
	فصل سوم : انسداد امعاء
۶۹	انسداد میخا نیکی امعاء
۷۵	شکل مخصوص انسداد امعاء
۸۲	انسداد فلجی
۸۳	ماخذ
	فصل چهارم : اپندکس
۸۵	اناتومی جراحی
۸۶	اپندیسیت حاد
۸۹	تظا هرات کلینیکی
۹۱	معاینات و تشخیص
۹۲	تداوی
۹۴	اختلالات
۹۵	تومورهای اپندکس
۹۶	ماخذ

فصل پنجم : کولون

۹۸	انا تومی جراحی کولون
۱۰۱	آماده ساختن امعاء برای عملیات جراحی
۱۰۴	کولیت قرحوی
۱۰۹	امراض دیورتیکولیت کولون
۱۱۳	توبرکولوز الیوسیکل
۱۱۶	تومورهای کولون
۱۲۶	ماخذ

فصل ششم : رکتوم و کانال انل

۱۲۷	انا تومی جراحی
۱۳۰	فزیولوژی جراحی
۱۳۳	معاینه یک واقعه مقعدی
۱۳۴	آبسی مقعدی
۱۳۷	فیستول مقعدی
۱۴۰	فیستور مقعدی
۱۴۲	هیموروئید
۱۴۷	پیلونوئیدل ساینس
۱۴۸	خارش مقعدی
۱۴۹	پرولپس رکتوم
۱۵۱	تومورهای رکتوم و کانال انل
۱۵۶	ماخذ

فصل هفتم : امراض کبد

۱۵۹	اناتومی جراحی کبد
۱۷۰	ترضیضات کبد
۱۷۲	آبسی های پیو جینیک کبد
۱۷۴	آبسی های آمیبیک کبد
۱۷۶	کیست هیدا تید کبد
۱۸۰	Portal hypertention
۱۸۴	تومورهای سلیم کبد
۱۸۵	تومورهای خبیث کبد
۱۸۸	ماخذ

فصل هشتم: امراض طرق صفراوی

۱۹۰	انا تومی جراحی
۱۹۴	سنگهای طرق صفراوی
۱۹۶	معاینات طرق صفراوی
۲۰۳	کولی سیستیت حاد
۲۰۷	کولی سیستیت مزمن
۲۰۸	کولی سیستیت بدون سنگ
۲۰۹	Cholangitis& chledocholitheasis
۲۱۲	کرسینوما ی طرق صفراوی خارج کبدی

فصل نهم : امراض پانکراس

۲۱۶	انا تومی جراحی
۲۱۹	فزیولوژی جراحی پانکراس
۲۱۹	ترضیضات و جروحات پانکراس
۲۲۱	پا نکریا تیت حاد
۲۲۸	پا نکریا تیت مزمن
۲۳۲	کیست پا نکراس
۲۳۵	تومورهای پا نکراس
۲۴۲	ماخذ

فصل دهم : امراض طحال

۲۴۴	اناتومی جراحی طحال
۲۴۷	فزیولوژی و پتو فزیولوژی
۲۴۸	ترضیضات طحال
۲۵۱	ضخامه طحال
۲۵۵	Splenectomy (برداشتن طحال)
۲۵۷	ماخذ

فصل یازدهم : پریتوان

۲۵۹	اناتومی و فزیولوژی پریتوان
۲۶۱	پریتونیت حاد (منتشر و موضعی)
۲۶۸	پریتونیت مزمن
۲۷۰	ماخذ

فصل دوازدهم : فتقهای جدار بطن

۲۷۲	عمومیات فتقها
۲۷۴	فتق قابل ارجاع
۲۷۵	فتق غیر قابل ارجاع
۲۷۵	فتق انسدادی
۲۷۵	فتق مختنق
۲۷۸	فتق مغبنی
۲۸۷	فتق لغزنده
۲۹۰	فتق فخذی
۲۹۱	فتق ندبه عملیاتی
۲۹۳	فتق سروی
۲۹۳	فتق اطراف سروی
۲۹۴	فتق شرثوفی
۲۹۵	فتق spigelion
۲۹۵	فتق obturator
۲۹۷	ماخذ

مقدمه

از آنجائیکه علم طب به سرعت انکشاف می یابد و تغییرات چشم گیری در تمام عرصه های طبی به چشم می رسد، بناً ایجاب می نماید تا جهت همگام شدن درین عرصه غرض بلند بردن سویه محصلین طب در زمینه کسب دانش مطابق جوامع پیشرفته گام مهم و ارزنده برداشته و از منابع و مآخذ های جدید استفاده نمود، ازینرو ایجاب می نماید که جهت بلند بردن سطح دانش مسلکی محصلین طب کتاب ها و آثار علمی جدید مطابق کوریکولوم جدید درسی تألیف و هرچه زودتر به دسترس محصلین طب که دوکتران جوان آینده جامعه ما می باشند قرار داد و درین زمینه کوشش بعمل آید که ادغام دسپلین پره کلینیک با کلینیک مطابق معیارات قبول شده جوامع پیشرفته صورت گیرد. این حرکت موثر برای پیشرفت نسل جوان زمینه را مساعد خواهند ساخت تا همگام با جوامع مترقی حرکت نموده و در عرصه خدمت به مردم و جامعه خویش آمادگی های هرچه خوبتر و بهتر داشته باشند. جهت رسیدن به این هدف ایجاب می نماید تا استادان دانشمند با استفاده از منابع علمی و تکنالوژی پیشرفته جدید جهت برآورده شدن این مطلب سعی و تلاش همه جا نبه به خرج دهند تا کتب و آثار علمی موثر تألیف نموده و بدسترس نسل جوان قرار دهند تا باشد که در آینده قشر جوان بتواند از آن استفاده موثر نمایند.

بر مبنای این اصل دیپارتمنت جراحی برای اینجانب وظیفه سپردند تا غرض ترفیع علمی از رتبه پوهنوال به رتبه پوهاند کتاب جراحی سیستم هضمی مطابق کوریکولوم درسی برای صنف چهارم پوهنخی طب معالجوی تألیف نمایم، این فیصله دیپارتمنت جراحی از طرف شورای محترم علمی پوهنتون طبی کابل مورد تأیید قرار گرفت.

این کتاب درسی شامل تمام امراض جراحی سیستم هضمی (از معده الی انوس و ملحقات جهاز هضمی فتقهای جدار بطن و بریتوان) و موضوعات جدیدتر مطابق کوریکولوم درسی صنف چهارم طب معالجوی می باشد.

اینجانب وقتی احساس خوشی خواهم نمود تا کتاب هذا در قسمت بلند رفتن سطح دانش در رشته جراحی به محصلین کمک نموده و مفید واقع شود.

قابل یاد آوری می باشد که از تمام استادان گرانقدر جراحی بخصوص محترم پوهاند دوکتور محمد فرید "عادل" که در قسمت ترتیب و تنظیم این کتاب مرا کمک و همکاری نموده اند اظهار سپاس نمایم .

با احترام

پوهنوال دوکتور عبدالوهاب "نورا"

عضو دیپارتمنت جراحی بطنی

الف

فصل اول

امراض معده واثنا عشر (Diseases of Stomach & Duodenum)

۱	اناتومی جراحی
۵	فزیولوژی جراحی
۱۰	قرحه پپتیک
۱۱	اختلالات قرحه پپتیک
۲۱	نتقب قرحه پپتیک
۲۳	تضيق پیلور
۲۸	نزف قرحه پپتیک
۲۸	تومورهای معده
۳۵	اجسام اجنبی معده
۳۷	توسع حاد معده
۳۹	تندور معده
۴۰	ماخذ

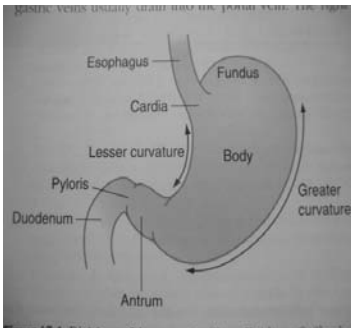

شکل (۱-۱) معده مأخذ (۱)

اناتومی جراحی

معده متوسع ترین قسمت سیستم هضمی میباشد.

موقعیت معده: معده در ربع علوی چپ (LUQ) در خلف و سفلی اضلاع جدار قدامی بطن موقعیت دارد که از ریه چپ و پلورا توسط دیا فرآگم جدا میشود. معده عضو عضلی است که دارای دو سطح قدامی- خلفی بوده و

شکل - ۱-۲. آناتومی معده مأخذ (۳)

توسط کناره‌های آن که بنام انحنای کبیر و انحنای صغیر یاد میشوند، از هم جدا می گردند. انحنای کبیر معده محدب و انحنای صغیر معده شکل مقعر را دارد. سطح قدامی معده بطرف علوی و سطح خلفی بطرف سفلی متوجه می باشد، مری در طرف راست در حدود یک انچ سفلی تر از علوی ترین قسمت معده وارد آن می گردد.

معده از قسمت های ذیل تشکیل یافته است:

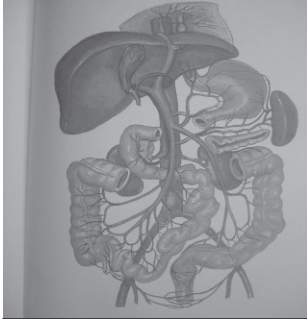
Fundus - قسمت پروگزیمال به مدخل مری یا قسمتی از معده که در فوق اتصال با مری قرار دارد می باشد.

جسم معده (Body) - از fundus الی انتر پیلوریک می باشد. کانال پیلوریک ۲.۵ سانتی متر طول داشته و انتروم وارد معصره پیلور می شود.

پیلور (Pylor) - فاصله بین جسم معده و اثنا عشر می باشد که تابه قسمت اول اثنا عشر ادامه می یابد و عضله ضخیمی دارد که بنام معصره پیلور یاد میشود.

مجاورتهای معده

در قدام - با لوب چپ کبد و دیا فراگم مجاورت دارد، که جدار قدامی بطن معده را احاطه مینماید. در خلف با جسم پانقراس و قسمتی از کلیه چپ و فوق الکلیه چپ و شریان طحالی معده در مجاورت است. شکل (۱-۳)

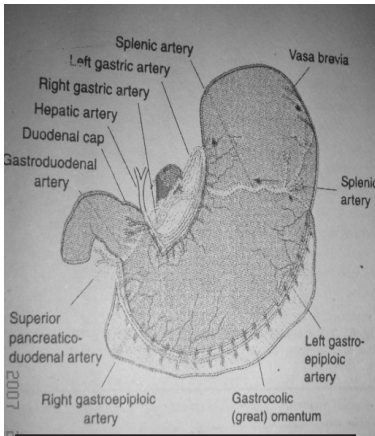

شکل (۱-۳) مجاورت معده با دیگر اعضای بطنی (مآخذ ۷)

اروای معده

شریان معدوی چپ از محور سلیاک منشه می گیرد شکل (۱-۴).

شریان معدوی راست از شریان کبیدی شروع میشود. شریان Gastro-duodenal از شریان کبیدی منشه می گیرد. شریان Gastro-epiploic چپ از شریان طحالی شروع میشود. شریان گاستریک کوتا (Short gastric arteries) از شریان گاسترو دودینال منشه می گیرد.

شکل (۱-۴) اروای معده (مآخذ ۵)

اورده معده

ورید راست و چپ معدوی راساً به ورید باب می ریزد. اورده کوچک Gastroepiploic راست به ورید مساریقی علوی دریناژ میگردد.

دریناز لمفاوی معده

دریناز لمفاوی معده به عقدات اطراف کاردیا، ثرب صغیر، ثرب کبیر و پانکراس به امتداد شراین و قسمتهای اول و دوم اثنا عشر صورت می گیرد. آنعده تومورها ی خبیث که سیستم لمفاوی معده را ماف می سازند اغلباً از محدوده دریناز اولیه عقدات لمفاوی فرا تر می روند، قسمت پروگزیمال انحنای صغیر توسط عقدات لمفاوی معدوی علوی (مجاور GEJ) و ناحیه پروگزیمال انحنای کبیر توسط عقدات لمفاوی طحالی و اومینتال دریناز می شود.

قسمت دیستل معده لمف خویش را به عقدات سوپرا پیلوریک و سب پیلوریک تخلیه می نما ید. نواحی عقدات ثانویه شامل محور سلیاک وپا نکراس می باشد.

حین گاسترکتومی جهت تداوی کانسر معده هر قدر تسلیخ عقدات لمفاوی گسترده باشد احتمال بقای مریض بیشتر خواهد بود.

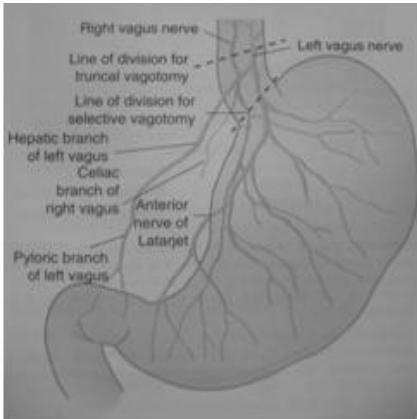
سیستم لمفاوی معده به چهارگروپ تقسیم می گردد:

- ۱- عقدات لمفاوی Subpyloric
- ۲- عقدات لمفاوی Superior gastrics
- ۳- عقدات لمفاوی Suprapyloric
- ۴- عقدات لمفاوی Gastric and Omental

شکل ۵-۱ سیستم لمفاوی ماخذ ۵

تعصیب معده - سیستم عصبی اوتونوم نقش مهمی در کنترل ترشحات و حرکات معده ایفای کند. عصب

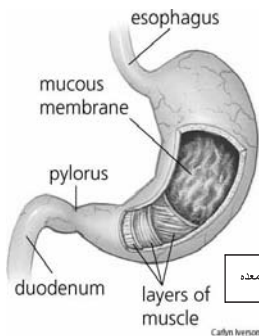

واگوس چپ(قدامی) و عصب واگوس راست(خلفی)بزرگنرودر فاصله بین مری و ابهر موقعیت دارد.شعبات کوچکتری از جسم اصلی عصب حجرات افزازکننده اسید قسمت پروگزیمل واگوس درناحیه سفلی مری جدا شده و تعصیب معده رابرعهده می گیرد شکل (۷-۱).

Fundus وجسم معده تعصیب خویش را از عصب واگوس پروگزیمل می گیرند. انتروم به وسیله اعصاب قدامی و خلفی Latarjet از واگوس تعصیب میشوند.

شکا، ۶-۱- تعصیب معده (ماخذ ۱۹)

عصب Grassi (criminal) یکی از این الیاف عصبی است که از قسمت خلفی عصب واگوس جدا شده و احتمالاً در پیدایش قرحات راجعه بعد از واگوتومی دخیــــل است. Crowfoot عنوان الیا ف عصبی دیستال موجود در انتروم است که عضلات ناحیه انتروپیلوریک را تعصیب می کند. عصب سمپاتیک نیز از طریق شبکه سلپاک در تعصیب معده شرکت می کنند. این الیا ف عصبی توام با او عیه اصلی وارد جدار معده می شوند (۱).

شکا ۷-۱- طبقات مخلف جدار معده

جدار معده از چهار طبقه ذیل تشکیل شده است: مخاط،تحت مخاط، عضلات و سیروزا، حجرات اپیتلیال در پوشاندن سطح مخاط نقش محافظی داشته و مسئول ترشح مخاط وبایکاربانات است.

غداوت و حجرات معده: معده دارای سه قسمت وظیفوی است که هر کدام آن دارای غدوات معدی مخصوص خویش می باشند. کاردیا ناحیه انتقــــالی (transition zone)بین اپیتلیوم سنگفرشی مری واپیتلیوم ساده استوانه ای معده است که غدوات معدی آن توسط حجرات شفاف که موکس افزاز می کنند پوشانیده شده اند.غدوات oxyntic موجود در Fundus وجسم معده توسط حجرات جداری (parietal)که اسید افزازمی نمایند و حجرات اصلی (chief) افزازکننده پپسینوجن اند پوشیده شده اند، آنها همچنین معده را که حاوی حجرات تغیر یافته انواع حجرات اندوکترین argentaffin و

حجرات مخاطی هستند می پوشانند. غدوات پیلور و انتروم توسط حجرات افراز کننده موکس و حجرات G تولید کننده گاسترین مستور شده اند. حجرات سطحی حفاظت اپیتلیوم را در برابر هضم کننده ها واسید معده به عهده دارند و علاوه بر این منبع ترشحات قلوی غنی از سودیم نیز میباشند. حجرات اصلی منبع تولید پپسینوژن می باشند، این انزایم پروتئو لیتیک به شکل فعال خویش به پپسین تبدیل می شود. حجرات جداری با داشتن میتوکاندریها و مصرف انرژی زیاد قادر به ترشح هایدروجن و فکتور داخلی (intrinsic factor) می باشند. حجرات اصلی (واقع در غدوات معدی) دارای گرانولهای زیموژن می باشند. این گرانولها حاوی پپسینوژن غیر فعال بوده که آنرا از طریق آگزوسیتوز به داخل مجرا ترشح می کنند. تحت المخاط معده دارای شبکه غنی شریانی، وریدی، لمفاوی و عصبی می باشد. عضلات معده از داخل به خارج شامل سه طبقه مایل، حلقوی و طولانی می باشند. در قسمت اول معده این سه طبقه به آسانی قابل تفریق هستند و بعد از صرف غذا توسع می یابند. طبقه عضلی حلقوی در ناحیه پیلور و انتروم متباز تر بوده و به مخلوط شدن غذا و خروج منظم آن از معده کمک می کند.

فیزیولوژی معده

از نظر فیزیولوژی معده دارای وظایف ذیل می باشد :

- ذخیره موقتی غذا

- هضم غذا

- تولید فکتور های داخلی (Intrinsic factor).

برای شروع هضم مواد غذایی جامد در معده مدت طولانی (۴ ساعت) ضرورت است تا غذا به پارچه های خورد تر مبدل شوند. غذاهای جامد بصورت طبقه طبقه بروی انحنای بزرگ فوندوس قرار می گیرند درحالیکه مایعات طول معده را به سرعت از طریق انحنای صغیر طی می کنند. بدین ترتیب غذاهای جامد و مایع با هم مخلوط نمی شوند. هضم salivary پارچه های غذا از قست متوسط و هضم معدی از محیط آغاز میشود. پارچه های غذا توسط انتروم خورد شده و ترشحات معده آنها را به شکل محلول مبدل می سازد. ناحیه انتروپیلوریک تا آماده شدن کیموس (chime) جهت دخول ان به اثنا عشر غذا را بطور مداوم به نواحی پروکسیمال معده باز می گرداند.

ترشحات معده

ترشح اسید- اسید هیدروکلوریک توام با آب جز اصلی افرازات معده را شامل می شوند. اسید معده توسط حجرات جداری غدوات فوندوس و جسم معده ترشح می شود (۱۱).

افراز اسید پدیده ای پیچیده است که میکانیزم های اندوکرین و عصبی در تنظیم آن رول دارند. گاسترین توسط حجرات انتروم و شروع اثنا عشر افراز شده و از طریق جریان خون به حجرات جداری می رسد، اسیتیل کولین از نهایت عصب کولینرژیک در مجاورت به مخاط حجرات افراز کننده اسید آزاد می شود. هسٹامین توسط حجرات لامینا پروپریا واقع در فوندوس معده افراز شده و به شکل پارا کرین عمل می کند.

عکس العمل به مقابل غذا را میتوان به سه مرحله سفا لیک، گاستریک و معایی تقسیم کرد.

مرحله سفا لیک - توسط دیدن، بو و طعم غذا تحریک شده و افراز اسید با تحریک عصب و آگوس صورت می گیرد. اسیتیل کولین موجب تحریک مستقیم حجرات جداری و حجرات G انتروم (افراز گاسترین) و جلوگیری از آزاد شدن سوما تو سنا تین می شود. در مرحله سفا لیک حدود 10 mEq اسید افراز می شود.

مرحله کاستریک - با ورود غذا به معده (که گاسترین مهمترین واسطه آن است) شروع می شود. اتساع انتروم، امینواسید ها، پپتیدهای کوچک و افزایش pH مجرا ء افراز گاسترین را افزایش می دهد. G34 نوع گاسترین موجود در جریان خون می باشد در حالی که بیشترین تحریک افراز توسط G17 صورت می گیرد. در مرحله گاستریک حدود 15-25 mEq/h اسید افراز می شود. اسیدی شدن محیط و اتساع معده (ازاد سازی سوماتوستاتین) افراز گاسترین را مانع میشود. با pH قنوات تا حدود ۲ ازاد شدن گاسترین بطور کامل متوقف می شود.

مرحله معایی - با ورود کیموس به اثنا عشر مرحله افراز معایی آغاز میگردد (مسول ۵٪ افرازات بعد از غذا). احتمالاً این مرحله در پاسخ به امینو اسید های جذب شده و گاسترین افراز شده در اثنا عشر رخ می دهد. انواع هورمونها شامل سکر تین، پپتید نهیة کننده معده (GIP) و نوروتنسن بالای این نتایج تاثیر می گذارند. افراز معده اثرات مهم دیگری نیز دارد. محیط اسیدی در شروع سیستم هضمی سبب می شود که تنها باکتری های محدودی همچون هلیکو باکتری پیلور قادر به زندگی باشند. معده درجذب آهن و کلسیم نیز اهمیت دارد چنانچه بعد از عملیات گاسترکتومی بروز انیمیا از فقدان آهن و آفات عظام غیر معمول نیست. به نظر می رسد که اسید معده در جذب و هضم آهن و کلسیم رژیم غذایی نقش مهمی داشته باشد. تبدیل آهن به شکل فیر و (بهترین نوع آهن برای جذب در اثنا عشر) در محیط اسیدی بهتر صورت می گیرد (B₁₂ ویتامین).

سایر افزایشات معده: حجرات جداری علاوه بر اسید هایدروکلوریک قادر به افزایش فاکتورهای داخلی در جواب به بسیاری از محرکهای مشابه می باشند. میزان افزایش فاکتورهای داخلی فوق العاده زیاد است تقریباً ۱۰۰ برابر مقدار مورد ضرورت برای جذب کوبالامین (ویتامین B₁₂) در اپیتلیوم معده می باشد بنا گاسترکتومی و گاستریت آتروفیک موجب بروز قلت ویتا مین B₁₂ و انیمی میگا لوبلاستیک می شوند. حجرات اصلی پپسینوژن را در پاسخ به بسیاری از محرکهای مشابهی که بالای حجرات جداری تاثیر می گذارند (از جمله استیل کولین) افزایش می کنند به نظر میرسد، سوماتوستاتین افزایش پپسینوژن را هم مانند افزایش اسید جلوگیری مینماید. پپسینوژن در شرایط اسیدی (pH حدود ۲/۵) به شکل فعال خود یعنی پپسین تبدیل گشته و در pH بالاتر از ۷ دینا پتری می شود. پپسین با داشتن دوشکل مجزا (PG I و II)، در شروع هضم کلاجن و سایر پروتئینها را برعهده دارد. باید گفت هیچگونه شواهدی مبنی بر ارتباط میان پپسین و امراض معده وجود ندارد. حجرات اپیتلیال سطحی مخاط را که ترکیبی از مخاط و بایکاربنات است افزایش می کنند، این ترکیب نقش مهمی در حفاظت مخاط در برابر اسید دارد. مخاط در سطح قنوات حالت اسیدی دارد ولی با انتشار ایونهای H⁺ از داخل طبقه مخاطی به سمت اپی تلیوم بایکاربنات آنها را خنثی می نماید.

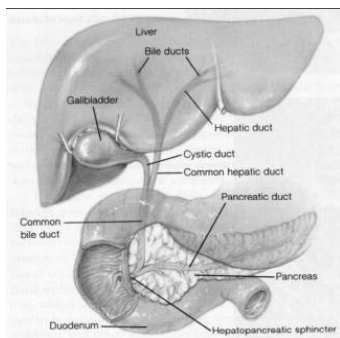
حرکات و تخلیه معده

حرکات معده دارای دوشکل آناتومیک و وظیفوی می باشد. شکل اول مربوط به عضلات ملسا (smooth) ثلاث اولی معده است. حجرات عضلی این ناحیه فاقد هر گونه فعالیت میو الکتریک بنفسهی بوده و در جواب به افزایش حجم معده توسعه کسب می نماید. استرخای معده (از طریق رفلکس عصب واگوس) ذخیره شدن غذا را بدون افزایش محسوس فشار داخل معده امکان پذیر می سازد، تدریجاً فعالیت انقباضی نواحی پروکسیمال معده افزایش یافته و غذا به سمت دیستال رانده می شود.

حرکت در ناحیه دیستال معده کاملاً متفاوت است. Pacemaker معده در انحنای کبیر دستة از کمپلکس های میو الکتریک را با سرعت سه مرتبه در فی دقیقه روانه قسمت دیستال معده می کند. تفاوت پتانسیل فعالیت روی این دیپالریزیشن های بنفسهی سبب ایجاد امواج پریستا لتیک (peristaltic) و هدایت آنها به سمت دیستال می گردد. تعداد فعالیت پتانسیل توسط عصب واگوس گاسترین و موتیلین از دید یافته و توسط سکر تین و گلوکا گون کاهش می یابد.

سیستم معصروی معده

معصره سفلی مری (LES): در ناحیه دیستال مری مشخصاً قبل از کاردیا موقعیت دارد. این معصره در حالت طبیعی تنها در پاسخ به امواج پرستالکتیک مری استرخا می یابد. معصره پیلور: برعکس معصره LES که آناتومی خاص ندارد عضله 'smooth ضخیم شده ای است که تخلیه معده را تنظیم کرده و از برگشت محتویات اثنا عشر به داخل معده جلوگیری می نماید (۹).

شکل ۱-۸) آناتومی duodenum و اجزای مجاور آن مأخذ (۱۳) (۱۴)

آناتومی جراحی اثنا عشر

اثنا عشر قسمت اول امعاء رقیقه را می سازد و دارای ۲۰- ۳۰ سانتی متر طول می باشد. اثنا عشر از حذای پیلور معده الی Flexura duodenojejunalis نامدی دارد. اثنا عشر شکل حرف C را دارد و راس پانکراس در بین آن قرار دارد. اثنا عشر از چهار قسمت ذیل تشکیل گردیده است:

۱- قطعه اول اثنا عشر نظریه دیگر قسمت های آن بزرگتر و شکل ناک را دارد و بنام بصله یاد می گردد و در صورت تأسس قرحه در اثنا عشر شکل آن تغییری نماید.

۲- قطعه دوم Pars descendens duodenalis

۳- قطعه سوم Parshorizontalis duodeni

۴- قطعه چهارم pars ascendens duodeni این قطعه از جیجیونوم توسط flexura duodenojejunalis جدا می گردد و بالای این flexura ligament Treitz ارتکاز دارد. جدار اثنا عشر از چهار طبقه ذیل تشکیل شده است:

- طبقه مصلی (Tunica serosa)- که وجه قدامی اثنا عشر را به صورت تام می پوشاند.

- طبقه عضلی (Tunica muscularis)- از دو طبقه یعنی سطحی {Longitudinalis} و عمیق {Circularis} تشکیل شده است.

- طبقه تحت المخاط - طبقه فیروالاستیک بوده و مقاوم ترین طبقه جدار امعاء را ساخته و در حین انستوموز این طبقه نیز باید در خیاطه گرفته شود. طبقه مخاطی (Tunicamucosa)- سطح داخل اثنا عشر را ساخته و وظیفه جذب را به عهده دارد. در قسمت خلفی انسی قطعه دوم اثنا عشر یک بارزه مخاطی موجود است که

بنام Papilla duodeni major یا د میشود و در بین آن قنات کولیدوک و پانکراس باز میشود شکل (۹-۱).
در تحت این طبقه مخاطی طبقه عضلی حلقوی ضخامت کسب کرده و بنام معصره Oddi یاد می شود،
در مجموع این بارزه بنام امپول و تریاد می گردد. ۲۵٪ اشخاص در جوار Papilla duodeni major یک
بارزه دیگر بنام Papilla duodeni minor موجود می باشد که در بین آن قنات اضافی پانکراس باز می
گردد. در کنار وحشی قطعه چهارم اثناعشر یک تعداد فرورفتگی ها وجود دارد که مهمترین آن عبارت
از Recessus duodenojejunalis میباشد، این حفرات میتوانند باعث فتق داخلی شوند.

ارو اثناعشر

اثناعشر توسط دوقوس شریانی اروا میگردد که عبارتند از:

Arcus pancreaticoduodenalis anterior -

Arcus pancreaticoduodenalis posterior-

اورده اثناعشر

اورده اثناعشر هم نام شرايين آن بوده و به ورید مساریقی علوی میریزند.

دریناژ لمفاوی اثناعشر

جریان لمفاوی اثناعشر به عقدات لمفاوی پانکراس قدامی و خلفی میریزند (۶).

تعصیب اثناعشر

اعصاب اثناعشر منشه خود را از Plexus coeliacus و Plexus mesentericus می گیرد.

فزیولوژی اثناعشر

حجرات اندوکرین اثناعشر کولی سیستو کینین و سکرترین افراز می کنند. در نتیجه افرازات ایونهای بای
کاربنات از اثناعشر و پانکراس محیط اثناعشر قلی می باشد که این محیط باعث خنثی نمودن محتوی اسیدی
(chime) معدوی می گردد و باعث adjusts آسمولریتی پلازما نیز می شود (۷). افراز کولی سیستو کینین
باعث تقویه پانکراس در افراز ترپسین و همچنان باعث تقلص حویصل صفرا می گردد. قابل تذکر است که
توسط حجرات اندوکرین اثناعشر سکرترین نیز افراز می گردد که این هورمون باعث جلوگیری افراز اسید
معدوی گردیده و سبب بلند رفتن افراز بای کاربنات توسط پانکراس می شود.

قرحات پپتیک (Peptic ulcers)

قرحه پپتیک ناشی از اثر تخریبی اسید معده بالای اپیتیل آن می باشند که ارتباط به موقعیت قرحات در مری، اثناعش، معده، بعد از گاسترو جیجیونوستومی در جیجیونوم و یا به علت موجودیت مخاط اکتوپیک معده در دیورتیکول میکل والیوم ایجاد می شوند. این قرحات در نواحی از جهاز هضمی بوجود می آیند که عملیه هضم توسط اسید و پپسین صورت می گیرد. در قرحات معده و اثناعشر قبل از تخریب مخاط توسط اسید معده هلیکوبا کتری پیلوری در مخاط تجمع نموده تا دفاع مخاطی را تضعیف نماید، لذا تداوی در جهت مقابله به این باکتریها تاثیر قطعی بالای مرض دارد. طبقه ذکور سه مرتبه بیشتر نسبت به طبقه اناث به این مرض دچار می شوند. در نزد اشخاص جوان قرحات اثناعشر ده مرتبه بیشتر از قرحات معده می باشد ولی در نزد اشخاص کهن سال شیوع این دو تقریباً یکسان می باشد.

اسباب قرحات پپتیک

ضیاع مادی حادثهای مخاطی معده که از سبب استعمال زیاد ادویه جات اولسروجن مانند انتی روماتیکها، آسپرین، فنیلبوتا زون، اندومیتاسین، نوشیدن الکل، تداوی باسترویدها، stress، عملیتهای بزرگ، سوختگی های شدید و انتان با هلیکوبا کتری پیلوری بمیان می آید که قرحات مذکور با نرف ظاهر می شوند.

پتولوژی

قرحه پپتیک - نتیجه عدم تعادل در بین فعالیت تهاجمی اسید و پپسین و میکائیزم های دفاعی مخاط است. انتان H پیلوری باعث کاهش مقاومت مخاط در مقابل نفوذ اسید می شود (Hydrophobicity). قرحات پپتیک اکثراً متعدد می باشند و در نواحی مختلف معده بمشاهده می رسد اما در اثناعشر منحصر به قطعه اول آن می باشد. قرحه شکل بیضوی را داشته و اندازه قرحه از یک ملی متر الی یک سانتی متر و بیشتر از آن بوده میتواند. سطح قرحه از داخل بخارج فرورفته می باشد. موقعیت قرحه معده در انحنای ضعیف، قسمت وسط معده و نزدیک پیلور می باشد. قرحات مزمن اثنا عشر ندبه ای متبارز از خود بجا گذاشته که در تشخیص تفریقی قرحات حاد و مزمن کمک شایان می نماید.

نظا هرات سریری

دردناشی از قرحه پپتیک معمولاً مزمن و عود کننده است. قرحه معده و اثناعشر بر مبنای کلینیکی از یکدیگر قابل تفریق نیستند مگر این واقعیت است که زخم معده ۱۰ سال دیرتر از آفت اثناعشر ایجاد می شود. بروز قرحات معده در سن ۵۰-۶۵ سالگی به اوج خود می رسد، درحالی که اغلب قرحات اثناعشر در دهه چهارم حیات بوجود می آیند. دلبدی، کاهش وزن و حساسیت خفیف ناحیه اپی گاستریک از دیگر علائم قرحه پپتیک می باشد.

معاینات تشخیصیه

رادیوگرافی معده و اندوسکوپی از روشهای مهم در تشخیص قرحه پپتیک می باشد. رادیوگرافی با مواد کثیفه قادر به تشخیص بیش از ۹۰٪ قرحات معده و اثناعشر می باشد. در کلیشه رادیوگرافی با مواد کثیفه باریوم در جدار قدامی و خلفی قرحه باقی مانده و غشای مخاطی ناحیه قرحه به شکل درخشنده خیال میدهد همچنان تغییر بصله اثناعشر، تضیق پیلور و توسع معده را میتوان با رادیوگرافی تشخیص نمود، گرفتن بایوپسی حین اندوسکوپی باعث تشخیص تفریقی بین قرحه و کانسر می گردد.

اختلالات قرحات پپتیک

با موجودیت اختلالات قرحات پپتیک میتوان استطباب عملیات جراحی را گذاشت و اختلالات ان قرار ذیل اند:

- ۱- **تثقب**: عبارت از باز شدن ناحیه نکروزی قرحه در داخل جوف بطن است که باعث درد شدید ناحیه اپی گاستریک، سقوط فشارخون، تکی کاردی، عرق سرد و شاک میباشد.
- ۲- **نزف** (haemorrhage): نزف کتلولی حاد معده به شکل استفراغ خونی و اعراض شاک شروع می گردد.
- ۳- **تضیق**: تضیق پیلور در اثر فیروز و ندبه قرحه بهمیان می آید، درین حالت مریضان اکثراً بعد از صرف غذا از استفراغ شاکمی می باشد.
- ۴- **تحول به کانسر**: نشونما قرحه به سرطان معده در قرحات پپتیک معده نسبت به اثناعشر سریع تر است.
- ۵- مزمن شدن قرحه پپتیک

تداوی قرحه پپتیک

نتیجه تداوی طبی در نزد ۵۰ فیصد از مریضان بعد از ۴-۶ هفته قناعت بخش است. در حدود ۲۵ فیصد مریضان دوباره به مرض مبتلا می گردند. عامل سببی مرض باید برطرف گردد، در صورتیکه Hematemesis موجود باشد نقل الدم صورت گیرد.

قرحه معده (Gastric Ulcer)

قرحه معده نوع از قرحات پپتیک میباشند که میلان به تندب ندارد. قرحه عمیقاً در مخاط نفوذ نموده و از نظر هستولوژی مشابه قرحه اثنا عشر میباشد اما در قرحه معده اطراف قرحه بزرگتر بوده و در نواحی از جهاز هضمی بوجود می آید که عملیه هضم توسط اسید و پپسین صورت می گیرد. اسباب قرحات - عبارت اند از:

- ۱- تیوری اسید معده .
- ۲- تیوری کم شدن مقاومت غشای مخاطی معده در مقابل Hydrochloric acid.
- ۳- تیوری رفلکس صفاوی، عدم کفایه معصره پیلور و گستریت مزمن.
- ۴- تیوری برهم خوردن افرازات معده.
- ۵- تیوری ادویه جات از قبیل کورتیکونید ها، اسپرین، فنیل بوتازون، الکل، نیکوتین و غیره.

پتولوژی

جسامت قرحات معده مختلف بوده بستر قرحه در طبقه عضلی قرار داشته و به تدریج تمام جدار خلفی معده را اشغال نموده بلاخره به پانکراس نفوذ می نماید، این قرحات نظریه قرحات مزمن اثنا عشر اکثراً بزرگتر می باشند.

تظاهرات سریری

مریض لاغر وضعیف بوده و معمولاً در سنین متوسط قرار دارند. در ضمن از کاهش اشتها، ضیاع وزن و موجودیت درد شاکمی بوده که اکثراً بعد از صرف غذا بوجود می آید. مریض با گرفتن ادویه انتی

اسید و استراحت به استجاع ظهري احساس راحتی کسب میکند (درین وضعیت محتوی معده از قرحه فاصله پیدا میکند)، بعضاً مرض باهیماتمز و میلنا بروز میکند. با معاینه ممکن حساسیت (Tenderness) در هیپوکاندرچپ موجود باشد.

معاینات تشخیصیه

تشخیص با گرفتن تاریخچه دقیق قرحوی اهمیت خاص داشته و جهت تشخیص قطعی از رادیوگرافی و اندوسکوپی استفاده بعمل می آید.

Barium meal : تشخیص مرض باید به اجرای باریوم میل ثابت شود. دریا ریوم میل قرحه بصورت Niche برجسته از انحنای صغیر معده دیده می شود.

اندوسکوپی: همه مریضان مشکوک به قرحه معده باید اندوسکوپی شوند تا از قرحه بیوپسی بعمل آید، زیرا خطر خباثت قرحه وجود دارد. در اندوسکوپی موقعیت قرحه بخوبی تشخیص می گردد.

تشخیص تفریقی

تشخیص تفریقی با امراض ذیل صورت می گیرد:

- قرحه اثنا عشر
- کارسینومای معده
- کولی سسینیت حاد
- ازوفجائیتس
- گسترائیتس
- امراض التهابی معایی (IBS)
- امراض اسکمیک قلب

اختلالات مرض

- 1 - Haemorrhag - نزف کتلوی حاد معده به شکل استفراغ خونی و اعراض شاک شروع میشود.
- 2-Perforation/Penetration- نتقب ناحیه نکروزی قرحه در داخل جوف بطن و یا penetration ناحیه نکروزی قرحه به احشای مجاور (پانکراس، کبد و کولون) می باشد.

۳- Stenosis - تضیق پیلور در اثر تصلب و ند به قرحه بمیان می آید، درچنین حالت مریضان اکثراً بعد از صرف غذا استفراغ داشته می باشند.

۴- تحول قرحه به کانسر - نشونمای کانسر معده در سطح یک قرحه مزمن معده است.

۵- مزمن شدن قرحه-از اثر بوجود آمدن نسج لیفی در حذای قاعده قرحه می باشد.

تداوی قرحات معده

- تداوی طبی

- تداوی جراحی

تداوی طبی

در نزد اشخاص کاهل [Aluminium Mg . Tab. 480mg. susp.540mg/m

۵-۱۰ ملی لیتر از SUSP. یا ۲-۱ تابلت درحین صرف غذا گرفته می شود وقابل تذکر است که تابلت ها قبل از بلعیدن جویده شود.

Tab. Pepto-Bismot 262mg.

Susp. Pepto-Bismot.262ml/5ml

دوزادویه فوق در قرحات پپتیک نزدکاهلان عبارت است از دوتابلت ۵۲۵ ملی گرامه و سوسپنشن هر شش ساعت، یک ساعت قبل از غذا گرفته شود.

قطع NSAID's

جهت ازبین بردن H. pyloric با ید از ادویه Omeprozole یک هفته و Clarithromycin

500mg دو هفته ،مترا نیدازول با اموکسی سلین .

Omeprazole (Prilosec;Cap 20mg) 20mg/d po

Clarithromycine(Bixin;Tab 500mgPO tid

Metronidazole (Flagyl; Tab 250mg) 250-500mg PO tid

Amoxycillin (Amoxil; Cap 250,500mg) 500mg PO, qid

خطر اصلی تداوی طبی قرحه معده چشم پوشی از خبانت آن میبا شد بنا درچنین موارد اندوسکوپی مکرر ضرورت میباشد، در صورتیکه قرحه مکمل التیام نیابد تداوی جراحی استطباب دارد (۱).

تداوی جراحی در موارد ذیل صورت می گیرد:

- عدم التیام کامل قرچه با تداوی طبی.

- مشکوک بودن به خباثت قرچه در بیوپسی.

- نرف مکرر و ناراحت کننده مریض.

- تنقب قرچه.

جراحی انتخابی عبارت از گسترکتومی قسمی (Partial) میباشد.

تعدادی از جراحان قرچه سلیم معده را با H.S.Vagotomy توام با برداشتن قرچه تداوی می نمایند.

احتمالات قبل از عملیات جراحی

ازینکه مریضان قرحات معده اکثراً گاستریت شدید دارند بناً ممکن Gastric stasis نیز وجود داشته باشد، در چنین موارد قبل از عملیات معده شستو شو گردد.

به شکل و قیوی برای مریض انتی بیو تیک توصیه گردمانند Cefotaxime به مقدار 500.mg روز دو مرتبه .

Cefotaxime در پروفلاکسی قبل از عملیات نزد این کتگوری مریضان از طریق وریدی چند دقیقه قبل از عملیات توصیه می گردد.

تداوی جراحی

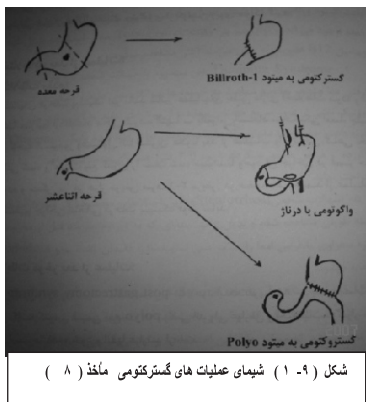
گاسترکتومی قسمی - درین عملیات پیلور، انتروم و انحنای صغیر معده حاوی قرچه برداشته میشود .

دو طریقه جهت Reconstruction وجود دارد شکل (۱-۹).

Billroth-I : قسمت فوقانی معده باقیمانده دوباره به انتهای قطع شده اثنا عشر تقم داده میشود.

Billroth- II : قسمت باقیمانده اثنا عشر بسته میشود و نهایت پروگسیمیل معده به لوپ از جیجونوم تقم داده

میشود. این لوپ را میتوان از قدام کولون ویا از خلف کولون به با لایرد که در طریقه خلف کولون لوپ جیجونوم را از فوحه که در میزوی کولون مستعرض ایجاد گردیده به معده انستوموز داده می شود. درحالات عادی مریض ۷-۱۰ روز بعد از عملیات مرخص میشود و خیاطه هابعد از روز هفتم برداشته می شود.

شکل (۹-۱) شمای عملیات های گسترکتومی مأخذ (۸)

اهتمامات قبل از عملیات

معدۀ را باید کاملاً خالی نگهداشت. تاوقتی که تخلیه کافی معدۀ رخ دهد، درهرساعت N.G.T. (سند انفی معدی) را باید آسپری نمود. جهت دریناژ خوب لازم است به مریض هر ساعت ۳۰ ملی لیتر آب نوشانیده شود، این مسئله باعث می شود که دهان وگلوئی مریض مرطوب و راحت باشد

عملیات جراحی

عملیات Billroth – I نسبت به Billroth – II زمان بیشتری برای تخلیه معدۀ بکار دارد زیرا معدۀ کوچکتر است.

تخلیه معدۀ وقتی قابل توجه میبا شد که آسپریشن معدۀ کاهش یافته و ترانزیت مریض برقرار گردد، درچنین موارد مایعات را از طریق فمی به مریض توصیه و N.G.T. را خارج نمود. مدت کمی بعد ازاین میتوان مایعات وریدی را نیز قطع نمود.

اختلالات بعد از عملیات

نزف از ناحیه نفم در ساعات اول بعد از عملیات جراحی یا در روز های ۷-۸ ممکن اتفاق افتد که اکثرأ بهبود می یابد، در چنین موارد باید خون جهت نقل الدم موجود باشد.

دریناژ زیاد محتوی معدۀ از طریق N.G.T. (سند انفی معدی) نسبت عبور تیوب از ناحیه انستوموز به اثنا عشر میبا شد که در چنین موارد N.G.T. باید کوتاه گردد. در صورتیکه یک هفته ویا بیشتر بعد از عملیات جراحی تخلیه معدۀ صورت نگیرد Barium meal جهت تشخیص استطباب دارد. ممکن تضیق موجود باشد که بعد از بین رفتن اذیما بهبودی کسب نماید بنا در چنین موارد باید کمی انتظار کشید. توصیه میبکنو پرامید می تواند به تخلیه معدۀ کمک نماید. وقتی که تخلیه معدۀ شروع شد یک رژیم غذایی نیمه جامد رامیتوان شروع کرد که در چنین موارد معمولاً مریض بطرف بهبودی میرود. اختلالات دیگر بعد از عملیات عبارت از استفراغات صفراوی، دامپنگ سندروم و اسهال میباشند. مریض ممکن به کم خونی دچار شود که ناشی از فقدان ویتا مین B₁₂ ویا آهن می باشد. قابل تذکر است تا نزد مریضانی که نزد ایشان گا سترکتومی صورت گرفته است باید تداوی با آهن و ویتامین B₁₂ بشکل زرقی صورت گیرد.

Total Gastrectomy - در موارد ذیل استطباب دارد:

۱- کار سینومای قسمت پروگزیمل معدۀ .

۲- کار سینو ما در نواحی مختلف معدۀ .

۳ - Zollinger Ellison Syndrom

اختلالات گاسترکتومی - اختلالات گاسترکتومی بدون مقدم و موخر تقسیم می گردند:

اختلالات مقدم (Early complications) :

۱ - نزف

۲ - لیکاز انستمتیک (تا ۳ روز بعد از عملیات)

۳ -انتفاخ معده

اختلالات موخر (Late complications)

۱ - تشوشت میتا بولیک

۲ - سندرومهای بعد از گسترکتومی

۳ - سندروم معده کوچک

۴-استفراغات صفراوی

۵- کمخونی

۶- Dumping

۷-اسهالات شحمی

۸- قرحه ناحیه تفسمی

قرحات اثنا عشر (Duodenal Ulcer)

قرحات اثنا عشر با هلیپراسید تی معده همراه میباشند. قرحه اثنا عشر معمولاً با تداوی طبی اسید معده با تجویز انتی اسید و H₂ بلوکرها بهبود می یابد.

اعراض و علائم مرض: حمله مرض در فصل بهار و خزان مشاهده شده و در اثر جهد ، کار زیاد و اضطراب تشدید می گردد، صفحه خاموشی و شفایابی می تواند از ۱-۶ ماه باشد.

۱ - درد - درد شدید بوده و یک الی دو نیم ساعت بعد از صرف غذا عاید می گردد و با گرفتن غذا تسکین می گردد لذا بنام درد گرسنگی یاد می گردد.

۲- استفراغ - استفراغ در قرحات اثنا عشر در صورت عدم موجودت تضییق نادر بوده و با زگشت مایع ترش و سوزنده بداخل دهن و یا پرآب شدن آنی دهن با درد عمیق قص (Heart burn) از شکایات معمول نزد این مریضان می باشد .

۳- **اشتهاء**- خوب بوده مگر بعضاً این مریضان در اثنای مرض از گرفتن مواد غذایی جامد خود داری می نمایند.

۴- **غذای مریضان** - این مریضان بمقایسه مریضان قرحات مزمن معده هر نوع غذا را صرف نموده مگر بعضی آنها از خوردن غذای سرخ شده اجتناب می کنند.

۵- **Hematemesis - Melaena** - این اعراض در قرحات اثنا عشر و معده ۴۰:۶۰ مشاهده شده اما بعضاً این دو عرض در قرحات اثنا عشری نظریه قرحات معدوی زیاد تر دیده میشود.

تظاهرات کلینیکی

مریض معمولاً جوان بوده و مرض نزد طبقه ذکور نسبت به اناث بیشتر دیده می شود. مریضان قرحه اثنا عشری برعکس قرحه معده تمایل به افزایش وزن دارند زیرا صرف غذا به تسکین درد کمک می نمایند. قرحه اثنا عشر در نزد اشخاص معتاد به سگرت شایعتر میباشد. نزد مریض قرحه اثنا عشر درد در ناحیه اپی گاستر قرار دارد و ممکن است به خلف انتشار نماید. یک الی دو ساعت بعد از صرف غذا مریض در ناحیه اپی گاستریک احساس درد میکند، و همچنان حین گرسنگی مریض در ناحیه معدوی احساس درد داشته می باشد. درد مریض را در اوان صبح حینی که اسیدیته معده بلند میباشد و معده درین موقع بحالت تخلیه قرار دارد، مریض را از خواب بیدار می کند. درد بشکل پیروی دیک بوده و این حالت اغلباً هفته ها طول میکشد (وقتی که قرحه فعال و دردناک است) و به تعقیب آن صفحات فقدان علایم بوجود می آیند که غالباً ماه ها طول می کشد. قرحه اثنا عشر بطور مشخص در فصل بهار و خزان تشدید میگردد و در موسم تابستان بهتر میباشد. اگر قرحه مزمن باشد امکان دارد علایم تنقب یا فیروز باعث تضیق پیلور گردد، بعضاً باعث نرف میشوند که بشکل هیما تمز و میلانا تظاهر می کند. با معاینه در جس عمیق بطن حساسیت (Tenderness) در سمت راست و بالای ثره وجود دارد.

معاینات تشخیصیه

معاینات ذیل جهت تشخیص مرض اجرا میگردد:

Barium meal-

-اندوسکوپی

- تست های وظیفوی معده (Insulin stress test -Pentagastrin test) این تست ها نشاندهنده تولید بیشتر اسید از حالت نورمال است.
- اجرای تست **H. Pylori** - اگر این تست مثبت باشد باید تداوی آن صورت گیرد. Barium meal و اندوسکوپی در تشخیص مرض رول مهم داشته که میتواند موجودیت تضیق پیلوریا عدم آنرا مشخص نمود.

تشخیص تفریقی

Reflux Esophagitis-

- گاستریت

- پانکریائیت

- کولی سیسیت

- قرحه معده

Zollinger Ellison Syndrom -

-اسکیمی قلب (IHD)

تداوی طبی

تداوی قرحه حاد اثنا عشر طبی است . به مریض توصیه شود که از کشیدن سگرت و سایر فکتور های تشدید کننده مرض اجتناب کند و در ضمن از ادویه جات (PPI) proton pump inhibitors (از قبیل Nixeme یا Pantopazole) برای یک ماه توصیه گردد.

استطباب تداوی جراحی قرار ذیل می باشد:

- عدم موثریت تداوی طبی

- بروز نرف شدید

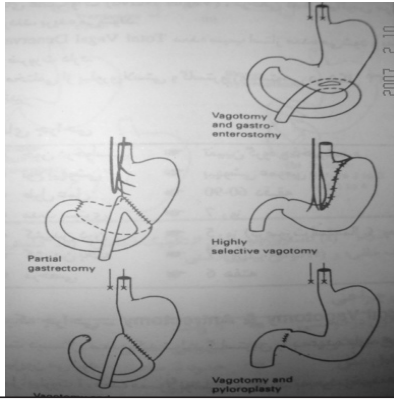
- تثقب قرحه اثنا عشر

- تضیق پیلور

عملیات جراحی عبارتند از:

- گاسترکتومی قسمی.

شکل (۱۰-۱) واگوتومی و پیلوروپلاستی و گسترکتومی قسمی مانند (۸)

- واگو تومی تام با دریناژ معدوی شکل (۱۰-۱).

- Pyloroplasty و یا Gastro-entrostomy.

- Highly selective Vagotomy (واگوتومی)
حجرات پریتل (درما کز پیشرفته ومدرن جراحی
تکنیک واگو تومی Highly selective را انجام می
دهند، زیرا عوارض ندارد .

Truncle vagotomy & Gastric Drainage

عصب واگوس (Vagus nerve) - درحا لیکه از هیا
توس مری داخل بطن می گردند قطع میشوند چون

Total Vagal Denervation باعث رکودت معده شده و به همین دلیل دریناژ ضرورت دارد.

- انواع مختلف پیلورو پلاستی و گسترو جیجونوستومی در شکل (۱۰-۱) نشان داده شده است.

Truncle Vagotomy: این واگوتومی در تحت دیافراگم صورت گرفته و شعبات Truncus vagalis Anterioris sinistra و Truncus vagalis posterior قطع می گردد که درین حالت تمام شعبات عصب واگوس که کبد، حویصل صفرا، پانکراس و امعاء را تعصیب می نماید قطع می گردد. اختلاطات این عملیات عبارت از تنقیص افرازات کبدی، صفراوی، پانکراسی و تا خیر تخلیه معده (از سبب سپزم پیلور) و اسهالات می باشد .

Selective total vagotomy: درین حالت تمام شعبات عصب واگوس که معده را تعصیب مینماید قطع گردیده و شاخه های بعدی عصب واگوس که احشای دیگر بطنی مانند کبد، حویصل صفرا و پانکراس را تعصیب مینماید به حالت خود ش باقی می ماند .

Selective Proximal vagotomy: درین حالت شعبات عصب واگوس که ناحیه پروگزیمیل معده را تعصیب می نماید (Funduss & Corpus) قطع گردیده و شعباتی که ناحیه آنتروم معده را تعصیب مینماید به حالت خودش باقی می ماند که بهترین میتود برای تداوی قرحات اثنا عشر بشمار میرود.

Pyloroplasty: برای توسع کانا ل پیلور و بهتر ساختن تخلیه معده پیلورو پلاستی اجرا می گردد. درین نوع عملیات ابتدا در بالای پیلور شق طولانی اجرا و بعداً بصورت عرضانی خیاطه گذاری می گردد، میتود های متعدد پیلورو پلاستی وجود دارند از قبیل میتود Mikulicz, Finny, Jaboulay, و غیره، این عملیاتها عموماً همراه با واگوتومی های Truncal & selective در تضیق پیلور اجرا می گردد.

Gastro- entrostomy : انستوموز پهلو به پهلو ی معده به قسمت علوی امعاء رفیقہ (Jejunum) می باشد.

تثقب قرحہ پپتیک (Perforated Peptic Ulcer)

قرحہ معده ویا اثنا عشر ممکن تثقب نما ید اما تثقب قرحہ اثنا عشر شا یعتر میباشد، ازینکه قرحات معده اغلباً خلفی هستند ممکن است بداخل Lesser sac باز شوند. قرحات قدامی اثنا عشر مستقیماً بداخل جوف کبیر پریتون باز می شوند.

اناستوموز پتالوژی

تثقب اکثرأ دروجه قدامی پیلوراثنا عشر و معده قرار داشته و نادرا دروجه خلفی مشاهده می شود. فوحه داخلی دارای قطر بزرگ و فوحه خارجی دارای قطر کوچکتر می باشد و تثقب درقرحاتی بوجود می آید که مزمن بوده و در جوار ناحیه متقوبه ارتشاح و تصلب وجود دارد. در اثر تثقب محتوی معده و گازات داخل جوف کبیر پریتون شده و گازات در تحت حجاب حاجز تجمع نموده که برای تشخیص پریتونیت رهنمای خوب می باشد.

تظاهرات سریری

درد شدید در ناحیه اپی گاستریک بطور ناگهانی بوجود می آید، مریض اغلباً وقت دقیق شروع انرا بیاد دارد و به مرور زمان به ناحیه حرقفی راست و بعداً در تمام بطن انتشار می ید. در مواردیکه قرحہ معده به Lessersac تثقب نماید علایم موضعی می باشند و تا وقتیکه محتویات معده از فوحه Winslow خارج نه شود پریتونیت طرف راست را بوجود نمی آورد، این لوحه کلینیکی ممکن است با ایندیسیت حاد اشتباه شود. بامعاینه بطور وصفی حساسیت متباز در تمام جدار بطن وجود داشته و Rigidity واضح موجود می باشد.

معاینات تشخیصیه

- رادیوگرافی بطن : تشخیص تثقب با اجرای رادیوگرافی بوضعیت ایستاده اجرا میگردد و در کلیشه رادیوگرافی گاز ازاد در تحت حجاب حاجز طرف راست بمشا هده می رسد.
- اجرای معاینات لابراتواری - در معاینه روئین خون Leukocystosis موجود می باشد.

تشخیص تفریقی

- شایعترین علل درد بطنی حاد

- گاسترو انتریت حاد

امراض التهابی احشای بطنی

- پانکریا تیت حاد

- دیورتیکولیت

- اپندیسیت حاد

- سلپنژیت حاد

- پریتونیت حاد

- کولیک کلیوی

- کولیک صفراوی

- انسداد امعاء

- تنقب احشای بطنی

تداوی طبی

تداوی تنقب قرحات پپتیک معمولاً جراحی است اما بعضاً نظریه استطباب تداوی ان بطور Conservative نیز امکان دارد که در قدم اول N.G.T به مریض تطبیق و مرتباً آسپری گردد، معده بحالت تخلیه نگهداشته شود. مایعات وریدی به مریض تطبیق شود زیرا نسبت خارج شدن مایعات به جوف کبیر پریتون مریض دیهیدری می شود و در ضمن انتی بیوتیک وسیع ال تاثیر به مریض تجویز می گردد (میتود Taylor).

تداوی جراحی:

- بطن مریض توسط شق خط متوسط باز می گردد.

- خیاطه های عمیق در کنار های تنقب زده میشود و ثرب کبیر در ناحیه تثبیت میگردد (Oversewing) تا محل تنقب را بپوشاند یعنی نزد مریض Samplesuturing + omentoplasty اجرا می شود .

- جوف پریتون بدقت شستشو میشود.

- درمحل تنقب درن گذاشته میشود، اگر بطن بسیار ملوث شده باشد نواحی Subpheric نیز دریناز میگردد.

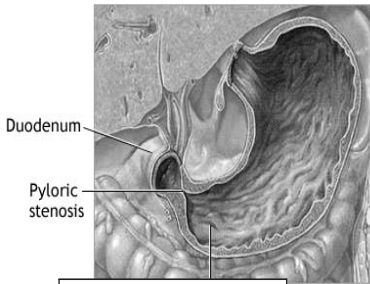
تداوی جراحی توسط لپره سکوپ در صورتیکه جراح تجربه کافی داشته باشد نیز اجرا شده می تواند (۱) .

تضیق پیلور (Pyloric Stenosis)

تضیق پیلور عبارت از پنالوژی است که در اثر قرحات مزمن و فبروز ناحیه پیلوریک در نزد کاهلان بوجود می آید.

نظا هرات کلینکی

تضیق پیلور ممکن است در نزداکثر مریضان مبتلا به قر حات مزمن ناحیه پیلوریک بوجود آید و معمولاً شروع استفراغ حاکی از انسداد در ناحیه می باشد.

شکل (۲۰۰) تضیق پیلور مآخذ (۹)

ADAM.

- بطور مشخص این استفراغات مکرر بوده و حاوی غذا های هضم ناشده یک یا دو روز قبل می باشد.
- در تضیق پیلور مدت زیادی از آن سپری شده باشد ممکن است مریض نا آرام، بی حال و لاغر باشد.
- در بعضی مریضان مسن سا بقه بسیار اندکی از سو هاضمه قلی در مرحله قبل از تضیق پیلور وجود دارد. اگر استفراغ دوامدار شود مریض دیها پدیری، ضعیف و مصاب قبضیت می گردد.
- ممکن است در ناحیه اپیگاستریک Tenderness وجود داشته باشد.
- تشخیص مرض توسط رادیو گرافی و فیبروسکوپی صورت می گیرد.
- رادیوگرافی معده بامواد کثیفه: لازم است تا از باریوم یا گستر و گرافین بسیار رقیق استفاده گردد. در رادیوگرافی توسع معده و تضیق پیلور تا خیر در تخلیه معده به نظر می رسد.
- فیروسکوپی: اثناعشر معمولاً متضیق دیده می شود و فیبروسکوپ را نمیتوان از آن عبور داد، غذا های با قیما نده در معده باعث مشکلات در رویت معده می شود.

تداوی طبی

- قبل از اجرای عملیه جراحی تشوشات الکترو لایتنی و تغذیوی با ید رفع گردد، جهت رسیدن به هدف فوق الذکر چند روز تداوی طبی ضرورت است.
- اساسات تداوی طبی عبارتند از:
  - تطبیق N.G.T تا معده بحالت تخلیه قرار گیرد.

- تجویز Cimetidine از طریق وریدی به مقدار ۳۰۰ میلی گرام بعد از هر ۶-۸ ساعت .
- برای زرق وریدی متناوب ۳۰۰ میلی گرام Cimetidine را با ۵۰ میلی لیتر سیروم رقیق کرده و طی ۱۵-۳۰ دقیقه تطبیق می گردد.
- تطبیق مایعات و الکتروولایت ها از طریق وریدی، باچنین تداوی در بعضی موارد معده شروع به تخلیه مجدد می نماید ولی اگر انسداد تام وجود داشته باشد بعد از اهمتامات لازمه طبی تداوی جراحی استتباب دارد.

تداوی جراحی

قبل از عملیات معده برای ۲-۳ روز از طریق سند انفی معدوی توسط سیروم شست شو میگردد. عملیات جراحی برای تضیق پیلور عبارت از Truncle Vagotomy همراه با پیلورو پلاستی گاسترو جیجیونوستومی ویا Partial Gastrectomy میباشد. برخی جراحان ترجیح می دهند که عملیات Highlyselective vagotomy انجام دهند و درین صورت تضیق با پیلورو پلاستی (شق طولانی پیلور و ترمیم بشکل عرضانی) رفع می گردد.

نزف معدی- معایی

- نزف معدی معایی تحت عناوین Haematemesis & Melaena مطالعه میشود.
- Haematemesis** - عبارت از استفراغ خون روشن ویا قهوه بی می باشد.
- Melaena** - عبارت از دفع مواد غایطه سیاه رنگ قیر مانند می باشد.
- Haematemesis & Melaena میتواند همزمان با نزف قسمت های علوی سیستم هضمی صورت گیرد.

اسباب

- نزف از سیستم هضمی علوی ممکن است از نواحی ذیل باشد :
- حلقوم - مثل استفراغ خون بلعیده شده ناشی از نزف انف.
- مری - Esophagitis با تفرح ثانوی فتق حجاب حاجزی واریس های مری ثانوی از اثر Portal Hypertension.
- معده - گاستریت ، قرحه معده، تومورهای سلیم ، کارسینوما و مرض - Mallory - Weiss.
- اثنا عشر - قرحه اثنا عشر

بصورت عموم شایعترین علل نزف قسمت های علوی جهاز هضمی عبارتند از:

- گاسترایت اروزو هیموژیک

- قرحه معده

- قرحه اثنا عشر

- سندروم Mallory- Weiss

- واریس های ناشی از پورتل ها پیر تنش⁽¹⁾.

معاینات تشخیصیه

- در شروع نرف موارد ذیل باید در نظر گرفته شود:

- تعیین مقدار خون ضایع شده با استفاده از تعیین فشار خون ، نبض ، جریان خون محیطی و شعور مریض میتوان مقدار خون ضایع شده را تخمین نمود.

- مریضانی که نرف شدید داشته باشند احتمال آن می رود که بار دیگر نرف کشنده نزدشان بوجود آید، در نزد مریضی که شعور خویش را از دست داده فشار خون بسیار پائین، نبض سریع و ضعیف، اطراف سرد و مرطوب باشد احتمالاً مریض ۱،۵-۲ لیتر خون ضایع کرده است.

- مریض که شعورش خوب و مصاب شاک ضعیف است، فشار خون پائین و نبض سریع دارد، امکان دارد در حدود یک لیتر خون ضایع کرده باشد .

- اگر نزد مریض علائم شاک وجود نداشته باشد ضیاع خون ممکن کمتر از ۵۰۰ میلی لیتر باشد.

سرعت نرف - ارزیابی سرعت نرف را میتوان بعد از بررسی منظم و احیای مریض انجام داد.

وضعیت عمومی مریض : وضعیت عمومی مریض نشان میدهد که چه مقدار خون را ضایع نموده است .

احیاء (Resusciation) : بعد از ارزیابی مقدم مریض شدت نرف مشخص می گردد.

اهتمامات احیاء

- دو ورید مریض با سوزنهای گیج ۱۴ باز نگهداشته شود.

- گرفتن خون برای اجرای Cross Matching.

- ۸ واحد خون باید Cross Matching شده و خون جهت ارزیابی Hb حجم Packed cell فرستاده شود .

- تطبیق خون به مریض .

نوع مایعات وریدی: برای مریضی که حالت شاک نداشته باشد، ۵۰۰ سی سی سیروم فزیولوژیک از

طریق وریدی در طی ۴ ساعت الی رسیدن خون داده می شود.

- مریضانی که در حالت شاک باشند ما پعات از طریق وریدی داده شود و خون بر برای مریض ترانسفوژن گردد.

- برای مریضی که در حالت شاک باشد هر نوع انفوژن وریدی مناسب (مثلاً سیروم فزیو لوژیک) است. محلولهای کلونیدی (دکستروز) از محلولهای الکترو لایته بهتر هستند. خون کامل (Whole Blood) از محلول کلونیدی بهتر است.

مقدار مایع وریدی: انفوژن باید به مقدار و سرعت کافی صورت گیرد تا میزان فشار خون مریض به سطح قابل قبول (فشار سیستولیک ۱۰۰-۱۲۰) در نزد مریضان مسن و ناتوان ممکن است برقرار نمودن CVP Line در زمان نقل الدم ضروری باشد تا از overload شدن مریض و ظهور نارسایی قلبی جلوگیری بعمل آید.

تطبیق کنتیتر مثالی: Dyures: استطبیب خوبی در پر فیزیون ارگانهای مرکزی در حالت شاک می باشد. Dyures باید بیش از 0,5ml/kg/h حفظ گردد.

Dyures کمتر از 25ml/h دلالت به پر فیزیون نا کافی کلیه مینماید.

Monitoring منظم مریض قرار ذیل صورت می گیرد:

- نبض فشار خون، سطح C.V.P. در ۱۵ دقیقه کنترل گردد.

- کنترل Dyures در هر ساعت صورت گیرد. وقتی حالت مریض بهبود یافت تاریخچه کامل مریض گرفته شود.

- تاریخچه کامل از مریض و یا متعلقین مریض گرفته میشود.

- علت نزف دریافت گردد.

- به مواردی چون سوءهاضمه سوزش معده یا رفلکس، درد بطنی، اعتیاد به الکل یا مصرف ادویه جات

درین اواخر خاستاً NSAID's، توجه خاص معطوف گردد. مریض باید ارزیابی عمومی صحیحی شود.

- جهت تأیید تشخیص اندوسکوپی صورت گیرد.

تداوی طبی

تداوی طبی در - Upper GIB - نزد اکثر مریضان بشکل ذیل صورت می گیرد:

- خون ضایع شده دوباره اعاده گردد.

- مریض تسکین گردد و استراحت کامل نماید .
- تداوی اندوسکوپییک جهت توقف نزف.
- توصیه انتی اسید و دیگر ادویه جات مورد نظر.
- مریض با بد بستر شده و تحت Observation دقیق قرار گیرد.

تداوی جراحی

در صورتیکه تداوی طبی موثر واقع نشود و نزف ادامه یابد و یا نزف عود نماید، ایجاب مداخله جراحی را می نماید.

نزف قرحات پپتیک

Hematemesis & Melana

وضعیت هر مریض مبتلا به GIB با ید به اطلاع داکتر جراح رسانیده شود و هر مریض که شرایط ذیل را داشته باشد باید توسط دوکتور جراح مراقبت گردد:

- در صورت ضایع نمودن بیش از ۶ واحد خون.
- Hematemesis شدید.
- نزف مکرر حین تداوی طبی.
- شواهد اندوسکوپییک مبین به High risk بودن مریض از نظر نزف مثلا او عیه خوندهنده قابل دیدن یا نزف قاعده قرحه .
- **Mallory Weiss Tear:** این آفت در محل اتصال معده با مری (G.E.J.) در اثر استفراغات بوجود می آید .
- مریض اغلبا سابقه استفراغ را داشته میباید شد.
- این پنالوژی در اندوسکوپی تشخیص میگردد و معمولا به تداوی طبی جواب میدهد.

گاستریت حاد

- گاستریت حاد منبع شایع برای نزف معدوی میباید شد .

- ممکن مریض ادویه جات از قبیل فینیل بوتازون - اندو میتا سین - ستروئیدها - ترکیبات اسپرین را مورد استفاده قرار داده باشد.
- گاستریت حاد ممکن در سپتا سیمی اتفاق افتد.
- در اغلب موارد مرض با تداوی طبی و قطع ادویه جات رفع می گردد.

تداوی جراحی نزف قرحه پپتیک

- در صورتیکه نزف از قرحه معده ادامه یا بد ایجاب تداوی جراحی را می نماید که تداوی جراحی آن عبارت از Emergency Partial Gastrectomy می باشد. این قرحه معده ممکن است از خلف به پانکراس چسبیده باشد و باعث تخریب شریان طحالی شود، در این صورت نزف ممکن است زیاد باشد و حد اقل ۱۰ واحد خون برای نزف خلفی قرحه باید Cross-Match گردد.
- نزف از قرحه اثنا عشر معمولاً با Vagotomy و Pyloroplasty تداوی میگردد.
- بعضی از جراحان گاسترکتومی قسمی را بر علاوه اکسیزیون قرحه اثنا عشر ترجیح میدهند.
- جراحانی که باهای سلکتیف و گوتومی (HSV) موافق اند، این عملیات جراحی را بصورت Emergency انجام می دهند.
- احتمالات بعد از عملیات جراحی (Post OP. Order).
- خطر تکرار نزف زیاد است و مریض باید بدقت ازین نگاه مراقبت گردد.

کارسینوما ی معده (Carcinoma of the Stomach)

- ادینوکرسینوما ی معده عبارت از تومور خبیث می باشد که با علائم ذیل مشخص می گردد:
- علایم سویها ضمه (Dyspepsia) توام با کاهش وزن در سنین بالاتر از ۴۰ سال میباشند.
- کمخونی به نسبت کمبود آهن .
- نزف مخفی (Occult Blood) در مواد غایطه.
- انساج غیر طبیعی در اندوسکوپی Upper GI.

اسباب

- بنظر می رسد که بعضاً ادینوکرسینوما ی معده از گاستریت و قرحه سلیم معده که قبلاً وجود داشته است منتهی می گیرد.

- شکل مکروسکوپی کارسینومای معده از یک قرحه تا کتله غیر منظم و یا شکل منتشران Leather Bottle stomach متفاوت بوده می‌تواند.
- کارسینومای معده در نزد افرادی که گروپ خون A دارند بعضاً دیده می‌شود.
- ۶۴٪ از کتلات تومورل در ناحیه Prepyloric قرار دارند.

انتشار مرض

- انتشار مستقیم به اعضای مجاور
- انتشار لمفاوی
- انتشار از طریق دموی
- انتشار از طریق پریتون که سبب Krukenberg tumor می‌گردد.

تظاهرات کلینیکی

- مرض در سنین بین ۴۰الی ۶۰- سالگی نزد طبقه ذکور شیوع بیشتر دارد. ممکن کارسینومای معده با یا بدون سابقه سوء هاضمه ناشی از قرحه معده بروز کند. مریض از اعراض چون دل‌بندی، بی‌اشتهایی و درد اپی‌گاستریک حکا‌یه می‌نماید. در اوایل درد بعد از صرف غذا تشدید میشود ولی بعداً دوامدار شده و مریض را شبانه از خواب بیدار می‌کند، ممکن نزد مریض ضیاع وزن وجود داشته باشد^(۱).
- در معاینه کتله‌ای در هیپوکاندر چپ جس می‌شود.
- علائم انتشار مرض با ید مورد جستجو قرار گیرند که از جمله بزرگ شدن عقدات لمفاوی فوق الترقوی چپ (Troisier, s Sign)، عرق و بزرگی کبد می‌باشد.
- مریض معمولاً لاغر و ممکن دچار یرقان باشد.
- کرسینومای معده ممکن است Hematemesis & Melana تظا هر نما ید.

معاینات تشخیصیه

- ۱- باریوم میل
- ۲- فیبروسکوپی، بیوپسی
- ۳- معاینات خون

باریوم میل: در Barium Meal - Filling Defect نامنظم دیده میشود.

فیبرو سکوپي ، بیوپسی : اجرای این معاینه حتمی می باشد واکثراً تشخیص را واضح می سازد.
 کارسینومای خیلی کوچک معده ممکن است با فیبروسکوپي بیوپسی برداشته و تشخیص نمود، این پتالوژی از جمله آفاتی هستند که نتایج بعد از تداوی آن قناعت بخش است.
معاینه خون : اکثر مریضان مصاب به سرطان معده ضعیف و ناتوان میباشند.
 قبل از عملیات باید هیموگلوبین و البومین سیروم خون تعیین گردد.

- تشخیص تفریقی معده

- گاستریت

- باقرحه سلیم

- IBS (سندروم التهاب امعاء)

- دیگر تومورهای معده از قبیل لیومیوسارکوما و لیومیوما می باشد.

تداوی جراحی

عملیات جراحی عبارت از برداشتن تومور توام با عقدا ت لمفاوی موضعی یعنی گاسترکتومی قسمی امکان پذیر میباشد و بعضاً ایجاب گاسترکتومی تام رامی نماید. در صورتیکه تداوی جراحی امکان پذیر نباشد جهت بهبود علائم موضعی از قبیل درد دوامدار و یا انسداد توام با استفراغ استطباً ب دارد که 5-Fluoruracil برای مریض توصیه گردد. 12mg /kg IV (5-FU, Adrucil, Efudex; Inj 50mg) این تداوی برای چهارروز صورت گیرد و بعداً اگر سمیت ایجاد نشود 6mg/kg IV در روزهای ۶-۸-۱۰ و ۱۲ ادامه داده شود و تداوی دوامدار عبارت از تکرار دوره های تداوی در هر ۳۰ روز می باشد.

اهتمامات قبل از عملیات جراحی

- مریض ممکن است برای چند روز قبل از جراحی نیاز به نقل الدم خون یا تغذیه وریدی داشته باشد.
- اگر مریض قادر باشد که مایعات را از طریق فمی دریافت نماید ، میتوان از High Oral Nutrition Diet استفاده کرد.
- ویتامین کافی از جمله ویتامین C باید به مریض تجویز گردد.
- اگر ستاز معده یا انسداد خروجی آن وجود داشته باشد، مریض باید به رژیم Clear Fluids برای ۴۸ ساعت گذاشته شود و معده مریض قبل از عملیات شستوشو شود.

انواع گاسترکتومی در سرطان معده

گاسترکتومی سرطان معده بر اساس میزان جذری (Radical) بودن آن تقسیم بندی می شوند :

- Radical 1 - شامل رزکشن عقدا ت لمفاوی در امتداد انحنای صغیر و کبیر معده اغلباً رزکشنهای که انجام می گیرند گاسترکتومی های R1 هستند .
- Radical 2 - شامل رزکشن عقدا ت لمفاوی در امتداد شرایین معده، طحال (سپلنکتومی) و عقدا ت لمفاوی خلف پریتون (پانکراتکتومی دیستل) می باشد.
- Radical 3 - شامل برداشتن عقدا ت لمفاوی در پورتا هپا تیک، عقدا ت لمفاوی رتروپانکریا تیک، نواحی جذر میزانتیر و لوبکتومی کبد نیز می گردد.

عملیات جراحی Total Gastrectomy

- در این عملیات معده بصورت مکمل برداشته میشود، عملیات متذکره معمولاً در موارد سرطان ناحیه انحنای صغیر یا جسم معده صورت می گیرد.
- مری به لوی از جیجونوم ویا ندرتاً با اثنا عشر تقم داده میشود.
- تقم مری با جیجونوم (EJA) آسیب پذیر میباشد ازینرو جراح ممکن است یک NGT را از انستموز بداخل جیجونوم عبور دهد.

عملیات Thoracoabdominal Gastrectomy

- این عملیات وقتی صورت می گیرد که کار سینومای معده قسمت سفلی مری را نیز اشغال نموده باشد.
- در کارسینومای معده یک شق ما یل در طول بستر ضلع هشتم اجرا و صدر باز می گردد. بعد از برداشتن آفت انستموز با مری در داخل قفسه صدر انجام می شود.

اهتمامات بعد از عملیات جراحی

مریض تا ۷روز باید NPO باشد و هیچ مایع از طریق فمی دریافت نکند، درختم این مدت رادیوگرافی با مواد کثیفه (باریوم) صورت می گیرد. در صورتیکه انستموز سالم باشد تغذیه مریض با مایعات شروع میشود و در غیر آن از طریق NGT ویا وریدی تغذیه صورت گیرد.

سندروم های بعد از گاسترکتومی (Postgastrectomy Syndrome)

سندرومهای بعد از گاسترکتومی عبارتند از:

- استفراغ صفراوی

- Dumping syndrome

- اسهالات (مثل اسهال بعد از واگنومی)

- درد عود کننده است که ممکن ناشی از سندروم دامپنگ، قرچه پیپتیک عود کننده، انسداد امعاء به علت التصاقات، گاستریت ناشی از التهاب هلیکوباکتری و یا دیگر پتالوژی باشد.

استفراغ صفراوی (Bilious Vomiting) :

استفراغ صفراوی عبارت از استفراغ صفرای خالص بوده که ۱۰ فیصد مریضان بتعقیب گاسترکتومی به آن مبتلا میشوند. علت استفراغ صفراوی واضحاً معلوم نیست اما در عملیاتی که در اثر آن پیلور By pass شده باشد استفراغ ممکن بوجود آید. بعد از عملیات Poly Type II یا بعد از گاستروانتروستومی استفراغات صفراوی نیز دیده می شود.

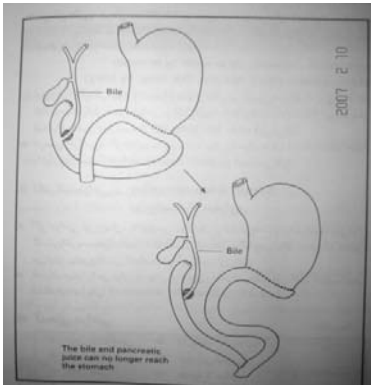
- استفراغ صفراوی با گاستریت صفراوی (Biliary gastritis) در اندوسکوپی یکجا قابل رویت میباشد.

- ممکن است استفراغ صفراوی با علایم درد بطن و دمپنگ سندروم توام باشد.

- سابقه حملات ناگهانی متناوب استفراغ ۱۵ الی ۳۰ دقیقه بعد از غذا وجود دارد.

- محتوی استفراغ شده بطور تیبیک حاوی صفرای خالص است و مواد غذایی در آن موجود نمی باشد.

- ممکن قبلاً درد کرامپی معده وجود داشته باشد که با استفراغ بهبود حاصل می کند.

شکل (۱۰۱) - عملیات Roux - en Y مآخذ (II)

تداوی طبی

تداوی طبی عبارت از تجویز ادویه جاتی است که با نمکهای صفراوی ملحق میشوند، از قبیل انتی اسید میتوکلوراماید و غیره.

تداوی جراحی

اگر علائم مرض مقاوم باشند نوع By pass صفرای (Bile Diversion) یا نوسا زی معده (Gastric Reconstruction) انجام می گیرد.

استفراغ صفرای:

اگر جراحی واگتومی ترانکل و گاسترو جیجیونوستومی باشد در آن صورت میتوان گاسترو جیجیونوستومی را بسته نمود و عملیات پیپلروپلاستی نزد مریض انجام نمود.

انحراف صفرای میتوان به بهترین وجهی با منحرف نمودن لوپ انتروستومی ستندرد به میتود Rou-en Y انجام داد شکل (۱۰۱۱).

اهتمامات بعد از عملیات

وقتی معده به فعالیت آغا ز نمود (کاهش اسپره مواد از معده و دفع گاز توسط مریض) میتوان مایعات را به مریض شروع کرد.

دامپینگ (Dumping)

دامپینگ عبارت از توسع امعاء، کولیک بطنی، وا ختلال وازوموتور می باشد که بعد از صرف غذا اتفاق می افتد و متعاقب گاسترکتومی یا عملیات جراحی دریناز دیده می شود.

انواع دامپینگ

دونوع دامپینگ وجود دارد^(۱).

۱- دامپینگ مقدم (Early Dumping) - این حالت ناشی از تخلیه سریع معده و بلند رفتن فشار اسموتیک در امعاء رقیفه و افزایش جریان دموی حشوی میباشد که باعث بیجاشدن مایع از سیستم و عایی به لومن امعاء می گردد. این حالت خاص با غذای داغ، غذای شربین یا غذای زیاد توام با مایعات بنظر می رسد.

۲- دامپینگ موخر (late Dumping)

این مرض ناشی از هایپوگلاسیمی و عکس العمل در مقابل افزایش انسولین در پاسخ به هایپو گلاسیمی مقدم اتفاق می افتد.

هایپو گلاسیمی در اثر تخلیه سریع معده بوجود می آید.

تظا هرات سریری

- دامپنگ مقدم- دفعتاً بعد از صرف غذا رخ میدهد که نزد مریض عرق، سرعت نبض، تپش قلب، بعضاً درد کولیکی بطن، استفراغ و اسهال دیده میشود.

- دامپنگ موخر- ۱-۲ ساعت بعد از صرف غذا اتفاق می افتد، باید نزد مریض شکر خون تعیین گردد.

- تنظیم رژیم غذایی - به مریض توصیه گردد که گرفتن غذا را کم نماید تا سرعت تخلیه معده از مواد غذایی به حد اقل برسد.

- به مریض اطمینان داده شود که این حالت به مرور زمان برطرف می گردد. مریضان دامپنگ باید غذای کم و توام با رژیم غذایی حاوی چربی و پروتئین و محدودیت کاربوهایدریت را رعایت نماید. نوشیدن مایعات قبل از صرف غذا و یا بعد از آن صورت گیرد نه در وقت صرف غذا. دامپنگ موخر با فعالیت فیزیکی بعد از صرف غذا شدیدتر میگردد بناً لازم است چنین مریضان بعد از صرف غذا الی یکساعت استراحت نمایند.

تداوی جراحی دامپنگ

دامپنگ مقاوم را میتوان با بسته نمودن گاستروانتروستومی یا اجرای پیلورو پلاستی تداوی نمود.

اسهال (Diarrhea)

Truncle Vagotomy نه تنها افزایات معده را کاهش می دهد بلکه در نتیجه تخلیه معده را به تاخیر می اندازد. امعاء متوسع شده و تا ۵۰ فیصد از مریضان بعد از واگوتومی ترانکل از افزایش دفعات تعوط شاکی میباشند و ۵۰ فیصد ضرورت به تداوی دارند، معمولاً اسهال نزد این مریضان بشکل حملوی میباشند. میکانیزم این حالت واضح نیست و فکتورهای متعددی ممکن در آن نقش داشته باشند.

تخلیه سریع معده که در اثر عملیات جراحی دریناژ معده بوجود می آید منجر به رسیدن محتویات با اسمولاریتی بلند به داخل امعاء رقیقه می شود، وقتی که امعاء به سرعت این محتویات را رقیق میسازد حرکات استداری شدید رخ میدهد و باعث علایم دامپینگ مقدم و اسهال میگردد.

درموارد واگوتومی Highly selective اسهال دیده نمی شود.

تظاهرات کلینیکی

مریض از افزایش تَغوط شاکلی است که در موارد شدید ممکن حملاتی از اسهال رقیق غیر قابل کنترل وجود داشته باشد، این حملات نادر و غیر قابل پیش بینی میباشند.

تداوی طبی

مرض با توصیه نمودن ادویه جات از قبیل Diphenoxylat+Codeine Phosphate و Loperamide جواب میدهد.

Codeine Phosphate (Tab 15mg, Inj 30) 45-120 mg/d in 3-6 divided doses

Di phenoxylate (Lomotil; ta 2.5mg Di phenoxylate & 0.025m

Atropine Sulfate) 5mg Di phenoxylate PO qid, then adjust

each Loperamide (Imodium; Tab, Cap 2mg) Initially, 4mg PO, then 2mg unformed stool, Max 16mg/d.

تداوی کوتاه مدت با Neomycin باعث بهبود طولانی مدت می گردد.

Neomycin (Neo-Tabs; tab 500mg) 50mg / kg / d PO in four divided doses for 2-3 days.

تداوی جراحی

در موارد شدید عملیات جراحی مجدد معده و قرار دادن یک سگمنت معکوس در ۱۰ سانتی متری جیجیوم در قسمت خروجی معده ممکن باعث بهبود علائم گردد.

اجسام اجنبی معده

ایتیو لوژی و پتاجینز

اجسام اجنبی می تواند از طریق فمی داخل معده شوند و یا اینکه در معده تشکل نمایند. اکثر اجسام اجنبی معده نزد کسانی دیده میشود که به مریضی روانی دچار شده باشند. نزد اشخاص محتاط به الکل و اطفال خوردن سال نیز اجسام اجنبی معده دیده میشود.

اجسام اجنبی که در معده تشکیل می شوند بنام Bezoar نامیده میشوند.
 Bezoar به تجمع و تراکم مواد غیر قابل هضم داخل معده اطلاق می گردد. انواع بزور ها عبارتند از:
 تریکوبزور (که از موی تشکیل یافته می باشد)، فیتو بزور (از مواد گیاهی تشکیل یافته میباشد)، سببو
 بزور (از شحمیات حیوانی تشکیل یافته می باشد) و هیماتو بزور (از علقات خون تشکیل شده میباشد).

اعراض سریری

نزد مریض درد ناحیه اپی گاستریک، احساس کشش و پری معده موجود بوده و عارق بابوی ناخوشایند
 و سوزش معده موجود می باشد، بعضاً استفراغ و کسالت عمومی و باختن وزن بدن دیده میشود.
 با جس ناحیه اپی گاستریک دردناک بوده و در صورت موجودیت بزور کتله سخت بدون درد
 متحرک قابل جس میباشد. در بعضی موارد اعراض کلینیکی واضحی دیده نمی شود.
 تشخیص با رادیو سکوپ، رادیوگرافی با مواد کثیفه و یا اندوسکوپ صورت می گیرد.

اختلالات

موجودیت اختلالات و ظایف حرکی و تخلیوی معده، تخریش غشای مخاطی، نزف، فلگمون جدار معده
 و حتی تنقب معده بنظر میرسد.
 در صورت موجودیت دوامدار جسم اجنبی در معده اختلالات از قبیل ایجاد گاستریت، انیمی، پولیپ و
 قرحه معده دیده میشود.

تداوی

اجسام اجنبی که طول آن از ۷ سانتی متر کمتر و بدون اعراض پریتونیت باشد عملیات عاجل ایجاب نمی
 کند. اجسام اجنبی خورد را میتوان توسط فایبر و گستر و سکوپ خارج نمود.
 اگر جسم اجنبی از اشیای نوک تیز باشد و طول آن بالاتر از ۷ سانتی متر باشد و تمایل به حرکت
 در مدت ۳-۵ روز نداشته باشد درین صورت تداوی جراحی گستروتومی (Gastrotomy) و خارج
 نمودن اجسام اجنبی از معده و ترمیم دوباره معده صورت می گیرد.
 مداخله عاجل جراحی در صورتی ایجاب می نماید که اعراض پریتونیت موجود باشد (۹).

توسع حاد معده

توسع حاد معده عبارت از انسداد شکل خاص ناحیه معدی معایی می باشد که باعث اتونی شدید معده می گردد این نوع مریضی نادر اما فوق العاده وخیم می باشد.

ایتو لوژی وپتا جینز

در ایجاد مرض تغییرات فکتورهای نیوروجنیک رول عمده بازی می کند.

توسع معده از نظر اکثر علماعبارت از برهم خوردن هم آهنگی بین سیستم عصب سمپا تیک وپره سمپا تیک می باشد که این حالت باعث اتونی معده می گردد، درچنین موارد معده از گاز ومایعات مملو شده و با لای عرووات امعاء رقیقه فشار وارد نموده که باعث کشش و تحت فشار آمدن میزوی امعاء رقیقه میگردد. در قسمت دیستل اثنا عشر بین معده متوسع وستون فقرات تحت فشار شدید قرار می گیرد. محتوی معده از طریق اثنا عشر عبور نکرده که باعث توسع بیشتر معده واثنا عشر می شود، چنین حالت باعث برهم خوردن دوران خون می گردد.

نزد مریض استفراغات شدید موجود می باشد که این حالت باعث ضیاع مایعات عضویت وبرهم خوردن تعادل الکتروولایت ها، غلظت خون، اولیگوری، ازوتیمی، هایپوکلوریمی، الکلوژ، اتونی معدوی و اختلالات قلبی و عایی می گردد.

توسع حاد معده از باعث تضیق احشای جوف بطن، قرحه معده واثنا عشر، سرطان معده، لردوز ستون فقرات ناحیه قطنی و عملیاتهای احشای بطنی بوجود می آید.

اعراض کلینیکی

علائم عمده مرض عبارت اند از درد بطن، استفراغ دوامدار و انتفاخ بطن میبا شد، مرض ناگهانی بوجود می آید که باعث اعراض کلینیکی می شود. در مواردیکه نزد مریض تاریخچه ترضیضات بطن، مصمومیت و عملیات های جراحی قبلی موجود باشد به تعقیب این مریضی ها دردهای دوامدار با اعراض خفیف مرض دیده میشود.

در دفعاتعایدگرددیده و دوامدار می باشد که در قسمت علوی یا تمام بطن انتشار داشته می باشد.

استفراغ دفعتاً بوجود می آید که محتوی آن افزایشات معده، صفرا و عصاره پانکراس میباشد. در ابتدا محتوی مواد استفراغ زرد رنگ و بعداً رنگ نوسواری را بخود می گیرد. در موارد نادر در اثر فلج تام معده ممکن استفراغ وجود نداشته باشد که درین صورت تطبیق سندانفی معدی و اسپریشن محتوی معده به تشخیص کمک می نما ید.

مریض خاسف بوده و نزدش عرق سرد موجودمی با شد. نبض مریض سریع وخیطی، فشارخون پائین اکراسیا نوزوسردی اطراف بنظر میرسد.

انفخا بطن مقدم بوجود می آید که درابتدا قسمت فوقانی بطن و بعداً قسمت های سفلی بطن را نیز دریرمی گیرد. زبان مریض خشک و احساس تشنگی می نماید. نزد مریض انسداد تام با تغییرات الکترولایتها، ازوتیمی، اولیگوری و انوری دیده می شود. در اثر تغییرات سیستم عصبی تیتانی معده وبتعقیب آن تیتانی اطراف علوی و سفلی بوجود می آید، همیچنان درمعاینه خون WBC بلند میا شد. در رادیو گرافی بطن خیال توسع معده تا سرحد حوصله دیده میشود که درقسمت علوی بطن بشکل مستعرض تمام قسمت های تحت حجاب حاجز طرف چپ را احتوا می کند، درین ناحیه خیال بزرگ گاز و مایع بمشاهده می رسد. حرکات پیریستا لتیزم معده شنیده نمی شود. حالت عمومی مریض بسیار زود به وخامت می گراید، بعضاً توسع معده باعث انفجار معده شده ودر نتیجه شاک و پریئونیت بوجود می آید.

تشخیص مرض

توسع حاد معده شروع آنی داشته و نزد مریض استفراغات شدید بوجود می آید که بزودی حالت کولپس و انفخا بطن دیده میشود.

تشخیص تفریقی

این مرض با انسداد وظیفوی و انسداد میخانیکی، اتونی معده بعد از عملیا تنها تشخیص تفریقی می گردد.

تداوی

مریضان توسع حاد معده که نزد ایشان تضییق معده و اثنا عشر موجود نباشد، در ابتدا تداوی طبی صورت می گیرد. نزد مریض تعادل الکتروولایت ها برقرار و دیکا مپریشن معده توسط تطبیق سند انفی معدی صورت می گیرد.

تداوی جراحی

بخا طراز بین بردن موانع از قبیل تضییق، دیکا مپریشن معده، گاستروانتروستومی اجرا می شود (۲).

تدور معده (Volvulus of the stomach)

تدور معده حالت غیر معمول است که اکثراً در امتداد محور معده و توام با یک فتق پره ازوفجیل رخ میدهد. در رادیوگرافی با مواد کثیفه معده به صورت معکوس دیده می شود. ممکن است تدور معده بشکل حاد رخ دهد و منجر به انسداد کامل یا اختناق معده شود. تدور معده معمولاً در نتیجه امراض مزمن بوجود می آید. تدور حاد با درد شدید اپی گاستریک توام با نا توانی در استفراغ کردن تظاً هر می کند و ممکن است عبور دادن سند انفی معدی (NGT) مشکل ویا غیر ممکن باشد. حالات مزمن سبب درد و توسع متناوب اپی گاستر می شود.

تداوی

اگر معده قابلیت حیات داشته باشد تدور رفع وفتق حجاب حاجزی ترمیم و معده را به جدار قدامی بطن تثبیت نمود. اغلباً ضرورت به تطبیق تیوب گاستروستومی می باشد. در صورت موجودیت نکروز رزکشن معده ضروری است (۳).

تمرینات فصل اول معده

- ۱- در مورد اناتومی معده معلومات لازمه ارایه نمایند؟
- ۲- معده دارای کدام وظایف عمده می باشد؟
- ۳- در مورد فزیولوژی معده چه می دانید؟
- ۴- اثنا عشر از چند قسمت تشکیل گردیده است معلومات ارایه نمایند؟
- ۵- قرحه پپتیک چیست و میکانیزم بروز آنرا توضیح نمایند؟
- ۶- پتولوژی قرحه پپتیک را تشریح نمایند؟

- ۷- اختلالات قرحه پپتیک از چه قرار می باشد؟
- ۸- بتولوژی قرحه پپتیک را توضیح نمایید؟
- ۹- اختلالات قرحه پپتیک کدام اند؟
- ۱۰- قرحه معده اکثراً در کدام قسمت معده بوجود می آید و اسباب آن کدام است ؟
- ۱۱- چند نوع تداوی قرحه معده وجود دارد بیان نماید ؟
- ۱۲- تنقب قرحه پپتیک چطور صورت می گیرد، معاینات تشخیصه آن کدام است؟
- ۱۳- تداوی تنقب قرحه پپتیک کدام است، تشریح نمائید ؟
- ۱۴- تضیق پیلور چطور بوجود می آید و اسباب آن کدام است ؟
- ۱۵- اسباب نرف معدی معای چیست توضیح نماید ؟
- ۱۶- در صورت نرف معدی معای کدام اهمات لازم است ؟
- ۱۷- نرف معدی معای چطور تداوی می گردد؟
- ۱۸- انتشار کرسینومای معده از کدام طریق صورت می گیرد ؟
- ۱۹- جهت تشخیص کرسینومای معده کدام معاینات تشخیصیه ضرور است ؟
- ۲۰- احتمالات قبل از عملیات جراحی کرسینومای معده کدام است ؟
- ۲۱- اکثراً اجسام اجنبی معده نزد کدام اشخاص دیده می شود، اعراض و علایم آن کدام است؟
- ۲۲- در صورت موجودیت اجسام اجنبی معده کدام اختلالات به نظر می رسد؟
- ۲۳- اعراض و علایم عمده توسعه حاد معده کدام اند ؟
- ۲۴- تدور معده چیست و چطور تشخیص می گردد؟

مآخذ:

References:

1. Ali Tavakkolizadeh, Joel E. Goldberg, Gastrointestinal hemorrhage. In: Sabiston David W. Emily K; Robsert D. Text book of surgery Biological bases of modern surgical practice. 18 edition. Texas 2008 p.1129-1222
2. Daniel T; Dempsy Stomach; In: F. Charies Brunicearde, Dana K. Anderson... et al, editors Schwarte`s Manual of Surgery, 8th ed. USA McGraw- HILL ;2006.p.650-84.

3. David , Mercer Emily, R . Robinson . Surgical Disease of the stomach. In: Sabistan David W. Emily k; Robert D.Tesxt book of Surgery , Biological basis of modern surgical practice.18th edition published by Saunder` s an imprint of Elsevier Inc , Texas 2008 p1223-1330..
4. Edward H.Livingston,Stomach and duodenum , In :Jeffrey A.Norton, R.Randal Ballinger, Alfred E. Chang... et al,editors Essential Practice of Surgery Basic Science and Clinical evidence:USA ; Springer; 2003P.184-93.
5. Franl H Netter. Atlas of Human Anatomy , 3th ed.USA:Icon Larning Systems, Teterboro, New Jersey 2003. P.180-
6. Franck G. and Jams MC Greevy .Surgery of the stomach. In:Schwartz SI Sheres GI Spencer F.C. Principals of Surgery. Companian 7th edition MC,Grow Hill Book Company. New York 1999 p.380-415,
- 7.G.W. Astapenka; Malnikov N.H,Surgical disease. 2th edition Published ; Minsk 2000. p. 32-258
- 8.Harold Ellis ,Sir Roy Calny Christopher Watson,Lecture Notes On General Surgery 10th ed.Great Britain:Blackwell publishing; 2004 .
9. James O. Garden, Stomach and duodenum. Russel RCG Viliams NS .Editor; In: Baily &Lave Short practice of surgery. 24th edition,Arnold publication London 2004 p.10024-10061.
10. John Norman, Primorse, Stimach and Duodenum, In;RCG Russel,Norman, Williams ,Christopher J.K.Bulsrod, Editors,Bailey&Love`s Short Practice of Surgery ,24th ed. Great Britain: Hodder Arnold;2004 p.1030-56.
- 11 . Kovanova V. V . Operative Surgery. 2th edition . Moscow Medicine, 2002 p.301-324.
12. Lawrence W,Way Duadenum. In LawrenceWay editors Current: Surgical Diagnosis & Duodenum.In Applton&Longe; 2004 p.430-64.

13. S. Peterson- Brown. Stomach and Duodenum.In: Braifflis,Simon Paterson-
editors.Hmilton Baily` s
Emergency Surgery.13th ed.Great Britan,Arnold;2000.p.340-61.
- 14.Stomach illustration[online]2007[cited2007] available from: www medicine
net.

فصل دوم

امعاء رقیقه (Small intestine)

۴۳	اناتومی جراحی
۴۵	هستولوژی
۴۶	فزیولوژی جراحی
۵۰	امراض التهابی امعاء رقیقه (مرض کرو ن)
۵۸	دیورتیکول میکلی
۶۰	انسداد او عیه مساریقی
۶۳	تومورهای امعاء رقیقه
۶۷	ماخذ

اناتومی جراحی

امعاء رقیقه از حذای Lig treitz الی دسام الیوسیکل نزد یک شخص کاهل ۵-۶ متر طول دارد و علاوه

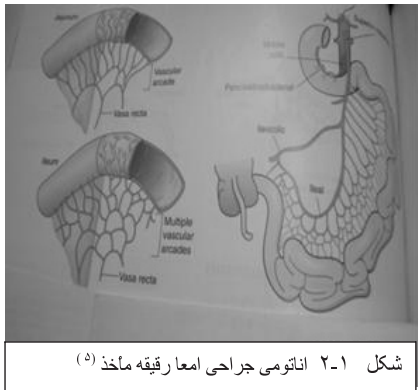
بر وظایف حیاتی در تغذیه به عنوان بزرگترین عضو اندوکرین بدن ایفای وظیفه می نماید و یکی از مهمترین اعضای دخیل در سیستم معافیتی عضویت است.

طول امعاء رقیقه ارتباط به وضعیت فزیولوژیک ان در زمان اندازه گیری دارد. طول قسمتهای مختلف امعاء رقیقه به این ترتیب است: اثناعشر ۲۰ سانتی متر جیجونوم ۱۰۰-۱۱۰ سانتی متر و

الیوم

۱۵۰-۱۶۰ سانتی متر است^(۱).

جیجو نوم در قسمت علوی وچپ بطن در مجاورت پانکراس ،طحال ،کولون ،کلیه و غده فوق الکلیه چپ قرار می گیرد.آفات اعضای متذکره ممکن جیجونوم رانیز اشغال نماید، به طور مثال پانکریا تیت می تواند باعث ایجادانسداد فلجی موضعی (sentinel loop) در جیجونوم گردد. ضخامت و قطر جیجو نوم بیشتر از الیوم است. او عیه میزانتریک جیجونوم معمولا یک یا دو قوس راتشکیل میدهند و اغلبا بصورت او عیه مستقیم (vasa recta) به وجه میزانتریک جیجو نوم داخل می شود،

شکل ۱-۲-۱ اناتومی جراحی امعاء رقیقه ماخذ^(۵)

بر عکس اروای الیوم از طریق ۴-۵ قوس جدا گانه تامین می شود و او عیه مستقیم در این قسمت کوتاه تر بوده و مهم ترینکه میزوی الیوم حاوی شحم بیشتری است. الیوم در قسمت تحتانی و راست بطن وجوف حوصله قرار می گیرد. الیوم قطر کوچکتر داشته و تحرکیت آن نیز بیشتر از جیجونوم است شکل (۲-۱). امعاء رقیقه بجز قسمت اثنا عشر توسط پریتون حشوی پوشانیده شده است. میزوی امعاء درفاصله بین دومین فقره قطنی تا مفصل سا کرو ایلایل راست به جدار خلفی بطن چسبیده است پریتون میزانتیریک درحالت طبیعی به جایی چسبیدگی ندارد اما به تعقیب وارد شدن ترضیض (خارجی، کیمای، انتانی یا جراحی) ممکن است به سطوح هم دیگر چسبیده و حرکات امعاء را به شکل بارزی محدود نماید.

اروای امعاء رقیقه

به استثنای اثنا عشر که توسط شعبات *Truncus cealicus* اروا می شود اروا تمام امعاء رقیقه به عهده شریان مساریقی علوی، می کند. با وجود او عیه کولتیرال فراوان انسداد شریان مساریقی علوی یا یکی از شعبات اصلی آن سریعاً منجر به گانگرن امعاء خواهد شد.

دریناز وریدی

سیر آورده امعاء رقیقه موازی به شریان ان صورت می گیرد. ورید میزانتیریک علوی در قسمت خلف عنق پانکراس به ورید طحالی ملحق شده و ورید باب را تشکیل میدهد (۵). در صورت عدم موجودیت ارتشاح شدید شحمی در میزوی امعاء ویاالتصاقات ان، امعاء رقیقه فوق العاده متحرک است تا حدیکه در بعضی از مریضان می توان سگمنت های جیجونوم را جاه گزین مری نمود.

دریناز لمفاوی

امعاء رقیقه حاوی انساج لمفاوی فراوانی است که عمدتاً در پلاکهای پایر الیوم واقع شده اند. امعاء رقیقه دارای یک دریناز لمفاوی غنی است که در جذب شحم نقش عمده ای ایفا می نماید. لمفاوی امعاء رقیقه وارد عقدات لمفاوی ناحیوی واقع در نزدیکی او عیه میزانتیریک علوی و سپس وارد صدر

می شود. او عیه لمفاوی امعاء نقش مهمی در دفاع عضویت و همچنین انتشار حجرات نیوپلاستیک دارند.

مخاط امعاء رقیقه بجز در بصله اثنا عشر ونهایت ایوم دارای التواتات عرضانی خاصی به نام Plica circulares می باشند. این التواتات در اخیر اثنا عشر وجیونوم برجسته تر بوده و ارتفاع آنها به یک سانتی متر می رسد.

تعصیب امعاء رقیقه

امعاء رقیقه توسط هردو سیستم سمپا تیک و پره سمپا تیک تعصیب می شود. الیاف پره سمپاتیک از عصب واگوس منشه گرفته و از گانگلیون سلیاک عبور می کند. این الیاف بالای افزارات، حرکتیت و احتمالاً کلیه فعالیت های امعاء رقیقه تا تیرمی گذارد. الیاف سمپا تیک از سه نوع عصب حشوی منشه گرفته که حجرات گانگلیونی آنها معمولاً در شبکه ای اطراف شریان مساریقی علوی قرار گرفته اند.

امپولس های حرکتی الیاف سمپا تیک روی او عیه دموی و خاصناً افزارات و حرکات امعاء تا تیر می کند.

هستولوژی

جدار امعاء رقیقه از چهار طبقه، سیروزا، عضلی، تحت مخاط و مخاط تشکیل شده است. سیروزا طبقه خارجی و در حقیقت قسمتی از پریتون حشوی است که جیجو نوم، ایوم و بخش قدامی اثنا عشر را می پوشاند. طبقه عضلاتی شامل عضلات طولانی خارجی (نازک) و حلقوی داخلی (ضخیم) می باشد، حجرات گانگلیونی شبکه میز انتریک (Auerbach) در بین این دو طبقه قرار داشته و الیافی را به سمت آنها می فرستند. طبقه تحت مخاطی از نسج فیروالاستیک حاوی او عیه و عصب تشکیل گردیده و قویترین جزء امعاء رقیقه محسوب می گردد بناً حین ترمیم امعاء رقیقه خیاطه ها باید ازین طبقه بگذرد، تحت مخاط حاوی شبکه از او عیه لمفاوی، ارتیریولها، وینولها و الیاف عصبی و حجرات گانگلیونی (شبکه Meissner) میباشد. مخاط امعاء رقیقه نسبت داشتن التواتات عرضانی بارزه های انگشت مانند که سطح جذب بسیار وسیع را فراهم می سازد، ساختمان های انگشت مانند از قسمت اخیر اثنا عشر به سمت ایلیوم کاهش می یابد، این بارزه ها سطح قابلیت جذب امعاء رقیقه را تا ۳۰ برابر افزایش می دهد. وظایف اصلی اپیتیل کرپتها عبارت است از ساخت حجرات جدید تولید

افرازات اکزوکراین و اندوکراین و افراز آب والکترولایت ها عملیه هضم و جذب را برعهده دارد. کریبت ها حداقل دارای دونوع حجرات مجزا هستند.

۱- حجرات goblet افراز موکس رابه عهده دارد.

۲- حجرات آنتراند و کرین (حجرات انتروکرومافین یا ارژنتا فین) که اضافه از ده نوع مختلف داشته و هورمونهای هضمی شامل گاسترین، سکرتین، کولی سیستوکینین، سوماتو ستاتین، انتروگلوکاگون، موتلین، نوروتنسن و پپتید های جلوگیری کننده معده را افراز می کنند.

امبریولوژی

امعاء رقیقه درطی چهارمین هفته زندگی جنینی شکل می گیرد. اپیتیل و غدوات طرق هضمی از طبقه اندودرم و طبقات دیگر جدار طرق هضمی از میزودرم حشوی منشه می گیرد. در اوایل هفته چهارم تشکل اثنا عشر از قسمت اخیر foregut و قسمت شروع midgut آغاز می گردد، سایر قسمت های امعاء رقیقه از midgut تشکل می شوند.

مجرای ویتلین بطور طبیعی الی قبل از تولد بسته می شود ولی بعضاً این حالت رخ نداده و باعث بوجود آمدن دیورتیکول میکل می گردد. در هفته دهم midgut پس از یک تدور ۲۷۰ درجه به جوف بطن بازمی گردد. سیکوم بطور موقت طی ما های سوم الی پنجم جنینی در ناحیه RUQ قرار می گیرد ولی بعد از آن به محل اصلی خویش یعنی RLQ نزول میکند.

فزیولوژی

حرکات امعاء رقیقه - حرکات امعاء رقیقه بشکل انقباض segmental و انقباض peristalsis صورت میگیرند. انقباضات قطعه بی توسط عضلات حلقوی ایجاد شده و حدود ۴۰٪ انقباضات امعاء رقیقه را شامل می شوند، حرکات پیریستا لنتیک نیز توسط عضلات حلقوی شروع شده و رفلکس پیریستالنتیک مستقل از اعصاب خارجی عمل می کند.

ممکن است در جریان دوره های انترایت امواج غیر طبیعی ناشی از انقباضات قوی (حملات پیریستا لنتیزم) به سرعت مسیر امعاء رقیقه را طی نماید. درفاصله بین اوقات صرف غذا امعاء توسط نوعی از انقباضات پاکسازی می شود، تقلصات عضلی تحت کنترل عصبی، هورمونی قرار داشته و نوعی از انقباضات سه مرحله بی را بوجودمی آورد.

مرحله I (استراحت)، مرحله II (انقباضات بین البینی) و مرحله III (امواج فشار بلند کوتاه). افزایش غلظت سیرومی موتلین قادر به تحریک تقلصات عضلی می باشد. در امعاء رقیقه الیاف عصب و آگوس دارای تا ثیرات کولینرژیک (تحریکی) و پپتیدرژیک (جلوگیری کننده) می باشد.

هضم و جذب

شحمیات - هضم شحمیات در امعاء رقیقه توسط لیپاز پانکراسی صورت می گیرد. نمکهای صفراوی در اواخر الیوم جذب شده و داخل انتروپها تیک می شوند. ذخیره مجموعی نمکهای صفراوی در عضویت در حدود ۵ گرم است که در هر ۲۴ ساعت شش مراتب سیر انتروپها تیک را طی میکند، روزانه صرف ۰.۵ گرم نمکهای صفراوی از طریق مواد غایبه دفع می گردد که آنهم با استفاده از کولسترول بازسازی و جاه گزین می گردد. معمولاً تمام شحمیات صرف شده جذب می شود^(۸).

پروتئین - هضم پروتئین توسط پپسین معده آغاز شده و در اثناعشر و قسمت فوقانی جیجی نوم تحت تاثیر پروتیناسا زهای پانکراسی تکمیل می گردد. ترپسینوجن پانکراس تحت تاثیر کیناز افراز و در مخاط اثناعشر تبدیل به ترپسین می شود که این انزایم به نوبه خویش همه پروتیناسا زها را فعال می سازد.

کاربوهایدريت - در حدود نصف کالوری یومیه از کاربوهایدريت ها فراهم می شود، به اندازه زیاد امیلاز پانکراسی سبب می شود تا نشا بسته داخل اثناعشر قبل از ورود به جیجونوم به طور کامل هضم شود.

آب و الکترولیت ها - علاوه بر آب اشامیده شده افرا زات غدوات لعابیه، معدوی، صفراوی و معایی روزانه در حدود ۸-۱۰ لیتر می باشد که همه آن به جز نیم لیتر قبل از معصره الیوسیکل دوباره جذب می شود. جذب آب از طریق انتشار ساده یا به واسطه فشار های اسموتیک و هیدروستاتیک صورت می گیرد.

جذب کلسیم عمدتاً در اثناعشر صورت می گیرد. محیط اسیدی، ویتامین D و parathormone جذب کلسیم را آسان مسازد.

فعالیت اندوکراین امعاء رقیقه

مخاط امعاء رقیقه منبع اصلی تنظیم کننده پپتید های امعاء بوده و عضلات آن دارای یک شبکه غنی از اعصاب نورواندوکراین می باشد. اگرچه ما تمام این مواد را هورمون می نامیم اما بعضی از آنها به صورت پاراکرین (مثل bombesin) پپتید از ادکننده گاسترین {وسوماتوستاتین} یا نوروترانسمیتر عمل می کنند.

سکرتین - حجرات خاصی در مخاط امعاء رقیقه حاوی سکرتین بوده و آنرا درجواب تماس با اسید، صفرا و احتمالاً شحم ازاد می کنند. این هورمون افزایش و بیای کاربنات را از حجرات قنوات پانکراس تحریک می نماید، همچنان باعث تحریک جریان صفرا و مانع آزاد نمودن گاسترین، افزایش اسید معده و حرکات جهاز هضمی می شود.

سکرتین توانایی بخصوص خویشرا درازاد نمودن گاسترین از گاسترینوما دارد و از نوع داخل وریدی آن به عنوان تست تشخیصی درنزد مریضان مشکوک به سندروم Zollinger – Ellison استفاده می شود.

کولی سیستو کینین (Cholecistokinin): CCK از مخاط امعاء رقیقه در اثر تماس با امینو اسید های مخصوص و اسید های شحمی ازاد می شود.

افزایش غلظت داخل قنوات ترپسین و اسیدهای صفراوی افزایش کولی سیستو کینین را مانعت می کند، کولی سیستو کینین دارای تاثيرات عمده ذیل است:

۱- تحریک تقلصیت حویصل صفرا و رخاوت معصره Oddi.

۲- تحریک افزایش انزایم های حجرات Acinar پانکراس.

CCK همچنین قادر به تحریک رشد مخاط امعاء و پانکراس بوده و حرکات امعاء، ازاد ساختن انسولین را بیشتر می سازد. Cholecistokinin و گاسترین شباهت ساختمانی و تاثير زیاد ی بایکدیگر دارند.

پپتید های امعاء رقیقه : پپتیدهای امعاء یک هورمون واقعی از جمله سکرتین، گلوکاگون بوده و در پاسخ به شحمیات و سطوح بالای گلوکوز ازاد می شوند (تحریک انسولین) و به همین دلیل است که مقادیر بیشتری از انسولین در مقابله با گلوکوز از طریق فمی درمقایسه با گلوکوز داخل وریدی ازاد میشود.

انترو گلوکاکون - پپتیدی است که از مخاط امعاء رقیقه ازاد شده و حرکات آنرا مانع میشود.

پپتید مشابه گلوکاگون یک عامل انتروتروفیک قوی محسوب می شود. *peptid-vasoactive* معایبی از نوع سکرترین و گلوکاگون به عنوان یک توسع دهنده و عایی قوی عمل می کند، ضمن اینکه افزایش معایبی را تحریک و افزایش اسید معده را مانع می شود، پپتید های *Vasoactive* معایبی عامل اصلی سندروم اسهال ناشی از تومور های اندوکراین پانکراس است. مونلین موجب انقباض عضلات ملسا (*smooth m.*) و حویصل صفر می شود. *bombisin* میتواند باعث آزاد ساختن تمام پپتید های امعاء بجز سکرترین گردد.

سوماتو ستاتین : به عنوان عامل جلوگیری کننده افزایش هورمونی طرق هضمی عمل می کند. نوروتنسنین به مقدار زیاد توسط حجرات اندوکراین مخاط ایلوم تولید شده و افزایش و با یکاربات را از پانکراس تحریک و افزایش معده را مانع میشود، ضمن اینکه دارای اثرات تروفیک روی مخاط امعاء رقیقه و غلیظه می باشد، پپتید موجود در ایوم نهایی و کولون علاوه بر داشتن اثرات تروفیک با لای مخاط امعاء رقیقه موجب ممانعت افزایش معده و پانکراس نیز می شود. پپتید ها در جواب به ورود شحم به داخل کولون آزاد می گردند.

وظایف معافیتی : امعاء رقیقه یکی از منابع عمده *Ig A* محسوب می شود. پلازما سل های موجود در لامینه پروپریا وظیفه تولی *IgG* می باشد. عبور باکتریهای زنده از مخاط طرق هضمی و دخول آنها به عقدات لمفاوی میزانتریک می تواند بیانگر آفات التهابی و عدم کفایه اعضای متعدد مریضان دچار سوختگی یا تروما باشد، یک پارچگی و تاثیر مخاط امعاء رقیقه عمیقاً تحت تاثیر عوارض سیستمیک قرار دارد. سوختگی های جلدی سپس موجب اتروفی مقدم مخاط و ایجاد عارضه در مخاط امعاء می شود. طرح های تداوی برای مقابله با این پدیده عبارت است از تحریک رشد مخاط امعاء و حفظ تمامیت آن در طول مراحل اولیه می باشد. عارضه سیستمیک پپتید های معایبی متعددی می باشد که دارای اثرات تروفیک بالای مخاط امعاء رقیقه هستند از جمله گاسترین، نورو تنسنین *bombeson* و عامل رشد اپیدرم علاوه بر این پولی امین ها نیز در تنظیم رشد و تفریق حجرات هضمی نقش اساسی ایفا می نمایند^(A).

مرض کرون

Crohn's Disease

مرض کرون یک آفت گرانولوما توز مزمن سیستم هضمی می باشد که علت آن نامعلوم است. خصوصیت آن دوره های متناوب شفا و نکس از جمله علائم مرض میباشد. در گذشته مرض کرون تحت عناوین دیگری از قبیل الیت ناصحوی، انتریت تمام جدار امعاء و یا انترایت گرانولوما توز یاد می گردیدند^(۲).

مرض کرون شایعترین پتالوژی جراحی امعاء رقیقه میباشد. میزان بروز همه ساله این مرض ۳ تا ۶ واصله در هر ۱۰۰۰۰۰ نفر است که این میزان در دهه سوم حیات به حد اعظم خود می رسد، در دهه ششم حیات نیز میزان بروز آن خفیفاً افزایش می یابد. مرض کرون در جوامع شهری زیادتر است، زنان بیشتر نسبت به مردان در معرض ابتلاء به آن قرار دارند.

خطر بروز مرض کرون در نزد کسانیکه به سگرت عادت دارند دوبرابر بیشتر نسبت به کسانیکه عادت سگرت کشیدن را ندارند می باشد.

خطر بروز مرض کرون در نزد خواهر و برادر شخص مبتلا ۳۰ برابر و در نزد متعلقین نزدیک ایشان ۱۳ برابر افزایش می یابد^(۸).

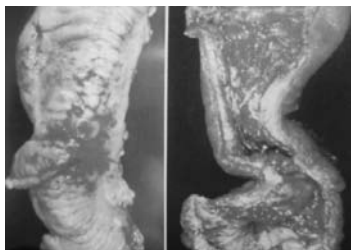
اسباب

برای مریضان کرون علل متعدد انتانی، ایمونولوژیکی، محیطی و جنیتیکی تذکر یافته است. در مورد علل التهابی بیشترین توجه به التهابات مایکوباکتریایی، بخصوص انتان تویرکلوز معطوف می گردد. انتانات فوق در بیوپسی امعاء مریضان مبتلا یافت شده اند.

انتانات دیگر مانند ویروس های مقاوم سرخکان نیز درابتلای مرض کرون دخیل شمرده شده است. موجودیت تشوشات ایمونولوژیکی در مریضان مبتلا به کرون مبین اتیولوژی اوتوایمیون این مرض است.

عوامل محیطی، رژیم غذایی، کشیدن سگرت و علل سایکوسوماتیک بعنوان علت مرض مطرح شده، ولی هرگز به اثبات نرسیده اند. وراثت قوی ترین عامل درابتلابه مرض کرون می باشد.

پتالوزی

الف

ب

مرض کرون یک آفت التهابی با ماهیت تمام جداري (Transmural) و با درجات مختلفی از فیروزاست. مرض کرون میتواند قسمتهای مختلف سیستم هضمی را مایف سازد و در ۹۰٪ مریضان stricture و التهاب قسمت ایوم نهایی را اشغال می کند.

الف - سطح سیروزا توسط شحم مستور گردیده و با التهاب شدید توام می باشد.

ب - درزرکشن جدار امعاء fibrosis به نظر می رسد. شکل (۱-۲) مرض کرون

ممکن است قبل از تأسس مرض اذیمای شدیدی در مخاط و تحت مخاط در معاینه میکروسکوپی دیده شود. مقدمترین عارضه پتالوزیک عبارت از تظا هریک قرحه سطحی است. با پیشرفت مرض قرحات عمیق تر شده و التهاب تمام جدار را اشغال میکند. عکس العمل التهابی با اذیمای شدید و ارتشاح شدید جدار امعاء مشخص می گردد. قرحات مشخصا بصورت خطی بوده و با پیوستن یکدیگر فوحت و سینوسهای عرضی منظره خاص Cobble stone را به وجود می آورند. هایپر تروفی و افزایش ضخامت تحت مخاط و عضلات سبب تضیق لومن امعاء و اذیمای شدید جدار امعاء و ایجاد لفا نجا یت انسدادی می گردد. نزد ۶۰-۷۰ فیصد از مریضان در سیر مرض گرانولوما در جدار امعاء و عقدا ت لفاوی ناحیوی بوجود می آید.

منظره میکروسکوپی: در هنگام عملیات میتوان قسمتهای ضخیم امعاء رابه رنگ سرخ ارغوانی و اطراف آن را مایع اگسوداتیف اشغال نموده است و ظاهراً نواحی مبتلا به مرض توسط نواحی سالم (skip area) از یکدیگر جدا شده اند و یک خصوصیت برجسته مرض کرون موجودیت لفا فة شحمی به دور جدار امعاء است که در اثر رشد شحم محیطی میزانتیر به وجود می آید (شکل ۲-۳). جدار امعاء مرضی ضخیم، سخت و الاستیکیت خویش را از دست داده می باشد. امعاء سالم قبل از محل تضیق دچار توسع می شود. سگمنت های مایف غالباً به قسمت های دیگر امعاء و یا احشای مجاور چسبیده و ممکن است چندین عروه در پهلو ی همدیگر قرار گرفته و یک کتله مدور را تشکیل دهند.

بوجود آمدن فیستولها ی داخلی د راین نواحی دیده می شوند. عقدات لمفاوی به قطر ۳-۴ سانتی متر می باشد.

تظاهرات کلینیکی

گرچه مرض کرون می تواند در هر سنی رخ دهد، لیکن معمولاًً مریض شخص جوانی است که هنوز به سن ۴۰ سالگی نرسیده است. مرض کرون شروع تدریجی و سیر آهسته و طولانی دارد. علایم مرض عبارت از درد بطن و اسهال در فواصل شفا رخ می دهد اما به مرور زمان دوره های شدید تر و طولانی تر می شوند. درد بطن به عنوان شایعترین عرض، اکثراًً متناوب بوده و درد ابتدا شکل کرمپی دارد، اما ممکن است مرض بصورت دوامدار و مبهم سیر نماید. مریض معمولاًً درد را در نواحی سفلی بطن حس می کند. اسهال از لحاظ شیوع در قدمه بعدی قرار داشته و ۸۵ فیصد مریضان از آن شکایت دارند.

در مقایسه با کولیت قرحوی اسهال در مریضان مبتلا به مرض کرون کمتر دیده میشود (رورانہ ۲-۵ مراتبه) و به ندرت حاوی بلغم می باشد، کاهش وزن، ناتوانی جسمی و احساس کسالت در نزد ۵۰ فیصد مریضان دیده می شود.

اختلالات مرض

انسداد معایی و تنقب امعاء از مهمترین اختلالات مرض کرون می باشد.

انسداد امعاء در مرحله مزمن مرض که همراه با فیروز و تضیق رובה از دید لومن امعاء به نظر می رسد که ممکن است قسمی و یا تام باشد. بعضاًً امعاء در جوف کبیر پریتون تنقب می نماید و باعث پریتونیت منتشر می شود اما بروز فیستول و آبسه های داخل بطنی شایعتر است. فیستول می تواند بین سگمنت مبتلا به مرض و اعضای مجاور مانند امعاء رقیقه یا غلیظه، مثانه، مهبل، معده در سیر مرض بوجود آید.

کولیت ناشی از مرض کرون ممکن است تا سرحد میگا کولون توکسیک پیشرفت کرده و میتواند با توسع شدید کولون، حساسیت بطنی، تب و لیکوسیتوز تظاهرات نماید. احتمال وقوع کانسر در سگمنت مبتلا به مرض کرون مزمن ممکن شش مرتبه افزایش یابد.

کانسر نزد این مریضان در مراحل پیشرفته تر تشخیص داده شده و انذار آن خوب نیست.

در موجودیت مرض کرون ناحیه پیری انل فیسور، فیستول، تضییق و آبسه در پنج فیصد موارد بوجود آمده می تواند. هرگاه مریض دچار فیستول های متعدد مزمن و عود کننده پیری انل باشد لا زم است تا به مرض کرون فکر نمود.

در ۳۰ فیصد مریضان مصاب به مرض کرون علایم غیر وصفی از قبیل ارتريت و ارتراژی، ایریت، هیپاتیت و پری کولانژیت و پیودرمی گانگرنوز دیده میشود.

تشخیص

لا زم است نزد مریضانیکه مصاب به حملات مزمن و عود کننده درد بطن، اسهال و کاهش وزن بدن می شوند ارزیابی های مربوطه به مرض کرون (اندوسکوپي و رادیوگرافی) کولونوسکوپي منظره بخصوصی قرحات با گرانولیشن و مخاط سالم اطراف آن را مشا هده نمود. در مراحل پیشرفته تر مرض قرحات لومن امعاء را زیاده تر ماوف نموده که درین مرحله تشخیص تفریقی آن از کولایت قرحوی مشکل خواهد بود.

علایمی که در را دیو گرافی امعاء رقیقه دیده میشوند عبارتند از حوافی نودولیر تضییق منتشر لومن، سینوسها با قرحات و فیستولها بوده که اعضای مجاور رانیز دربر گرفته می باشند. ممکن scan CT با نشان دادن کتله ای (مانند آبسه) و جدا بودن ویا یکجا بودن سگمنت های امعاء رقیقه رانشان دهد.

تداوی طبی

تداوی مرض عمدتاً عرضی میباشد و معمولاً دوره های شفا یابی و عود مرض دیده میشود. هدف از تداوی طبی عبارت از تسکین درد بطنی، کنترل اسهال و التهاب و جلوگیری از کمبود غذایی میباشد. آنتی بیوتیک های طرق هضمی بخصوص سولفا سا لا زین ((Azulfidine)) اثرات مفیدی درنزد بعضی از مریضان دارند. همچنان کورتیکوستروئیدها مانند پردنیزون با ادویه جدید Budesonide قادر به کنترل دوره های حاد ایلیت بوده و میتوان از ترکیب سولفا سالازین با ستریوید ها برای حفظ دوره های شفا استفاده کرد. تداوی متداوم با استفاده از ادویه جات متذکره از نکس مرض جلو گیری نمی کند.

آنتی بیوتیک های سیستمیک در تداوی اختلالات انتانی مفید هستند اما به هیچ وجه تاثیر روی سیر طبیعی مرض ندارند.

فواید رژیم غذایی خاص در تداوی مرحله حاد مرض کرون و جلوگیری از اختلالات آن از قبیل فیستول معایی و جلدی توجه را به سوی خود جلب کرده است، با وجود آن تأثیرات مثبت هیچ یک از رژیم های غذایی نشان داده نشده است. اهمیت تغذیه کافی در آمادگی مریض جهت عملیات جراحی بسیار مهم است.

تداوی جراحی

تداوی جراحی در موارد انسداد، آبسه، فیستول، تنقب، اختلالات بولی، نزف، تحول به کانسر و امراض ناحیه مقعدی استتباب دارد. در مرض کرون امعاء مافیه برداشته شود. در صورت پریتونیت منتشر باید از انجام تقم مقدم خود داری نمود زیرا که احتمال چلیدن خیاطه ها در چنین موارد زیاده است و ایجاب الیوستومی را می نماید.

تداوی جراحی نظریه اختلاط مرض

الیت حاد: علت دقیق الیت حاد معلوم نیست. تعدادی از مریضان با علایم بطن حاد مراجعه نموده و قبل از عملیات بالای این مریضان تشخیص اپندیسیت حاد گذاشته می شود اما حین عملیات دیده میشود که اپندکس سالم بوده اما الیوم اذیمایی و سرخ رنگ میباشد که دارای میزوی ضخیم و عقدا ت لمفاوی متورم می باشند، این حالت را الیت حاد می نامند و یک آفتی است که به مرض کرون تحول نخواهد کرد.

در مواردیکه بطن به اشتباه اپندیسیت حاد باز شده باشد و اپندکس سالم باشد ایجاب می نماید اپندکتومی اجرا گردد تا در آینده اشتباه صورت نگیرد، اما بعضاً در چنین وقایع باعث بروز فیستول بعد از اپندکتومی می شوند.

انسداد امعاء رقیقه: باید قطعه مبتلا به مرض بر انسداد امعاء رقیقه استتباب عملیات جراحی را در نزد مریضان مبتلا به مرض کرون دارد.

انسداد درین مریضان اغلباً قسمی بوده و در ابتدا صرف به تداوی های طبی ضرورت دارد.

فیستول: در مرض کرون فیستول معمولاً فی ما بین لوپ های معایی و یا معایی جلدی می باشد، مشاهده فیستول فی ما بین لوپهای معایی در رادیوگرافی بجز علایم سپس یا اختلاطات دیگر استتباب عملیات جراحی را ندارند. اکثر این مریضان بعد ها دچار اختلاطات (معمولاً سپس) شده و ضرورت به رزکشن فیستول خواهد داشت، فیستول معایی جلدی ندرتاً خود به خود بوجود می آید.

تشکیل فستول لویهای معایی بین هم و فیستول امعاء و مثانه معمولاً در محل تنقب امعاء رخ میدهد، در چنین موارد تمام سگمنت های امعاء مبتلا به مرض را برداشته و مسیر فیستول و نقیصه عایده را در عضو سالم نیز بسته نمود. اگر در مسیر فیستول الیو سگمونید قطعه مبتلا به مرض کرون با شد باید علاوه بر فیستول و الیوم ما و فقه قطعه سگموئید رانیز برداشت.

تنقب ازاد: تنقب به داخل جوف پریتونانی کمتر دیده می شود و معمولا در اثر تنقب سگمنت مبتلا به مرض رخ میدهد، اما ممکن است در نواحی قبل از انسداد نیز اتفاق افتد، در صورت موجودیت پریتونیت منتشر باید از انجام انستوموزمقدم خود داری نمود زیرا احتمال لیکاز آن در چنین موارد زیاد است و لازم است تا زمان کنترول سپس داخل بطنی از ایلیو ستومی استفاده کرد.

اختلاطات بولی: انسداد حالب شایعترین آنها بوده و معمولا در نتیجه مریضان ایلیو کولیک همراه با آبه خلف پریتونانی رخ می دهد. در اغلب مریضان رزکشن قطعه ماوفه امعاء کفایت می کند ولی در صورت وجود فیروز در اطراف حالب باید آنها را نیز ازاد کرد.

نزف: اگرچه انیمی در نزف مزمن نقیصه شایعی درین مریضان است اما وقوع نزف کشنده نادر می باشد. میزان بروز نزف در موارد مبتلا شدن کولون شایعتر است. در چنین موارد شیوع نزف به اندازه نزف ناشی از کولیت قرحوی است. در صورت وقوع نزف کشنده باید سگمنت ماوفه را برداشت. ارتیریو گرافی می تواند به تعیین محل نزف قبل از عملیات جراحی کمک کند.

تاخیر در رشد: اطفال مبتلا به مرض کرون احتمالا در اثر نارسانی های غذایی دچار تاخیر در رشد و نمو می شوند که این آفت ممکن است حتی قبل از مریضی فعال دفعته تظا هر نماید. در نزد این اطفال رزکشن امعاء استتباب دارد. در نزد کودکان مصاب مرض کرون در نواحی کولون و رکتوم مرض سیر شدیدتر داشته و ممکن ضرورت به پروکتو کولکتومی باشد.

بروز کانسر: بروز کانسر در این مریضان به اندازه مبتلایان به کولیت قرحوی نیست. میتود تداوی جراحی کانسر در مریضان کرون تفاوتی با موارد معمول کانسر ندارد، البته وقایه این مریضان موثریت ندارد (احتمالا به دلیل تاخیر در شروع تداوی مناسب).

مرض کرون اثنا عشر: مرض کرون اثنا عشر بندرت ضرورت به مداخله جراحی پیدا می کند، استتباب اصلی جراحی در نزد این مریضان انسداد اثنا عشر و عدم موثریت به تداوی طبی است. گاسترو جیجونو ستومی و by pass قطعه ماوفه نسبت به رزکشن اثنا عشر ترجیح داده می شود.

آفات انورکتل: تداوی آفات پری انل محافظه کارانه بوده و نیاز زی به اکسیژیزون وسیع آبه یا فستول نیست. در اکثر موارد به برداشتن فستول ضرورت دارد اما به دلیل وجود التهاب مزمن ممکن است یک اندازہ تضییق انوس اتفاق افتد. آبه ها را باید بدون اکسیژیزون وسیع انساج دریناژ نمود.

فیسور: ناشی از مرض کرون معمولاً در قسمت جنبی مقعد قرار داشته و نسبتاً بدون درد شدید هستند و به تداوی جواب می دهند.

جهت تداوی مرض کرون هیچ تداوی طبی یا جراحی قطعی شناخته نشده است. تعداد زیادی از مریضان پس از عملیات جراحی اول به عملیتهای بعدی نیز ضرورت خواهند داشت، عود مرض قابل پیش بینی نیست، سن و جنس مریض، طول رزکشن امعاء مبتلا به مرض، مدت مریضی، وجود گرانولوم و فستول درنکس مرض تاثیر دارد. شایعترین محل نکس قسمت پروکسیمال ناحیه رزکشن امعاء رقیقه است. مریضان مبتلا به الیو کولیک احتمال عود و اشغال کولون مجاور ویا دورتر از ناحیه مافوه پنج مرا تبه بیشتر از مریضان دچار ایلیت است. در ۱/۳ موارد ایلیو کولیت یا کولیت ضرورت به ایلیوستومی دایمی میا شد.

هر قدر سن بلند با شد مرض کمتر دیده می شود. مرض فعال در سنین ۵۰-۵۵ سالگی غیر معمول است اما احتمال دارد که ندبه ناشی از التیام مرض موجب انسداد امعاء در نزد این مریضان گردد.

انترایت توبرکلوزیک

توبر کلوز سیستم هضمی دو نوع می باشد :

۱- انتان مقدم (کمتر از ۱۰٪) معمولاً ناشی از نوع حیوانی ودر اثر صرف نمودن شیر منتن به وجود می آید.

۲- انتان ثانویه که در اثر بلع با سیل فعال ریوی رخ میدهد. تداوی موثر در نزد مریضان مبتلا به توبر کلوز سبب شده است تا انتریت توبرکلوزیک ثانوی صرف ۱٪ مریضان را مبتلا نماید.

انترایت توبرکلوزیک در ۸۵٪ مریضان ناحیه ایلیو سیکل را مافوف می سازد (شاید به دلیل نسج لمفوی فراوان در این ناحیه).

علام مرض: عبارتند از هایپر تروفی قرحه میباشد وهایپر تروفی بعضی اوقات باعث عکس العمل هایپرتروفیک و جمع شدگی و تضییق مجرای الیوم دیستل می شود که ضرورت به رزکشن دارد. این مرض اکثراً پیش از عملیات جراحی تشخیص نمی گردد. ۵۰٪ مریضان علامت توبرکلوز فعال

ریوی را نشان داده و نتیجه تست جلدی در ۴۵٪ مریض منفی است. تشخیص قطعی با کلچر میسر بوده که ممکن است ۴ هفته وقت ضرورت داشته باشد.

اگر در زمان عملیات جراحی توبرکلوز تشخیص نشود ایجاب می کند تا تداوی طبی توبرکلوز شروع گردد، تداوی طبی الی بر طرف شدن علایم مرض ادامه می یابد.

تداوی جراحی بجز در موارد انسداد توصیه نمی شود.

نوع انتریت تقریبی توبرکلوزیک شایع بوده و علایم آن عبارتند از دوره های اسهال و قبضیت توام با درد غیر مشخص بطن بشکل کولیک ها می باشد. اسهالات دوامدار، کم خونی و باختن وزن پیشرونده می باشد.

تداوی جراحی در صورت تنقب، انسداد و نزف صورت می گیرد.

تیفوئید انترایت

انتریت تیفوئید یک انتان سیستمیک حاد ناشی از *Salmonella Typhosa* بوده که هفته ها طول می کشد. درین مرضی هایپر پلازی و تقرح پلکهای پاییر توام با لمفو ادینو پتی میزانتیر، سپلنو میگالی و تغییرات پرانشیمتوز کبد دیده میشود.

در کلچر خون و مواد غایبه *S. Typhosa* دریافت میگردد.

بعد از تطبیق کلورمفنیکول میزان مرگ میردر اثر مبتلا شدن به تب محرقه در حدود دو فیصد کاهش یافته است، بعضاً نسبت مقاوم بودن انتان مقابل ادویه متذکره از تریمیتاپریم سولفامتکسازول استفاده میشود، همچنان اموکسی سلین (وریدی یا عضلی) نیز با دوز یک گرام هر شش ساعت (به مدت دو هفته) تداوی موثری میباشد.

۲۰-۱۰٪ مریضان داخل بستر باوجود تداوی کافی دچار نزف اشکار می شوند. در نزد این مریضان ترانسفوزیون استطباب داشته و تا حد امکان باید از عملیات جراحی اجتناب کرد زیرا منشأ نزف معمولاً قرحات متعددی بوده و مخاط امعاء فوق العاده شکنند است. بندرت وقوع نزف شدید و کشنده انجام لیره تومی را ضروری می سازد.

۲٪ مریضان دچار تنقب در محل پلکهای پاییر قرحوی می شوند، معمولاً این تنقب منفرد بوده و درالیوم نهایی رخ میدهد. از انجا نیکه موضعی و محصور شدن تنقب معمول نیست. تداوی جراحی (ترمیم ساده تنقب) استطباب دارد، مگر مواردی که مریض درحالت خراب باشد تنقبات متعدد در

۱/۴ مریضان رخ داده و تداوی انتخابی آن رزکشن امعاء توام با انستوموز مقدم یا اجرای ایلئو ستومی موقت است.

تثقب ازاد منجر به مرگ ۱۰٪ مریضان می گردد.

دیورتیکول میکل (Meckel's Divrtculum)

دیورتیکول میکل عبارت از یک نقیصه ولادی (امبریونیک embryonic) ویا

om phalomesentric duct vitellin است که در بین ۳-۱ فیصد انسانها موجود می باشد و مردان چهار مراتبه زیادتر نسبت به زنان به مرض مبتلا می گردند. اکثراً موقعیت دیورتیکولها در حدود ۳۵-۱۰۰ سانتی متر علوی تر از دسام الیوسیکل دروجه انتی میزانتریک قرار داشته وبصورت عموم به دو قسم می باشد:

۱- دیورتیکولهای ولادی (حقیقی) که درین حالت جدار دیورتیکول متشکل از تمام طبقات امعاء می باشد.

۲- دیورتیکولهای کسبی (کاذب) جدار آنها فاقد طبقه عضلی امعاء است. ممکن است بقایای همه انواع مخاط امعاء (از جمله مخاط معدوی افزانکننده اسید) را داشته باشد.

تظاهرات کلینیکی

- مرض در هر سنی ممکن است بوجود آید اما در نزد کودکان شایعتر است.

- ممکن است این آفت در تمام عمر مریض بدون علایم باقی بماند.

در صورت بوجود آمدن اعراض تظاهرات سریری آن به سه نوع ذیل بوجود می آید:

۱- **لوحه کلینیکی اپنڈیسیت حاد** - این امر ناشی از انسداد لومن دیورتیکول است ودقیقاً به همان لوحه سریری که در اپنڈیسیت دیده شده اتفاق می افتد.

۲- **لوحه انسداد امعاء** - این امر اغلباً بدین علت است که دیورتیکول میکل دارای باندی است که با ثره ارتباط داشته می باشد وهمین باند ممکن قسمت دیگر لویهای معایی را مسدود ویا تحت فشار قرار دهد و یا اینکه دیورتیکول سبب تغلف امعاء گردد.

۳- **نزف معایی**- اگر دیورتیکول میکول حاوی مخاط معدی باشد، قرحه پپتیک ممکن در ایلئوم بوجود آید. این قرحه نزف داده و از رکتوم مریض خون تازه خارج میشود. نزف معایی احتمالاً شایعترین علامه دیورتیکول میکول در نزد کودکان است.

معاینات تشخیصیه

سکن با تکنیتیوم رادیواکتیف: معمولاً تشخیص دیورتیکول مکل مشکل است و اغلباً لپره تومی ضروری است. باید تلاش کرد تا دیورتیکول را با استفاده از سکن تکنیتیوم رادیواکتیف نشان داد ولی چنین اقدامات همیشه قابل اعتماد نیستند.

باریوم میل یا باریوم انیما: ممکن آفت را با باریوم میل و یا Through - Follow یا حتی باریوم انیما نشان داد ولی این نتایج هم قابل اعتماد نیستند.

لپره تومی: به دلایل فوق اگر شک قوی به موجودیت دیورتیکول میکول باشد لپره تومی صورت می گیرد.

تداوی جراحی

دیورتیکول میکول با رزکشن جراحی برداشته می شود.

انواع تداوی جراحی دیورتیکول میکول

رزکشن دیورتیکول (Diverticulectomy)

- دیورتیکول رزکشن شده و امعاء نفعم داده میشود.

- اگر قرحه در ایوم موجود باشد این سگمنت از ایوم همراه با دیورتیکول رزکشن میگردد.

- برای جلوگیری از اشتباه تشخیص بعد ها اپندکس ممکن کشیده شود.

- این عملیات جراحی را میتوان از طریق لپره سکوپیک انجام داد که بسیار مشابه به اپندکتومی لپره سکوپیک است.

- برای رزکشن دیورتیکول میکول می توان از شق MC-Burney یا Lanz (یک لپره تومی خط متوسط سفلی وقتی که تشخیص مشکوک است) استفاده کرد.

انسداد او عیه مساریقی

بندش وتضیق شریان مساریقی از سبب ترومبوزهای بنفسهی زیاده ترشایع بوده واکثراً شریان مساریقی علوی به آفت مبتلا می گردد ولی میتوان امبولی از نواحی ابهر، ریتان نیز سبب بندش شریان مساریقی گردد.

اگر امبولی و ترومبوز در شریان ویا ورید مساریقی بوجود آید سبب احتشاء امعاء شده که در مراحل بعدی باعث نکروز در ناحیه می شود.

امعاء اسکیمیک ممکن است به طور ثانوی نسبت به بعضی عوامل انسداد امعاء از باعث قطع جریان خون شریانی یا وریدی به وجود آید.

معمولاً اسکیمی امعاء ناشی از امبولی قلبی یا او عیه بزرگ یا به علت ترومبوز می باشد.

احتشای امعاء یک وضعیت مهلک است ولپره تومی عاجل حتمی است.

یک علت جدید تر نکروز امعاء گا نگران گا زی (Gangrene) امعاء رقیقه است، در این قسمت به بحث درباره اسکیمی مقدم امعاء می پردازیم.

اسباب

۱- امبولی او عیه مساریقی - امبولی ممکن است از اذین چپ در میضان مصاب فبریلیشن اذینی یا از داخل قلب از ناحیه که مصاب احتشاء شده جدا شود، همچنان تنبئات دسامات قلبی وصفیحات atheromatous ابهر نیز باعث امبولی شده می تواند.

۲- ترومبوز شریان مساریقی - اکثر ادر نتیجه atheroma .

۳- ترومبوز ورید مساریقی - علت این نوع ترومبوز فرط فشار ورید باب، Pyaemia sickle cell disease بلند رفتن ترومبوسیتها بعد از splenectomy به

منظور تداوی، thrombocytopenic purpura، فشار تومور بالای او عیه مساریقی علوی Thrombo phlebitis و در نزد خانم ها گرفتن ادویه contraceptive می باشد.

۴- احتشاء معانی بدون انسداد وعائی - این حادثه ممکن در نزد میرضانی مشاهده شود که دهانه قلبی و جریان دموی مساریقی بسیار پائین از باعث احتشای قلبی و یا عدم کفایه احتقانی قلب دارند.

بصورت ثانوی و Thromboangitis obliterans بوجود می آید.

پتولوژی

احتشای امعاء از باعث انسداد او عیه مساریقی بوجود آمده و با نرف جدار و داخل لومن توام می باشد. مواف شدن جریان دموی باعث گانگرن و تنقب امعاء شده و این حادثه اگر باعث احتشاء امعاء نشود ممکن اعراض angin معائی (Intestinal angina) را بوجود آورد که درین صورت مریض بعداز گرفتن غذا از درد شدید بطنی شاکی بوده و ترس از گرفتن غذا نسبت بوجود آمدن درد شدید باعث ضیاع سریع وزن نزد مریض می گردد.

تظاهرات کلینیکی

مریض معمولاً سا نخورده است و ممکن است علایم دیگری از مرض قلبی یاوعایی رانیز داشته باشد.

- وجود مایع درجوف بطن.

- مریض از شروع ناگهانی درد بطنی شاکی است که بسرعت بسیار شدید می شود.

- مریض مشکلات تنفسی زیادی دارد و نزد مریض شاک بوجود می آید.

- ممکن است سابقه احتشای میو کارد یا اریتمی موجود باشد.

- با معاینه به نظر نمی رسد که علایم با شدت درد نزد مریض همزمان باشند.

- معمولاً تا حدی حساسیت موضعی وجود دارد ولی نه تا حد حساسیت مراحل اولیه که منجر به تقلصیت شود.

- معاینه مقعدی ممکن است خون را نشان دهد.

معاینات تشخیصیه

رادیو گرافی بطن دروضعیت استاده: (Straight Abdominal X-Ray)، ممکن است تا اندازه^۱

لومن متوسع امعاء ضخیم شدن جدار های امعاء رانشان دهد.

مهمترین نکته این است که احتمال ایسکیمی امعاء وجود دارد.

مریض ممکن است فیبریلیشن اذینی داشته باشد.

تشخیص تفریقی با امراض ذیل صورت می گیرد:

- دیورتیکولیت

- فیستول آورت به امعاء

- ایندیسیت

- امراض التهابی امعاء (IBD)

- افات خبیث GI

- واسکولیت

امیلاز سیروم: امیلاز سیروم را غرض تفکیک پانکریاتیت باید تعیین نمود. توجه شود که احتشای مساریقی می تواند باعث افزایش نسبی امیلاز (۶۰۰-۹۰۰ واحد سوموچی) گردد.

اهتمامات قبل از عملیات

قبل از عملیات اقدامات ذیل ضروری است :

- زرق انتی بیوتیکهای وسیع التاثير .

- احیای مریض درحالت شاک .

تداوی جراحی

Laparotomy برای اسکیمی امعاء: عملیات در جهت برقرارنمودن مجدد جریان خون امعاء

و خارج کردن امعاء نکروتیک صورت می گیرد.

- پس از لپره تومی لوپ اسکیمیک امعاء مشخص می شود.

- ممکن است علل مختلفی موجود باشد از قبیل اسکیمی امعاء، و تدوریا انسداد او عیه میزانتریک به

نسبت باند (Band). در چنین موارد تداوی سببی منجر به پرفیزیون کافی سگمنت اسکیمیک می

گردد.

علت احتمالی دیگر امبولی یا ترمبوز یکی از شرابین اصلی تغذیه کننده 'امعاء' است. اگر امعاء

هنوز حیاتییت دارد امبولکتومی یا جراحی بای پاس برای برقرار نمودن جریان خون صورت می

گیرد. هر قسمت امعاء که حیاتییت خویش را از دست داده باشد باید رزکشن شود.

اهتمامات بعد از عملیات

تا زمان دفع گاز توسط مریض و اعاده وظایف امعاء تجویز مایعات وریدی و سکشن از طریق

NGT ادامه یابد^(۱).

تومورهای امعاء رقیقه (Small Bowel tumors)

یکی از مسایل بسیار اسرار آمیز درتشکل تومور نادر بودن آن درامعاء رقیقه ازحدای پیلورالی دسام الیوسیکل می باشد.

تصنیف

۱-تومود سلیم

۲-تومور خبیث

تومورهای سلیم

الف - پولیپ ادینوماتوز (adenomatos polyps)

ب - لیومیوما یا فیروما.

ج - لیپوما

د - انژیوما

ه- نوروفیروما

Multiple polyposis درصورت همراه بودن با صباغات جلدی درنواحی وجه،غشای مخاطی جوف دهن ولب ها بنام سندروم Peutz- jegher's یا د می شود.

تومورهای خبیث

۱- تومورهای خبیث ابتدائی.

الف- ادینوکارسینوما.

ب- لنفوسرکوما.

ج - کارسینوئید

د- لیومیوسرکوما

۲ - تومورهای خبیث ثانوی

درچنین موارد تومورهای خبیث معده، کولونها،مئانه ویا لمفوما امعاء رقیقه را مورد حمله قرار می دهد.

تظاهرات کلینیکی

- تومورهای امعاء رقیقه نادر می باشند.
- تومورهای سلیم - ممکن است سبب نزف، میلنا و کم خونی شوند. این تومورها می توانند باعث تغلف گردند. پولیپهای همارتوما توزمولتیپل (MHP) امعاء رقیقه همراه با پگمنتیشن میلانین لبها و مخاط دهن به عنوان بخشی از سندروم Peutz-Jeghers اتفاق می افتد تحول به خباثت نادر می باشد.
- تومورهای خبیث مقدم - باعلایم نزف یعنی میلانا وانیمی بروز می کنند و باعث انسداد امعاء یا کرسینوماتوز منتشر می شوند. جدار امعاء ممکن است نتقب نماید و باعث پریتونیت حاد گردد.

تومور کارسینوئید (Carcinoid tumor)

یک کتله خبیث حجات Kulchutsky است. ۶۵٪ از آنها در اپندکس و ۲۵٪ در ایلوم ظاهر میشوند، بقیه قسمت های اولیه ان عبارتند از امعاء، نادرأ برونش، خصیه، ومیبض می باشند. این تومور ممکن است سیروتونین وکینین ها (احتمالاً پروستا گلندین ها وهستامین) را افزاز کند ومنجر به سندروم کارسینوئید (Carcinoid Syndrom) گردد.

تظاهرات سریری

حملات اسهال، برونکو سبزم اپیزودیک و تضیق ریوی می باشد، این حالت تنها زمانی اتفاق می افتد که میتا ستاز کبدی وجود داشته باشد زیرا هورمونهای که از امعاء افزاز می شوند توسط جریان خون کبدی دیتوکسیفای می شوند.

معاینات تشخیصیه

لیره تومی اتفاقی: تومور های امعاء رقیقه اغلبا تنها در لیره تومی اتفاقی (تغلف ویا نزف) دیده می شوند.

- باریوم میل : بعضا BariumMeal ممکن است دفکت اثنا عشر یا جیجونوم علوی را نشان دهد.

5-HIAA ادرار: سندروم کارسینوئید را می توان با اندازه نمودن سطوح بالای ۵ هایدروکسی ایندول اسیتیک اسید (5-HIAA)، محصول شکست سیروتونین در ادرار ثابت کرد. میزان نورمال 2-20mg در ۲۴ ساعت است.

CTscan: درمورد سندروم کارسینوئید **CTscan** شواهدی از وجود میتا ستازهای کبدی را نشان خواهد داد.

تداوی طبی

با وجود تداوی های فوق به علت رشد بسیار آهسته تومور امعاء رقیقه ممکن است مریض را باتداوی طبی برای سالها ی متمادی تحت نظر داشت وتداوی کرد. ادویه جاتی که برای کنترل سندروم کارسینوئید به کارمیروند عبارتند از **Methylsergid** انتی هستامین ها و الفا – میتیل دوپا می باشد، التر ناتیف دیگر عبارت است از امبولیزاسیون سلکتیف

Tab. (Methylsergide(sansert; 2mg) یا انفوزیون ۵ فلور اوراسیل درشریان هیپاتیک می باشد. دوز این ادویه درکنترول اسهال مریضان مبتلا به مرض کرسینوئید نزد کاهلان عبارت از **Methylsergide 2mg PO tid** که براساس نیاز وتحمل مریض تنظیم میگردد، دوزاژ معمول عبارتست از **4-16mg PO tid**.

عملیات جراحی امعاء رقیقه :

- قسمتی از امعاء را که رزکشن می شود انتخاب شود وبه ملایمت بلندگردد.
- امعاء به سمت روشنی نگهداشته شود تا اوعیه آن به خوبی قابل دید شده وخطررزکشن انتخاب گردد.
- اگر رزکشن برای مریض تومور سلیم باشد می توان اوعیه را درنزدیکی امعاء قطع ولیگاتور نمود.
- درصورت رزکشن تومور خبیث یک بخش زیادی از مساریقه به شکل V با سگمنت موافه رزکشن گردد.

استطباب رزکشن و انستوموز امعاء رقیقه

- انسداد کولون پروکسیمال
- اتریزی ولادی، تضیق، و تغلف - دیورتیکولهای که به طور معمول باعث تنقب یا نزف می شوند. ترومای کند بطن که باعث مصدومیت امعاء یا مساریقه می گردد.
- حالت های انتانی مرض سلمونیا، یا TB که منجر به انسداد، تضیق، تنقب، یا نزف می شوند.
- مرض نیو پلاستیک (نادر).

- آفات و عایی به تعقیب فتق مختنق، تدوریا امبولی مساریقی.

- فیستول ناشی از جراحی ناموفق.

استطباب الیوستومی

الیوستومی الیوم ترمینال بشکل یک لوپ در سطح جلد در Illiac fossa راست ظاهر میگردد.

الیوستومی درپنالوژی های ذیل صورت می گیرد :

- مرض التهابی امعاء (IBD).

- پولیپوز ادینوماتوز فامیلی (FAP).

تمرینات فصل دوم امعاء رقیقه

- ۱ - آناتومی جراحی امعاء رقیقه را توضیح نمائید؟
- ۲ - وظایف عمده امعاء رقیقه را بیان کنید ؟
- ۳ - مرض کرون چیست اعراض و علائم آن کدام است ؟
- ۴ - اختلالات مرض کرون را تشریح نمائید ؟
- ۵ - تداوی مرض کرون چطور صورت می گیرد ؟
- ۶ - دیورتیکول میکل چیست واکثرا در کدام قسمت از جهاز هضمی به نظر می رسد؟
- ۷ - انسداد اوغیه مساریقی چیست، تشریح نمائید ؟
- ۸ - تداوی جراحی انسداد اوغیه مساریقی چطور صورت می گیرد؟
- ۹ - تصنیف تومورهای امعاء رقیقه از چه قرار است ؟
- ۱۰ - معاینات تشخیصیه تومورهای امعاء رقیقه کدام اند ؟
- ۱۱ - تداوی تومورهای امعاء رقیقه چطور صورت می گیرد ؟

Referencesnes:

مأخذ:

1. B,Mark Evers. Small Intestine Townsend Beauchamp.Evwrns, Mattox editors,Sabiston Texbook of Surgery 17th ed.USA;sender2004.p.1320-78.
2. Edward E.Whang Stanley W .Ashley and Micheal J.Zinner small Intestine In: F. Charles Brunicarde, Dana K.Anderson...et al, editors Schwartz`s Manual of Surgery. 8th ed.USA 2006,p.698-34.
3. EdIward H.Storer ; Surgery of the small intestine . Sheres GI. Spancers F.C; principale of surgery .7th edition, MC Grow Hilf book company ,New York . 1999 p. 404-421.
4. Harold Ellis ,Sir Calne, Christo pherwatson, Lecture Notes On General Surgery10th ed Great Britain: Blackwell publishing ; 2004 p-132-34.
5. Mark B Evers, Surgery of small intestine .In:Sabistan David W Emily ,K Robert.Text book of Surgery Biological bases of modern surgical practice. 18th edition ,Sunders an imprint of Elsevier INC Texas, 2008 p.1278-1330
6. Newil J.MC. Mortensen and Oliver Jones. The Small and Large Intestine. In; R.C.G. Russel, Norman.Willeamanas,Christo pher J.K Bulstrode , editors,Bailey & Love`sShort practice of Surgery, 24th ed.Great Britain:Holdder; Arnold; 2004 p,1145-73
7. Robert J.C Steele . Disorder of the Small Intestine and Vermiform Appendix In: SIR Alfred Cuschieri, Robert J.C.Steele,Abdool Rahim Moosa,editors, Essental Surgical Practice: Higher Surgical

Practice: Higher Surgical Training in General Surgery 4th ed. UK: Arnold: 2002. p. 531-59.

8. Theodore R. Schrock, Small Intestine In: Lawrence W. way, editor. Current: Surgical Diagnosis & Treatment. USA: Apleton & Lange; 2004, p. 565-71.
9. Obstruction, Small bowel last update, July 12 [online] 2006 [cited 2006] available from: <http://WWW.medicin helth>.
10. Leads to the small intestine [online] 2007 [cited 2007] available from: www.medcosult.com
11. Large intestine [online] 2007 [cited 2007] available from: www.nlm.nih.gov
12. Crohn's disease [online] 2007 [cited 2007] Available from: [www. Medcosult.com](http://www.Medcosult.com).

فصل سوم

انسداد امعاء (Intestinal obstruction)

انسداد میخانیکی امعاء	۶۹
اشکال مخصوص انسداد امعاء	۷۵
انسداد فلجی	۸۲
ماخذ	۸۳

انسداد امعاء: عبارت است از قطع سیر حرکت محتوی معایی در مسیر معده بطرف رکت بوده و از جمله سندرومهای بسیار وخیم می باشد که در جراحی بطنی بمشاهده میرسد، بعباره دیگر سندرومی است که از باعث توقف تام گاز و مواد غایطه بوجود می آید. انسداد امعاء ۲.۱٪ الی ۴.۹٪ تمام واقعات امراض حاد جراحی بطنی را تشکیل می دهد. مرگ ومیر انسداد امعاء در حدود ۹٪ می باشد.

پتولوژی

انسداد امعاء باعث تغییرات پتولوژیک در امعاء، مساریقه وجدار آن می گردد. این تغییرات باعث تشوشت و ظیفسوی و مورفولوژیک در امعاء می شود. انسداد به نسبت بندش لومن امعاء اکثراً از باعث تحت فشار قرار گرفتن امعاء توسط تومور، بندش توسط مواد غایطه سخت، سنگهای صفرای، کرم اسکاریز وغیره دیده میشود. در انسداد امعاء اسفراغات مکرر و از بین رفتن خصوصیت جذب امعاء که باعث برهم خوردن تعادل آب والکترولایت ها می شود سبب غلظت خون وکلوریمی می گردد. از طریق جدار تغییر یافته امعاء مواد توکسیک که در اثر احتباس فلور انتانی تشکیل می شود باعث انتوکسیکیشن عضویت می گردد. خصوصیت جذب جدار امعاء برهم خورده و بعداً باعث تغییرات درسیستم دوران خون باب توام با انتوکسیکیشن و تاثیرات منفی با لای وظایف کبدی می گردد. در اثر انسداد امعاء تغییرات بارزی هیمودینا میک و میتا بولیزم کاربوهایدریت و پروتین به نظر می رسد. امعاء علویتر از مانعه متوسع ومملو از گاز ومایع می باشد، در حذای مانعه رنگ امعاء تغیر نموده و امعاء در ناحیه متذکره معروض به نکروز وگانگرن می شود، سفلی تر از مانعه امعاء حالت طبیعی راداشته و به حالت تخلیه به نظر می رسد.

تصنيف انسداد امعاء

انسداد امعاء نظریه میکا نیزم بروز ان به اشکال ذیل تقسیم بندی می گردد:

- انسداد میخانیکی

- انسداد وظیفوی که بنوبه خویش به انسداد سپستیک و پره لاتیگ تقسیم میشود (۲).

انواع انسداد میخانیکی

۱ - Obstruction: بند شدن لومن امعاء توسط تومور، سنگهای صفاوی و غایطی، کرم اسکاریز و غیره.

۲- Strangulation: درین حالت اوغیه و عصب میزوی امعاء از خارج تحت فشار قرار می گیرد (تدور، گره خوردن، اختناق و غیره).

۳- انسداد از سبب بروز التصاقات .

۴- انسداد از باعث تغلف امعاء.

سیر کلینیکی: انسداد امعاء به شکل حاد و مزمن تقسیم می گردد و از نگاه درجه بندش لومن امعاء

انسدادی به انسداد تام و ناتام تصنیف می شود.

اسباب انسداد امعاء - امعاء ممکن است به علل گوناگون در قسمت های مختلفی از مسیر خویش مصاب انسداد گردد.

علی که از خارج باعث انسداد امعاء می شوند عبارتند از:

۱- چسبیدگی ها یا باند ها.

۲- تدور (ولولوس).

۳- اشغال شدن امعاء توسط تومورهای خبیث امعاء مجاور.

۴- فتق مختنق و غیره.

- علی که از جدار امعاء منشه می گیرند و باعث انسداد می شوند:

۱- تومورها

۲- احتشای معائی

۳- اتریزی ولادی

۴- مرض هیرشپرونگ

۵- امراض التهابی امعاء (مرض کرون، کولیت قرحوی)

۶- دیورتیکولیت

عللی که از لومن امعاء منشا می گیرند و باعث انسداد می شوند :

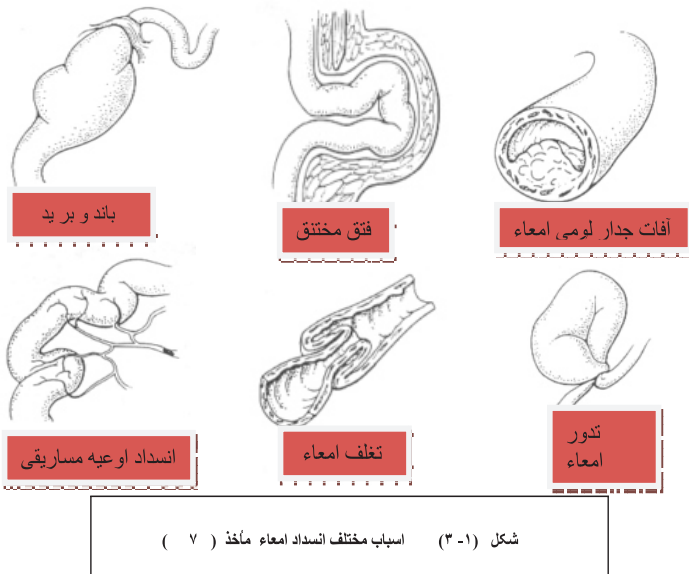
۱ - تجمع مواد غایبه سخت

۲- انسداد از باعث سنگ صفراوی

۳- تغلف امعاء

۴- پولیپ های بزرگ

ایتولوژی انسداد میخانیکی

انواع معمول انسداد امعاء نظریه سن

در نژد نوزادان : تضییق و اتریزی و ولادی *Volvulus neonatrum* , *Imperforated anus*

مرض *Hirschsprung* و *Meconium illeus*.

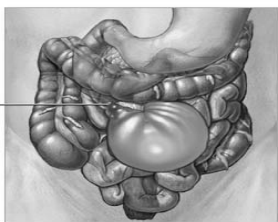
در نژد اطفال و کودگان: تغلف امعاء ، مرض *Hirschsprung* فتق های مختنق و انسداد از باعث دیورتیکولیت میکل.

در نژد جوانان و افراد میانه سن : فتق های مختنق ، التصاقات ، برید ها و مرض کرون.

در نژادشخاص مسن: فتق مختنق، کارسینوماى امعاء، دیورتیکولیت وکتله غایطی سخت. فتق مختنق مهم ترین سبب انسداد را از زمان طفولیت الی کهولت تشکیل می دهد بناً فوحت فتقیه را باید نزد تمام مریضان مصاب انسداد با دقت معاینه کرد.

پتوفیزیولوژی

امعاء علویتر از محل انسداد نسبت تجمع گاز و مایع متوسع می شود و هوای بلعیده شده منشه اصلی اتساع گا زی در مراحل اولیه می باشد زیرا نایتروجن به خوبی از طبقه مخاط جذب نمی شود. با تخمر باکتریل متعاقباً گا زهای دیگری تولید می شود. فشار نسبی نایتروجن داخل لومن امعاء پائین آمده

شکل (۲-۳) انسداد اختتاقی امعاء ما (۸)

و باعث برقراری انتشار نایتروجن از جریان خون به لومن امعاء می شود. مقادیر زیاد مایع از قسمت های خارج حجروی به داخل امعاء و از سیروزا به داخل جوف پریتون داخل میشود. ناحیه علویتر از انسداد مایع تجمع می نماید، ازینکه اختلال در جریان دوطرفه آب

و نمک وجود دارد، اسباب این وقایع نسبت عامل سببی آنها (مثل اندو توکسین، پروستو گلاندین ها) می باشد که از باکتری های درحال تکثر در محتویات ثابت امعاء حاصل می شوند. استفراغ رفلکسی، دفع آب و مایعات را افزایش می دهد. هیپو ولیمی موجب بروز عدم کفایه شده و علت مرگ در نزد مریضانی می باشد که انسداد غیر اختتاقی دارند. حرکات استدراری شدید امعاء رقیقه برای عبور محتویات امعاء از ناحیه انسدادی موجب حملات پیریستالتیک قابل صمم امعاء می گردد. استفراغ با پیشرفت مرض (خاصاً در انسدادهای نواحی دیستل) غایطی شده و نقل مکان باکتری ها از جدار امعاء به عقدا ت لمفاوی مساریقی سیستم دموی (حتی در انسداد ساده) صورت می گیرد. توسع بطن دیا فراگم را بالا برده و تنفس را دچار مشکلات می سازد، بنا برین آفات ریوی شایع اند. فتق مغبنی Incarcerated و تدور اشکالی از میکانیزم های انسدادی هستند که جریان خون را مانند لومن امعاء می بندند شکل (۲-۳). اختناق به ندرت پس از هر توسع روبه ازدیاد ایجاد می شود. هنگامی که میزو به اختناق معروض گردد، تخلیه وریدی بیش از جریان خون شریانی دچار مشکلات می شود. امعاء گانگرن شده بداخل جوف پریتون خون ریزی کرده و در نهایت نتقب می کند. محتوی لومن امعاء مختنقه که دارای مواد سمی با کتری و محصولات آنها که انساج نکروتیک و خون می باشد، اندکی

از این مایع می تواند از طریق لمفاوی امعاء جذب ویا از طریق جوف پریتون وارد جریان خون شده و سرانجام منجر به شاک سپتیک می شود.

تظاهرات سریری

اعراض و علائم مهم انسداد امعاء عبارتند از:

۱- درد بطنی

۲- توقف گاز و مواد غایطه

۳- تشدید حرکات استدراری امعاء

۴- انتفاخ بطن

۵- دلبدی و استفراغ و تسرع نبض

اعراض و علائم متذکره بستگی به نوع و شدت انسداد دارد. باید گفت که هر قدر انسداد در قسمت علوی باشد به همان اندازه میزوی امعاء زیاده تر ماوف و تحت فشار قرار داشته می باشد. درچنین موارد تمام علائم انسدادی متبازر هستند. اولین علامت مرض که اکثراً بنظر میرسد عبارت است از درد بطن که بشکل پیرویودیک بوده و درشروع مرض درقسمت های که مانعه ویا افت موقعیت دارد شدید می باشد و بعداً به تمام بطن منتشر گردیده و شکل دوامدار را بخود کسب می نماید.

انتفاخ بطن (میتبازیرم)- خاصتاً درشکل انسداد میخانیکی شدید می باشد. انتفاخ منظم بطن توام با درد اکثراً در انسداد امعاء رقیقه بوجود می آید و درصورت انسداد قسمت های علوی بطن ویا انسداد اوعیه مساریقی انتفاخ امعاء نادراً دیده می شود. انتفاخ غیر متناظر بطن در انسدادهای امعاء غلیظه بنظر میرسد.

توقف گاز و مواد غایطه: از جمله علائم مهم انسداد امعاء می باشد. درین پتالوژی قسمت دیستل امعاء بحالت تخلیه قرار داشته ودر پروسه سهم نمی گیرد ودرصورتیکه انسداد درقسمت های علوی امعاء باشد درمراحل اول بعضاً مریض قسماً مواد غایطه و گاز را پاس می نماید.

حرکات استدراری امعاء: درصورت مانعه داخل لومن امعاء (ایتوریشن) درابتدا حرکات استدراری امعاء شدید میباشند بعضاً صدای ان بگوش رسیده وحرکات آن به چشم دیده میشود. درمرحله اول حرکات استدراری امعاء توام با درد های کولیکی بوده ودر اخیر دردها نسبتاً کاهش یافته ویا خفیف می شوند. درمراحل پیشرفته حرکات استدراری امعاء قسماً ویا بکلی ازبین می رود.

دلبدی و استفراغ: یک از اعراض انسداد امعاء می باشد که در ۵۰-۶۰ فیصد واقعات دیده می شوند. اکثراً در انسداد قسمت های علوی امعاء مقدم تر بنظر می رسد. در صورت انسداد اختناقی دلبدی و استفراغ همزمان با درد بطن توام بوده و خاصیت عکسوی را دارمی باشد، در ابتدا محتوی استفراغ حاوی مواد غذایی و صفرا بوده و در مراحل پیشرفته محتوی استفراغ بوی غایبی را بخود کسب می نماید. در صورت انسداد داخل لومن امعاء استفراغات موقتاً بروز می نماید.

نبض: در صورت انسداد امعاء تسرع نبض (تکی کاردی) و هایپوتنشن دیده میشود اما در صورت حالت وخیم مریض تکی کاردی شدید تر و نبض ضعیف جس میگردد که این حالت نشاندهنده بوجود آمدن انتوکسیکیشن نزد مریض می باشد.

معاینات تشخیصیه

تشخیص انسداد امعاء توسط رادیوگرافی، معاینات لابراتواری و در موارد استثنایی از اندوسکوپی استفاده بعمل می آید. رادیوگرافی بهترین وسیله تشخیصیه است که در صورت امکان به وضعیت ایستاده اخذ گردد، اگر در نزد مریض امکانات ایستاده شدن موجود نباشد درین صورت میتوان به حالت نشسته رادیوگرافی بطن اجرا گردد. در کلیشه رادیوگرافی قسمت های متوسع امعاء با موجودیت مایع و خیال گاز بدرستی دیده می شود که این علامه را بنام Air- Fluid Levels یا د نموده و سویه های متعدد به چشم میخورند.

در انسداد امعاء رقیقه خیال های Air-Fluid Level اکثراً در نواحی ثروی و در انسداد امعاء غلیظه در نواحی هایپوکاندر راست و ناحیه اپی گستریک دیده میشود.

در معاینه لابراتواری خون تغییرات در الکترولیت ها Azotemia, Acidosis, Leukocytosis دیده میشود.

تشخیص تفریقی

تشخیص تفریقی با افات ذیل صورت می گیرد :

- ۱- پره لایتیک ا لیوس
- ۲- گسترو انترایت حاد
- ۳- اپندیسیت حاد
- ۴- پانکریا تیت حاد

انسداد امعاء غلیظه

در نزد کاهلان تقریباً ۱۵٪ انسداد در کولونها بوجود می آید. انسداد در هر قسمت از کولون ممکن است بوجود آید ولی اضافه تر از همه در کولون سگموئید رخ می دهد. انسدادتام اکثر اوقات به علت کانسرس بوده و عوامل دیگر آن تندور امعاء، امراض دیورتیکول، اختلالات التهابی، تومورهای سلیم، سخت شدن مواد غایطه (Fecal impaction) و دیگر اسباب مختلف شده میتواند. باندوبرید نا درآ باعث انسداد کولونها میگردد و تغلف در نزد کاهلان نیز شایع می باشد. در اثر انسداد کولون توسع آن بوجود آمده و باعث بلند رفتن فشار داخل لومن امعاء می شود. جریان خون در جدار کولون مختل شده که باعث اسکیمی، گانگرن و تنقب امعاء می گردد.

تظاهرات کلینیکی انسداد کولونها

انسداد میخا نیکی ساده کولون ممکن است به کندی پیشرفت نماید، معمولاً درد حشوی عمیق ناشی از انسداد کولون به هاپیو گا ستر منتقل می شود. آفات قسمت های ثابت کولون (سیکوم، زاویه کبدی و زاویه طحالی) ممکن است باعث درد شود که بلافاصله در قسمت قدامی بطن جس می شود. درد ناشی از تندور سگموئید در ناحیه سفلی چپ بطن توضع می کند. درد دایمی و شدید بطن به علت اسکیمی امعاء یا پریتونیت میباشد، ممکن است اوازهای امعاء مشند و همزمان با کرامپهای بطنی موجود باشند. قبضیت با عدم دفع گاز و مواد غایطه تظاهرات عمومی انسداد امعاء است، ولی بعضاً قسمت دیستل انسداد کولون بعد از شروع علائم اولیه تخلیه می شود. استفراغ یک علامه مؤخر بوده و ممکن است در صورت ممانعت از برگشت محتویات کولون به ایوم توسط دسام ایوسیکل هرگز رخ ندهد. اگر مواد از معصره ایوسیکل به ایوم باز گردند، علائم انسداد امعاء رقیقه نیز مانند انسداد امعاء غلیظه رخ می دهد. یکی از تظاهرات مؤخر این مرض استفراغ غایطی می باشد. با معاینه توسع بطن بمشاهده میرسد و اگر مریض لاغر باشد حرکات استدارای امعاء در جدار بطن مشا هده میشود. بعضاً حساسیت موضعی، با جس یک کتله حساس دلالت به انسدادی نوع اختناق می نماید. علائم پریتونیت موضعی یا منتشر نمایانگر گانگرن جدار امعاء ویا تنقب می باشد. در موارد تغلف و کارسینوما ی کولون یا رکتوم ممکن است خون تازه در رکتوم مشاهده شود. اکثراً تومور کولون سگموئید توسط سگموئید و سکوپ می مشا هده میشود.

اشکال مخصوص انسداد امعاء

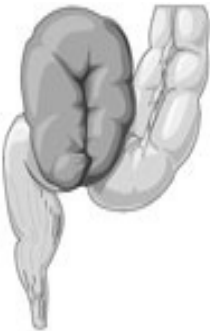
تدور سیکوم: سیکوم و قسمت انتهای لیوم دچار تدور شده معمولاً علایم انسداد دیستل امعاء رقیقه بوجود می آید. درد کولیکی شدید و پیرویویدیک در طرف راست بطن شروع و در اخیر به درد دوامدار مبدل میشود، بعداً استفراغ و متعاقب آن عبور گاز و مواد غایبه از رکت姆 کاهش یافته و قبضیت (Constipation) ایجاد می شود.

تدور کولون مستعرض

تدور کولون مستعرض کمتر دیده میشود زیرا کولون مستعرض دارای یک میزوی کوتاه با جذرقاعده پهن می باشد که از تدور آن جلوگیری می کند. لوحه کلینیکی تدور کولون مستعرض مشابه تدور کولون سگمونید است.

تدور کولون سگمونید (Sigmoid Volvulus)

تدور کولون سگمونید در نزد مریضانی اتفاق می افتد که کولون سگمونید ازاد و میزوی طولانی وقاعده باریک داشته باشد. کولون سگمونید تمایل به تدور دارد و باعث انسداد امعاء یا توسع زیاد می گردد شکل (۳-۳). لوپ معروض به تدور ممکن است اسکمیک گردد. قبضیت و استفاده بیش از حد ملینات عوامل مساعد کننده هستند. این آفت در نزد مریضانی که تحت تداوی با مسکن ها قرار دارند و خاصتاً در شفاخانه های روانی اتفاق می افتد.

معمولاً مریض سالخورده میباشد و ممکن است از قبضیت شاکی باشد وسالهای متمادی سابقه مصرف ملینات را داشته باشد. لوحه کلینیکی در تدور کولون سگمونید عبارت است از درد شدید کولیکی وتوسع متباز بطن، قبضیت تام موجود بوده وگاز یا س نمی گردد. ممکن سابقه حملات مکرر تدور امعاء و رد شدن بنفهی آن وجود داشته باشد.

با معاینه بطن بطور متبازر انتقاهی به نظر می رسد. حساسیت خاصتاً

در حفره حرقفی چپ وجود دارد^(۱).

رادیوگرافی بطن- انسداد کولون و محل ان با باریوم انیما تشخیص داده خواهد شد. در صورت مشکوک بودن به اختناق یا تنقب امعاء باید از مواد کثیفه منحل در آب استفاده شود. پس از مشاهده انسداد در صورت مشکوک بودن به انسداد کولون باریوم از طریق فمی نباید داده شود. تشخیص معمولاً با رادیو گرافی وضع می گردد. در رادیوگرافی ساده بطن یک سیکوم حجیم و متوسع دیده می شود که بعضاً تغییر مکان داده و زیاد تر در ناحیه اپیگاستر یا LUQ قرار دارد. مراحل ابتدایی سطح مایع و گاز وجود دارد که ممکن باگا ز معده اشتباه شود. با پیشرفت مرض نایچ رادیولوژیک انسداد امعاء رقیقه به ندورسیکوم اضافه می شود. باریوم انیما می تواند به تشخیص کمک بهتر نماید.

معاینات تشخیصیه

- **رادیوگرافی بطن درحالت استاده و خوابیده** - تشخیص با رادیوگرافی بطن درحالت *supine* و *stright* تائید می گردد. در کلنیشه رادیو گرافی کولون سگمونید متوسع و بطورگروس قابل رویت است که در سراسر RUQ کشیده شده است. در رادیوگرافی بوضعیت ایستاده سویه مایع و گاز در داخل لوپ های معایی دیده میشود.

باریوم انیما - در مرحله حاد عبور دادن یک تیوب رکتل با مجرای متوسع باعث خروج گاز و مواد غایطه از لوپ امعاء مسدود شده می گردد.

تیوب رکتل باید قبل از دخول بخوبی با مواد لوبریکانت چرب و لشم شود.

کولونوسکوپي - در مراحل مقدم استفاده از کولونوسکوپي جهت کاهش فشار لوپ ندور یافته استفاده می شود.

تشخیص تفریقی

الف - با انسداد امعاء رقیقه - معمولاً انسداد امعاء غلیظه تدریجاً شروع شده با درد قسمی همراه میباشد و ممکن در صورت توسع شدید باعث استفراغ شود. مریضان مسن که سابقه قبلی از جراحی یا حمله های انسداد ندارند معمولاً مبتلا به کانسر امعاء غلیظه هستند. جهت تشخیص تفریقی رادیوگرافی با مواد کثیفه مفید تر می باشد.

ب - انسداد فلجی - موجودیت علایم پریتونیت با سابقه ترومای حوصله یا ستون فقرات از معیارهای تشخیصیه انسداد فلجی می باشد، آوازهای معایی شنیده نشده و کرامپ بطنی نیز وجود ندارد.

ج- انسداد کاذب - این تشوش نوع شدیدی از لیوس بوده و در نوزد مریضان مرخص شده دچار مرض شدید خارج معایی (کلیوی، قلبی، تنفسی) یا تروما (مانند کسر فقرات) دیده میشود. اولین علامه مرض توسع بطن بدون درد یا تندرنس است اما علایم بعدی مانند انسداد واقعی کولون می باشد. رادیوگرافی بطن توسع شدید کولون را نشان میدهد، گرچه ممکن است تمام کولون ها حاوی گاز باشد ولی توسع بطور مشخص محدود به کولون راست یا یک قسمت کولون در زاویه کبدی یا طحالی میباشد. اماله با ماده کثیفه موجودیت انسداد را نشان نمی دهد، درین صورت خطر پاره شدن سیکوم زیاد بوده و کولون باید تخلیه شود. در موارد خفیف اماله به تخلیه گاز امعاء کمک نموده و در موارد شدید اتساع کولون، کولونوسکوپی قابل انعطاف تداوی انتخابی است. (وقتی که هیچ یک از علایم کلینیکی یا رادیو لوژیک نتقب امعاء وجود ندارد) رفع توسع و کاهش فشار اولیه به وسیله کولونوسکوپ در ۹۰٪ مریضی موفقیت آمیز بوده و در مواردیکه کولونوسکوپی موثر نباشد سکاستومی صورت می گیرد^(۷).

تداوی

تطبیق سند انفی معدی یا سند طویل معایی برای کاهش فشار در ۹۰ فیصد این نوع مریضان با موفقیت همراه است. اگر انسداد تا چند روز ادامه یافته باشد عملیات جراحی ضروری است. انسداد تام امعاء رقیقه (پس از آماده ساختن) باید عملیات گردد. علت ضرورت جراحی این است که با اطمینان نمی توان اختناق را که اختلاط مرگ ومیر آن زیاد است رد کرد. از آنجائیکه تقریباً همیشه پس از احیاء علایم حیاتی بهبود می یابد اما جراح نباید احساس آرامش نماید، انسداد ناقص، انسداد پس از عملیات جراحی سابقه، جراحی های مختلف قبلی جهت رفع انسداد، تداوی های شعایی مرض التهابی امعاء و کارسینوما توز بطنی از جمله مواردی هستند که ضرورت به قضاوت دقیق داشته و تداوی غیر جراحی بهترین روش برای این مریضان می باشد. در چنین موارد میتوان یک سند طویل معایی را جهت کاهش فشار معایی تطبیق نمود.

اهتمامات قبل از عملیات

۱- تطبیق سند انفی معدی: بلا فاصله بعد از دخول مریض در سرویس عاجل لازم است سند نازوگستریک برایش تطبیق شود تا از استفراغ جلوگیری کند، مایع اسپری شده از تشدید توسع بطنی ثانویه جلوگیری به عمل آورده و عده کمی از جراحان از سند طویل معایی استفاده می کنند.

۲- احیای آب و الکتروولایت ها: بر اساس محل و زمان انسداد کمبود آب و الکتروولایت ها از خفیف تا شدید تغییر میکند. جهت احیای مریض باید محلول سلین ایزوتونیک تزریق شود. غلظت الکتروولایت سیروم و تعیین گاهای خون شریانی رهنمای تدای الکتروولایتی می باشند. تازمانی که Out put ادرار به حد نامرئسیده باشد لازم است از تدای با پتاشیم پرهیز نمود اما تا هاپیو کالیمی اصلاح نشده باشد نباید جراحی صورت گیرد. تعدادی از مریضان به خصوص آنهای که دچار انسداد اختنای می باشند به پلازما یا خون ضرورت دارند، حتی اگر احتمال اختنای ضعیف باشد باید از انتی بیوتیک استفاده شود.

عملیات جراحی

قبل از ریهابدره شدن مریض و بهبود علایم حیاتی امکان دارد عملیات جراحی ضرورت یابد. بعضاً عملیات عاجل جراحی به نسبت علایم توکسیکی اختنای لازم است باندهای التصاقی که موجب انسداد شده اند باید رفع شوند. تومور مسدود کننده امعاء باید برداشته شود و اجسام خارجی که باعث انسداد می شود با انترتومی خارج شود. امعاء گانگرن شده باید برداشته شود. در زمان عملیات جراحی لازم است تا امعاء مصاب با انسداد به دقت مورد تفتیش قرار گیرد و قابلیت حیاتی آن معین شود. در حین تفتیش به آن قسمت های از امعاء که توسط برید و یا عنق کیسه فتقیه تحت فشار قرار گرفته است باید توجه زیاد شود^(۶). در انسداد یک لوپ از امعاء باید حیاتی لوپ مذکور مورد بررسی قرار گیرد. عدم قابلیت حیات امعاء با چهار علامه ذیل تشخیص می شوند:

- ۱ - عدم موجودیت حرکات استنداری امعاء مصاب به آفت.
  - ۲ - عدم موجودیت جلای طبیعی در امعاء مصاب به انسداد.
  - ۳ - رنگ امعاء - امعای که رنگ سبز و یا سیاه گونه دارد قابل حیات نیست اما امعای که رنگ روشن ارغوانی دارد قابل حیات است.
  - ۴ - عدم موجودیت نبضان در شرین میزوی امعاء ماوفه، اگر در حیاتی امعاء شک وجود داشته باشد لازم است پس از بر طرف کردن عامل انسداد امعاء را برای مدت چند دقیقه در کامپرس مرطوب و گرم پیچا نید که بدین ترتیب امعاء قابل حیات دوباره احیا خواهد شد.
- در تدای جراحی انسداد امعاء بنا بر پرنسیپ های عمومی می توان امعاء رقیقه را از باعث موجودیت جریان دموی فوق العاده خوب به اطمینان خاطر رزکشن نمود، بنا بر همین اصول انسداد در

امعاء غلیظه باید نخست به کمک سیکا ستومی ویا پروکسیمیل کولوستومی تداوی نمود. معالجهٔ تدور سیکوم عبارت از عملیات جراحی می باشد. در موارد گانگرن سیکوم هیمی کولکتومی طرف راست اجرامی شود، در صورتیکه سیکوم معروض به گانگرن نشده باشد تدورسیکوم رفع و به صفاق جدار بطن تثبیت می گردد، و اگر رزکشن امعاء غلیظه ضروری پنداشته شود (مانند اختناق امعاء) لازم است بعد از رزکشن هردونهایت کولون بشکل کولوستومی موقتی از جوف بطن بخارج کشیده شود، این عملیه به خاطر ی اجرا می گردد که اروای امعاء غلیظه بقدر کافی خوب نبوده و خطر لیکاز انستوموز موجود می باشد. در موارد تدور کولون مستعرض با کولونوسکوپ میتوان تدور آنرا رفع نمود. اکثر مریضان نیازمند ارجاع تدور به روش جراحی توام با رزکشن کولون می باشند^(۳).

۵- در صورت تدور کولون سگمونید لپره تومی نزد مریض اجرا و رزکشن امعاء ممکن ضرورت باشد. اگر مریض وضعیت خوب داشته باشد وقیل از ۶ ساعت بعد از وقوع تدور به شفاخانه مراجعه کرده باشد رزکشن از نواحی سالم امعاء و انستوموز end to end ویا اجرای کولوستومی در حفره حرقی چپ اجرا گردد.

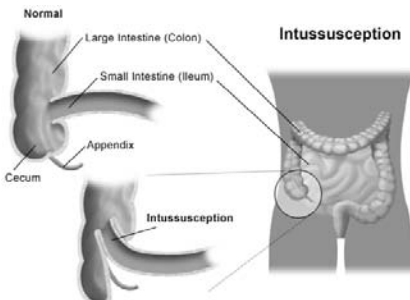
انذار مرض

میزان مرگ و میر در انسداد غیر اختناقی در حدود ۲٪ بوده و بیشتر در نزد افراد مسن اتفاق می افتد. در انسداد اختناق یافته اگر جراحی طی ۳۶ ساعت از شروع علائم صورت گیرد، میزان وفیات ۸٪ و اگر جراحی تا بعد از ۳۶ ساعت به تأخیر افتد میزان وفیات ۲۵٪ خواهد بود.

تغلف امعاء (Intussusception)

تغلف از علل شایع انسداد امعاء در نوزد اطفال شیر خوار است، این مریضان اغلباً در سنین ۸-۱۲ ماهگی رخ داده و در نوزد اطفال پسر شایعتر است.

مهمترین علت تغلف هایپر تروفی پلکهای پانیر در ایوم نهایی ناشی از انتان ویروسی است. پولیپها، تومورهای سلیم و خبیث و دیورتیکول میکل می تواند به عنوان نقطهٔ برای تغلف عمل (lead point) هادی

شکل (۲-۵) تغلف امعاء مآخذ ۶

کنند. درچنین موارد ندرتابه تداوی های غیرجراحی جواب می دهند واکثرآضرورت به مداخله جراحی دارند.

ازانجائیکه تغلف اغلباً به تعقیب انتانات ویروسی سیستم هضمی رخ میدهند،ممکن است زمان شروع آن به درستی مشخص نباشد. بطور معمول طفل شیر خوار دچار حملات دردهای پیچش بطنی و اسهالات متناوب می شوند. طی حملات طفل سالم به نظر میرسد ولی به تدریج ضعف بر او غالب می گردد.ممکن است مریض مخاط نرفی موسوم به مواد غایطه current jelly دفع کند. درصورت عدم ارجاع تغلف گانگرن امعاء اجتناب ناپذیر خواهد بود. درمعاینه فیزیکی کتله در RUQ یا اپی گاستر توام با عدم موجودیت امعاء در ناحیه RLQ (علامه Dabce) به نظر می رسد.

کتله ممکن است دررادیوگرافی ساده دیده شود ولی توسط انیما با کنتراست هوا بهتر مشاهده می شود.

تداوی

اماله باهوا شیوه خوب برای تشخیص و تداوی غیر جراحی تغلف است.

هوا بایک مانومتر تحت فشارحد اکثر 120mm Hg وارد می شود. راحت شدن ناگهانی طفل علائم انیمای موفق میباشد، درصورت موجودیت پریتونیت این عملیه اجرا نگردد.

درصورت عدم ارجاع تغلف لازم است که تا کودک را آماده مداخله جراحی نمود. اختلاطات بعد از تداوی کانسروتیف وجراحی ۵ فیصد می باشد.

شکل ۳-۵ تغلف امعاء ماخذ ۶

تداوی جراحی از طریق شق RLQ و milking (دو شیدن امعاء) میباید، به هیچ وجه امعاء کش نشود
شکل (۳-۵).

نسبت اختلال اروای اپندکس باید نزد مریض اپندکتومی نیز اجرا گردد.

درصورت نکروز امعاء ناحیه موردنظر الی سرحد ناحیه سالم رزکشن وانستموزگردد.

تجویز مایعات به مریض الی بوجود آمدن حرکات استدارای امعاء ادامه داده شود. درصورت رزکشن امعاء انتی بیوتیک بشکل وقایوی برای ۷۲ ساعت توصیه می شود.

انسداد فلجی (Paralytic Ileus)

انسداد فلجی عبارت از یک حالتی است که عدم کفایه امواج پریستالیزم و نارسایی سیستم Neuromuscular بوده (plexus meischer) و در نتیجه باعث تجمع مایع و گازات در لومن امعاء گردیده که باعث پیشرفت توسع بطن میشود، این حالت باعث استفراغ، عدم موجودیت آوازهای معایی و قبضیت تام می گردد.

اسباب: بعضاً انسدادهای فلجی بعد از عملیات های جراحی بوجود می آید که تا ۲۴-۷۲ ساعت ادامه می یابد، این نوع انسدادها در موجودیت Hypoproteinaemia دیده می شود.

Reflex- در اثر کسور ستون فقرات و یا اضلاع نرف ها ی خلف پریتون و یا تطبیق جاکت پلیستر دیده میشود.

اسباب میتا بولیک- یوریمیا و هایپو گلا یسمی نیز باعث انسداد فلجی می گردد.

التهابات (آبسی های داخل بطنی، پانکریاتیت، پیلونفریت، پنومونی و سپس) و اسکیمی امعاء در بروز انسداد فلجی رول دارد.

اعراض کلینیکی انسداد فلجی الی ۷۲ ساعت بعد از لیره تومی اهمیت کلینیکی دارد.

- دراضغای بطن آوازهای معایی معدوم می باشد.

- گاز پاس نمی گردد بطن منتفخ بوده و تمپا نیک می باشد.

- استفراغ نزد مریض موجود می باشد.

- قبضیت تام وجود دارد.

- در رادیو گرافی بطن گازات منتشر در لوپهای معایی بنظر می رسند.

اهتمامات قبل از عملیات

ماهیت تداوی عبارت از وقایه با استفاده از سند انفی معدی و آسپری نمودن معده و منع تغذیه از طریق فمی تا وقتی که حرکات معایی اعاده شود و مریض گاز پاس نماید ادامه می یابد.

- تعادل الکترو لایت ها مراقبت گردد.

- عامل اصلی باید بر طرف گردد.

- انتفاخ معدی معایی توسط دیکامپریشن بر طرف گردد.

- توجه خاص به اعاده مایعات و الکترو لایت ها معطوف گردد.

استفاده از ادویه جات تنبیه کننده حرکات معایی استطبیب ندارد، نادراً از ادویه جات ادرینا بلاکر ها توام با کولینرژیک ستمیولانت ها از قبیل Neostigmine استفاده می گردد، در صورتیکه ادامه این حالت انسدادی دوامدار شود ایجاب می نماید که بطن با ز وبعد از تفتیش دیکامپریشن امعاء صورت گیرد.

تمرینات فصل سوم انسداد امعاء

۱- انسداد امعاء را تعریف نموده و تذکر دهید که چند نوع انسداد را می شناسید؟

۲- عواملی که باعث انسداد امعاء میگردند توضیح نماید؟

۳- معاینات تشخیصیه انسداد امعاء را واضح سازید؟

۴- تظاهرات کلینیکی انسداد کولونها کدام اند؟

۵- تداوی انسداد کولونها را توضیح نماید ؟

۶- تغلف امعاء را توضیح نمائید ؟

۷- تداوی تغلف امعاء چطور صورت می گیرد ؟

۸- انسداد فلجی چیست و اسباب آنرا واضح سازید؟

References :

مأخذ :

1. A.A.Munro.Intestinal Obstruction In Brain W.Ellis,Simon Paterson Brown,editors.Hamelton Baily`s Emergency Surgery, 13th ed. Great Britain:Arnold;2000.p415-41.
2. Edward E,Whang ,Stanley W.Ashley, and Mecheal J'.Zinner, Smal Intestine, In:Tonsent Beauchamp. Evers.Mattox.editor,Sabiston Textbook of Surgery 18th ed . USA : Sander;2008 p,1314-31.
3. Edward E, Whang Stanley, w, Ashley ,and Mecheal J Zinner,Smal Intestin,In:F.Charles,Brunicarde, Dana K.Anderson...et al,editors Schwartz,Of Surgery ,8th ed.USA McGraw-Hill ;2006.p.709- 14
4. Harold Ellis,Sir Roy Calny,Christopher Whatson Lecture Notes on General Surgery.10th ed .GreatBritain Blackwell publishing; 2004.

5. Muhammad Shammim. Essentials of Surgery 4th ed. Karachi Pakistan; Kuram & Brothers, Karachi ; 2004 p.255-60
6. Marc Christophar, Winsler Intestinal obstruction. Russel RCG Viliams NS Editor; In: Baily & Lave Short practice of surgery. 24th edition, Arnold publication oxford 2004 p.1186-1229..
7. Theodore R. Schrok, Schrok. Small Intestine In: Lawrence W. Way editor. Current :Surgical Diagnosis & Treatment. USA: Apelson & Lange; 2004. P.560-
8. WWW.health allrefer.com
[online]2007[cited2007]
9. Crohn's disease Available from:
www. Medcosult.com
10. Existed aussides invagination [online]2007[cited 2007] Available from:
pagesperso-orange.fr.

فصل چهارم

عروه اپندکس

Vermiform appendix

۸۵	اناتومی
۸۶	اپندیسیت حاد
۸۹	تظاهرات کلینیکی
۹۱	معاینات و تشخیص
۹۲	تداوی
۹۴	اختلاطات
۹۵	تومورهای اپندکس
۹۶	ماخذ

اناتومی جراحی

اپندکس در هفته هشتم حیات جنینی بوجود می آید و نسبت رشد سریع سیکوم بطرف انسی معصره الیوسیکل رانده می شود. قاعده اپندکس با سیکوم در موقعیت ثابت قرار دارد درحالیکه زروه آن موقعیت های مختلف مانند خلف سیکوم، حوصلی، تحت سیکوم، Paraileal یا Para colic راست که اهمیت کلینیکی دارد به خود اختیار می نماید. هر سه Teania coli در قاعده اپندکس به هم وصل می شوند. طول اپندکس از ۱-۳ سانتی متر بوده اما معمولاً از ۶-۹ سانتی متر دیده میشود.

انومالی های اپاتدکس

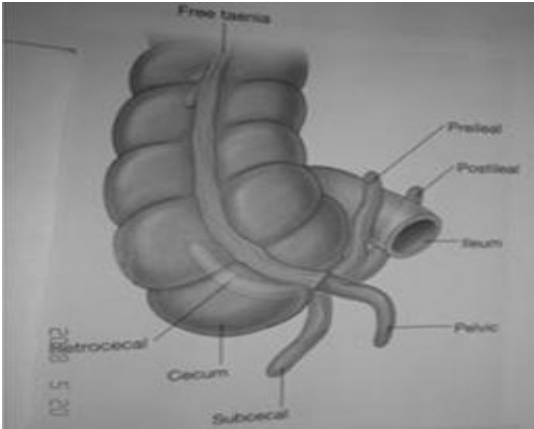
عبارت انداز فقدان اپندکس، مضاعف بودن و دیورتیکول ان که نادرند ولی در لیتراتور راپور داده شده است.

فیزیولوژی

اپاندکس در تولید انٹی بادی خاصاً Ig A رول دارد. اپندکس یک عضومهم در انساج لمفاوی مربوطه سیستم هضمی است. نسج لمفاوی دوهفته بعد از تولد در اپندکس ظاهر میشود و تا بلوغ افزایش یافته سپس یک دهه ثابت مانده و بعداً بتدریج با افزایش سن کاهش پیدا می کند، طوریکه در ۶۰ سالگی هیچ نسج لمفاوی در اپندکس مشاهده نشده و مجرای آن مسدود میشود^(۸).

موقعیت اپندکس نظریه سیکوم

اپندکس موقعیت خاص ندارد و می تواند موقعیت های ذیل را نظریه سیکوم داشته باشد شکل (۴-۱).

شکل ۴-۱ موقعیت های اپندکس نظریه سیکوم (مأخذ (۴)

- ۱- حوصلی
- ۲- Subcaecal
- ۳- Retrocaecal
- ۴- Paracaecal
- ۵- Preileal
- ۶- Postileal
- ۷- Situs Inversus
- ۸- retroileal

اپندیسیت حاد

Acute Appendicitis

اپندیسیت عبارت از التهاب حاد عروه اپندکس می باشد که اکثرأ از اثر بندش لومن اپندکس بوجود می آید. اپندیسیت حاد در بین واقعات عاجل بطنی بکثرت دیده می شود.

شیوع مرض: در سنین بلوغ زیاده تر در دهه ۲-۳ حیات دیده می شود. اکثرأ نزد طبقه ذکور مشاهده می رسد. اپندیسیت حاد نزد طبقه بلند و متوسط جامعه نسبت به طبقات فقیر زیاده تر دیده می شود.

از نظر نژاد اپندیسیت حاد نزد ملل متمدن اروپایی، امریکایی، و استرالیایی نظریه آفریقایی ها و آسیایی ها بیشتر دیده میشود.

اسباب اپندیسیت حاد

از نظر اسباب اپندیسیت بطور ذیل تصنیف میگردد:

- الف- اپندیسیت حاد انسدادی، علت عمده بروز اپندیسیت حاد انسدادی عبارت از بندش لومن اپندکس می باشد که عوامل مختلف باعث بند شدن آن می شود :**
- ۱- Faecaliths که علت عمده مرض را تشکیل میدهد.
  - ۲- پرازیت های معایی از قبیل کرم اسکاریز و اکسیور.
  - ۳- اجسام اجنبی از قبیل خسته حبوبات و میوه جات.
  - ۴- التصاقات و قات شدن اپندکس نسبت التهابات قبلی.
  - ۵- تومورهای سیکوم.

ب - اپندیسیت حاد غیر انسدادی

التهاب و هایپر تروفی انساج لمفاوی از غشای مخاطی و گاهی از فولیکولهای لمفاوی شروع و طبقات تحت مخاط، عضلی و سیروز را ماف می سازد.

پتوجینز

بعد از مسدود شدن مجرای اپندکس (علت اصلی اپندیسیت حاد) که معمولاً از اثر feacalitis رخ میدهد سبب تجمع افزایشات در داخل لومن آن شده که افزایش $5, 0$ ml، مایع سبب بلند رفتن فشار داخل لومن اپندکس تا 60cm ستون آب میگردد (ظرفیت اپندکس در حالت طبیعی 0.1 ملی لیتر است) افزایشات با وجود با لارفتن فشار داخل لومن اپندکس ادامه می یابد. در ابتدا تخلیه وریدها و کپیلری های اپندکس مختل شده ولی اروای شریانی ادامه می یابد، این امر باعث احتقان او عیه اپندکس می شود. توسعه عروه اپندکس

شکل (۲-۲) اپندکس التهابی متوسع مافخ ۱۰

اغلباً باعث ایجاد دلبدی، استفراغ و تشدید درد حشوی می گردد شکل (۲-۲). با ماف شدن غشای سیروزی اپندکس و پریوتان جداری توضع درد به RLQ صورت می گیرد. اتساع بیش از حد اپندکس

باعث تحریک عصب حشوی و ایجاد درد مبهم بطنی در نواحی متوسط بطن و اپی گاستریک می شود.

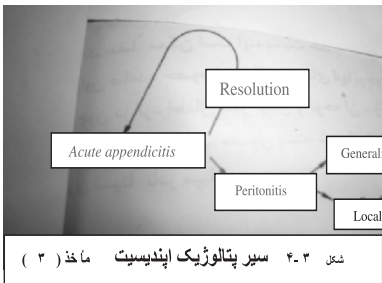
توسع نسبتاً سریع اپندکس باعث ایجاد حرکات پریستالتیک امعاء می شود که سبب تاسس کرامپ های بطنی توأم با درد مبهم در شروع سیر اپندیسیت می گردد. توسع لومن اپندکس به علت تجمع افرا زات و تکثر سریع باکتریها ادامه می یابد.

مخاط اپندکس که به کم خونی حساس می باشد بسرعت مختل گردیده و اجازة نفوذ باکتری ها را به طبقه عمیق تر می دهد. باز هم توسع بیشتر و هجوم باکتریها باعث تضعیف جریان خون شریانی شده و نواحی احتشای بیضوی شکل در قسمت های اروای ضعیف (وجه انتی میزانتریک) ایجاد میشود. با وسعت احتشای تنقب در یک قسمت از این نواحی در وجه انتی میزانتریک صورت می گیرد.

بسیاری از مریضان مبتلا به اپندیسیت سابقه دردهای مشابه اما خفیف تری را در گذشته حکایه می نمایند. سیر مرض بعضاً تا اخیر ادامه نکرده و در بعضی از موارد بهبود بنفسی نیز دیده می شود. در نزد چنین اشخاص اپندکس ضخیم و التصاقی بملاحظه می رسد که ناشی از التهاب قبلی می باشد.

مایکروبیولوژی

باکترئید فراژلبیس و E.Coli تقریباً در همه موارد التهاب حاد اپندکس دخیل هستند. سایر انتانات شامل سترپتوکوک pseudomonas باکترئید حشوی و لکتو باسیل می باشد. فلورای نورمال اپندکس نیز برترتیب شامل باکترئید ها E.Coli و سترپتوکوک می باشند.

سیر پتالوژیک اپندیسیت حاد

امکان دارد التهاب اپندکس رشف گردد که درین صورت شاید حملات بعدی التهاب اپندکس بوجود آیند اما اگر اپندیسیت حاد

تداوی جراحی نشود باعث کانگرن و تنقب اپندکس می گردد.

سیر پتالوژیک را می توان توسط

شیما نشان داد شکل (۴-۳).

اناتوموپتولوژی اپاندیسیت حاد

از نظر اناتوموپتولوژی اپاندیسیت حاد به اشکال ذیل می باشد.

- اپنڈیسیت کنترل- بعضا درین حالت التهاب به شکل بنفسمی رشف می شود شکل (۴-۴).
- اپنڈیسیت فلگمنوز - درین حالت لومن اپنڈکس التهابی و پراز قیح می باشد شکل (۴-۵).
- اپنڈیسیت گانگرنوز- این پتولوژی توام با اختلاطات موضعی یا منتشر با ایسی پری اپنڈیکولیر ، ایسی کبدی ایسی دوگلاس و ترومبوفلیبیت موجود می باشد (۴-۷).
- امپیم اپنڈکس - درچنین موارد لومن پندکس متوسع و پر از قیح می باشد شکل (۴-۶).

اشکال اناتوموپتولوژیک اپنڈیسیت حاد

شکل ۴-۵ اپنڈیسیت فلگمنوز مأخذ (۱۰)

شکل ۴-۴ اپنڈیسیت کنترل مأخذ (۱۰)

شکل ۴-۷ اپنڈکس گانگرنوز منقوبه مأخذ (۱۰)

شک ۴-۶ امپیم اپنڈکس مأخذ (۱۰)

تظاهرات کلینیکی

اپنڈیسیت حاد اعراض و علائم مختلف داشته و ممکن است اعراض و علائم پتالوژیک مختلف بطن حاد را تمثیل نماید.
اعراض و علائم اپنڈیسیت حاد عبارتند از:

۱- درد بطن

۲- بی اشتهایی

۳- دلبدی و استفراغ

۴- تشوشات ترانزیت (قبضیت، اسهالات)

۵- تشوشات بولی (سوزش ادرار)

بطور وصفی شروع مرض با احساس ناراحتی مبهم در وسط بطن بوده و متعاقباً دلبدی، بی اشتهایی و سوزی هاضمه ایجاد میگردد. درد مبهم دوامدار و بعضاً توام با کرامپهای خفیف می باشد ولی شدت نمی یابد ممکن است مریض یک یا دوبار استفراغ نماید و ۴ الی ۶ ساعت بعد درد در مربع سفلی راست بطن متوضع شده و مریض در هنگام حرکت، راه رفتن یا سرفه کردن احساس ناراحتی می کند. بعضاً مریض به قبضیت دچار می شود، حرکات معایی طبیعی بوده و یاکمی کاهش می یابد. درجه حرارت مریض نسبتاً افزایش می یابد (۳۷.۸).

تشخیص اپندیسیت حاد

- چهره مریض بر افروخته بوده و ممکن حالت توکسیک داشته باشد، زبان مریض معمولاً با ر دار و دهن بوی داشته می باشد.

- بطن در ناحیه که اپندکس التهابی قرار دارد با جس دردناک است. درین ناحیه عضلات بطن وضع دفاعی دارند.

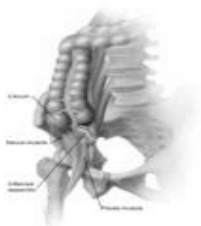
- با توشی رکتل (Rectal Examination) زمانیکه اپندکس التهابی موقعیت حوصلی داشته و یا اینکه چرک در جوف Douglas و یا در حفره Recto-vesical موجود باشد معاینه مقعدی دردناک خواهند بود.

- در واقعات پیشرفته توام با پریتونیت منتشر باجس تمام عضلات جدار بطن منقلس و دردناک است. درین مرحله مریض حین جس از حساسیت موضعی و تقلصیت خفیف عضلاتی شاکمی می باشد.

تست ها و علایم دیگری که در تشخیص اپندیسیت حاد اهمیت دارند عبارتند از:

۱- Rovsing sign - علامه است که هرگاه با جس عمیق فشا در حفره حرقفی چپ وارد شود باعث تولید درد حفره حرقفی راست می گردد و ممکن درد مذکور از باعث رانده شدن عروا ت الیوم بطرف راست و چسبیدگی ان به محراق التهابی باشد.

۲ - Psoas sign (Guinard,s sign)

شکل ۴-۸ ایندکس التهابی دیده می شود که با عضله پسواس در تماس است (مآخذ (11)

شکل ۴-۸ psoas sign مآخذ (11)

در حالی که مریض بوضعیت جنبی چپ خوابیده است، هر گاه طرف سفلی راست را از حالت قبض به حالت بسط آنی قرار دهیم در صورت تماس نزدیک ایندکس التهابی Retrocaecal یا حوصلی با عضله Psoas باعث تولید درد می گردد شکل (۴-۸ و ۴-۹).

۳ - Blumberg,s sign (Releas sign) هرگاه حفره حرقفی راست عمیقاً جس و دست بصورت آنی از روی جدار بطن دور گردد باعث تولید درد در حفره حرقفی راست می گردد.

۴ - Obturator sign

(Cope,s sign)

شکل ۴-۱۰ Obturator sign مآخذ شماره (11)

در شکل ۴-۹ ایندکس التهابی دیده می شود که با عضله ایئوره تور در تماس است

در حالیکه مریض بوضعیت استجاع ظهری قرار دارد، قبض و تدور انسی ران راست در صورتیکه عضله Obturator internus به

تماس نزد یک ایندکس التهابی حوصلی قرار داشته باشد باعث تولید درد می گردد شکل (۴-۱۰).

معاینات لاپراتواری

در معاینات خون لیکو سیتوز در حدود ده الی پانزده هزار می باشد و معمولاً معاینه ادرار نارمل است.

معاینات رادیوگرافی و اولتراسوند

در مراحل مقدم اپندیسیت حاد انسداد فلجی در ربع تحتانی راست نزد ۵۰ فیصد از مصابین به مرض وجود دارد. حساسیت اولتراسوند در تشخیص اپندیسیت انسدادی در حدود ۱۰۰ فیصد و در اپندیسیت کنترال ۳۰

فیصد می باشد. هنگامی که اپنڈیسیت توام با یک کتله در مربع سفلی راست موجود باشد باید اولتراسوند یا CT سکن را به منظور تشخیص تفریقی فلگمون اطراف اپنڈکس از آسسه به کاربرد. معاینه لپره سکوپیک در نزد طبقه انات با موجودیت درد قسمت سفلی بطن موثر است زیرا ۳۰-۴۰ فیصد این مریضان تحت عملیات اپنڈکتومی قرار می گیرند. با استفا ده از لپره سکوپیی به آسانی می توان تشخیص تفریقی اپنڈیسیت حاد و امراض نسایی را وضع نمود^(۵).

تشخیص تفریقی

تشخیص تفریقی را باید بطور سیستماتیک قرار ذیل مورد مطالعه قرار داد :

- آفات دیگر احشای بطنی که با درد حاد همراه است مانند پانکریا تیت - پریتونیت دیورتیکول میکول- ادینیت میزانتیر - کولی سستیت حاد.
- آفات صدری مانند پنو مونی ریه طرف راست.
- آفات سیستم بولی از قبیل نفرو لیتیز - پیلونفریت
- آفات سیستم اعصاب مرکزی مانند Tabes dorsalis
- امراض اعضای حوصلی در نزد خانمها از قبیل حمل های خارج رحمی، PID، سیست های مبیض.
- تداوی اپنڈیسیت حاد : تداوی اپنڈیسیت (غیر از موارد نادر) جراحی است تطبیق انتی بیوتیک جهت وقایه اختلاطات سپتیک صورت می گیرد^(۳).

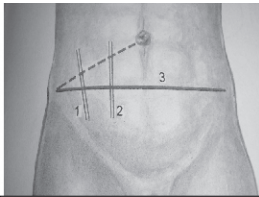
اهتمامات قبل از عملیات جراحی

- برای مریض قبل از عملیات جراحی مایعات تطبیق شود.
- تجویز انتی بیوتیک قبل از عملیات جراحی وتوام با Premedication مفید واقع میشود.
- اگر تاریخچه مرض طولانی باشد (مثلا ۷ روز) و درد در حال ثابت شدن باشد ممکن است مریض را بطور conservative تداوی نمود.

عملیات جراحی اپنڈیسیت

بطن توسط شق کلاسیک MC-Burney با ز می گردد طوریکه بعد از شق جلد، تحت جلد، صفاق عضله منحره کبیره شق شده و بعد از دور نمودن الیاف عضله منحره صغیره و مستعرض پریتون شق

و سیکوم کشیده می شود. اپندکس دریافت و در ابتدا میزوی اپندکس بسته شده و بعداً اپندکس از حذای قاعده آن لیگاتور قطع می شود شکل (۴-۱۲).

نقشه ۴-۱۲ شقیهای عملیات اپندیسیت
حادثه (۱۱)

۱- شق MC-Burne

۲- شق پره رکتل سفلی

۳- شق لینز

قاعده اپندکس ذریعه خیاطه های Pursestring در سیکوم غرض می گردد و شق عملیاتی دوباره پلان به پلان ترمیم میشود.

عملیات لپره سکوپیک

به عنوان وسیله تشخیصی و تداوی مهمترین نقش آن در بررسی خانم های جوان است که علائم کلاسیک اپندیسیت را ندارند. نزد مرضیانی که تشخیص در نزد آنها گنگ باشد. برای مرضیان چاقی که ممکن است در روش جراحی باز به شق وسیعتری نیاز داشته باشد یا کسانی که به زیبایی اهمیت زیادی قابل اند روش مناسبی است. مزایای آن عبارتند از کاهش انتان جرحه، درد، شفایابی سریعتر می باشد. اما از آنجائی که زمان عملیات طولانی تر شده و وسایل قیمتی هستند، مزیت اقتصادی نسبت به عملیات معمولی آنقدر عمومیت ندارد اما باید متذکر شد که این میتود تداوی موثر و بی خطر بوده و اختلاطات کمتری دارد.

اپندیسیت نزد اطفال

تشخیص اپندیسیت حاد نزد اطفال مشکلتر از کاهلان است زیرا از یک طرف اپندیسیت حاد سیر سریع داشته و زود تنقب می کند از طرف دیگر ثرب کبیر در نزد اطفال رشد نیافته است بنا انتان محدود نمی گردد و باعث افزایش و فسیات در نزد اطفال می شود. میزان تنقب در نزد اطفال کمتر از ۸ سال دو مرتبه زیاده تر نسبت به دیگران می باشد.

تداوی اپندیسیت منقوبه شامل اپندکتومی عاجل، لواژ جوف پریتون با انتی بیوتیک، دریناژ ترانس پریتونیل از طریق جرحه و رژیم ۱۰ روزه انتی بیوتیک است. اپندکتومی لپره سکوپیک در نزد اطفال روش موثر و بی خطر است.

اپنڈیسیت نزد کهن سالان

بروز اپنڈیسیت در نزد کهن سالان کمتر ولی مرگ و میر و اختلالات آن بیشتر از مریضان جوانتر است. علت آن تا خیر در تشخیص، پیشرفت سریعتر به طرف تنقب و موجودیت امراض مترافقه است. علائم اپنڈیسیت در سالندان خفیف تر از جوانان بوده و توجه کلینیکی بیشتر برای تشخیص آن لازم است.

اپنڈیسیت در زمان حاملگی

اپنڈیسیت حاد در نزد خانمهای حامله نیز بروز می کند. اعراض و علائم مرض با اعراض و علائم حمل در سه ماه اول یکسان است. از آنجائیکه از اثر بزرگ شدن ربه از دیا د رحم، اپنڈکس به مرور زمان از حوصله بطرف ربع علوی راست بطن حرکت می کند. بعضاً تشخیص را مشکل می سازد که این امر باعث به تعویق افتادن عملیات نزد این مریضان می شود. تنقب و پریتونیت منتشر بیش از حد معمول خواهد بود.

اختلالات اپنڈیسیت حاد

عبارت اند از تنقب اپنڈکس، پریتونیت، آبسه و التهابات متقیح ورید باب (Pylephlebitis) می باشد^(۱).

تنقب اپنڈکس: شدت درد بطنی و تب بلند در تنقب اپنڈکس نسبت به حالت التهابی آن بیشتر می باشد. تنقب در سیر اپنڈیسیت حاد در ۱۲ ساعت اول معمولاً رخ نمی دهد و تنقب اپنڈکس اکثراً در سنین پایین تر از ده سال و بالاتر از ۵۰ سال کمتر دیده می شود و سطح و فیات در نزد این کنگوری از اشخاص بیشتر دیده می شود.

تنقب اپنڈکس در نزد خانمهای جوان خطر نگر فتن حمل را نسبت بندش نفیر ها چهار مرتبه بلند می برد.

پریتونیت - درین اختلاط بطن مریض بصورت موضعی یا منتشر حساس و منقلص بوده که توسع بطن و انسداد فلجی بمشاهده میرسد.

آبسی اپندیکولر-علائم کلینیکی آن علاوه بر علائم معمول در اپندیسیت بروز یک کتله در مربع سفلی راست بطن می باشد. درین حالت التراسوند و CT سکن باید اجرا شود و در صورت مشاهده آبسه بهترین طریقه تداوی اسپریشن از طریق جلد با رهنمایی سونو گرافی می باشد. نظریات گونا گونی در مورد چگونگی برخورد با آبسه های بسیا رکوچک وکتله اپندیکولر وجود دارد، بعضی از دوکتوران انتی بیوتیک تجویز کرده و ۶ هفته بعد بشکل انتخابی اپندکتومی می کنند ولی بعضی از جراحان دیگر اپندکتومی فوری را ترجیح می دهند زیرا مدت مریضی کوتاه می شود و تنها ۱۰ فیصد مریضانی که تداوی آنها با انتی بیوتیک توام با تخلیه آبسه صورت می گیرد، اما اپندیسیت نکس کننده نزد شان دیده می شود. باید گفت زمانیکه تداوی جراحی برای مریض خطر زیادی از سبب التصاقات داشته باشد بهتر است ازان خود داری کرده و مریض باید تحت تداوی طبی و محافظه کارانه قرار گیرد^(۲).

Pylephlebitis ورید باب - بنام ترومبو فلیبیت متفحیح سیستم ورید باب نیز نامیده می شودکه درین اختلاط تب بلند، لرزه، برقان خفیف و آبسه های کبدی بصورت موخر مشاهده شده و نمایانگر حالت وخیم مریض است. لرزه درنزد مریض مبتلا به اپندیسیت حاد باید توسط تجویز انتی بیوتیک وقایه گردد تا جلوگیری از بروز فلیبیت متفحیح نزد مریضان شود. بهترین طریقه تشخیص ترومبوز ورید باب استفاده از CT سکن می باشد.

مداخله فوری برای تداوی اپندیسیت ویا منابع دیگر التهاب (از قبیل دیورتیکولیت) استطباب دارد

تومورهای خبیث اپندکس

اکثرا تومورهای اپندکس از تومور های کارسینوئید تشکیل شده است، اپندکس مناسب ترین محل برای ایجاد تومورهای کارسینوئید سیستم هضمی است.

اکثراً سیر کارسینوئید های اپندکس سلیم می باشد.

تومورها دارای قطر اضافی ۲ سانتی متر نادر بوده و صرف ۳ فیصد میتاستازها به عقدات لمفاوی مربوطه می باشد. احصایه های اندکی درمورد میتاستاز کبدی وسندروم کارسینوئید وجود دارد. اگر عقدات لمفاوی مافوق نباشند یا قطر تومور کمتر از ۲ سانتی متر باشد و یا میزوی اپندکس با قاعده سیکوم موردتهاجم قرار نگرفته باشد، تداوی اپندکتومی نزد مریض کفایت می کند.

اپندکس می تواند منشاء ادینوکرسینوم نوع کولونی باشد ودر مراجعه اول ۱۰ فیصد مریضان دارای میتاستازهای وسیع می باشد. در صورتی که تومور اپندکس و عقدات لمفاوی ناحیوی اشغال شده

باشد، هیمی کولکتومی راست انجام می گیرد. طول حیات مریض الی پنج سال در حدود ۶۰ فیصد می باشد.

موکوسل اپندکس

در موکوسل اپندکس متوسع و پر از مخاط می باشد، این حالت نیوپلاستیک نبوده و معمولاً از باعث انسداد مزمن قسمت پروکسیمال لومن توسط نسج فیروز بوجود می آید. تداوی موکوسل اپندکتومی می باشد

تمرینات فصل چهارم اپندیسیت

- ۲- اپندیسیت حاد را تعریف و اسباب آنرا واضح سازید؟
  - ۳- اپندیسیت چطور تشخیص می گردد؟
  - ۴- اپندیسیت حاد با کدام آفات تشخیص تفریقی می شود؟
  - ۵- تداوی اپندیسیت حاد چطور صورت می گیرد؟
  - ۶- اختلالات اپندیسیت حاد کدام است؟
- سیرتومورهای اپندکس را توضیح نمائید؟

References:

مَآخِذ:

1. David and Bernard, M. Jaffe. The Appendix. In: F.Charles, Brunnicarde, Dana, K, Anderson ... et al. editors Schwartz`s Manual of Surgery 8th ed US:Mc Grawhill;2006.p.772-85.
2. David I. Soybel. Appendix In: Jeffrey A. Norton, R.Randal Balenger, Alfred E.Chang...et al, editors. Essential Practice of surgery Basic Science and Clinical evidence. USA:Springer;2003p.270-79.
3. Ellis H, Calne S R. General Surgery 10th edition , Black well scientific publication; London 2002 p. 155-194-

4. Englebert, Dum phhy . 5-4-Appendix. In:W.Way , Curent Surgical Diagnosis & Treatment. 8th edition ,Conectcal Applton& Long; 1999. P.321-335
5. Harold Ellis,Sir Roy Calne ,Christopher Watson Lecture Notes on General Surgery, 10th ed. Great Britain : Blackwell publishing; 2004 p-125-28.
6. Keven P. Lally, Charles S. Cox, Jr. RechardJ.Andrassy.and Appendix.In:Townsend.Beauchamp. Evers.Motox. editors. Sabiston Textbook of Surgery 18th ed. USA: Sender;2008p.1223-85.
- 7.Lawrence W. Way. Appendix . In:Lawrence W.Wy,editor. Current: Surgical Diagnosis &Treatment .USA:Appelton&Lange :2004 p.58-59.
8. P.Ronan, O.Connell. The Vermiform Appendix ,In:R.C.G.Russel , Norman,Willamms, Chrestopher J.K. Bulstrode,editors, Bailey &Lov`s Short practice of surgery.24th ed Great Britain : Hodder Arnold:2004p.1203-17.
9. S.Peterson Brown. Accute Appendicitis. In:Brain W.Ellis,Simom Paterson, editors,Hamelton Bailly`s.Emergency surgery.13th ed. Great Britain: Arnold; 2000 p.389-4 .
10. Charlie production Appendix[online]2007[cited2007]
Availablefrom:Charlie production.co.uk

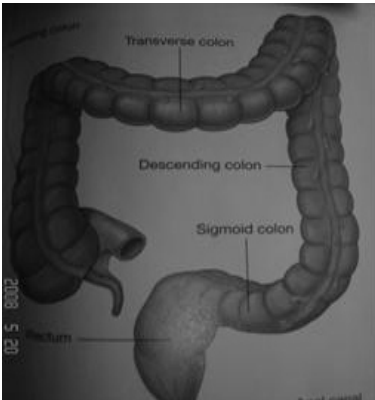
فصل پنجم

کولون

۹۸	اناتومی
۱۰۱	اماده ساختن امعاء برای عملیات کولونی
۱۰۴	کولیت قرحوی
۱۰۹	امراض دیورتیکولیت کولون
۱۱۳	توبرکولوز الیوسیکل
۱۱۶	تومورهای کولون
۱۲۶	ماخذ

اناتومی جراحی کولون

طول کولون 90-150cm است. سیکوم با قطر ۷.۵ - ۸.۵ سانتی متر متوسع ترین قسمت کولون می باشد، قطر کولون به مسیر سگموئید به تدریج کاهش می یابد. نسبت همین تفاوت قطر لومن کولون است که تومورهای سیکوم معمولاً قبل از اینکه علائم نشان دهد رشد زیاد نموده و بزرگ می شوند در حالیکه تومورهای سگموئید در سایزهای کوچکتر علائم نشان می دهند. از اینکه سیکوم قطر نسبتاً بزرگتری دارد لذا محل تنقب کولون در اثر انسدادنواحی دیستل آن می باشد شکل (۴-۱).

شکل ۱-۵: آناتومی کولون ها ماخذ (۴)

از نظر سریری کولون به دو قسمت تقسیم شده است :

- کولون راست و کولون چپ .

- کولون راست - شامل سیکوم ، اپاندکس، کولون صاعده، زاویه کولونی کبدي راست و نصف طرف

راست کولون مستعرض می باشد.

- **کولون چپ** - شامل نصف چپ کولون مستعرض، زاویه کولونی طحالی، کولون نازله و کولون سگمونیید می باشد.

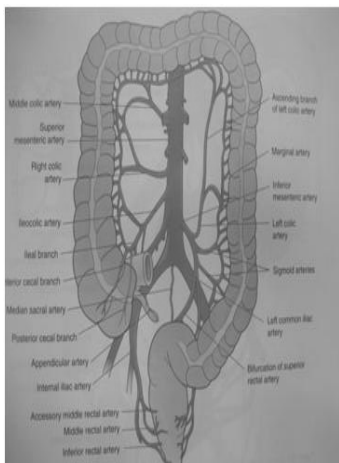
عضلات طولانی کولون به صورت سه تینیا مجزا به نام تینیا کولی به دور کولون قرار گرفته اند. تینیا ها در محل قاعده اپندکس با یکدیگر ملحق و در قسمت شروع رکتوم فاقد آن است.

Haustracoli به شکل کیسه های هستند که در بین تینیا ها قرار دارند و به وسیله التواتات نیمه هلالی شکل بنام پلیکا سیمی لونا ر از هم جدا می شوند، بارزات شمی اپی پلویک متصل به تینیا ها میباشد. گرچه کولون سگمونیید از همه بیشتر به تدور دچار می شود اما سیکوم و کولون مستعرض نیز بعضاً ممکن است به تدور معرض گردند (۵).

ارواء کولون : شریان مساریقی علوی در تحت محور سلیاک از ابهر جدا شده و از طریق شعبات ایلیو

کولیک و کولیک متوسط، سیکوم، کولون صاعده و کولون مستعرض را اروا می کند شکل (۵-۲).

شریان کولیک راست در ۱۵ فیصد موارد از شریان مساریقی علوی در ۸۵ فیصد موارد از شعبه ایو کولیک جدا می شود. شریان میزانتربیک سفلی بعد از کلیه ها از ابهر جدا شده و از طریق شعبات کولیک چپ اروا کولون نازله، کولون سگمونیید و قسمت علوی رکتوم را بعهده دارد شکل (۵-۲). در ناحیه زاویه طحالی بین شریان های میزانتربیک علوی و سفلی او عیه جنبی (Colateral) وجود دارد. قوسهای شریانی ایلیو کولیک، کولیک راست، شریان وسطی و چپ

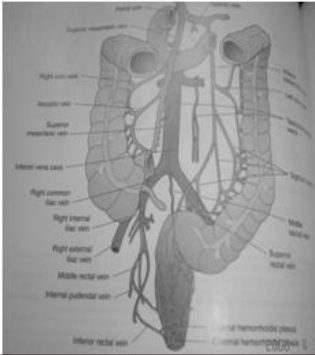

شکل ۵-۲ اروا شریانی کولونها ماخذ

توسط او عیه ارتباطی بنام شریان حاشیه دروموند (Artery of Drummon) به یک دیگر انستومز نموده و شریان vasorectal ازین شریانهای حاشیوی جدا می شوند. قوس ریولان بین شعبات کولیک چپ، شریان میزانتربیک سفلی، کولیک وسطی و شریان میزانتربیک علوی قرار گرفته و به دلیل مسیر پرپیچی که دارد بنام شریان میزانتربیک پرپیچ وخم نیز شناخته می شود، این شریان زمانی خوب دیده میشود که یکی از شریانهای علوی یا سفلی کولون به انسداد معرض گردد.

دریناز وریدی: بجز از ورید میزانتیریک سفلی که مجاور شعبه صعودی شریان کولیک چپ قرار گرفته سایر وریدهای کولون همراه با شریان هم نام خود سیر می نمایند. ورید میزانتیریک علوی و سفلی در اخیر به وریدطحالی وصل شده و ورید باب رابوجود می آورند.

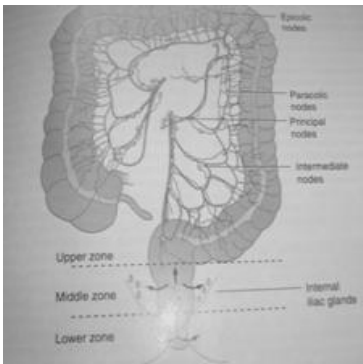

شکل ۳-۵-۳-۴ اورا وریدی کولونها ماخذ ۴

دریناز لمفاوی: او عبه لمفاوی کولون بصورت حلقوی در تحت مخاط و طبقه عضلی و مخاطی قرار داشته و مخاط کولون با وجود داشتن شبکه و عایی غنی فاقد او عبه لمفاوی می باشد. به همین دلیل کانسر های

سطحی تا زمانی که به عضلات نفوذ نکند نمی تواند از طریق لمفاوی میتاستاز بدهند.

ساختمان سگمنتل کولون مانع انتشار طولانی تومور ها در داخل جدار کولون میشوند. در نتیجه تهاجم محیطی تومور هابه تحت مخاط و طبقه سیروزا موجب بروز عوارض حلقوی می گردد شکل (۴-۵). او عبه لمفاوی نیز سیر شرائین را تعقیب کرده و عقدا ت لمفاوی

شکل ۴-۵-۴ دریناز لمفاوی کولونها ماخذ (۴)

جداری (epicolic) در امتداد کنارانسی امعاء (paracolic)

حوافی شراین میزانتیریک هم نام و intermedial شریان میزانتیریک علوی و سفلی قرار دارند.

تعصیب کولون: رشته های عصب سمپا تیک کولون راست از ۶ سگمنت سفلی نخاع صدی منشه گرفته و از طریق عصب حشوی به شبکه سلیاک و سپس به شبکه میزانتیریک علوی می روند. عصب سمپا تیک کولون چپ و رکتوم از سه سگمنت اول نخاع بطنی منشه گرفته و وارد شبکه قدامی نخاع (preartic) و بعدا وارد شبکه میزانتیریک می شوند. تعصیب پره سمپا تیک کولون راست از عصب و آگوس راست تا مین می شود و در سمت چپ از عصب سکرال منشه می گیرد.

آماده ساختن امعاء برای عملیاتهای جراحی

پاک سازی کولون از موادغایطه و جلوگیری انتانات کولون بوده که برای این منظور به مریض رژیم غذایی مایع و کم تفاله با اماله تخلیوی روزدومرتبه و مسهلات توصیه شده و جهت تنقیص انتانات anaerob و aerobic انتی بیوتیک ها از قبیل Metronidazole ، Neomycin ، Phthalyl sul phathiazole ۲-۳ روز قبل از عملیات داده می شود. همچنان شست و شوی تمام امعاء با سیروم فزیولوژیک ایزوتونیک به سرعت ۲-۴ لیتر فی ساعت برای مدت ۳-۴ ساعت از طریق تیوب انفی معدی یک میتود خوب و موثر آماده ساختن کولونها درحالات غیر انسدادی برای مداخله جراحی می باشد. با میتودهای فوق پاک سازی میخانیکی و دوایی می توان کولونها را برای مدت ۳-۷ روز آماده عملیات نمود^(۱).

میتود معمول آماده نمودن امعاء در ظرف سه روز

- روز اول- رژیم غذایی مایع و یا کم تفاله.
  - مسهل قوی مانند مگنیزیم سلفیت- ۳۰ گرام.
  - انتی بیوتیک انتخابی مانند Metronidazole با Neomycin بعد از مسهل شروع گردد.
  - اماله تخلیوی روزدومرتبه.
- روز دوم – روش و تدای به استثنای مسهل مانند روز اول بوده و علاوه به مریض ادویه مقبض مانند Tinture opium و یا Belladonal توصیه می گردد.
- روز سوم- تدای بدون مسهل مانند روز اول بوده و به مریض ادویه مقبض Belladonal نیز توصیه می گردد.

عملیاتهای مروج بالای کولونها

عملیه Decompration-

Caecostomy- عبارت از ایجاد یک فیستول بین سیکوم و جدار قدامی بطن است.

Loop colostomy- عبارت از ایجاد یک فیستول بین قسمتی از کولون و جدار قدامی بطن است.

عملیه Loop colostomy Defunctioning End colostomy – عبارت از ایجاد یک فیستول بین قسمتی از کولون و جدار قدامی بطن است که نهایت آن دوخته شده و بداخل بطن رها شده و یا اینکه به قسم یک فیستول مخاطی به جدار بطن بیرون کشیده می شود.

عملیه؛Hartmann- درین عملیه قسمت مافوه کولون سگمونید برداشته شده وکولون نازله به شکل end colostomy به جدار بطن بیرون کشیده شده ونهایت proximal رکتوم بداخل بطن دوخته می شود.

Resection - یا برداشتن کولون - درین عملیه یک قسمت ویا تمام کولون برداشته می شود .

Colotomy - عبارت از با ز نمودن کولون به منظور تفتیش ویا برداشتن پولیپ ودوباره بسته نمودن کولون می باشد.

Right Hemicolectomy - عبارت از برداشتن سیکوم،کولون صاعده ویک قسمت کولون مستعرض و انستوموز الیوم نهایی با کولون مستعرض می باشد.

Transvers colectomy- عبارت از برداشتن کولون مستعرض وانستوموز کولون صاعده با کولون نازله ویا اجرای end colostomy می باشد .

Sigmoid-colectomy –برداشتن کولون سیگموئید است .

Anterior resection- برداشتن یک قسمت ویا تمام کولون سیگموئید ویا قسمتی از رکتوم وانستوموز بین کولون ورکتوم است، درین عملیه به منظور جلوگیری از لیکاز ناحیه انستوموز اکثراً Proximal defunctioning colostomy اجرا می گردد.

Total colectomy عبارت از برداشتن تمام کولون وانستوموز الیوم بارکتوم (Iliorectal anastomoses) ویا اجرا Iliostomy نزد مریض می باشد.

Pan practocolectomy - عبارت از برداشتن تمام کولون یا رکتوم وکانال انال و اجرای الیوستومی دائمی نزد مریض می باشد.

Abdomino-perineal- resection – عبارت از برداشتن یک قسمت از کولون سیگموئید، رکتوم وکانال انال با اجراء permanent end colostomy نزد مریض می باشد

کولوستومی (Colostomy)

کولوستومی عبارت از ایجاد یک فوچه مصنوعی می باشد که در کولون بخاطر منحرف ساختن جریان مواد غایطه وگاز بطرف خارج بطن ایجاد می گردد ومواد مذکور در بین یک خریطه در جدار بطن جمع آوری می گردد. کولوستومی به دونوع است کولوستومی موقتی وکولوستومی دائمی .

کولوستومی موقت (Temporary Colostomy)

کولوستومی موقت دروقایع انسداد کولون سیگموئید توسط کانسر دیورتیکولیت جهت رفع لوحه انسدادی اجرا شده و درموارد فیستول های مثانی کولونی، محافظه انستوموز کولورکتل جلوگیری از تشکل پرتونیت غایبی به تعقیب جروحات ترخیصی کولون ویا رکتوم وسهولت درتداوی عملیاتیهای انورکتل علوی قابل اجرا می باشد.

درصورتیکه کولوستومی نسبت انسداد ویااحالات عاجل دیگر اجرا شود، درختم عملیات کولوستومی با ز وحوافی آن با کنارهای جلد بدن خیاطه گذاری می شود. ترمیم کولوستومی بعدا زگذشتن ۲-۳ ماه دوباره ترمیم می گردد.

Loopcolostomy: دراین صورت کولون بروی جدار بطن آورده شده ووجه انتی میزانتریک آن باز می شود. Loopcolostomy اکثراً به شکل Temporary یا موقتی به منظور منحرف ساختن جریان مواد غایبه اجرایی می گردد. درین اواخر Loopcolostomy را نسبت ارواء بهتر آن که ترمیم بعدی را آسان می سازد ترجیح می دهند.

Endcolostomy: در end ویا terminal کولوستومی بعد ازقطع کولون نهایت proximal آن به جدار بطن بیرون کشیده می شود، این نوع کولوستومی درریزکشن تام رکتوم و تنقب امراض دیورتیکولر که بعداز برداشتن کولون مافه انستوموز مقدم نسبت ملوث بودن کولون ناممکن باشد اجراء می شود که (عملیه Hartman) به شکل یک فیستول مخاطی دریک ناحیه جداگانه روی جدار بطن کشیده می شود. **Doubal-barrelled colostomy:** درین نوع کولوستومی هر دو نهایت کولون در یک نقطه جدار بطن کشیده می شود. مگر بعضاً کولون قطع شده وهر دونهایت آن بصورت جدا گانه دردوناحیه بیرون کشیده می شود. این عمل باعث استراحت مطلق عروه Distal کولون ورکتوم می گردد.

کولوستومی دایمی (Permanent colostomy)

کولوستومی دایمی اکثراً بعد از برداشتن رکتوم از طریق بطنی عجانی دروقایع کارسینومای رکتوم اجرا شده ونهایت سفلی کولون قطع شده درحفره حرقفی چپ به جدار بطن کشیده شده وتوسط چند خیاطه تثبیت میشود.

مراقبت از کولوستومی

درروزهای اول بعد از عملیات کولوستومی موادغایبه به شکل نیمه مایع اطراح می گردد ولی به تدریج مواد غایبه شکل جامد ونارمل را اختیار می نماید با تجویز مستحضراتی ازقبیل Celevac حجم

موادغایطه را ازدیاد و آنرا جامد می سازد.مریض باید ازخوردن زیاد میوه جات و سزیجات که باعث اسهال می شود جلوگیری نماید.

اختلالات کولوستومی

در صورت اجرای کولوستومی باتکنیک غلط اختلالات ذیل دیده می شود:

- ۱- تضیق فوحه کولوستومی - در نتیجه اسکیمی و یا دوختن نادرست غشای مخاطی کولون درکنار جلد بوجود می آید.
- ۲- نرف
- ۳- اسهال
- ۴- فتق ناحیه کولوستومی- درین صورت محتوی داخل جوف پریتون از طریق Defect ناحیه کولوستومی به فتق معروض می گردد.
- ۵- Prolaps - درین صورت عروه کولون بخارج تغلف می نماید.
- ۶- Retraction - دراین صورت کولون دوباره بداخل بطن سقوط کرده که علت آن می تواند فشار کشش یا نکروز نهایت عروه کولوستومی باشد.

کولیت قرحوی (Ulcerative Colitis)

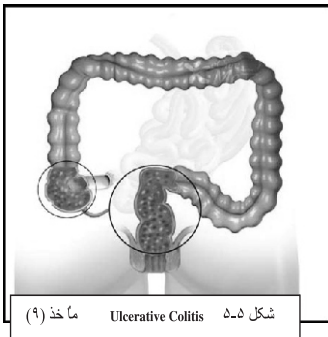
کولیت قرحوی یک التهاب غیر اختصاصی غشای مخاطی کولون و رکتوم می باشد که با اعراض و علایم آتی مشخص می شود:

- اسهال
- کرامپهای قسمت سفلی بطن
- کثرت دفعات تغوط (Urgency) .
- انیمی
- کمبود الیومین سیروم

اسباب

علت کولیت قرحوی نامعلوم است ممکن انتانات بصورت تالی در اشکال تقریحی مرض رول داشته باشند. مرض می تواند با امراض جنینیک غیر نارمل ارتباط داشته باشد. در میان نظریات متعددی که به حیث عامل سببی ذکر شده است عبارت از فکتورهای پسپکوسوما تیک و الرژی با مرض autoimmune زیاد تر مورد توجه قرار گرفته است.

پتولوژی

کولیت قرحوی - یک آفت التهابی منتشر است که ابتدا به مخاط امعاء محدود می باشد، احتقان او عیه و نزف متباز دیده می شود. حوافی قرحات به قسم برجستگی های مخاطی بد داخل لومن امعاء پیش آمده می باشند. در صورتیکه تمام ضخامت جدار کولون ماوف شود ممکن توسع یا تنقب کولون بوجود آید. طول کولون کوتاه شده ولی برخلاف مرض کرون میزوی کولون نازک باقی می ماند. در اکثر مریضان کولیت قرحوی

رکتوم را ماوف میسازد. اگر مرض محدود به رکتوم باشد اصطلاح پروکتیت قرحوی بکار میرود. التهاب بعضاً بطرف علوی گسترش می یابد و کولون چپ را ماوف می سازد در ۱/۳ موارد تمام کولونها اشغال می شود. در موارد Pan colitis در حدود چند سانتی متر از قسمت دیستال البوم نیز اشغال می شود. در کولیت قرحوی امعاء بطور مکمل ماوف می شود و مصابیت کولون بصورت قطعه قطعه نادر می باشد
(شکل ۵.۵)

تظاهرات سریری

بروز مرض در سنین ۱۵-۳۰ سالگی بوده اما در سالهای ۶۰-۸۰ نیز دیده میشود. شیوع مرض در نزد طبقه انات بیشتر از طبقه ذکور می باشد ۱۵-۴۰ فیصد مریضان سابقه فامیلی دارند. عرض اصلی عبارت از دفع مداوم مواد غایبه آبگین بصورت اسهال آغشته به خون (rectorahgia) چرک و موکس توام با پیچش (تنسموس) می باشد. در صورت شدت افت مریضان ممکن لاغر و دچار سوی تغذی گردند که در ضمن وسواسی نیز می باشند، دفعات اسهالات به ۸-۱۲ مرتبه در روز میرسد. در سیر مرض حملات نکس کننده (Relapses) بعضاً دیده می شود. مواد غایبه آبگین بوده، خون و مخاط در آن وجود دارد

و ممکن است کرمپ و درد قسمت چپ بطن موجود باشد، اسهالات پیهم (Urgency) و بی اختیاری (Incontinence) در طی حملات حاد ممکن زندگی را برای مریض دشوار سازد. با معاینه ممکن است حساسیت در ناحیه کولون موجود و بطن منتفخ باشد. با معاینه TR خون و مخاط بروی دستکش باقی می ماند^(۱).

تشخیص تفریقی با امراض ذیل صورت می گیرد:

- کولیت آمیبی
- مرض دیورتیکولی
- ادینوکرسینوم کولون
- کولیت اسکمیک
- کولیت پسودو ممبران
- کولیت گرانولومتوز

معاینات متممه

- سگمونیدوسکوپی
- بیوپسی
- کلچر مواد غایطه
- باریوم انما
- کولونوسکوپی
- ارزیابی شدت مرض

- **سگمونید و سکوپی** : تشخیص کولیت فرحوی را میتوان با سگمو بییدوسکوپی زمانی تأیید نمود که مخاط التهای و هیموراژیک بصورت واضح دیده شود. ممکن است انتشار مرض بطرف علوی صورت گیرد. از ناحیه مشکوک باید بیوپسی گرفته شود زیرا که در تشخیص **Ulcerative Colitis** با مرض کرون کمک می کند.

- **کلچر مواد غایطه** : اجرای stool culture در طول حمله حاد حتمی است و احتمال دیزانتری آمیبی را هم باید در نظر گرفت.

- باریوم انیما وکولونوسکوپی : باریوم انما و کولونوسکوپی وسعت تقرحات را نشان میدهد ودر سیر طولانی مرض باید جهت پی گیری تغییرات ثانویه نیو پلاستیک انجام شود.
- ارزیابی شدت مرض : تحقیقات دیگری که به ارزیابی شدت مرض می پرد ازد معمولا بطور یومیه ما نینور می گردد(خا صننا مونیورنگ البومین سیروم) عبارتند از ESR، الکترولاپت ها بخصوص پوتاشیم و LFT می باشد^(۶).

تداوی طبی

- حمله حاد را میتوان به شکل ذیل تداوی نمود:
- تداوی معاوضوی و تطبیق مایعات و الکترولیت ها.
- دوز بلند سٹیروئید ها (مثلا prednisolone 60mg)
- Rectal steroid
- Sulfasalazine 3-4 h/d .-
- تداوی طبی برای ۵-۷ روز اجرامی گردد، اگر به تداوی جواب ندهد باید تداوی جراحی در نظر گرفته شود.
- استطباب تداوی جراحی:
- میگاکولون توکسیک باقتر بیش از ۶ سانتی متر.
- نرف (نادرمی باشد)
- تنقب
- عدم موثریت تداوی طبی مثلا اسهال دوامدار، تب بیش از ۳۸ درجه سانتی گراد تکی کاردی با تندرنس بطنی.

استطباب جراحی انتخابی (elective surgery) عبارتند از:

- عدم موثریت تداوی طبی توام باضعیفی عمومی.
- حملات متکرر کولیت حاد.
- استحاله به کانسر.

معیارات تعیین کننده شدت کولیت قرحوی

معیارات	ضعیف	متوسط	شدید
دفعات تغوط در ۲۴ ساعت	کمتر از ۴	۴- بیشتر از ۶	
نیض	کمتر از ۹۰	۹۰-۱۰۰	بیشتر از ۱۰۰
-هیما توکریت (%)	نورمال	۳۰-۴۰	کمتر از ۳۰
درجه حرارت بدن (oC)	نورمال	۳۷.۲-۳۸.۱	بیشتر از ۳۸
Mm/h ESR	نورمال	۲۰-۳۰	بلندتر از ۳۰
البومین (g/L)	نورمال	۳۰-۳۵	۳۰

آماده ساختن مریض برای عملیات جراحی

- اعاده مایعات و رفع انیمی و هایپو البومینی .
- احتمال جراحی را باید در مراحل مقدم حمله کولیت حاد به مریض گوشزد نمود و در ضمن فواید عملیات جراحی و خطرات عدم تداوی جراحی به مریض توضیح داده شود.
- بسیاری از مریضان تحت عملیه جراحی قرار می گیرند و البوستومی موقت در نزد آنها اجرا می گردد.

چهار نوع تداوی جراحی احتمالی در کولیت قرحوی وجود دارد:

- Colectomy تام ، البوستومی و حفظ ستمپ رکتل.
- Panproctocolectomy و ایلئوستومی ترمینل دایمی .
- پروکتو کولکتومی توام با Loop iliostomy موقت.
- ترمیم Loop iliostomy

تداوی جراحی

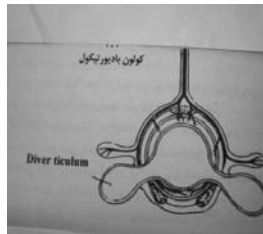
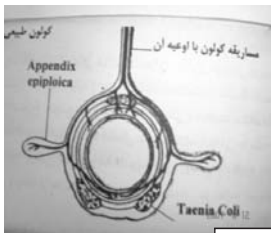
قبل از عملیات جراحی برای مریضان ما بیعات توصیه می شود و حالت کمخونی و کمبود البومین رفع می گردد.

میتودهای تداوی جراحی عبارت اند از:

- تمام کولون از سیکوم تا پرومونتوریوم ساکروم برداشته می شود.

- اگر تרב به کولون مستعرض التصاق داشته باشد آنرا نیز باید رزگشن نمود.
- البو ستومی درحفره حرقفی راست اجرا میگردد.
- رکتوم را میتوان در پرو مننوریم سکروم یا درنهایت سفلی جرحه عملیاتی تثبیت نمود.

امراض دیورتیکولوز و دیورتیکولیت (Diverticular Disease)

شکل (۵-۸) - کولون با دیورتیکول مأخذ

پتولوژی

دیورتیکول کولون عبارت از یک فک مخاطی بوده که

درکنار Taenacoli بوجود آمده واکثرا توسط Appendix epiploic پوشیده می باشد. دیورتیکولها درکولون نسبت به دیگر نواحی جهاز هضمی شایعتر هستند این آفت کسبی بوده وجز آفات کاذب محسوب می شوند زیرا مخاط و تحت المخاط که از طبقه عضلی خارج شده تشکیل شده اند شکل (۵-۸). قطر آنها از چند ملی متر تا چند سانتی متر می باشد و عنق آنها باریک یا پهن است، بعضی از آنها مواد غایطه سخت دارند. تقریباً ۹۵ فیصد از مریضان دچار دیورتیکول کولون سگمونید می باشند. شیوع دیورتیکول درنواحی کولون نازله، کولون مستعرض و کولون صاعده به ترتیب کاهش می یابد. درکشورهای غربی نزد ۵۰ فیصد مردم دیورتیکول وجود دارد، ۱۰٪ درسن ۴۰ سالگی و ۶۵ فیصد درسن ۸۰ سالگی درمصابت مرض فکتورهای فرهنگی و غذایی قابل اهمیت می باشد.

اسباب

رژیم غذایی نقش مهمی دراتیولوژی دیورتیکول کولون دارند. فوحت کوچکی که محل نفوذ او عیه در اروای طبقه عضلی کولون بوده و محل تشکل دیورتیکول می باشد. ابتدا دیورتیکول به کولون سگمونید محدود بوده اما فرضیه وجود دارد مبنی براینکه مخاط به علت رژیم های غذایی فاقد فیبر درمدت های طولانی که موجب هیپرتروفی شده ودرنتیجه مواد غایطه سخت بوجود می آید، بالارفتن فشارزیا داخل

لومن کولون تبارز می کند. گفته میشود که سندروم امعاء تحریک پذیر مینه را برای دیورتیکولوز مساعد می سازد. سندروم امعاء تحریک پذیر می تواند بر علاوه از کولون ، مری و امعاء رقیقه را نیز مآوف سازد.

دیورتیکولیت (Diverticulitis)

دیورتیکولیت عبارت از التهاب دیورتیکول بوده که در اثر انتان بوجود می آید. در دیورتیکولیت حاد مریض از درد آنی شاکی است. معمولاً درد در حفره حرقی چپ توضع دارد، ممکن با اسهال و کولیک منتشر بطنی توام باشد. درد با سرفه و حرکت کردن مریض تشدید می یابد. مریض تب دارد و وضعیت عمومی مریض خوب نیست. بامعاینه مریض کسل به نظر می رسد و از درد رنج می برد، زبان مریض ممکن باردار باشد. حساسیت در حفره حرقی چپ وجود داشته ممکن است TR دردناک باشد. دیورتیکول التهابی می تواند باعث تنقب در جوف کبیر پریتون شود و یا سبب تشکل آسه محیط کولونی تنقب در اعضاء مجاور مانند مثانه، مهپل و امعای رقیقه شود. دیورتیکولیت باعث فیروز شده که سبب اعراض انسدادی حاد، مزمن و یا حاد روی مزمن می گردد. دیورتیکولیت می تواند در نتیجه تخریش و مآوف شدن جدار کولون باعث نرف شدید و یا مزمن شود.

تظاهرات سریری

مریض مصاب به دیورتیکولیت حاد از درد مرکزی بطن شاکی بوده که بعدا در حفره حرقی چپ توضع مینماید و مترافق بانقب، اسفراغ، حساسیت و تقلصیت موضعی می باشد، ازینرو دیورتیکولیت حاد را بنام اپندیسیت طرف چپ نیز می نامند. باجس بطن ممکن یک کتله دریا فت شود. تنقب دیورتیکول بداخل جوف پریتون باعث اعراض پریتونیت حاد منتشر شده و تشکل آسه Pericolic با این تفاوت که بطرف چپ قرار دارد مشابه آسه اپندیکولیر بوده که در این صورت نزد مریض یک کتله درد ناک در حفره حرقی چپ توام با تب و لیکوسیتوز دریافت می گردد.

دیورتیکولیت مزمن

مریض اغلباً از حملات عود کننده با مشخصات فوق الذکر شاکی است ولی این حالت که به مرور زمان با تغییرات دایمی تعوط همراه می باشد به قبضیت و اسهال متناوب تبدیل میشود. ممکن حملاتی از نرف مقعدی بوجود آید. انسداد امعای رقیقه نیز از باعث التصاقات امعا با کتله التهابی کولون مشاهده شده می تواند. ممکن حملات درد در حفره حرقی چپ ، دفع مخاط با خون سرخ روشن و یا میلانا از طریق رکت

و کم خونی از باعث نرف مخفی مشاهده شود. با معاینه حفره حرقفی چپ باجس دردناک بوده و در ناحیه رکتو سیگمونیدل یک کتله دریافت شده که ممکن با TR نیز تشخیص گردد.

معاینات تشخیصیه

جهت تشخیص مرض از معاینات ذیل استفاده میشود:

- اجرای رادیو گرافی بطن.

CTscan-

- باریوم انما

- کولونوسکوپي

رادیو گرافی بطن - در حالت ایستاده و خوابیده ممکن است گاز را در جدار امعاء در حفره حرقفی چپ یا سطوح مایع در لوله‌های امعاء رقیقه چسبیده به ناحیه التهابی نشان دهد، درین معاینه دیورتیکول بشکل اجواف کروی شکل مشاهده شده و در مواردیکه دیورتیکول حاوی مواد غایب باشد نسبت نقص امتلا توسط مواد غایبه منظره حلقه مهر مشاهده می شود. اذیماء و ضخیم شدن جدار کولون در اکثر موارد باعث تضیق مشابه دنداناره در کولون سگمونید می گردد و ممکن است کولون متوسع باشد.

CTscan - در شکل دیورتیکولیت حاد CTscan می تواند هم دیورتیکولها و هم آسه محیط کولونی را نشان دهد. ماده کثیفه منحل در آب می تواند هر گونه تنقب احتمالی و مرض دیورتیکولی را بدون وخامت یافتن حالت مریض نشان دهد.

باریوم انیما - وقتی حمله حاد مرض بهبود یافت باریوم انیما اجرا می گردد که دران تغیرات پتالوژیک دیورتیکولوز بمشاهده می رسد.

کولونوسکوپي- وقتی مرض مزمن شد یک ناحیه تنگ و باریک در کولون نازله یا سگمونید ممکن است بوجود آید که به مشکل میتوان تشخیص شود، ازینکه آفت سلیم است یا خبیث. تکرار باریوم انیما بعد از چند هفته یا کولونوسکوپي ممکن نتیجه را مشخص سازد. لیره تومی بعضاً ضرورت می شود و جهت جلوگیری از تحول به کانسر رزکشن کولون صورت می گیرد.

تشخیص تفریقی

تشخیص تفریقی با امراض ذیل صورت می گیرد:

- کرسینوماى كولون
- اينديسيت
- انسداد اختناقى كولون
- كوليت
- امراض التهابى امعاء
- حمل خارج رحمى يا تدورسيست مبيض

تداوى ديورتيكوليت حاد

در حمله حاد بايد اقدامات ذيل صورت گيرد:

- بسترنمودن مريض

تداوى با انتى بيوتيك - مريض بايد تحت تداوى تركيبى با انتى بيوتيكهاى وسيع التاثير از قبيل مترانيدا زول، Gentamycin، پنسيلين يا امپى سلين قرار گيرد.

تداوى جراحى

اگر بطن باز شد و بملاحظه رسيد كه ديورتيكوليت حاد موجود است، بهترين طريقه اين است كه بحال خودش گذاشته شود به جز اينكه نتقّب صورت گرفته باشد. در صورتيكه امعاء رزكشن شده باشد عمليات مشابه هيمنى كولكتومى چپ اجرا گردد. اگر نتقّب بسته شده و درن گذاشته شده باشد انتى بيوتيك ها بايد بعد از عمليات جراحى ادامه داده شود. آبسه محيط كولونى در ابتدا مانند آبسه اينديكولير بصورت محافظه كارانه تداوى گردد ولى اگر آبسه بزرگ گردد دريّنز آبسه استطباب دارد. پريتونيت عمومى از باعث تمزق ديورتيكوليت حاد يك حادثه وخيم و قابل تشويش بوده كه در اين صورت لازم است لپره تومى اجرا و قسمت ماوفه كولون ريزكشن و Defunctioning transverse colostomy اجرا گردد. در صورتيكه اعراض شديد موجود باشد لپراتومى اجراء و كولون سيگموئيد ريزكشن مى گردد.

انسداد حاد از باعث ديورتيكوليت حاد ايجاب لپراتومى را مى نمايد و جهت رفع انسداد Transverse colostomy اجرا مى گردد، به تعقيب اين عمليات عاجل جراحى ميتوان قسمت ماوفه كولون را در عمليات بعدى ريزكشن و كولوستومى را ترميم نمود .

دیورتیکولیت مزمن

- اگر تشخیص واضح و اعراض خفیف باشد می توان مرض را بصورت محافظه کارانه تداوی نمود و توسط بعضی از Labricant laxative فعالیت امعاء را تنظیم کرد.
- اهتمامات ذیل نزد مریض گرفته می شود:
- ۱- برای مریض مواد غذایی حاوی مقدار زیاد مواد فایبردار توصیه می شود.
  - ۲- اصلاح رژیم غذایی صورت می گیرد.
  - ۳- به مریض مواد غذایی مثل نان گندم به اندازه کافی تجویز گردد.
  - ۴- تشویق مریض جهت استفاده از مایعات به اندازه کافی.

تداوی جراحی

- در موارد ذیل تداوی جراحی نزد مریضان دیورتیکولوز استطباب دارد:
- عود مکرر حملات التهابی.
  - بروز اختلالات از قبیل تنقب ، تضیق یا فیستول.
  - عدم اطمینان به تشخیص.
- فیستول بین مثانه و کولون باید ابتدائاً توسط Defunctioning colostomy تداوی شود و بعداً قسمت مافوق کولون برداشته شده و فیستول مثانه خیاطه گذاری می شود در عملیات بعدی کولوستومی ترمیم گردد.

توبرکلوز ایو سیکل

توبرکلوز هنوز هم در ممالک روبه انکشاف شیوع دارد اما در کشور های پیشرفته تقریباً دیده نمی شود. وقوع آن در سنین ۱۵-۴۵ سالگی زیاد تر بوده و هر دو جنس را مساویانه مصاب می سازد. علت مرض عبارت از بسیل کوخ بوده که معمولاً از طریق صرف نمودن غذاهای ملوث با بسیل کوخ از قبیل گوشت، شیر و از طریق دموی باعث بروز مرض میگردد. امکان دارد که عقدات لمفاوی نیز آنتیر بصورت انفرادی و یا بشکل عمومی به مرض مصاب شوند.

اعراض سریری

شکل خاموش مرض که در رادیو گرافی بطن بطور تصادفی تشخیص شده که در کلیشه عقدا ت کلسیفیک شده لمفاوی مساریقه بخصوص در ناحیه الیوسیکل واضحا ً دیده شده که به کدام عارضه دیگر بطنی مغالطه نشده و ایجاب تداوی انتی توبرکولوزیک را می نماید. شکلی که باعث اعراض و علایم عمومی شده باشد این مریضان معمولا ً عمر پائین تر از ده سال داشته واز بی اشتها یی، لاغری، رنگ پریدگی و تب در اوایل شب شاکی می باشند. مریضان مصاب به توبرکلوز الیوسیکل از درد بطنی شاکی بوده و معمولا ً درد در ناحیه ثروی شدید تر بوده ولی می تواند در تمام بطن منتشر باشد. با جس می توان عقدا ت لمفاوی غیر متحرک، مجزا و حساس را در بطن جس نمود که موقعیت آنها معمولا ً در ناحیه ثروی و قسمت راست بطن می باشد. بعضا ً مرض با علایم اپنڈیسیت حاد تظا هر مینماید و مریض در چنین حالت از درد حاد بطنی که با استفراغ توام بوده شاکی می باشد و معمولا ً درد و حساسیت در حفره حرقی راست بطن موجود بوده که موجودیت اعراض و علایم فوق توجه را بطرف اپنڈیسیت معطوف میسازد اما توسط مشا هده دقیق و رادیوگرافی بطن می توان به تشخیص قطعی رسید. شکلی که مشابه به سیست کاذب مساریقی بوده درین حالت بعد از تمزق عقدا ت لمفاوی منتن قیح ممکن است در بین دو ورقه ً مساریقی موقعیت اخذ نموده و محدود گردد، کتله سیستیک را با اعراض و علایم سیست مساریقی ایجاد نماید، اگر در صورت عملیات بطنی به چنین واقعه مواجه شد باید محتوی سیست بدون اینکه در سا یر بطن منتشر شود تخلیه و ناحیه دوباره خیاطه گذاری شود و به مریضان تداوی انتی توبرکولوزیک شروع گردد. بعضا ً جدار امعاء با عقدا ت لمفاوی که منتن شده التصاق پیدا نموده و لومن امعاء متضیق گردیده که باعث بروز اعراض انسدادی می شود.

پتولوژی

از نظر پتولوژی مرض به پنج شکل مشاهده می شود:

- شکل هایپر تروفیک : این شکل نظریه اشکال دیگر زیاد تر مشاهده شده و به قسم یک تومور تظا هر مینماید که دارای حوافی غیر منظم بوده و به وضعیت عمودی از علوی به سفلی قرار دارد. در علوی قسمتی از کولون صاعده را اشغال و در سفلی آفت بطرف الیوم پیش رفت می کند و معمولا ً اپنڈکس نیز اشغال میگردد، در این شکل توبرکلوز تمام طبقات اشغال شده و یک شکل sclerofibromatose را به خود می گیرد. در مقطع طوری به نظر می رسد که جدار سیکوم توسط نسج شحمی اشغال شده و یک تعداد محراقا ت تجبئی در آن مشاهده می شود. در ناحیه ماوفه سطح پری تون یک تعداد گرانولهای

کوچک(جاورسها) بصورت منتشر دیده می شود. آفت در این شکل مرض از داخل به خارج پیشرفت کرده و از این سبب در لومن ا معا تغییرات عاید نه گردیده و باعث تضیق نمی گردد اما در صورتیکه آفت از خارج به داخل نشونما کند باعث تضیق شده و عقدا ت لمفاوی همیشه به آفت اشتراک می نماید. از نظر هستولوژی یک طبقه مخاطی ضخاموی بوده و دارای فولیکولهای تو برکلوزیک می باشد. نکته مهم این است که از نظر تحولات نسجی آفت تو برکلوزی کمتر واضح بوده ولی تحولات التهابی عادی در صحنه حاکمیت دارد.

- **شکل Ulcero caseuse**: درین شکل یک تعداد زیاد فولیکولهای تو برکلوزیک در غشای مخاطی باز شده و یکنوع تقرح وسیع را بوجود می آورد در محیط ناحیه موفه یک عکس العمل شدید پری تونانی مشاهده می شود. آفت مذکور یک کتله فایبروکاز یوز را ساخته که به شکل آبه سه درآمده و به طرف جلد ناحیه مغبنی، حرققی و یا قطنی سیر می نماید. اگر آبه سه به سیکوم و یا کولون باز شود خراج های قیحی غایبی را می سازد.

- **شکل تقرحی**: در این شکل تقرح بالای دسام الیوسیکل توضع نموده و در نتیجه باز شدن فولیکول های تو برکلوزی بصورت مجموعی بوجود می آید. تقرح پیشرفت کرده و بعد از اشغال طبقات مختلف جدار سیکوم باعث نتقب در جوف آزا د پری تونان می گردد. در صورتیکه ناحیه متقوبه توسط احشاء بطنی و پری تونان محدود گردد باعث آبه سه pyostercorale در حفره حرققی راست شده می تواند .

- **شکل Fibrose stenasant**: این شکل در حقیقت از باعث و تیره تنبیتی یکی از سه شکل فوق بوجود می آید و در صورتیکه آفت تقرحی تو برکلوزی به خلف سیر نماید و بصورت بنفسهی شفایاب گردد، شکل تندبی و یا لیفی به وجود می آید، این شکل زیاد تر در حدای الیوم نهائی مشاهده شده و باعث تضیق الیوم می گردد.

- **شکل اپن دیسیت تو برکلوزیک**: آفت تو برکلوزیک به اشکال مختلف در اپن دکس مشاهده می شود و به شکل تقرح در غشای مخاطی اپن دکس ظاهر و بلاخره باعث نتقب می گردد و یا اینکه اپن دکس در بین یک خراج سرد محدود گردیده و بلاخره نتقب می نماید.

سیر و اختلاطات

مرض سیر مختلف را داشته که بعضاً مخفی سیر کرده و آفت بدون پیش بینی توقف می نماید. در وقایع دیگر آفت به پیشرفت خویش ادامه داده که در چنین موارد کولون صاعده را اشغال و در محیط سیکوم

خراج را بوجود می آورد. این خراج ها می تواند به جلد و یا داخل احشای مجاور بطنی حتی مهبل باز گردد. اختلاط دیگر از قبیل مینائزایت و یا انسداد باعث مرگ می گردد.

معاینات تشخیصیه

تشخیص روی اعراض سریری، مشاهده مریض، موجودیت محراقات توپرکلوزیک در سایر نواحی بدن، رادیوگرافی و تجرید باسیل کوخ در مواد غایطه صورت می گیرد.

تشخیص تفریقی

تشخیص تفریقی با کولیت، اپندیسیت و تمام کتلالت تومورل حفره حرقفی راست از قبیل Typhlitis, Actinomycosis، تومور های hypertropic خلف پریتون، تومور اپندکس و تومور های اقسام رخوه این ناحیه صورت می گیرد.

تداوی

در صورتیکه توپرکلوز باعث انسداد امعاء شده باشد و وضع عمومی مریض اجازه عملیات جذری را ندهد صرف به اجرای عملیه Iliotransversostomy اکتفا کرده و بعد از برطرف شدن لوحه انسدادی و خاموش شدن آفت می توان عملیات جذری R. Hemicolectomy را در زمان دوم اجرا کرد.

تومورهای کولون

تومورهای کولون به دودسته تقسیم شده که عبارتند از تومورهای سلیم و تومورهای خبیث.

تومورهای سلیم کولون (Benign Tumour of the Colorectal)

نظریه طبقه بندی سا زمان صحتی جهان در سال ۱۹۷۴ پولیپ های امعاء غلیظه را از نظر کلینیکی و پتالوژی چنین تقسیمات نموده اند:

Neoplastic polyps Adenomas-I

Tubular adenomas – a

Villous adenoma-b

Tubulovillous Adenomas - c

Hamartomas polyps -2

Hyperplastic & Metaplastic polyp,s -3

۴- پولیپ های التهابی

Lipoma -۵

Leomeoma -6

Haemangioma-7

تومورهای خبیث

- تومورهای خبیث ابتدایی

- کرسینوما

- لمفو سرکوما

- کرسینوئید تومور

- تومورهای خبث ثانوی

تومورهای سلیم کولون

در حدود ۷۰ فیصد واقعات پولیپ های نیوپلاستیک امعاء غلیظه را تشکیل میدهد. این تومورها در حدود ۴-۲۷ فیصد بعد از اتوپسی و در حدود ۲۷-۷۶ فیصد بعد از رزکشن امعاء در پهلوی کرسینومای امعاء غلیظه بصورت مشترک دیده شده اند. تومورهای ادینوما ۳۳ فیصد در کولون صاعده و سیکوم ۲۵ فیصد در کولون مستعرض و ۲۲ فیصد در کولون نازله و سگموئید و ۱۰ فیصد در رکتوم موقعیت دارند. بزرگی این تومورها در بین ۲-۷۰ ملی متر می باشد ولی اکثراً بین ۱۰-۲۰ ملی متر به نظر می رسند. جدار این تومورها لشم و توسط غشای مخاطی نارمل و یا کمی سرخرنگ پوشیده شده اند. در صورتیکه تومور بزرگ گردد شکل تقریحی و یا نزفی را بخود می گیرد^(۵).

در حدود ۱۰ فیصد پولیپ های نیو پلاستیک امعاء غلیظه را اشغال می نمایند که ۸۰ فیصد آن در رکتوم موقعیت دارند. بصورت عموم بشکل منتشر و حلقوی نشونما مینماید و جدار آنها از کتلالت کوچک نرم تشکیل یافته است. علایم مهم مرض عبارت از موجودیت مخاط در مواد غایطه می باشد. موجودیت خون در مواد غایطه تنها در مراحل پیشرفته مرض دیده می شود. نزد مریضان برهم خوردن الکترولاپت

ها بخصوص ضیاع سویدیم، کلورین و اضافه شدن پتاشیم سیروم دیده می شود. برهم خوردن توازن الکترولایت ها در اواخر باعث بروز عدم کفایه کلیه ها می گردد.

پولیپوز ادینوماتوز فامیلی (Familial Adenomatous polyposis)

پالیپوز ادینوما توز فامیلی یک مرض اوتوزم است. این مریضان عمدتاً در معرض سرطان کولون قرار دارند. پولیپ ها در مراحل بلوغ ظاهر می شوند. علائم FAP در حوالی ۲۰ سالگی دیده شده که تغییرات در فعل تغوط معمولاً اسهال همراه با خون و مخاط می باشد. کرسینوما ممکن ۵ سال بعد بوجود آید. مریضان اکثراً در سنین متوسط ۳۵-۴۰ سال قرار داشته و در صورتیکه مریض تداوی نشود بعد از ۲ سال ممکن به مرگ مریض منجر شود. انواع مختلف پولیپ ها در کولون وجود دارند که شایعترین آنها ادینوم می باشد. ادینوم ممکن است منفرد و یا متعدد باشد. FAP حالتی است که در آن پولیپوز منتشر امعاء غلیظه وجود دارد. ممکن است دیگر کتلالت از قبیل پولیپ های اثنا عشر نیز موجود باشد. ادینوما ی سلیم ممکن است بدون سویق یا سویقدار (pedunculated) باشند^(۸).

تظاهرات سریری

- ممکن است مرض با کمخونی یا افزایش دفعات تغوط توام با اسهال و مخاط بوجود آید.
 - پولیپ ها ممکن است باعث تغلف و انسداد امعاء شوند.
 -FAP- لوحه کلیکی مشابه کولیت قرحوی توام با حملاتی از درد بطنی، کاهش وزن، اسهال با خون و مخاط داشته باشد. علایمی که دلالت به تغییرات کانسری را می کنند عبارتند از کاهش وزن، بی اشتهاپی و افزایش تغییرات در فعل تغوط می باشد. در معاینه این مریضان اغلباً کدام پتالوزی دیده نمی شود. پولیپ رکنم ممکن است با جس یا در سگمونیدوسکوپی دیده شود و معمولاً توموری است که بداخل لومن رکنم متبارز شده می باشد.

معاینات تشخیصیه

- سگمونیدوسکوپی
  - باریوم انما
  - خون مخفی در مواد غایظه
- سگمونیدوسکوپی، باریوم انما و کولونوسکوپی: تشخیص با معاینات متذکره صورت می گیرد.

خون مخفی : Ocultblood در مواد غایبه ممکن است مثبت باشد.
الکتروولایت ها - جهت دریافت مقدار پوتاشیم تعیین می شوند.
ارتیروگرافی - نرف هیمانجیوما را بعضاً می توان با ارتیریو گرافی تثبیت نمود.

تداوی جراحی

پولیپ های ادینوماتوز با قطر بیشتر از ۵ ملی متر معمولاً استئطاب عملیه جراحی را دارد، زیرا که خطر بروز سرطان وجود دارد. برداشتن پولیپ از طریق کولونوسکوپی نیز رایج است.

کرسینومای کولون راست (Right –Side Colonic carcinoma)

لوحه سریری کرسینومای کولون به موقعیت آن ارتباط دارد و میتوان آنرا به کرسینومای کولون راست و کرسینومای کولون چپ تقسیم کرد. از آنجایی که محتویات کولون طرف راست مایع و محتویات کولون طرف چپ نیمه جامد است، آفات تومورل طرف راست دیرتر انسداد بوجود می آورند ولی آفات تومورل طرف چپ در مراحل مقدم باعث انسداد می شوند. این آفت تمایل به نرف داخل لومن دارد و ازین جهت باعث کم خونی می شوند. اعراض کرسینومای کولون قرار ذیل می باشد:

- درد بطن
- تغییر و تشوشات ترانزیت
- ضیاع وزن
- استفراغ
- بی اشتهایی
- ضعف و نفس تنگی
- نرف از طریق رکت
- موجودیت کتله
- سو هاضمه
- انسداد حاد روی مزمن

فکتورهای High Risk در تومورهای کولون :

- سن بیشتر از ۵۰ سال
- امراض premalignant
- کولیت قرحوی طولانی تر از ۱۰ سال

- مرض کرون با تضیق
- پولیپوز ادینا متوز فامیلی
- سندروم سرطان غیر پولیپوز ارثی کولون
- سابقه قبلی پولیپ های کولون
- سابقه فامیلی سرطان کولون یا پولیپ

تظا هرات کلینیکی

معمولاً مریض بیش از ۴۰ سال عمر دارد و این مرض در سن ۷۰-۸۰ سالگی دیده می شود. طبقه اناث بیشتر از طبقه ذکور به مرض دچار می شوند.

مریض ممکن است با درد مبهم در حفره حرقفی راست یا علائم ناشی از انیمی از قبیل ناراحتی عمومی و ضعف مراجعه کند. شاید مریض متوجه وجود کتله ای در حفره حرقفی راست و یا خون در مواد غایطه شود. بعضاً مرض با درد بطنی کولیکی تظاهر می کند که در این موقع آفت شروع به انسداد ایلئوم ترمنیل می نماید. در معاینه ممکن است کتله در حفره حرقفی راست و حساسیت موضعی در بالای کتله وجود داشته باشد. مریض ممکن هیپا تو میگالی داشته باشد.

تشخیص تفریقی

علائم مرض بعضاً سهواً به امراض قسمت علوی جهاز هضمی خاصاً کولی سستیت و قرحات پپتیک و کم خونی مزمن نسبت داده می شود. درد حاد ناشی از کانسر طرف راست بطن می تواند مشا به اپندیسیت حاد باشد. در هر مرضی که نرف رکتل دیده شود باید موجودیت کانسر رد گردد. همچنان با امراض دیورتیکولر، پولیپهای سلیم کولون، قرحات پپتیک، امیبیاز، کولایت قرحوی، کولایت اسکمیک، انیمی نسبت کمبود آهن می توان با سگموئید و سکوپ، کولونوسکوپ یا باریوم انما تشخیص داده شوند.

اهتمامات قبل از عملیات

نزد مریض معاینات ذیل اجرا گردد

- تست های وظیفوی کبد (LFT)

C-T Scan -

X-ray- بطن

اجرای باریوم انما جهت بررسی افات دیگر ضروری است.
قبل از اجرای عملیات جراحی اصلاح کم خونی ممکن است نیاز به ترانسفوزیون خون داشته باشد.
امعاء باید کاملاً آماده شود زیرا مواد غایطه سخت باعث انسداد در ناحیه انستوموز خواهد شد.
انتهی بیوتیکهای وقایوی برای عملیات جراحی کولون تجویز می گردند.
انتهی بیوتیک از طریق وریدی برای ۲۴ ساعت تجویز می شود.

تداوی کانسر کولون

تداوی کانسر کولون عبارت از آماده ساختن کولون جهت عملیات جراحی، تجویز مسهلات، اماله تخلیوی و تطبیق انتهی بیوتیک قبل از عملیات نزد مریض صورت می گیرد. تداوی جراحی عبارت از برداشتن وسیع افت می باشد. تومور اولیه حتی باوجود میتا ستاز های دوردست جهت وقایه از انسداد امعاء ونزف درازمدت باید برداشته شود. جهت برداشتن توموراز عملیتهای Left Sigmoid colectomy, hemicolectomy استفاده بعمل می آید.
Right hemicolectomy, Transverss colectomy.

اهتمامات بعد از عملیات جراحی

مریض ضرورت به تجویز ادویه ضد درد دارد ولی دوز آن ها نباید زیاد باشد زیرا باعث سپرم کولون می شود و زمینه برای باز شدن انستوموز افزایش می یابد. مریض معمولاً برای ۳-۴ روز توقف ترانزیت دارد و وقتی که مریض گاز دفع کرد میتوان مایعات را از طریق فمی به مریض شروع نمود. بعداز عملیات در اکثر موارد نزد مریضان شیموترابی با 5-Floururacil به دوز 2mg/kg Body W/day برای ۵-۷ روزاز طریق وریدی تطبیق نمود وبعد از ۴-۶ هفته نظربه وضع مریض میتوان این دوزرا دوباره توصیه نمود.

کارسینومای کولون مستعرض (Carcinoma of the Transverse Colon)

کارسینومای کولون مستعرض میتواند طرف راست و چپ کولون مستعرض را اشغال نماید.

تظاهرات سریری

ممکن است مریض متوجه موجودیت کتله در بطن خویش گردد. در معاینه بطن شاید قابل جس باشد و در مراحل مقدم از ادانه حرکت نماید. اگر انسداد وجود داشته باشد توسع سیکوم نیز قابل جس خواهد بود.

تدوی جراحی

بطن توسط شق متوسط علوی باز می شود. بعد از آزاد نمودن مکمل کولون مستعرض رزکشن وانستوموز End-To-End، بین کولون راست و کولون چپ صورت می گیرد.

کارسینومای کولون چپ (Left-Sided Colonic Carcinoma)

این تومور در کولون طرف چپ موقعیت دارد و به اسرع وقت ممکن سبب انسداد کولون متذکره گردد. لوحه کلینیکی مرض عبارت است از انسداد امعاء در مرحله مقدم تومور می باشد.

تظاهرات سریری

مریض معمولاً بیش از ۴۰ سال سن داشته و آفت در افراد بالاتر از ۷۰ سال دیده می شود. مریض نسبت تشوشات در فعل تغوط به شفاخانه مراجعه می نماید. قبضیت به علت تراکم مواد غایبه در ناحیه کتله بوجود می آید. مواد غایبه بعد از چند روز بصورت مایع درآمده و مریض دچار اسهال می گردد، این سیکل تکرار می شود.

اغلباً درد بطنی کولیکی در طرف چپ وجود دارد. علاوه بر تشوشات در فعل تغوط ممکن است نرف رکتل وجود داشته باشد که در سنین بالاتر از ۵۰ سال علامه جدی است. شاید کمخونی و قلت آهن بوجود آید.

با معاینه بطن انتفاخ داشته و سیکوم قابل جس می باشد. ممکن است در حفره حرقی طرف چپ حساسیت موضعی بالای کتله قابل جس باشد.

با معاینه رکتل ممکن است یک کتله در قسمت قدام رکتوم قابل جس باشد. نزد مریض با معاینه ممکن کبد بزرگ ناشی از میتاستاز مرض دریافت شود.

معاینات تشخیصیه

جهت تشخیص معاینات ذیل توصیه می شود :

- رادیوگرافی ساده بطن درحالت ایستاده
- باریوم انیما
- سگمونئیدوسکوپی
- بیوپسی
- کولونوسکوپی

سیگمونئیدوسکوپی و بیوپسی: بعضاً می توان به کمک سیگمونئیدوسکوپی تشخیص را وضع نمود. ممکن کتله تومورل را با موقعیت سفلی مشاهده نمود واز آن بیوپسی اخذ کرد. هرگاه کتله قابل دید نباشد موجودیت خون ومخاط ممکن توام بامواد غایبه نیمه مایع دیده شود که دلالت بر آفت قسمتهای علوی کولون می نماید.

رادیوگرافی درحالت ایستاده و باریوم انیما: کولون پروکسیمال وسیکوم ممکن است درکلیشه رادیوگرافی بطن به وضعیت ایستاده توسع نشان دهد. اگر به کارسینومای کولون مشکوک باشیم باریوم انیما حتمی است.

کولونوسکوپی: زمانی که در نتیجه باریوم انیما مشکوک باشیم اجرای کولونوسکوپی مفید بوده و می توان بدین وسیله از آفات قسمتهای علوی کولون بیوپسی اخذ نمود.

تداوی جراحی

در تداوی کارسینومای کولون چپ می توان از عملیتهای ذیل استفاده نمود:

- هیمی کولکتومی چپ
- عملیات Paul Mickulicz colostomy
- عملیات Hartmann

اهتمامات قبل از عملیات جراحی

- آماده ساختن کامل امعاء حتمی است.
- تطبیق انتی بیوتیک.
- مریض از احتمال اجرای کولستومی مطلع گردد.
- اگر کتله غیر قابل رزکشن باشد کولستومی دایمی ضرورت است.

- برای حفاظت از انستوموزی که تحت شرایط مشکل انجام گرفته غرض دیگامپریشن کولستومی ضروراست.
- درچنین موارد نزد مریض باید لوپ کولستومی اجرا گردد.
- اگر احتمال کولستومی دایمی می‌رود محل آن باید در روشنی نزد مریض به وضعیت ایستاده تعیین گردد.

عملیات هیمی کولکتومی چپ

- از شق متوسط سفلی استفاده می‌شود که در صورت ضرورت به طرف پروکسیمال تمدید شده می‌تواند.
- کولون چپ ازاد وکنله رزکشن می‌گردد.
- معمولاً یک انستوموز End-To-End، نزد مریض صورت می‌گیرد.
- اگر عملیات جراحی به صورت عاجل اجرا گردد نهایت امعاء به شکل کولستومی درحفره حرقفی چپ کشیده می‌شود که بعداً ترمیم می‌گردد.

تداوی جراحی Paul-Mickulicz

- درین عملیات جراحی کولون نازله و سیگموئید ازاد شده وکنله از طریق شق حفره حرقفی چپ بیرون کشیده می‌شود و بعداً درخارج بطن رزکشن می‌گردد ونهایت کولون باقیمانده بشکل Doubal-barrelled colostomy به جداربطن کشیده می‌شود.

- عملیات Anterior Resection

- این اصطلاح در مورد رزکشن کتله^۱ موجود درقسمت علوی رکتوم در محل اتصال رکتوم به سگموئید صورت می‌گیرد.

- عملیات Hartmann

- به کارسینوم رکتوم مراجعه شود.
- بعد از عملیات نزد مریض انسداد فلجی بروزمی کند ولی تطبیق NGT ارزش زیادی دررفع آن ندارد وگرفتن مایعات از طریق فمی باید بعداز عبور گاز توصیه می‌شود.

خطر اصلی بعد از عملیه جراحی لیکاز انستوموز است و بهترین وسیله تشخیص مقدم آن کنترل درجه حرارت مریض می باشد. تب نوسانی، تکی کاردی و افزایش غایبی از درن ممکن است تشخیص را تأیید نماید. لیکاز انستوموز کولون در عدم موجودیت کولوستومی (Protective colostomy) می تواند مشکل جدی برای مریض باشد.

اهتمامات بعد از عملیات

- توقف ترانزیت موقتی برای مدت کوتاه وجود دارد و مایعات رami توان بعد از ۲۴-۴۸ ساعت تجویز نمود.
- بعضاً جرحه منتن می گردد که در چنین موارد باید شرایطی را فراهم نمود تا جرحه بطور آزاد دریناژ گردد.

تمرینات فصل پنجم کولونها

- ۱- آناتومی کولونها را توضیح نمائید؟
- ۴- آماده ساختی کولونها برای عملیات جراحی چطور صورت می گیرد؟
- ۵- کولوستومی چیست و به چه منظور اجرا می گردد؟
- ۶- کولیت قرحوی چیست و علایم آن کدام می باشد؟
- ۷- پتولوژی کولیت قرحوی را بیان نمائید؟
- ۸- معاینات متممه در کولیت قرحوی چطور صورت می گیرد؟
- ۹- تداوی کولیت قرحوی چطور صورت می گیرد؟
- ۱۰- دیورتیکول کولون چیست و اسباب آن کدام اند؟
- ۱۱- مریض دیورتیکولیت کدام شکایات را داشته می باشند؟
- ۱۲- مریض دیورتیکولیت ایجاب کدام معاینات تشخیصیه را می نماید؟
- ۱۳- تشخیص نفریقی دیورتیکولیت با کدام امراض صورت می گیرد؟
- ۱۴- تداوی دیورتیکولیت چطور می باشد؟
- ۱۵- تومورهای کولون چطور تصنیف می گردد؟
- ۱۶- لوحه سریری کارسینومای کولونها از چه قرار است؟
- ۱۷- فکتورهای high risk تومورهای کولون کدام اند؟
- ۱۸- تداوی کانسرها کولون کدام است؟

References:

مآخذ :

1. Azizi Mohammad Mossoum. Abdominal Surgery 3th ed- Pakistan Afghan University, Peshawar, Pakistan; 2004.
2. Harold Ellisroy, Calny Christopher Watson. Lecture notes on Genral Surgery.10th ed.Great Britain: Blackwell published;2004
3. Kelli M.Bulard and David A.Rothenberger. Collon Rectum and Anus. In: E . Charles Brunocard,Dana K. Ander son ... et al, Editors Schwartz Manual, of Surgery .8th ed.USA MCgrraw-HIL,2006 p.732-79
4. Najjia Mohmoud ,John Robeau, Haward M. Ross and Robert D.Fry.Colon and Rectum .In Townsend.Beauchamp .Evers Matox. editors.Sabiston Textbookof Surgery.18thed.USA:Sender 2008-1325-44
5. Neil J.McC Martensen and Oliver Jones .Bailey & Love`s Short Practice of Surgery ,24th ed .Great Britain Holdder Arnolth 2004.p.1155-74.
6. Robert J.C. Steel. Dilsorders of the Colon and Rectum,In:SIR Alfred cuschierlrobert J.C Telle Abdulrahimum USA Editors. Esental Surgical Practice:HigherSurgical Traning in General Surgery.4th ed.UK: Arnold;2002 p. 567 -617.
7. Robert D Fry, Howard M. Ross. Colon and Rectum . In: Sabistan David W Emily. K Robert; Text book of Surgery Biological basis of modern surgical practice, 18th edition ,Sunder s an imprint of Elsevier INC Texas 2008 p.1348-
8. Thomas R, Ruassel. Anorectum .In: Lawrence W.Way,editor Curent : Surgical Diagnosis &Treatment USA Aplenton& Lange;2004 p.584 -612

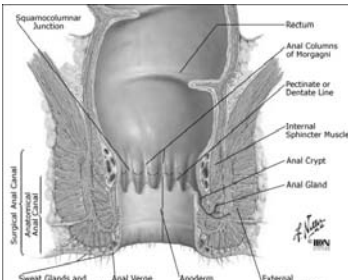
فصل ششم

رکتوم و کانال انل

۱۲۷	اناتومی جراحی
۱۳۰	فزیولوژی
۱۳۳	معاینه یک واقعه مقعدی
۱۳۴	آبسی مقعدی
۱۳۷	فیستول اطراف مقعد
۱۴۰	فیسور مقعدی
۱۴۲	هیمورویید
۱۴۷	پیلونانیدل ساینس
۱۴۸	خارش مقعدی
۱۴۹	پروپس رکتوم
۱۵۱	تومورهای رکتوم و کانال انل
۱۵۶	ماخذ

انatomy رکتوم و کانال انل

طول رکتوم ۱۲-۱۵ سانتی متر است ۳ / ۲ قسمت علوی رکتوم در قدام و خلف توسط پریتون پوشانیده شده است در حالیکه ۱/۳ وسطی آن تنها در قدام توسط پریتون مستور شده و ۱/۳ قسمت تحتانی آن فاقد

شکل ۶-۱ اناتومی رکتوم و کانال انل ماخذ ۳

پوشش پیریئونی می باشد. تینیا های کولون در قسمت علوی رکتوم (در سطح بارز ه سکروم) در بین هم مدغم گردیده و طبقه از عضلات طولانی را بوجود می آورند. رکتوم دارای سه انحنا می باشد که تحذب دو انحنا ی اول و اخیر به سمت راست و

تحذب انحنا ی وسطی به سمت چپ می باشد. این انحنا ها موجب بوجود آمدن التواتات در سطح داخلی رکتوم می

شوند که به نام معصرات Houston یاد میشوند. معصره داخلی در حقیقت امتداد طبقه عضلی حلقوی رکتوم می باشد که عضله غیر ارادی بوده و بطور طبیعی در حالت استراحت منقبض میباشد. صفحه بین معصروی نیز ادامه طبقه عضلات ملسا طولانی رکتوم می باشد. معصره خارجی یک عضله

مخطط ارادی است که به سه حلقه Uمانند با عملکرد واحد تقسیم می شود (تحت جلد سطحی و عمیق). معصره خارجی نیز تداوم عضلات pelvicorectal می باشد که در حالت طبیعی منقبض بوده و باعث می شود که ناحیه اتصال کانال انل به رکتوم ۸۰ درجه باشد. ستونهای مورگانی ۸-۱۴ التواتا ت مخاطی طویل هستند که بلا فاصله بالای Dentateline قرار گرفته و در نهایت به crypt های انل مبدل میشوند. فوحه یک تعدادی از غدوات کوچک ابتدایی به بعضی از این crypt ها باز میشوند که قنات این غدوات بداخل معصره داخلی نفوذ نموده و نها بیت آنها در طبقه بین المعصروی قرار می گیرند.^(۹)

کانال انل بطول ۴ سانتی متر از دیافراگم حوصلی شروع و به فوحه مقعد (anal verge) در ناحیه اتصال انو درم با جلد اطراف مقعد می باشد. انو درم یک اپیتیل انکشاف یافته غنی از عصب اما فاقد ضمائم جلدی (فولیکولهای موی، غدوات سی بسی و غدوات عرقیه می باشد) Dentateline ناحیه

اتصال واقعی جلد و مخاط است که ۱.۵ سانتی متر علویتر از فوحه مقعدی قرار گرفته است. بالای Dentateline یک ناحیه انتقالی بطول ۶-۱۲ سانتی متر وجود دارد که ابتدا در آن اپیتیل سنگگفرش انودرم مکعب شکل و سپس به شکل استوانه بی مبدل میشود.

ارو اع رکتوم

شعبات نهایی شریان مساریقی سفلی مبدل به شریان

رکتول علوی میشود که اروای قسمتهای علوی و وسطی رکتوم را به عهده دارد. اروا ۱/۳ قسمت سفلی

شکل (۶-۲) سیستم وعایی رکتوم و کانال انل: ۱- ماخذ- ۱۱
 ۱- چریتون، ۲- مثاریقه قسمت حوصلی رکتوم، ۳- او عیه هیمورویدل (شریان و ورید)، ۴- عقدات لنفاوی خلف رکتوم، ۵- عضلات طولانی، ۶- عضلات مستعرض، ۷- غشای مخاطی، ۸- التوای کالروش، ۹- کریپت های morgagni، ۱۰- pectinated Line، ۱۱- تحت مخاط، ۱۲- اورده، ۱۳- زفیره وریدی تحت مخاط، ۱۴- معصره داخلی، ۱۵- معصره خارجی

رکتوم بر عهده شریان رکتول متوسط و شریان رکتول سفلی است. شریان رکتول متوسط از شریان الیاک داخلی جدا شده و در قسمت حلقه انورکتول وارد قسمت قدامی جدار رکتوم میشود.

بین شریان رکتل متوسط و علوی او عیه جنبی وجود دارند و در صورت بستن شریان میزانتزیک سفلی از قسمت علوی لازم است شریان رکتل متوسط را جهت حفظ ارواء رکتوم باقی گذاشت. شریان رکتل سفلی شعبه از شریان pudendal داخلی است که ارواء معصره های داخلی و خارجی کانال انل را به عهده داشته و ارتباط با سائیر شریانهای رکتوم برقرار نمی سازد. شریان سکرال متوسط بلا فاصله قبل از انشعاب ابهر از آن جدا شده و نقش بسیار ناچیزی در ارواء رکتوم به عهده دارد شکل (۴-۲).

اورده رکتوم

بازگشت خون وریدی رکتوم در مسیر شریانی صورت می گیرد و به داخل هردوسیستم باب و سیستم ورید اجوف تخلیه می شود. ورید رکتل علوی قسمت های علوی و متوسط رکتوم را دریناژ نموده و از طریق ورید میزانتزیک سفلی به سیستم باب تخلیه می شود. ورید رکتل متوسط و ورید رکتل سفلی که خون قسمت های سفلی رکتوم و مجرای انل را تخلیه می کنند از طریق ورید الیاک داخلی وارد سیستم اجوف می شوند، بنا تومورهای بخش سفلی رکتوم می توانند به هردوسیستم با ب و اجوف میتاستاز بدهند. ورید هیموروئید ل داخلی (بالای Dented line) که در موقعیت طرف چپ خلفی راست و طرف قدامی راست قرار دارند به ورید رکتل علوی (سیستم با ب) تخلیه می شوند. ورید های هیموروئیدل خارجی (Dented line) به ورید پودندال میریزند (سیستم اجوف) بین شبکه های هیموروئیدل داخلی و خارجی ارتباط وجود دارد.

دریناژ لمفاوی

جریان لمفاوی رکتوم بصورت سگمنتل و Circumferential است که در مسیر او عیه شریانی مطابقت می کند. لمف رکتوم عمدتاً به عقدات میزانتزیک سفلی تخلیه می شود. او عیه لمفاوی کانال انل علویتر از Dented line به عقدات لمفاوی میزانتزیک تحتانی یا الیاک داخلی در سفلی Dented line به عقدات لمفاوی انگوینل و همچنین عقدات لمفاوی رکتل علوی یا سفلی تخلیه می شوند.

تعصیب رکتوم

تعصیب رکتوم با اعضای بولی تناسلی حوصلی مشترک است و شامل اعصاب سمپا تیک و پره سمپا تیک می باشند. قسمت تحتانی رکتوم، مثانه و اعضای تناسلی (نزد اناث و ذکور) تعصیب سمپاتیک خود را از طریق عصب هایپو گاستریک دریافت می کنند. هنگام لیگاتور نمودن شریان میزانتریک سفلی درمحل شروع آن ممکن است به شبکه میزانتریک سفلی (علویتر از شبکه هایپوگاستریک) صدمه وارد گردد. رشته های پره سمپا تیک S2-S4 با اعصاب هایپو گاستریک مدغم میشود و شبکه حوصلی را بوجود می آورند. شبکه ناحیه پروستاتیک نیز از شبکه حوصلی منشه می گیرند. رشته های عصبی مختلط رکتوم و معصره داخلی مقعد را تعصیب می نماید. ازاد ساختن رکتوم درحین عملیات جراحی ممکن است موجب مصدومیت شبکه محیط پروستاتیک شود که در نتیجه باعث تشوشت مثانه، ناتوانی جنسی و یا هر دو خواهد شد⁽⁴⁾. عصب سمپا تیک و پره سمپا تیک باعث جلوگیری معصره داخلی مقعد می شوند. معصره خارجی و عضله levator ani بوسیله شعبه رکتل تحتانی از عصب pudental داخلی (S2-S4) و شعبه s4 perieneal تعصیب می شوند. هر نوع توسع رکتوم باعث استرخا معصره داخلی می شود درحالیکه معصره خارجی را می توان به مدت یک دقیقه منقبض نمود. بعضاً رزکشن تام تومور های حوصلی سبب قطع عصب ساکرال خواهد شد که موجب بی حسی و احتمالاً ضعف حرکی دراعضای سفلی می گردد. حفظ حداقل یکی از اعصاب ساکرال برای کنترل مناسب دفع مواد غایطه لازم است.

فزیولوژی مقعد و رکتوم

رکتوم عمدتاً به عنوان یک ذخیره عمل می کند که دارای پریستا لتیزم بسیار نا چیز ی بوده و تخلیه آن وابسته به فشار خارجی است. فشار درحال استراحت داخل رکتوم حدود 10mmHg است. بطور روزانه ۲۵۰-۷۵۰ ملی لیتر مواد غایطه قوام یافته از رکتوم دفع می شود. معصره داخلی و خارجی مقعد هر دو درحال استراحت نیز منقبض هستند. ۲۰ فیصد فشار زمان استراحت و ۱۰۰ فیصد فشار ایجاد شده هنگام عمل دفع توسط معصره خارجی و ۸۰ فیصد فشار زمان استراحت بوسیله معصره داخلی ایجاد می شود. دفع گاز نیز مستلزم هماهنگی میان عوامل مختلف است. احساس گاز درناحیه انتقالی و انودرم شخص را از وجود گاز آگاه می سازد، چنانچه موقعیت شخص به شکلی باشد که تخلیه کامل رکتوم امکان پذیر نبوده اما دفع گاز میسر باشد از یک طرف با انقباض ارادی سطح حوصله (عضلات پلویو رکتل و معصره خارجی) از دفع محتویات جامد رکتوم جلوگیری می شود

و از طرف دیگر با افزایش فشار داخل بطن و استرخا یافتن قسمتی از معصره خارجی دفع گاز به تنهایی صورت می گیرد. هنگام تغوط محتویات گاز و جامد رکتوم با هم دفع می شوند، بطور مثال پولیپوز ادینوماتوز فامیلی و کولایت تفریحی که رکتوم آنها برداشته شده و بوسیله ایلوم تعویض شده است، در نهایت قدرت تفکیک بین گاز و جامد را بدست خواهند آورد. کنترل در عمل دفع مستلزم گنجایش طبیعی رکتوم است. در مواردی از قبیل مرض کرون که رکتوم از یک کیسه نرم و قابل اتساع به یک لوله سخت مبدل می شود، حتی اگر فعالیت معصره داخلی و خارجی نیز سالم باشند نگهداشتن محتوی رکتوم مشکل خواهد بود. معصره خارجی در کنترل دقیق دفع جامدات، مایعات و گاز عمده ترین نقش را ایفا می نماید. عصب pudendal تامین کننده تعصیب کانال انل می باشد.

معاینه مریضان مصاب به امراض مقعدی و کانال انل

مریض ممکن است از خونریزی، افزایش قیچی یا مخاطی، درد، تغییر حرکات معایی یا پروپس حکایه نماید.

نزف: هنگامیکه یک طفل از باعث نزف مقعدی مراجعه نماید تشخیص یک پولیپ مقعدی نزدیک گذاشته می شود مگر اینکه تشخیص توسط معاینات مقعدی رد گردد. استجواب در مورد مقدار خون و یا رنگ خون ضایع شده بعمل آید. دیده شود که آیا خون سرخ روشن (از قنات مقعدی)، و تاریک (از رکتوم و یا کولون) یا سیاه رنگ یعنی Melena (از قسمت های بالای جهاز هضمی) است. ارتباط خونریزی با فعل تغوط استجواب گردد که آیا در اثنای فعل تغوط خونریزی صورت گرفته است و یا کدام ارتباط به آن ندارد.

خونریزی که در اثنای عبور مواد غایطه سخت واقع می گردد رنگ سرخ روشن دارد و تشخیص اورام باصوری داخلی را واضح می سازد. در فیسور مقعدی خون تازه در یک طرف مواد غایطه به ملاحظه می رسد. خونریزی های که به زمان تغوط ارتباط نداشته باشد اغلباً ناشی از اورام باصوری خارجی پرولی شده، پولیپهای پرولی غیر قابل ارجاع مقعدی و یا هیماتوم های عجانی میباشد.

افرازات قیج یا مخاط: ملوث شدن دایمی البسه مریض توسط افرازات قیچی که از یک فوچه جریان دارد شکایت عمده یک مریض مصاب فیستول مقعدی را تشکیل می دهد. در یک واقع کرسینوما مقعدی اکثراً مریض مقدار زیاد افرازات خوندار قیچی و بوی ناک را در هنگام تغوط خارج می نماید.

- درد : باید بخاطر داشت که اکثر آفات مرضی پا ئینتر از خط Hilton موقعیت دارند دردناک اند و تمام آفاتی که با لائر از این خط قرار داشته باشند بدون درد اند. التهابات یا ارتشاحاتی که جدار مقعد را عبور نمایند تقریباً همیشه درد ناک می باشند. درمورد وصف درد که آیواصف لق زدن (ابسی های انورکتل) ویا پاره شدن (فیسور انل) را دارد، استجواب بعمل آید تا ارتباط درد با فعل تغوط معلوم گردد. درد یک عرض ثابت و اساسی فیسور مقعدی را تشکیل میدهد. این درد با فعل تغوط شروع نموده ومدتی بعد از ان ادامه می یابد. در فیستول انال درد منقطع است. زمانی که فوچه خارجی فیستول مقعدی بسته گردد درد بوجود می آید وتدریجا با تجمع افرازات تزیاید اختیار می نماید اما زمانیکه فوچه خارجی فیستول باز و مجمع قیحی خارج شود ، درد تا اندازه زیاد بهبود حاصل میکند. باید بخاطر داشت که کرسینوما ی مقعد در شروع بدون درد بوده و زمانیکه درد تظاهر کند دلالت به انتشار آفت به انساج حوصلی یا ضفیره عجزی (دردهای دوطرفه سیا تیک) مینماید.

غیر طبیعی بودن فعل تغوط: درکا رسینوما ی مقعدی فعل تغوط تغیر نموده واین تغیرات ارتباط به موقعیت تومور دارد. فعل تغوط نظر به اینکه تومور در محل اتصال حوصلی مقعدی، در امپول ویا قنات مقعدی قرار دارد تغیر می نماید. تومورها ی محل اتصال حوصلی مقعدی یا کولون سگمونید معمولاً از نوع حلقوی اند لذا نزد مریض که سابقه فعل تغوط طبیعی داشته بوجود آمدن قبضیت های روبه ازدیاد یکی از علایم مقدم این نوع تومورها بوده می تواند. موجودیت تومور در امپول مقعدی باعث احساس پر بودن در مقعد گردیده و مریض تصور می نماید که بعد از فعل تغوط امعاء کاملاً تخلیه نگردیده است. هرگاه تومور تفرح نماید در هنگام شب مخاط ، قیح، خون ومواد غایبه در مقعد تراکم نموده و زمان برخاستن از بستر تقاضای فوری رفع حاجت برای مریض پیدا می شود بنا این حادثه رابنام اسهالات کاذب شبانه یاد می نمایند. تومورهای قسمت سفلی قنات مقعدی ممکن است در شکل مواد غایبه تغیرات وارد نماید یعنی شکل مواد غایبه شاید لوله مانند ویا فیته مانند گردد. هرگاه مریض اظهار نماید که هنگام تغوط کدام چیزی از مقعدش خارج میگردد احتمالاً مریض از پرولیس مقعدی، پولیپ ویا اورام باصوری داخلی رنج می برد. درمورد خارج شدن پرولیس با فعل تغوط پرسش بعمل آید که آیا پرولیس به قسم بنفسی درختم فعل تغوط ارجاع می گردد و یا توسط فشار ارجاع آن امکان پذیر است. بعضاً مریض با پرولیس که برای مدت ۲-۳ روز ارجاع نگردیده است به شفاخانه مراجعه مینماید. بر علاوه درمورد اندازه کتله پرولابه شده پرسش بعمل آید. اگر خارج شدن

مقعد خفیف باشد. پرولیس قسمی (تنها غشای مخاطی پرولیس نموده) و درحالی که پرولیس بیشتر از دوانچ باشد بنام پرولیس تام یا procidentia (پرولیس تمام طبقات مقعد) یاد میشود.

تاریخچه مرض: قبضیت اغلباً با اورام با صوری مترافقاً وجود دارد. تاریخچه مرضی آبسی های انورکتل که به قسم بنفسهی باز و یا شق شده اند، اغلباً واقعات فیستول های مقعدی نزد مریض بوجود آمده است. بعضاً موجودیت تاریخچه تویرکولوز ممکن است سبب فیستول مقعدی را مشخص سازد. درواقعات پرولیس معمولاً نزد مریض تاریخچه پیچش با اسهال و خیم وجود دارد. لا غری مریض باعث ضعیف شدن عضلات محافظوی مقعد گردیده که این حادثه توام با tenesmus (مثلاً در پیچش ها) باعث بوجود آوردن پرولیس مقعدی می باشد.

معاینه مقعد (Rectal Examination): جهت معاینه مقعدی مریضان وضعیت های ذیل را اختیاری نمایند:

۱- **وضعیت استجاع ظهری:** درین وضعیت مریض به استجاع ظهری خوابیده و هردو زانوی ایشان بوضعیت قبض قرار داشته و داکتر بطرف راست مریض قرار می گیرد. این وضعیت مخصوصاً درحالاتی قابل استفاده است که وضع مریض خیلی خراب بوده و قرارگرفتن وی به وضعیت دیگر امکان پذیر نباشد، برعلاوه درین وضعیت معاینه Bimanual بخوبی صورت گرفته میتواند درحالیکه انگشت اشاره دست راست که در مقعد قرار دارد بطرف بالا فشار داده شده و ناحیه فوق عانه توسط دست چپ بطرف پائین فشار داده میشود.

۲- **وضعیت جنبی چپ:** (وضعیت Sims) - یک وضعیت قابل قبول و سستندرد می باشد. مریض بوضعیت جنبی چپ قرارگرفته مفصل حرقفی فخذی وزانو بحالت قبض آورده میشود، این وضعیت جهت تفتیش ناحیه عجان و پروکتوسکوپیی خیلی مناسب میباشد.

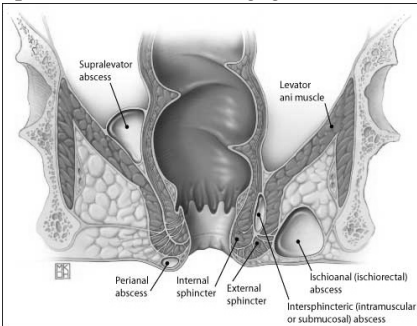
۳- **وضعیت زانومرفق (Knee-elbow):** این وضعیت جهت جس پروستات و حویصلات منوی درصورتیکه حالت عمومی مریض اجازت دهد یک وضعیت خوب می باشد. معاینه مقعدی به کمک پروکتوسکوپ یا سگموئیدوسکوپ اجرا می گردد. قبل از معاینه مقعدی توسط انگشت ناحیه باید بدقت تفتیش و جس گردد.

تفتیش ناحیه مقعدی: جهت موجودیت اورام با صوری (خارجی) نگ نگهبان (sentinal pile) فیستول انل، condyloma, pilonidal sinus، کرسینوما، کتلات، قرحات و دیگر نواحی مقعدی بدقت تفتیش گردد. در هنگام تفتیش کنارهای مقعدی به ملایمت از همدیگر دورگردیده تا ساحه دید

خوبتر تغئیش شود. اورام باصوری ممکن است در هر قسمت اطراف مقعدی موقعیت داشته باشد لاکن موقعیت تگ نگهبان (sentinel pile) کم و بیش ثابت بوده و تقریباً در خط متوسط خلفی قرار دارد. sentinel pile مترافق با فیسور مقعدی بوده که یک قرحه خطی با یک ترکیبگی درقنات مقعدی است. نهایت سفلی فسور را زمانیکه کنارهای مقعد از همدیگر دورساخته شود میتوان ملاحظه شوند، این عملیه باعث درد شدید می گردد. هرگاه یک فیستول مقعدی ملاحظه شود مسافه آن از مقعد و موقعیت آن یاداشت گردد، بر علاوه دقت شود که فوچه فستول نظریه یک خط فرضی که بصورت مستعرض از فوچه مقعدی می گذرد موقعیت قدامی یاخلفی دارد. موقعیت فوچه خارجی فیستول های مقعدی میتواند درمورد فوچه داخلی فستول رهنمای خوبی برای جراح باشد. هرگاه فوچه خارجی فستول سفلی تر از خط فرضی قرار داشته یا فوچه آن درقدام خط فرضی دورتر از یک ونیم انچ از فوچه مقعدی قرار داشته باشد فوچه داخلی فستول در خط متوسط خلفی دربین هردو معصره قرار دارد. مسیر این نوع فستول ها منحنی می باشد. هرگاه فوچه خارجی فیستول درقدام خط فرضی در دایره یک ونیم انچ از فوچه مقعدی قرار داشته باشد فوچه داخلی بالای عین خط شعایی قرار داشته و مجرای فستول مستقیم است (قا نون Goodsall).

آبسه های مقعدی

اسباب - معمولترین علت آبسه های مقعدی را انتان یکی از غدوات پری ائل تشکیل می دهد شکل (۳-۶) این غدوات بین معصره داخلی و خارجی قرار دارند و از کر بیتهای morgagni در pectinated Line

شکل ۳-۶ آبسه های مقعدی ماخذ ۳

به داخل کانال ائل باز می شوند. در خط pectinated Line که از مخاط ساخته شده است و در بالای آنها فرورفتگی های بنا م سینوسها ی ائل وجود دارند منشه می گیرند و اگر مدخل غده بسته شود و یا صدمه ببینند رکودت بوجود می آید که منجر به انتان می گردد. آبسه تشکیل شده

بین معصره ها ی ائل قرار گرفته و تمایل دارد که به طرف جلد در Anal Margin سیر نماید، آبسه به طور

جنبی به داخل حفره ایسکیورکتل یا نادراً به طرف علوی livator ani به داخل حفره pelviorectal منتشر می شوند.

تظاهرات کلینیکی

- مرض در هر سنی ممکن است بوجود آید حتی اطفال رانیز مصاب میسازد.
- مریض تب داشته که بعضاً شدید و گاهی مترافق بالرزه می باشد.
- درد به تدریج در اطراف مقعد بوجود آمده که نبضانی و شدید می باشد.
- فعل تغوط و نشستن بالای چوکی دردناک است بنأ مریض وضعیت خاصی را به خود می گیرد.

با معاینه ممکن است آبسه در نزدیک مقعد دیده شود.
معاینه پروکتوسکوپی: با این معاینه ممکن است قیح به نظر برسد.

تشخیص

تشخیص هنگام معاینه مریض واضح می گردد و تست دیگری استطبیب ندارد.

تشخیص تفریقی

آبسی انورکتل ممکن با آبسی های pilonidal، غدهٔ bartholin و غدهٔ Coper مغالطه شود.

تصنیف آبسیهای انورکتل:

این آبسه ها به چهار نوع تصنیف می گردد.

- Perianal

- Ischiorectal

- Submucous

- Pelviorectal

آبسی های Perianal از معمولترین نوع آبسی های انورکتل می باشد، این نوع آبسی ها در اثر تقیح یک غده مقعدی که به طرف سطح انتشار کرده و در قسمت تحت جلدی معصره خارجی قرار می گیرند. آبسه با نفتیش حافه مقعدی و دریافت یک کتله حساس مدور سیستیک پا ئینتر از dentat Line بصورت مقدم تشخیص وضع می گردد.

تداوی

آبسه باید دریناژ و تخلیه گردد. با اجرای یک شق صلیبی (cruciate Incision) بالای آبسی و برداشتن کنارهای جلدی آبسه تخلیه و جرحه در مدت چند روز التیام می یابد.

آبسی های Ischiorectal

- این ناحیه بطرف مقابل خویش از طریق مسافه خلف معصروی ارتباط داشته لذا اگر آبسی مذکور بصورت مقدم دریناژ نشود fossa ischiorectal طرف مقابل اشغال شده و باعث تولید فوچه داخلی در کانال انال می گردد. این آبسی های نعل اسپ مانند قسمت خلفی محیط کانال انال را اشغال می نماید. اعراض آن شدید و درجه حرارت بلند می باشد. طبقه ذکورزیده تر به این مرض دچار می گردند.

تداوی

در آبسی های ischiorectal لازم است تا عملیات جراحی بصورت مقدم بعد از تشخیص آبسه صورت گیرد.

آبسی های تحت المخاطی یا submucous

این آبسی ها در بالای dented line بوجود آمده و توسط sinus forceps به کمک پروکتوسکوپ شق می گردد.

آبسی های Pelvirectal

این آبسی ها در قسمت علوی عضله رافعه شرج و پریتون حوصلی قرار داشته و شباهت تام با آبسی های حوصلی دارد، این آبسه ها بعد از اپندیسیت، سلفانژایت و دیورتیکولیت بوجود آمده که مرض کرون باعث انتان محیط مقعدی شده می تواند و ممکن یکی از مهمترین اسباب امراض حوصلی باشد. نزد مریض تب بلند با لرزه موجود می باشد. درد مبهم در رکت احساس شده و انسداد فلجی به درجات مختلف موجود بوده و مریض از درد فوق عانه شاکی می باشد. با جس جدار رکت حساس می شود، این آبسی ها می تواند بدخل جوف پریتون باز و پریتونیت را بوجود آورد و یابداخل رکت باز گردد.

تداوی

نزد این مریضان تداوی محافظه کارانه طبی صورت می گیرد اما در صورت تجمع قیج لا زم است مداخله جراحی صورت گیرد. یک شق طولانی ۲-۳ سانتی متر بالاتراز فوچه مقعدی اجراء وبعد از تخلیه قیج یک درن بداخل جوف آبسی تطبیق می گردد.

اهتمامات بعد از عملیات

- آبسی یومیه پانسمان می گردد و گا ز پا رافین دار درجوف آبسه گذاشته می شود تا جرحه از عمق التیام یابد.
- ممکن است تجویز انتی بیوتیک ها استطباب داشته باشد (۱).

فیستول اطراف مقعد (Fistula Perianal)

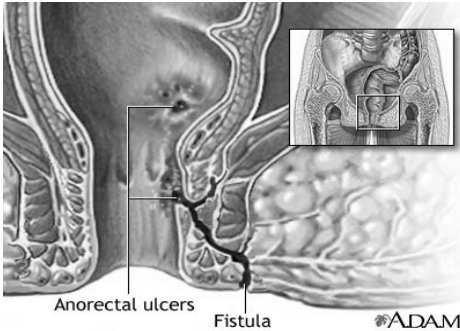
فیستول اطراف مقعدی یک مجرای غیر طبیعی بین انوس و جلد است که معمولا از آبسه پری انل

وجود می آید، این فیستولها به جلد باز میشوند شکل (۶-۴).

تصنیف فیستول

تصنیف فیستول نظربه موقعیت و سیر آن قرار ذیل می باشد:

فیستول تام – دارای دوفوچه بوده که یکی آن در جلد و دیگر آن در غشای مخاطی انورکتل باز می شود.

شکل (۶-۴) فیستول ناحیه مقعدی ماخذ (۱۶)

فیستول های ناتا م – فوچه دخولی این نوع فیستول هائی تواند در جلد و یا در غشای مخاطی کانال انال موجود باشد.

تصنیف اناتومیک فیستول های انورکتل قرار ذیل می باشد:

- فیستولهای تحت جلدی
- فیستولهای تحت مخاطی
- فیستولهای انال علوی

- فیستولهای انال سفلی
- فیستولهای انورکتل

فیستولهای تحت جلدی- این نوع فیستولها در تحت جلد ناحیه Perineal قرار داشته و از کریبت و یا فیسور منشه می گیرند و می تواند تام ویا ناتام باشد. فیستولهای تحت المخاطی، این نوع فیستول ها از تگهای باسوری منتن منشه می گیرند و می تواند تام ویا ناتام باشند، در تحت مخاط می تواند مستقیم ویا منشعب باشد.

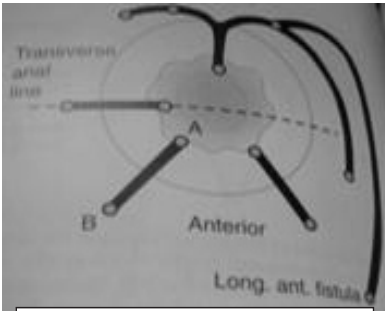
فیستولهای انورکتل- این نوع فیستول ها در ناحیه انورکتل قرار دارد و از آبسه های pelvio-rectal منشه می گیرند. انواع فیستول ها برا ساس شیوع انها نسبت به معصره ها وجود دارند. موارد مهم آنها عبارتند از:

Low anal fistul - فیستولهای اندکه بداخل کانال انال سفلی تر از حلقهء انورکتل بازمی گردد.

High anal fistul : فیستولهای اند که بداخل کانال انال در حذای حلقه انورکتل ویا علوی تر از آن با زمی گردد. خوشبختانه High anal fistul نادر می باشند و اغلب به علت امراض دیگری چون مرض کرون ، کولیت قرحوی، کارسینوما ، تروما یا جسم اجنبی بوجود می آیند. فیستولهای علوی به تداوی مغلق تری نیاز دارند.

تظاهرات کلینیکی

مریض از افزایش مداوم مقعدی و آبسه های عود کننده و مکرر شاکمی باشد. بامعاینه فوچه خارجی فیستول معمولاً در قسمت خارجی انوس دیده می شود و فوچه داخلی ممکن است در معاینه رکتل قابل جس باشد. برای دریافت فوچه باید پروکتوسکوپی انجام گیرد، این امر خاصتا زمانی که چرک خارج نمی شود مشکل است.

شکل (۶-۴) قانون Goodsall's (مأخذ (۸)

قانون گود سال (Goodsall,s Rule) تذکر می دهد یک خط فرضی مستعرض از فوچه مقعدی که مریض به وضعیت نسایی قرار دارد رسم می نمایم، فیستول نیمه قدامی ناحیه انل به طور مستقیم

به داخل در جوانب انوس مشاهده میشود و بطور خلفی در خط متوسط باز میشود شکل (۶-۴). در حین معاینه رکتل مقویت معصره انل ارزیابی شود، در نزد کهن سالان این معصره ضعیف تر است.

تشخیص: در تشخیص مرض تظاهرات کلینیکی و معاینه فیزیکی کمک می کند.
معاینه فیزیکی ، پروکتوسکوپی ، معاینه رکتل: به تظاهرات کلینیکی مراجعه شود.

تداوی جراحی

در تداوی فیستول پری آنال لازم است نامجرای فیستول باز گذاشته شود اما خطر بی اختیاری جزئی ناشی از صدمه دیدن معصره داخلی مقعد ممکن بوجود آید. در صورت مشکوک بودن فیستول را باید با استفاده از سیتون (seton) تداوی کرد. سیتون یک نخ ابریشمی، نایلون یا پلاستیک است که در دور مجرای فیستول بکار میرود تا به عنوان درن طولانی مدت عمل کند. بستن فوچه داخلی فیستول در قسمت علوی به کمک عملیات جراحی ممکن است ضرورت پیدا کند. بعضاً یک کولوستومی ممکن مورد نیاز باشد.

اهتمامات قبل از عملیات

هرگونه عامل سببی و مستعد کننده مرض کرون باید تداوی شود. به مریض شب قبل از عملیات جراحی ملینات تجویز و در صورت ضرورت امعاء با اماله تخلیه شود.

عملیات جراحی

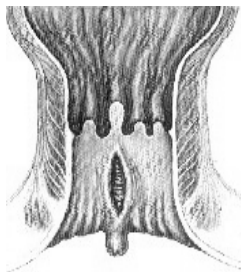
- مریض در وضعیت نسایی قرار داده می شود.
- یک پروب (Probe) بداخل فوچه خارجی فیستول تطبیق می شود و به دقت طول مجرا با پل جراحی روی پروب قطع و بدین طریق مجرای فیستول کاملاً باز نگه داشته می شود. در High anal fistula تمام مجرای فیستول را نمی توان باز نگهداشت زیرا خطر بی اختیاری مواد غایبه وجود دارد، قسمت سفلی فیستول باز و دریناژ می گردد اما باید متوجه بود که حداقل به اندازه مورد نیاز از معصره داخلی و خارجی قطع شود. یک Seton از مجرا عبور داده میشود تا فیروز و التیام تدریجی بوجود آید.

اهتمامات بعد از عملیات

- جرحه همه روزه پانسمان میشود و مریض میتواند به طور مرتب روزانه دوبار از Saline Bath استفاده کند.
- اغلباً التیام جرحه ۶-۸ هفته طول می کشد.
- در مراحل اخیر مریض مشکلی ندارد و معمولاً فعالیت های عادی مریض شروع می شود.

فیسیور ائل (Anal Fissure)

فیسیور ائل - درین پتالوژی مخاط ائل انشقاق می نماید طوری که طبقه عضلات حلقوی قابل دید می گردد. سبزم عضلانی شدید بوجود می آید که بعد از هر فعل تغوط درد شدید میشود. انشقاق معمولاً در pectinate line زمانی که مواد غایطه سخت به طرف سفلی از فوچه مقعدی عبور می کند درد شدید بوجود می آید، معمولاً فیسیور در سطح خلفی کانال ائل وجود دارد زیرا بیشترین فشار در زمان تغوط به این نقطه وارد می شود شکل (۴-۵).

شکل (۴-۵) فیسیور ائل با sentinel pile مأخذ

اعراض: فیسیور ضیاع غشای مخاطی بوده که معصره داخلی را

پوشانیده می باشد، باجس دردناک است زیرا موقعیت آنها قسمت سفلی Dentat line است. معمولاً قرحات منفرد بوده و درخط وسط در خلف یا بتعداد کمتر درخط وسط درقدام موقعیت دارند، ابتدا ممکن است فیسیورها درقسمت سفلی کانال ائل واقع باشند ولی گاهی درتمام طول کانال مشاهده می گردند.

علامه فیسیور ائل :

- موجودیت قرحه

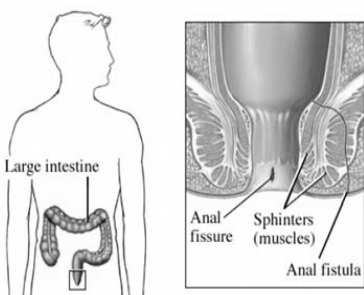
Hypertrophic papilla -

sentinel pile -

اسباب

عواملی که در ایجاد فیسیورها حایز اهمیت هستند

عبارتنداز:

شکل (۴-۶) فیسیور درخلف کانال ائل مأخذ (۱۷)

- اسهال تحریک کننده انقباض کانال ائل بوده و با افزایش مقویت عضلی، ارزیابی های مانومتري شاهد بلند رفتن مقویت معصرومی می باشد شکل (۴-۶).

- علل احتمالی دیگر عبارت از عادت به مصرف مسهل ها ، اسهال مزمن ، پاره شدن فوچه ائل ، ترومای حین ولادت، تروما نسبت تطبیق سپیکولوم های بزرگ یا مساز پروستات می باشد.

تشخیص تفریقی فیسورانل

دیگر قرحات انوس که باید از فیسور تفکیک شوند عبارتند از:

- قرحه اولیه سفلیس
- کارسینوماى انوس
- قرحه از با عث تویر کلوز
- مرض کرون
- ایدز و هرافتی که علایم تبییک مرض را نشان دهد باید به کمک تست های تشخیصیه بیشتری ارزیا بی شوند. بعضاً فیسور انل به همراهی هموروئید داخلی ممکن است مورد توجه قرار نگیرند. هموروئید داخلی فاقد درد می باشند. زمانیکه درد ایجاد شود باید وجود فیسور در نظر گرفت. احساس درد بعد از عملیات هموروئید اکتومی اغلباً از باعث بروز فیسور میباشد .

تداوی طبی

اساس تداوی طبی عبارت است از کم کردن قوام مواد غایطه می باشد که این عمل از طریق رژیم غذایی و مصرف آب باید بیشتر شود. ممکن است که نشستن در آب گرم بعد از یک تغوط دردناک نسبت کاهش علایم و تضعیف سپزم شود.

تداوی جراحی

هنگامی که فیسورانل باوجود تداوی بیشتر از مدت یک ماه دوام نماید، درچنین موارد تداوی جراحی اجرا شود شکل (۶-۶).

در صورتیکه درد غیرقابل تحمل شود ممکن است جراحی زودتر صورت گیرد. در موارد قطع Sentinel pile برای بهبود دریناژ فیسورها معصره داخلی در وضعیت جنبی در شیار بین معصره تشخیص و قسمت تحتانی آن قطع می شود، سفنکتیروتومی فیسور را بهبود بخشیده و بصورت سراپا نیز اجرا شده می تواند. توسع مقعدی با فشار زیاد و انستزی عمومی نیز انجام گرفته و سبب جدا شدن رشته های عضلی معصره از یکدیگر می شود. وقتی که فیسور مزمن شد سفنکتیروتومی ممکن است صورت گیرد. فیسور به آسانی اسکراپ شده وکنارهای آن تازه می شوند. بعد از عملیات مریض تحت رژیم غذایی غنی از فیبر (High fiberiet) قرار داده می شود و لاکتولوز برای یک هفته تجویز می شود.

هیمورئید (Hemorrhoids)

شبهه وریدی تحت مخاطی Plexus Haemorrhoidal که در حالت نارمل در بسته نمودن کانال انال رول دارد هرگاه فشار بیش از حد در حین تغوط وارد آید بارزه های مخاطی تحت کشش قرار گرفته و می توانند از طریق کانال انال بصورت Hemorrhoids (pile) پرولیس نمایند.

تشخیص

- خون سرخرنگ روشن در رکتوم.
- خارج شدن tag (protrusion) هیمورئید و ناراحتی (discomfort).
- تشخیص علایم مرض توسط مشاهده مقعد و معاینه با انسکوب صورت می گیرد.

اسباب

- الف- اسباب فشار بیش از حد در هنگام تغوط قرار ذیل اند:
  - مواد غایطه سخت.
  - عدم استراخی معصره مقعدی قبل از عبور مواد غایطه از کانال انال.
  - زور زدن بیش از حد در موقع فعل تغوط.
- ب- فکتورهای مساعد کننده مرض:
  - موقعیت وریدهای هیمورئید علوی در یک نسج سست و بدون تقویه تحت المخاطی.
  - عدم موجودیت دسام در ورید رکتل علوی.
  - ضعیفی ولادی جدار اورده^(۱).
  - حاملگی- در اثر فشار بالای ورید علوی رکتوم توسط رحم محمول و تاثیر استرخا دهنده پروجسترون بالای جدار اوغیه و همچنان از دیاد سیستم دورانی حوصله باعث هیمورئید می گردد.
  - کار سینومای رکتوم - در اثر فشار ویا تولید ترومبوز در اورده قسمت علوی رکتوم باعث هیمورئید می گردد.

شکل (۶-۷) موقعیت کلاسیک بواسیر در ساعات ۳-۷ و ۱۱ نظریه توضع اوغیه مقعدی

پتولوژی

اکثراً هیمورئید داخلی در ساعات ۳-۷ و ۱۱ کانال مقعدی موقعیت دارند. هیمورئید در هر سن و جنس ممکن است دیده شود. در افراد مسن اغلباً مریض چاق می باشد. تاریخچه مرض عبارت است از ناراحتی

نزف از رکتوم دیده میشود. خون درخارج از مواد غایطه قرار دارد.

مریض ممکن احساس تخلیه نا کامل را بعد از تغوط داشته باشد که بعلت وجود تگهای هیموروئیدل در کانال انل می باشد از نظر موقعیت اناتومیک سه درجه هیموروئید وجود دارد که قرار ذیل می باشد :

هیموروئید درجه اول: با معاینه درخارج فوچه مقعدی چیزی دیده نمی شود و بانزف از رکتوم بروز میکند، با پروکتوسکوپی برجستگی هیموروئید هارا نشان خواهندداد. در معاینه رکتل بواسیر جس نمیشوند به جز اینکه معروض به ترمبوز شده باشند.

هیموروئید های درجه دوم - ممکن است در هنگام زورزدن مریض به خارج از فوچه مقعدی

شکل (۶-۸) (درجه سوم هیموروئید ماخذ (۱۳)

ظاهر گردیده وقابل دید شوند. این بواسیر ها از کنار فوچه انل توام با ناراحتی ونزف در رکتوم تظاهر می کنند. ممکن است مریض از وجود هیموروئید پرولبی نیز حکایه نماید، این نوع هیموروئید ها در پروکتوسکوپی مشاهده میشوند.

هیموروئید درجه سوم - با معاینه مقعدی دیده

می شوند. اگر انها را بداخل کانال ارجاع نمائیم مجدداً به سرعت پرولپس می کنند.

هیموروئید درجه سوم مختلق - به صورت برجستگی های التهابی انساج اطراف کانال انل بوجود می آیند وبه شدت دردناک وحساس می باشند، تگهای هیموروئیدل شاید مختلق شوند وجریان خون ممکن است توسط معصره مقعدی مسدود شود زیرا این معصره همراه با گسترش التهاب بشدت سیزم بوجود می آورد، Tag های هیموروئیدل ترمبوزه می شوند. هیموروئید داخلی شبکه ای از ورید های هیموروئیدل فوقانی می باشند که در قسمت علوی Dentate Line بوسیله مخاط پوشیده شده اند شکل

شکل ۶-۹ - هیموروئید پرولبی ماخذ- ۶

(۶-۸). هیموروئید های خارجی از ورید های هیموروئیدل سفلی

بوجود می آیند که در تحت Dentat line قرار دارند وتوسط اپیتیل سکاموز کانال انل یا ناحیه پری انل پوشیده شده اند.

تشخیص تفریقی

نزف از رکتوم ممکن است به علل ذیل وجود اشته باشد :

- نیو پلازم های کولورکتل.
- کولیت قرحوی

- مرض کرون
- پروکتیت انتانی
- دیورتیکولیت کولون

معاینات متممه

- معاینه مریض
- پروکتوسکوپی
- معاینه رکتل

تداوی طبی - درحال حاضر هیمورویید اکتومی کاهش یافته و بیشتر شیوه های دیگر تداوی مورد استفاده قرار می گیرند. تداوی بر اساس تشخیص و تصنیف ذیل انجام می گیرد:

- هیمورویید داخلی درجه یک باعث نزف سرخ روشن از رکتوم وبدون درد هنگام تغوط می شود، مرحله ابتدایی فاقد پرولپس بوده و بررسی با انسکوب هیمورویید برجسته داخل لومن را نشان می دهند.
- هیمورویید درجه دوم با کمی زورزدن از مقعد بیرون برآمده و بشکل بنفسهی برگشت می نماید.
- هیمورویید درجه سه بازور زدن خارج شده ولی بعد از تغوط باید بادت برگردانیده شود. پرولپس دایمی نمایانگر وجود هیمورویید درجه چهار می باشد شکل^(۹-۶) اکثر مریضان مبتلا به هیمورویید درجه یک و دو باتداوی های موضعی ورژیم غذایی منا سب تداوی می شوند. رژیم غذایی باید حاوی فیبر فراوان (میوه جات ، و سبزیجات) و صرف آب زیاد باشد . شاف ها وپوماد های مقعدی ارزش تداوی بارزی ندارند و صرف به دلیل تاثیرات حسی وقابض مورد استفاده قرار می گیرند. درمورد هیمورویید متورم پرولپی داخلی ارجاع آن به احتیاط صورت گیرد و استفاده از کمپرس های موضعی قابض تورم را کاهش داده ونشستن در آب گرم تسکین بخش می باشد.

تداوی با تزریقات

تداوی با تزریقات که نوعی از سکلیرو تراپی است شامل موارد ذیل میباشد:

زرق یک محلول کمیابوی مانند فینول ۵٪ در روغن ماهی بصورت تحت المخاطی بالای هیمورویید داخلی ۱-۲ ملی لیتر در ناحیه مطلوبه سبب بروز التهاب و فیبروز می شود. اختلاطات مرض عبارت است از نکروز مخاط، پروستا تیت حاد وحساسیت درمقابل ماده تزریق شده می باشد. تزریق توام با رژیم غذایی در تداوی نزف و پرولپس هیمورویید داخلی در مراحل مقدم هیمورویید درجه یک و دو مفید می باشد.

لیگاتور با Rubber band: بهترین روش تداوی برای هیموروئید های بزرگ پرولی شده استفاده از لیگاتور است. به کمک یک انوسکوب مخاط رشد یافته قسمت علوی هیموروئید بایک فورسپس گرفته شده و به داخل حلقه یک لیگا تور خاص فرستاده می شود سپس باند الاستیکی به اندازه مناسب درودر ادور مخاط و شبکه هیموروئیدل قرار می گیرد. نکروراسکیمی طی چند روز اتفاق افتاده و بلاخره با فیروز و تثبیت شدن انساج توام میشود (۴).

اختلاط عمده این روش درد شدیدی است که بعضاً به خارج نمودن لیگا تور ضرورت می باشد. برای وقایه از بروز درد باید استفاده از باند های الاستیکی با لای Dentate Line صورت گیرد. عملیه **Lord:** توسع مقعدی تحت انسئزی عمومی توسط انگشتان معمولاً باعث بهبود هیموروئید درجه دو و سه می گردد.

Criosurgery: هیموروئید ها ممکن است با روش سرد نمودن با پروب Crio که توسط N_2O یا CO_2 فعالیت می نماید به نکرور معروض شوند. این روش هنوز کاملاً قابل قبول نیست.

آماده ساختن مریض برای عملیات Hemorrhoid

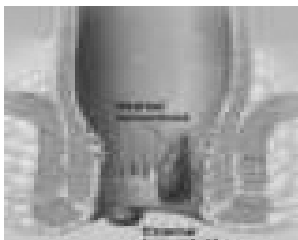
امعاء باید با استفاده از ملینات در روز قبل از عملیات جراحی تخلیه و آماده عملیات گردد.

هیموروئید اکتومی

رزکشن یا عملیات برای مریضان دارای علایم مزمن و پرولی با درجه ۳-۴ استفاده می شوند. مریضان نیازمند به جراحی اغلباً کم خون می باشند و نرف های مزمن نزد ایشان موجود بوده و به تداوی های طبی نیز جواب نمی دهند. مریضان مبتلا به ترمبوز حاد و دردناک هیموروئید درجه چهار Hemorrhoidectomy صورت می گیرد. اصول مهم Hemorrhoidectomy شامل قطع و خارج کردن (tag) تک های باصوری، قطع و خارج کردن محافظه کا رانه جلد و انودرم می باشد. امروز این عمل به کمک لایزر Nd:YAG انجام می شود.

هیمورونید ترمبوزه

این مرض شایع یک هیمورونید حقیقی نیست بلکه اکثراً ترمبوز وریدهای هیمورونیدل خارجی پری انل می باشد این حالت باکثله آبی رنگ و سخت دردناک تحت جلد یا انو درم تشخیص شده و اندازه آن از چند ملی تا چند سانتی متر تغییر می کند، باجود احتمال پارگی جدار ورید معمولاً پارگی ناقص بوده و طبقه نازکی ادوانتیشیا باقی می ماند.

شکل ۹-۶ (هیمورونید ترمبوزی ماخذ (۱۵)

افزایش ناگهانی فشار وریدی باعث ایجاد ترمبوز در یک

هیمورونید می شود. به طورمثال بعد از بلند کردن وزن زیاد، سرفه شدید عطسه کردن، زورزدن هنگام ولادت در اکثر موارد این اختلاط درنزدجوانان سالم بروز نموده وارتباطی به هیمورونید داخلی ندارد. ابتدا درد بسیار شدید بوده ولی تدریجاً طی ۲-۳ روز با کاهش اذیمای حاد کم میشود. ممکن است باکاهش احتقان ترمبوز بنفسهی پاره شده ونزف بوجود آید. این اختلاط به تداوی نیا ز نداشتنه و بهبود می یابد. در مواردیکه علایم را کاهش می دهند عبارتند از نشستن درآب گرم واستفاده از پارافین به منظور کم نمودن ترضیض حین راه رفتن و همچنین صرف مسکنات، استراحت بستر، تورم وانتشار ترمبوز را کاهش می دهد، اگر مریض در ۴۸ ساعت اول معاینه شود با تخلیه ترمبوز توسط انستزی موضعی میتوان علایم را از بین برد. زمان تخلیه ترمبوز برای جلوگیری از ترمیم حوافی جلد وجلوگیری از تشکیل مجدد باید قسمت از جلد برداشته شود. بهبودیافتن بنفسهی، اگر هیماطوم بیش از یک هفته دوام نماید، بهترخواهد بود تا بصورت طبیعی بهبود یابد.

اختلاطات هیمورونید اکتومی:

- نزف بعد از همورونید اکتومی
- تراکم مواد غایطه (fecal impaction)
- احتباس ادرار (Urenary retention)

اختلاطات موخر

- فیسور انال وآیسه های تحت المخاطی ممکن مشاهده شوند.
- فیسور وتضیق (Fissure & strecture)
- بی اختیاری (Incontinence)

- تضییق مقعدی - این حالت وقتی بنظر می رسد که جلد ومخاط بیش از حد برداشته شود. غرض وقایه این اختلاط لازم است پل اپیتیلیال بین هیموروئید های که قابل برداشت میباشند گذاشته شود.

پیلونایدل ساینس (Pilonidal sinus)

مرض پیلو نایدل عبارت است از وجود یک ساینس با آبیسی حاوی موی در ناحیه فرورفتگی سرینی روی ساکروم که جلد وانساج تحت جلد را ماوف نموده است مشاهده می شود، اما به عقیده اکثر محققین در اثر رشد موی بداخل جلد بوجود می آید. این مرض در هر سنی ممکن بوجود آید اما در مرحله جوانی الی دهه دوم وسوم حیات معمولتر است. وبیشتر در نزد طبقه ذکور دیده میشود. ساینس نسبت به پیرویست ساکروم سطحی تر بوده وممکن است منفرد یا دارای انشعابات متعدد باشند. معمولاً همیشه یک فوچه خارجی وجود دارد اما اکثراً درخط وسط وبه فاصله ۵ سانتی متر از فوچه مقعد دیده می شود. هرگاه این ساینس ها دچار انتان حاد شوند با شکایات از قبیل درد، تورم وافراز چرک توام خواهد بود. پس از برطرف شدن یک التهاب حاد به ندرت مریض بدون اعراض باقی مانده و التهاب مکرر دیده می شود.

تظاهرات کلینیکی

معمولاً مریض هنگامی که به طور حاد دچار التهاب شده باشد علایم واضح ندارد. علایم انتان حاد مشابه آبیسی های سائیر قسمت ها می باشد، ممکن است التهاب کاهش یابد. پس از تخلیه بعضاً افزایات قیحی کاملاً متوقف شده و یا از فوچه ساینس های متعدد یا منفرد بصورت متناسب ادامه یا بد. بامعاینه فوحتا متعدد یا منفرد درخط وسط یابه صورت پراکنده درجلد ناحیه سکرال مشاهده می گردند. با تفتیش اغلباً موهای که از فوحتا خارج شده اند قابل رویت می باشند. بعضاً میتوان یک پروب را به اندازه چند ملی متر تا چند سانتی متر از ساینس عبورداد.

تداوی

آبسه حاد بهتر است از طریق شق وتخلیه آن تداوی شود. احتمالاً با دقت می توان کتله موی را که مانند یک جسم اجنبی که باعث بروز انتان می شوند خارج نمود. مریض باید با پاک نگهداشتن ناحیه

و جلوگیری از ترومای مستقیم و تراشیدن جلد با استفاده مکرر از مواد موی بر جهت جلوگیری از بند ماندن موها توصیه شود.

انذار مرض

بعد از تداوی امکان عود وجود دارد ولی اگر جرحه با ز گذاشته شود و مراقبت پس از عملیات نیز به طور فعال صورت گیرد احتمال نکس به حد اقل میرسد.

خارش مقعدی (Pruritus ani)

خارش مقعدی عبارت از یک خارش معند درحذای فوحه خارجی مقعد و جلد محیط مقعدی است که جلدناحیه سرخ و ممکن دارای خارش ها باشد.

- علایم مرض ارتباط به خارش ناحیه مقعدی و تناسلی با تعوط ، گرما، سترس های عاطفی فعالیت یا استفاده بعضی از غذا های خاص بوده و این حالت از خارش های خفیف و متناوب تا شدید و دایمی متغیر است. علایم کلینیکی به علت آن مربوط است. تغییرات جلدی می توانند کمتر باشند. تغییرات مشخص بعضاً در اثر خراشهای ناشی از خاریدن و انتان ثانویه مخفی می ماند .

- افزایشات مقعدی و محیط آن - این حادثه باعث رطوبت مقعدی شده و آفاتی که باعث این افزایشات و سیلانات مرضی می گردند، عبارت از فیسور انل، بواسیر، پرولپس، genital wart و گرفتن مقدار زیاد پارافین می باشد. بعضاً ضخیم شدن و فیروز جلد، ترکیدگی جلد و تغییرات ناشی از انتانات فنگسی، وجود اکسیورها و افات سا ئیر نواحی بدن وجود دارند. استفاده ادویه جات از طریق فمی یا موضعی و حالت صحی مریضان باید ارزیابی شوند.

معاینات لابراتواری

معاینه مستقیم میکروسکوپی ممکن است فنگس هارانشان دهد، از Scotch tape test غرض مشاهده تخم کرمکها نیز می توان استفاده بعمل آورد. در صورت وجود خارش های مقاوم در برابر تداوی و گرفتن biopsy جهت دریافت موارد غیر طبیعی و مهمی از قبیل ملگنانسی باید صورت گیرد.

تداوی مرض

در صورت دریافت عامل مرض تداوی بصورت عرضی اجرا و در عدم دریافت علت اساسی مرض بصورت موضعی از استعمال مواد ضد خارش بشکل مایع و پوماد استفاده بعمل آید. باید رژیم غذایی را تغییر داد. در صورت مقاومت در برابر تداوی یا مزمن شدن با متخصص جلدی یا متخصص روانی مشوره صورت گیرد.

پرولپس رکتوم (Rectal prolaps)

دو نوع پرولپس رکتوم وجود دارد،

پرولپس قسمی و پرولپس تام.

در پرولپس قسمی ساختمان های

عضلاتی امعاء در جای خود قرار

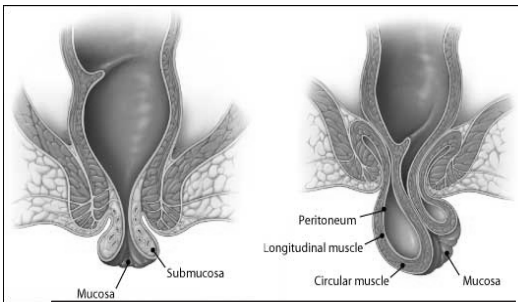
دارد ولی مخاط به خارج کانال انل

پرولی می شود. این نوع پرولپس

در نزد کودکان و همچنان نزد کاهلان

مبتلا به هیموروئید درجه سوم

بنظر می رسد. در پرولپس تام یک

شکل ۱۰-۶ پرولپس قسمی و پرولپس تام رکتوم

تغلف از رکتوم فوقانی به داخل کانال انل ایجاد می شود، این پرولپس با ضعف ساختمان

عضلاتی حوصله همراه است و اغلباً بتعقیب ولادت های متعدد اتفاق می افتد و ممکن است با

پرولپس رحم همراه باشد، در این جا به بررسی پرولپس تام رکتوم در نزد کاهلان می پردازیم.

شیوع پرولپس رکتوم در نزد خانمهای که سابقه ولادت های متعدد واژینل داشته اند افزایش می

یابند.

تظاهرات کلینیکی

علائم پرولپس رکتوم عبارت از درد رکتوم و مقعد، نزف، افزایش مخاط و بی اختیاری می باشد

شکل (۱۰-۶). بعضی از مریضان در مورد بارز مشکل ایشان مبنی بر بیرون آمدن کتله بزرگی از مقعد

حکایه نموده و از افزایش موکس با بی اختیاری فزاینده حکایه می نمایند. با پیشرفت مرض ممکن

است کتله خود بخود ارجاع نشده و ضرورت به ارجاع آن توسط دست ضرورت شود. در موارد شدید به علت ادیما ی انساج پرولیبی شده و ارجاع آن غیر ممکن میشود و شاید به نکرروز معروض گردد، فرق بین پرولیپس رکتوم با پرولیپس همیورونید داخلی و مختلط حایز اهمیت میباشد. در همیورونیدالتواتات عمیق فی مابین انساج پرولیبی شده وجود دارد در حالیکه در پرولیپس رکتوم حلقه های متحدالمرکزی بروی مخاط مشاهده می گردد. ارزیابی کامل مریض مبتلا به پرولیپس رکتوم باید شامل کولونوسکوپی ویا باریوم انما یا کانتراست هوا باشد تا احتمال وجود یک کتله خبیث رد گردد. مانومتري مقعد و الکترومیو گرافی در انتخاب روش مناسب جهت تداوی پرولیپس مفید واقع می شود.

تداوی پرولیپس

تداوی conservative (طبی): در مراحل مقدم تداوی conservative ممکن است مفید باشد ولی هنگامی که پرولیپس به خوبی اشکار شد تداوی طبی ارزش زیادی ندارد.

شکل (۱۰-۶).

تداوی شامل موارد ذیل است:

stool softners-

perineal exercises -

- ادویه جات نرم کننده مواد غایبه از قبیل - Docusate sodium کپسول ۵۰ ملی گرام می باشد. دوز این ادویه در نزد کاهلان - ۲۵۶ ملی گرام همراه بایک گیلان آب میباشد.
- قبل از عملیات جراحی تضییق احلیل، سنگ مثانه و غیره تداوی شوند.

جراحی

عملیات **Delorm**: رکتوپکسی، تثبیت کردن رکتوم ازاد به پرومننتوریوم حوصله با یا بدون استفاده از مش.

رزکشن رکتوپکسی (**Resection Rectopexy**) - رزکشن همزمان سگموئید طویل صورت می گیرد.

تداوی **Delorm procedure**

- در حالی که پرولیپس از طریق مقعد ارجاع شده است محلول ۱۴۰۰۰۰۰۰ ادینالین از طریق تحت جلد زرق می گردد.

- مخاط بالای پرولپس تایک سانتی متر داخل Dented line اکسیزیون می شود.
- کنار مخاط قسمت علوی به مخاط دیستل خیاطه گذاری می شود، این امر باعث جمع شدن عضله رکتال در حوصله می شود.
- قبل از عملیات برای انجام Rectopexy یا Resection rectopexy آمادگی کامل امعاء لازم است، انتی بیوتیک ها با Premedication باید تجویز شوند.
- Open rectopexy - رکتوم به همان شیوه ای که در Anterior Resection تذکر یافته است ازاد می شود.
- یک Implant یا مش (Teflon , Ivalon یا Mariax) بداخل ناحیه پره سکرال دوخته شده و در جنب به رکتوم تثبیت می شود. مش متذکره باعث فیروز قابل ملاحظه می شود که رکتوم را به ساکروم تثبیت می سازد.
- در بعضی مریضان Implant می تواند باعث قبضیت وظیفوی گردد و به این لحاظ رکتوپکسی و رزکشن ممکن است موثر باشد.
- رکتوپکسی و رزکشن سگمونید با انستوموز مقدم انجام می گردد.
- عملیاته‌ای لپره سکوپیک مش رکتو پکسی نیز به خوبی انجام می شود.

تومورهای رکتوم و کانال ائیل

تصنیف : تومورهای رکتوم و کانال ائیل به تومور های سلیم و تومور های خبیث تقسیم می شوند

الف - تومورهای سلیم رکتوم و کانال ائیل

- لیپوما
- لمفوما
- ادینوما
- اندومتریوما
- پاپیلوما

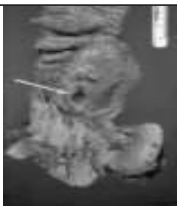
ب - تومورهای خبیث رکتوم و کانال ائیل

- ۱ - تومورهای ابتدایی
  - سکوموز کرسینوما
  - میلانوما

- ادینو کرسینوما - شکل (۶-۱۱)

شکل (۶-۱۱) تومور خبیث رکتوم
ماخذ شماره (۱۸)

شکل (۶-۱۲) کرسینوما‌ی کولون

- لمفوسرکوما

۲- تومورهای خبیث ثانوی :

در چنین موارد توموراز احشای حوصلی به رکتوم وکانال انل سرایت می کند مثلا تومور ازرحم پروستات و میتاستاز پریتون حوصلی به رکتوم وکانال انل سرایت می کند. ادینو کرسینوما ی رکتوم معمولا قرحه خبیث تیپیک با قاعده نکروتیک و کنارهای برگشته و برجسته را بوجود می آورد شکل (۶-۱۲)

کارسینوما ی رکتوم از نظر هستولوژیک مطابق کلاسیفیکیشن Dukes طبقه بندی میشود. استفاده از TNM در تومورهای کولورکتل ذیلا توضیح می گردد :

T1 - تومور محدود به تحت مخاط است.

T2 - تومور محدود به پوشش عضله بوده اما از جدار عضله سرایت نمی کند.

T3 - توموراز جدار امعاء به داخل شحم پیری رکتل یا کولون سرایت می نماید.

T ۴ - ماوف شدن ارگانهای مجاور.

N1 - اشغال کمتر از ۵ عقدهات لمفاوی موضعی.

N2 - اشغال اضافه تر از ۵ عقدهات لمفاوی موضعی.

N3 - اشغال عقدهات لمفاوی دورتر از تومور.

M0 - بدون میتاستاز.

M1 - با میتاستاز.

- تومورها را میتوان به Well Differentiated (پروگنوز خوب) و Average poorly

Differentiated (پروگنوز متوسط / ضعیف) نیز تقسیم کرد.

- تداوی کرسینوما ی رکتوم با تداوی دیگر کارسینوما های کولون فرق دارد زیرا مقدار زیادی از رکتوم در عمق حوصله قرار دارد، همیشه رزکشن از طریق قرحه لیره تومی عملی نیست و ممکن است رزکشن انوس ضروری باشد.

تظاهرات سریری

- مریضان در سن وسال کارسینوما ی کولون هستند.

- معمولا نرف روشن از رکتوم یا تغییرات در تغوط بوجود می آید.

- ممکن است تغوت مریض ناکامل و با درد توام باشد.

- با معاینه رکتال اغلباً میتوان مرض را تشخیص نمود، کنار های برگشته ونا منظم که بداخل لومن امعاء برجسته شده است جس می شود (۲).
معاینات دیگر عبارتند از :

- WBC - Hb - LFT's Liver scan

Urea & Electrolyte

Intravenous Urogram

یوروگرام وریدی در صورتی انجام می شود که احتمال اشغال حالب وجود داشته باشد.

اهتمامات قبل از عملیات جراحی

- آماده ساختن کامل امعاء ضروری است.
- اگر احتمال کولستومی دایمی موجود باشد محل آن قبل از عملیات جراحی باید بروی جلد در وضعیت ایستاده نزد مریض مشخص شود . موضوع باید با مریض در میان گذاشته شود.
- انتی بیوتیک ها به شکل وقایوی به مریض توصیه میشود ومعمولاً نزد مریض قبل از شروع جراحی کنتیتر فولی تطبیق می گردد.

عملیات جراحی

- اگر مریض تحمل جراحی را نداشته باشد یا تومور خیلی مقدم وقابل دسترس در نزد مریض جوان وجود داشته باشد اکسیزیون موضعی ممکن است انجام گیرد.
- چندین تخنیک با استفاده از Resectoscope وجود دارد که شامل اکسیزیون پری انل ورزکشسن ترانس انل می باشد.
- تومور خبیث سریعاً عود میکند و درچنین موارد نداوی موضعی صورت می گیرد.

میتود جراحی TEM (ترانس انل اندوسکوپیک میکروسرجری)

- اکسیزیون موضعی را میتوان به وسیله ترانس انل اندوسکوپیک میکروسرجری (TEM) انجام داد ولی نیاز به متخصص مجرب ووسایل گران قیمتی دارد.
- یک پروکتوسکوپ جراحی با قطر زیاد در رکتوم تطبیق میگردد.

- یک تلسکوب متصل به کمره ویدیویی ساحه دید خوب از لومن رکتوم را فراهم خواهد نمود. شق و دیاترمی از طریق پروکتوسکوپ وارد می گردد. رزکسیون مخاطی با full thickness را میتوان انجام داد و عارضه ایجاد شده با خیاطه گذاری داخل لومن ترمیم می شود.
- تداوی تومور اکسیژن یا برداشتن آن است و اغلباً کولوستومی دایمی یا موقتی صورت می گیرد. در رزکشن قدامی تومور از قسمت علوی رزکشن می گردد و پیوستگی حفظ می شود. در رزکشن ابدامینو پیرینیل انوس هم خارج می شود و کولوستومی دایمی اجرا میگردد.

میتود جراحی Anterior Resection رکتوم

- این جراحی بطور وسیع در سرطان رکتوم بکار برده میشود.
- **Anterior Resection** در تومورهای که ۴ سانتی متر از فوچه مقعدی قرار دارند صورت می گیرد. از ادساختن رکتوم در داخل حوصله مشکلتر و طولانی تر از عملیات داخل بطن است درین عملیات خطر ترضیض عصب حوصلی موجود می باشد.
- کتله از کنار دیستل رزکشن می شود و بین ستمپ رکتل و نهایت قطع شده و ازاد کولون چپ انستوموز برقرار می گردد.

- در حال حاضر انستوموز را با وسایل Stapling میکانیکی اسانتر انجام می دهند، درچنین موارد Stapling gun از طریق انوس وارد می گردد و نهایت علوی و سفلی رکتوم توسط خیاطه Purse string به سفلی کشیده می شود وقتی که Stapling gun فیر کرد انستوموز را با حلقه های از ستاپل های فلزی ترمیم می کنند.

- عملیات جراحی لپره سکوپیک **Anterior Resection** رکتوم درین اواخر قابل اجرا می باشد و این اصول جراحی بشکل جراحی با ز می باشد ولی ساحه دید جراحی به کمک لپره سکوپ فراهم می شود.

- جراحی Abdomino perineal Resection** - این جراحی برای تومورهای بکار میرود که تا ۵ سانتی متر یا کمتر از کنار انوس قرار دارند.

- درین تومورها کلیرانس کافی بدون خارج کردن انوس امکان پذیر نیست، بناً کولوستومی دایمی حتمی است و این امر قبل از جراحی باید به اطلاع مریض رسانیده شود و محل کولوستومی مشخص گردد.

- رکتوم از علوی آزاد میشود و علاوه برین قسمت سفلی رکتوم و انوس نیز از طریق شق پرنیل برداشته می شود. در شروع این عمل انوس با بخیه Purse string بسته می شود.
- رکتوم خارج شده و شحم تحت جلدی و جلد بسته می شوند و در ساحه چپ حوصله یک درن تطبیق می گردد. درنزد خانم ها کشیدن درن به خارج از طریق و جن مفید تر است. زیرا این امر بهبودی بعد از عملیات را آسانتر و راحت تر می سازد.
- خطر نرف در ۲۴ ساعت اول وجود دارد و باید درن ناحیه حوصلی به دقت مورد بررسی قرار گیرد.
- از طریق فمی مایعات را وقتی که کولستومی شروع به فعالیت نمود میتوان آغاز نمود.

عملیات Laparoscopic Abdominoperineal Resection

جراحی رکتوم رامیتوان به کمک لپره سکوپ انجام داد. این عملیات درنزد مریضان مسن خطر کمتر داشته بناً ارزش زیاد دارد. مریض درد کمتر را احساس خواهند کرد.

عملیات Hartmann

این عملیه جراحی وقتی بکار می رود که کرسینوما ی رکتوم به علت اشغال موضعی ناحیه قابل رزکشن نباشد. نهایت دیستل رکتوم بسته شده و در جای خودش رها می شود و نهایت پروکسیمل به جدار بطن کشیده شده و تثبیت می گردد، در بعضی موارد دوباره ترمیم می شود.

تمرینات فصل ششم رکتوم و کانال انل

- ۱- آناتومی رکتوم و کانال انل را توضیح نمائید ؟
- ۲- اروای رکتوم چطور صورت می گیرد؟
- ۳- دریناژ لمفاوی و تعصیب رکتوم را توضیح نما نید؟
- ۴- اسباب آبی های مقعدی را تذکر نمائید؟

- ۵- تداوی آبیسی های انورکتل چطور صورت می گیرد؟
- ۶ - فیستول اطراف مقعدی چیست، تصنیف اناتومیک آنرا توضیح نما نید؟
- ۷ - تداوی فیستول انل چطور صورت می گیرد؟
- ۸ - فیسور انل چیست، علایم آنرا نیز توضیح نمایند؟
- ۹ - تداوی فیسور انل چطور صورت می گیرد؟
- ۱۰ - هیموروئید چیست و از نظر انا تومیک به چند درجه تقسیم شده است ؟
- ۱۱ - تداوی هیموروئید چطور صورت می گیرد؟
- ۱۲ - اخطلاطات هیموروئید اکتومی کدام است ؟
- ۱۳ - پیلونائیدل ساینس چیست و تداوی آن چطور صورت می گیرد؟
- ۱۴ - پرولیس رکتوم را توضیح نموده و چطور تداوی می شوند ؟
- ۱۵ - تصنیف تومورهای رکتوم و کانال انل را واضح سازید ؟
- ۱۶ - اعراض و علایم تومورهای رکتوم کدام اند ؟
- ۱۷ - تداوی تومورهای خبیث رکتوم و کانال انل کدام اند ؟

References:

ماخذ :

1. Harold Ellis ,Sir Roy Calne , Christo pher whatson, Lecture Notes on General Surgery. 10th ed. Great Britain Blackwell Publishing. 2004.
2. Heidi Nelson, Anus In: Townsend Beauchamp. Evers Mattox editors, Sabisto Textbook of Surgery 18th ed. USA: Sender 2008. 1483-1510.
3. Kelli M. Bulard and David A. Rothenberger . Colon , Rectum, and Anus. In: F. Charles Brunnicarde , Dana K. Anderson... et al, Editors Schwartz`s Manual of Surgery, 8th ed USA: McGraw – HILL; 2006p. 775-80.
4. Kovanova V. V . Operative Surgery. 2th edition . Moscow Medicine, ۲۰۰۲p. 301-324.

5. Norman S. William. The Rectum and Anal Canal .In:RSG S Russel,Norman,Williamms' Christo pher J.K.Bulstrode, edetors . Bailey &Love`s Short practice of Surgery .24th ed .Great Britain: Holdder Arnold; 2004.p.2119-31
6. Margreat Farguharson ,Brendan Moran , Farquharson , Brendan Moran, Farquharson`s Textbook of Operative General Surgery 9th ,ed. UK:Hodder Arnold; 2005.p.341-7
7. Mark L, Welton, Madhulika G. Verma. Colon,Rectum,and Anus,In:Jefrey, A.Norton, R.Randal Ballinger,Alfred E.Chang ... et al,editors.Essental Ballinger,E.Chang... et al,editors, Essential Practice of Surgery BasicScience and Clinical evidence; USA: Springer; 2003 p.308-21
8. Thomas R. Russell Anorectum, In: Lawrence W.Way ,editor.Current Surgical Diagnosis &Treatment .USA:Appelton&Longe 2004 p.630-43.
9. Robert D Fry, Howard M. Ross Colon and Rectum . In: Sabistan David W Emily K Robert; Text book of Surgery Biological basis of modern surgical practice, 18th edition ,Sunder s an imprint of Elsevier INC Texas 2008 p.1348
10. Richard L Drake Wayne, Vogl Adam W.N. Mitchell, Gray's , Anatomy for students 1stedition, Toronto 2005 p.905
11. Kovanova V. V . Operative Surgery. 2th edition . Moscow Medicine, ۲۰۰۲ p.301-324.
12. Norman S Williams . The Rectum. Russell RCG Viliam NS. Balst rod J K Edetors; . In: Baily & Loves , Short Practice of Surgery. 24th edition , Edward Arnold, Publication.oxford,2004 p1219-1241
13. www.googlesearch.com/rectum& analcanal
14. [Semilar to hemorrhoid \[online\] 2007\[cited2007\] Available 4 from:52fhotobucket .com.](#)

15. Trombose hemorrhoids [online]2007[cited2007] Available from: digestive niddk.nih.gov
16. Anal fistula [online]2007[cited2007] available from: www.mednyu.edu.
17. Anal fissure [online]2007[cited2007] Available from: www.cure hemorrhoids.net.
- 18 . Carcinoma of the rectum [online]2007[cited2007]Available from: www.nature .com.
19. wwwgooglesearch.com/rectum&analcan

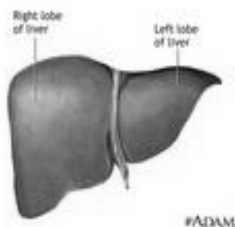
فصل هفتم

امراض کبد (liver Diseases)

۱۵۹	اناتومی جراحی کبد
۱۷۰	ترَضیضات کبد
۱۷۲	آبسیهای پیوجنیک کبد
۱۷۴	آبسیهای آمیبیک کبد
۱۷۶	سیست هیداتیک کبد
۱۸۰	Portalthypertention
۱۸۴	تومورهای سلیم کبد
۱۸۵	تومورهای خبیث کبد
۱۸۸	ماخذ

اناتومی جراحی

کبد یکی از بزرگترین احشای بطنی بوده که دارای وزن تقریباً ۸۰۰-۱۰۰۰گرم می باشد و حاوی دوسطح علوی و سفلی است که در RUQ عمدتاً در سمت راست خط متوسط قرار دارد. در نوزاد افراد سالم کبد جس نمی شود اما در نوزاد اطفال و اشخاص لاغر به اندازه یک سانتی متر قابل جس است. کبد در انسی تا حدای ذید خنجری عظم قص موقعیت دارد.

ساختمان کبد

از نظر ساختمان کبد از دولوب تشکیل شده است:

۱- لوب راست

۲- لوب چپ کبد

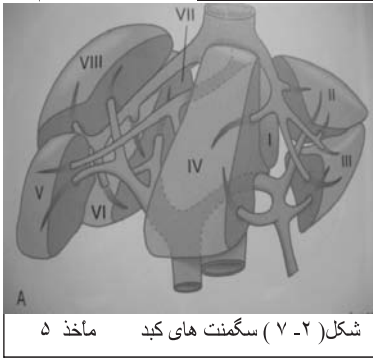
- لوب راست شامل لوبهای Quadrate و Caudate می

شکل (۷-۱) اناتمی کبد ماخذ (۱۰)

باشد.

ساختمان Segmental کبد:

در حال حاضر ریزکشن کبدی بمنظور تداوی تومورهای ابتدائی و ثانوی کبد همه روزه صورت می گیرد و برای اینکه یک یا اضافه تراز یک سگمنت کبد را بدون مآوف شدن اروا و دریناز صفرای سگمنت های دیگر برداریم باید راجع با اناتومی سگمنتل کبد معلومات بیشتر داشته باشیم و با استفاده از این معلومات میتوان یک فص کبدی را با دوسگمنت آن در حالیکه صرف دوسگمنت سالم باقی

شکل (۲-۷) سگمنت های کبد
ماخذ ۵

مانده باشد رزکشن کرد. درین عملیات ها جهت شناخت و تشخیص اوعیه وقنوات داخل کبدی از معاینه US در زمان عملیات استفاده می گردد. هر لوب کبد به چهار سگمنت تقسیم شده است.

سطوح کبدی

- کبد دارای چهار سطح است :
  - قدامی - خلفی علوی و سفلی.
  - سطح سفلی با احشای بطنی در ارتباط بوده و بقیه سطوح با دیافراگم در مجاورت هستند.
- اربطه های کبدی - کبد حاوی رابطیه های تثبیتییه ذیل می باشد:
- Lig . falciform** قدامی وعلوی که دولوب کبد را از هم جدا می سازد این لیگامنت التوای از پریتون جداری است که به جدار قدامی بطن التصاق دارد.
- Lig.Teres**: این لیگامنت از سره کبد توام با لیگامنت فالسیفورم تا سطح سفلی کبد ادامه دارد.
- Lig .Venosum**: این لیگامنت در میزابه سطح خلفی کبد قرار دارد ودو لوب راست وچپ کبد را از هم جدا می سازد.
- Lig. Coronary**: این لیگامنت ها طبقه از پریتون جداری هستند که در سمت چپ باعث تشکل Bare area می شوند. وقتی که این رابطیه ها به نواحی راست وچپ وصل می شوند لیگامنت Triangularis راست وچپ را می سازند.
- Portal Hepatis**: شامل فوچه عمیق در سطح تحتانی لوب راست کبد است. لوب Quadrate در قدام ولوب Cudate در خلف قرار دارد. شعبات ورید باب، شریان کبدی، وشعبات فرعی طرُق صفراوی که بداخل لوبهای کبدی می روند بنا م portal triad یاد می شوند. تریاد های پورتل به سگمنت ها (segment) تقسیم میشوند.
- در مجموع کبد دارای هشت سگمنت می باشد که در عملیات های جراحی سگمنت اکتومی و لوب اکتومی حایز اهمیت می باشند.
- ورید اجوف سفلی (Vena cavainferior): وریداجوف سفلی در عمق سطح خلفی کبد در خط وسط آن قرار دارد، قابل تذکر است که سه ورید اصلی کبدی وجود دارند که تقریباً به نسبت های مساوی کبد را دریناژ میکنند و به ورید اجوف سفلی نزدیک سطوح دیافراگماتیک کبد میریزند.

اجوفات تحت حجاب حا جزی (sub phrenic spaces)

- sub phrenic spaces نواحی معمول آبیسی های داخل بطنی هستند که در جوف تحت دیافراگم بین کبد و حجاب حاجز در سمت راست و چپ قرار گرفته اند و با حویصل صفرا اثنا عشر و کلیه راست ارتباط دارد.
- جوف تحت حجاب حاجز چپ عبارت از lessaromental sac میباشد.
- ارواء کبدی: (A.Hepatic) وورید باب (Portal Vein) خون را به کبد می رسانند.
- اورده کبدی : ورید های کبدی خون وریدی را به ورید اجوف سفلی (IVC) دریناژ می کنند.

قنوات صفراوی

این قنوات بداخل کبد تقسیمات سگمنتل شریان وورید باب را تعقیب نموده ودرقنات صفراوی قسمت قدامی وحشی سوبق کبد قرار دارند.

تعصیب کبد

تعصیب کبد توسط شعبات عصب واگوس وشعبات از شبکه سلپاک صورت می گیرد.

وظایف کبد

- ۱- تولید صفراء و میتابولیزم بیلیروبین ونمکهای صفراوی.
- ۲- ذخیره و میتابولیزم کاربوهایدریت ها بشمول تبدیل مونوسکرید به Glycogen و برعکس آن.
- ۳- تولید البومین ، فیرینوژن و پروتومین.
- ۴- دورنمودن امین ها از مرکبات عضوی امینواسید ها با تولید یوریا ودورنمودن امونیا از خون باب.
- ۵- تولید فاسفولپید وکولسترول، سنتز اسیدهای شحمی از کاربوهایدریت ومراحل دیگر در میتابولیزم شحم.
- ۶- ذخیره ویتامین B₁₂ و ویتامین A.
- ۷- تولید انرژی وحرارت.
- ۸- فعالیت ریتیکولواندوتیلیل.
- ۹- تخریب باکتریها خاصناً کوکهای گرام مثبت ویکتعداد دیگر باکتری های که معمولاً از طریق ورید باب داخل کبد می گردند.
- ۱۰- Detoxification ادویه جات وهورمونها.

ضخامه کبد

کبد بزرگ ضخاموی یک کتله رامی سازد که در تحت حافه ضلعی راست به سفلی تمادی دارد وممکن زاویه تحت ضلعی را پر سازد ودر صورت ضخامه زیاد در تحت حافه ضلعی چپ نیز جس می گردد. کبد ضخا موی کتله رامی سازد که با حرکات تنفسی متحرک بوده وبا قرع اصمیت داشته می باشد، این اصمیت با اصمیت کبدی تمادی دارد .در علوی کبد نیز سرحد طبعی خویش را که مسافه بین ضلعی پنجم است تجاوز می نماید.

اسباب

۱- ولادی:

الف فص ری دل (Riedal's lobe).

ب - مرض پولی کیبستیک .

۲- التهاب:

الف - هیپاتیت انتانی (Infective Hepatitis)

ب- Portal pyemia

ج- Leptospirosis

د- اکتینومیکوزس

۳- پرا زیتیک:

الف - التهاب وابسی آمیبیک

ب - سیست هیداتیک

۴- نیوپلاستیک :

الف - تومور ابتدایی

ب - تومور میتاستاتیک

۵- سیروز:

الف - سیروز با بی

ب - سیروز صفراوی

ج- سیروز قلبی

د- هیموکروما توزس

۶- امراض Reticulosis و Hemopoetic

الف - هوچکین

ب- لمفومای بدون هوچکین

ج- لوکیمی

د- پولی سائیتیمی

۷- امراض میتا بولیک:

الف - امیلونید

ب- مرض گوشر (مرض Gaucher`s)

وقتی که کبد قابل جس باشد باید مریض فوراً جهت دریا فت splenomegaly و lymphadenopathy تحت معاینه قرار گیرد. هرگاه طحال نیز قابل جس باشد باید امراض سیروز کبد، پولی سائیتیمیا، لوکیمیا و امیلونید مد نظر باشد. در صورتیکه عقداً لمفاوی نیز ضخاموی باشد تشخیص به گمان اغلب لنفوما می باشد.

یرقان (Jaundice) - از نظر سریری زمانیکه یرقان قابل تشخیص می گردد مقدار بیلوروبین سیروم از ۲ ملی گرام فی صدملی لیتر تجاوز می نماید. مقدار نارمل سیروم بیلوروبین پائینتر از ۹ میکرومول فی لیتری باشد. یرقان در نتیجه تخریب بیش از حد کرویات سرخ (یرقان قبل از کبدی) و یا در اثر ماوف شدن کبد از باعث عوامل مختلف (یرقان کبدی) و یا در نتیجه انسداد طرق صفراوی (یرقان بعداز کبدی) بوجود می آید. یرقان کبدی وبعد از کبدی اکثراً همزمان موجود بوده می توانند، بطور مثال سنگهای طرق صفراوی اساسی قسماً در اثر بندش جریان صفراء و قسماً در اثر ماوف شدن کبد بصورت ثانوی (سیروز صفراوی) باعث یرقان می گردد. در تومورهای میتاستاتیک کبد و سیروز ممکن یرقان در نتیجه تخریب انساج و قسماً در اثر فشار بالای قنوات داخل کبدی بروز نماید.

تصنیف: از نظر تصنیف یرقان به اشکال ذیل دیده می شود:

۱- یرقان قبل از کبدی (Prehepatic Jaundice): تشوشات هیمالیتیک مانند pernicious

anaemia spherocytosis و نقل الدم نامناسب.

۲- یرقان کبدی (Hepatic Jaundice): هیپاتیک (glandular fever, Leptospirosis)

سیروز و تومور های کبد، Cholestasis- (توقف اطراح صفرا) در اثر ادویه جات مانند Chlorpromazine، تسممات کبدی توسط فاسفورس، کاربن تتراکلوراید، کلوروفارم و گرفتن مقدار زیاد Paracetamol و تومور های کبدی.

۳- یرقان بعد از کبدی (post hepatic jaundice):

الف - انسداد داخل لومن قنات صفراوی، سنگهای صفراوی.

ب- آفات جدار قنات صفراوی:

-اتریزی ولادی قنات صفراوی اساسی.

- تضیق قنات صفراوی در اثر ترضیضات.

- تومور قنات صفراوی.

- کولانژایتس مزمن.

ج - تحت فشار قرار گرفتن طرق صفراوی از خارج:

- تومور راس پانکراس.

- تومور امپول واتر.

- پانکریاتیت.

تشخیص تفریقی یرقان

تشخیص تفریقی یرقان متکی به تاریخچه، معاینه مریض و معاینات اختصاصی آن می باشد.

تاریخچه مریض: تاریخچه کم خونی فامیلی، splenectomy دلالت به عارضه ولادی کرویات

سرخ خون می نماید (acholuric Jandice و غیره).

یرقان همراه با مواد غایبه بی رنگ (clay colored stool) وادار تاریک دلالت به یرقان کبدی یا

بعد از کبدی می کند. در مریض مصاب به یرقان لازم است تا در مورد ترانسفوزیون در ماه های

اخیر، اخذ ادویه جات (chlorpromazine, paracetamol, methyl dopa)، معروض شد ن

متواتر به هلو تان، زرقیات و اعتیاد به الکل، تماس با مریض هیپاتیت و ویروسی و شغل ان پرسیده

شود. هرگاه یرقان بصورت آنی در نزد یک شخص جوان بروز نماید و کبد با جاس دردناک باشد اکثراً

منشه ویروسی دارد. یرقان متناوب توام با درد های کولیکی شدید و لرزه دلالت به موجودیت سنگ در

قنات صفراوی می نماید. یرقان رو به ازدیاد توام با درد های دوامدار که به طرف خلف انتشار دارد

به گمان اغلب دلالت به امراض خبیثه طرق صفراوی و کبدی می نماید.

معاینه مریض: تیره گی یرقان نزد مریض دارای اهمیت می باشد. زردی لیمویی رنگ دلالت به یرقان هیمولایتیک کرده (ناشی از ترکیب کم خونی وزردی خفیف) یرقان شدید دلالت به نوع کبدی وبعداز کبدی می نماید.

علامه سیروز کبد: عبارت اند از spidar naevi سرخ وگرم بودن کف دست ها (livar palm) clubbing انگشتان ممکن دیده شود. نزد بعضی مریضان حین واذیمای طرف سفلی دریافت می شود. علامه فوق الذکر بر علاوه سیروزکبد در دیگر امراض خبیثه داخل بطنی نیز موجود می باشد.

معاینه کبد نیز مفید بوده که درهیا تیت وپروسی کبد خفیفاً بزرگ وحساس بوده در سیروزحافه کبد سخت می باشد و ممکن است کبد کوچک و غیر قابل جس باشد. کبد بسیار بزرگ باسطح غیرمنظم دلالت به امراض خبیثه می نماید. اگر حویصل صفرا متوسع وقابل جس باشد ممکن سبب یرقان سنگ نباشد (قانون Courviaser). در یرقان انسدادی post hepatic کبد اکثراً بطوریکنواخت بزرگ می گردد. Splenomegaly دلالت به سیروز کبدو یا امراض خون یا لمفوما نموده که ممکن لمفو ادینویتی واضح نیز موجود باشد.

تشخیص تفریقی یرقان prehepatic از کبدی و post hepatic آسان بوده لاکن تشخیص تفریقی بین دوشکل اخیر بسیار مشکل میباشد طوریکه قبلاً گفته شد این دوشکل یرقان اکثراً بصورت مترافق باهم بوده می توانند.

معاینات متممه

معاینات لابراتواری تا اندازه در تشخیص کمک کرده لاکن به هیچ وجه یک معاینه کاملاً تشخیصیه نمی باشد. تکنیک های تصویری غرض مشاهده کبد، حویصل صفراء و پانکراس ارزشمند بوده در حالیکه توسط کانولیشن اندوسکوپیک قنات صفراوی و Transhepatic duct puncture میتوانیم سیستم قنات صفراوی رامشاهده نمود، باوجود آن تشخیص نهائی میتواند صرف دراثنای لپراتومی وضع شود.

دانستن بهتر میتابولیزم صباغات صفراوی واطراح آنها برای درک معاینات لابراتواری در یرقان ضروری و لازم است. کرویوات سرخ خون در سیستم ریبتیکولاندوتیلیل تخریب شده وحلقه porphyrin مالیکول شکسته وکامپلکس بیلوروبین آهن - گلوبین بوجود می آید. آهن ازین کامپلکس ازاد شده ودر سنتیز هیموگلوبین مخ عظم دوباره از آن استفاده می شود. بیلیروبین به شکل یک ماده

غیر منحل در آب و منحل در شحم به کبد میرسد. در کبد بیلیروبین با اسید گلوکورونیک ترکیب شده و در صفرا به شکل بیلیروبین - دای گلوکوروناید که منحل در آب می باشد اطراح میگردد. بیلیروبین در داخل لومن امعاء توسط با کتری ها به یوروبیلینوژن بی رنگ تبدیل شده و یک قسمت زیاده آن توسط مواد غایبه اطراح میگردد لذا باید گفت که یوروبیلینوژن در مواد غایبه به یوروبیلین تبدیل شده یوروبیلین که صباغی است بادیگر محصولات در نتیجه تخریب بیلی روبین بوجود می آید به مواد غایبه یکه رنگ طبیعی آنرا می دهد. مقدار کمی یوروبیلینوژن از امعاء جذب و بوسیله ورید باب به کبد میرسد، یک قسمت زیاده یوروبیلینوژن یکبار دیگر توسط کبد به امعاء اطراح شده و مقدار کم به دوران سیستمیک رسیده و توسط کلیه ها در ادرار اطراح میگردد، زمانی که ادرار در معرض هوا قرار می گیرد یوروبیلینوژن آن به یوروبیلین اکسیدایز میگردد. بیلیروبین جز به شکل منحل در آب (conjugated) توسط کلیه ها اطراح نشده بنا بر این در ادرار وجود ندارد (اصطلاح قدیم یرقان acholuric) اگر چه در ادرار این ماده در ادرار یافت میشود.

در ادرار نوع قبل از کبدی مقدار زیاد بیلیروبین به داخل امعاء اطراح شده بنا بر مقدار یوروبیلینوژن در مواد غایبه بلند میرود و مقدار جذب دوباره آن از امعاء افزایش یافته و بدین ترتیب مقدار اضافی آن وارد ادرار میگردد.

در اوقات کبدی نیز مقدار یوروبیلینوژن در ادرار نسبت به عدم قادر بودن کبد در دفع و اطراح یوروبیلینوژن جذب شده از امعاء ممکن بلند باشد.

در انسداد بعد از کبدی چون مقدار بسیار کم صفرا میتواند به امعاء برسد بنا بر مقدار یوروبیلینوژن هم در مواد غایبه و هم در ادرار کم میباشد.

با در نظر داشت نکات فوق حال میتوان دریافت های مهم لابراتواری را در انواع مختلف یرقان قرار ذیل خلاصه کرد:

۱- در ادرار

موجودیت بیلیروبین در ادرار دلالت به یرقان انسدادی چه داخل کبد و یا بعد از کبدی می نماید. از دید یورو بیلینوژن در ادرار به یرقان قبل از کبدی و بعضاً آفت کبدی کرده در حالیکه عدم موجودیت آن در ادرار اسباب انسدادی را نشان میدهد.

۲ - در مواد غایبه

عدم موجودیت صباغات صفراوی در مواد غایبه اسباب داخل کبدی یا بعد از کبدی را نشان داده و یوروبیلینوژن مواد غایبه در یرقان قبل از کبدی بلند میرود تست occult blood ممکن از باعث

خونریزی واریس مری در نتیجه فرط فشار باب (سیروز کبدی) و یا کرسینوما میامپولا که باعث انسداد فوچه قنات صفراوی اساسی و نزف به داخل اثنا عشر میگردد مثبت باشد.

۳ - در خون

معاینات مکمل هیماٹولوژیک (reticulocyte تعداد Coomb's test، RBC fragility) اسباب هیمولیتیک را روشن میسازد.

مقدار بیلوروبین سیروم همیشه دریرقنات بلند میروود و مقدار آن در یرقان قبل از کبدی از ۵ ملی گرام فی صد ملی لیتر (۱۰۰ میکرومول فی لیتر) نادرأ بلند میروود لاکن در یرقان نوع انسدادی ممکن بلند تر باشد، درصفحه موخر امراض خبیثه ممکن مقدار آن از ۵۰ ملی گرام فی صد ملی لیتر (۱۰۰۰ میکرومول فی لیتر) تجاوز نماید.

در یرقان قبل از کبدی (pre-hepatic) بیلوروبین به شکل unconjugated درخون موجود بوده در یرقان انسدادی خالص بعد از کبدی بیلوروبین خون بیشتر به شکل conjugated موجود بوده در حالیکه در یرقان کبدی نسبت توأم بودن تخریب حجرات کبدی و انسداد قنوات داخل کبدی، بیلوروبین سیروم مخلوطی از شکل conjugated و unconjugated میباشد.

در یرقان pre-hepatic مقدار الکالین فاسفتاز نارمل بوده (۹۰-۳۳۰ IU فی لیتر) در یرقان کبدی مقدار آن بلند رفته و در یرقان hepatic و سیروز صفراوی ابتدائی مقدار آن بطور قابل ملاحظه (بالا تر از 600 iu/L) بلند میروود.

مقدار سیروم پروتین در یرقان قبل از کبدی نارمل بوده و در یرقان کبدی نسبت بین البومین و گلوبولین از باعث کم شدن مقدار البومین معکوس میگردد. در یرقان بعد از کبدی در صورتیکه حجرات کبدی ماوف نشده باشد مقدار پروتین سیروم اکثرأ نارمل است.

مقدار ترانس آمیناز سیروم در هیپاتیت حاد و ویروسی و در مرحله فعال سیروز افزایش می یابد .

زمان پروترومبین (Prothrombin time) در یرقان قبل از کبدی نارمل در یرقان بعد از کبدی طولانی شده لاکن با تجویز ویتامین k قابل اصلاح می باشد (دروقایع که نسج وظیفوی کبد موجود باشد) در یرقان کبدی پیشرفته نه تنها زمان پروترومبین طولانی است بلکه این عارضه با تجویز ویتامین k نیز اصلاح نه میگردد زیرا علاوه بر اینکه جذب ویتامین k منحل در شحم مختل شده کبد ماوفه نیز قادر به سنتیز پروترومبین نه می باشد^(۹).

۴- Ultrasound- و CT scanning

Ultrasound- و CT scanning از جمله معاینات بسیار مفید و بی ضرر بوده و در جه صحت آن در سنگ داخل حویصل صفرافاً فوق العاده زیاد می باشد لاکن متاسفانه سنگ داخل طرق صفراوی بعضاً مشاهده نشده و توسع قنوات داخل کبدی دلالت به انسداد طرق صفراوی می نماید. بنادر صورتیکه قنوات متوسع نباشد سبب یرقان انسداد طرق صفراوی نمی باشد. هر دو تکنیک در آشکار نمودن آفات داخل کبدی (مانند میتاستا زهای تومورل، ایسی، سیست) با ارزش بوده که بعداً تحت کنترول scan سوزن بیوپسی بصورت درست تطبیق شده میتواند موجودیت کتله درپانکراس اکثرأ تشخیص شده اما تشخیص تفریقی بین کار سینوما و پانکریاتیت مزمن مشکل می باشد.

۵- راد یوگرافی بطن

راد یوگرافی ساده بطن ممکن است سنگهای صفراوی را نشان دهد. (۱۰٪ سنگهای صفراوی رادیو اویک اند).

کولی سیستوگرافی در صورت موجودیت یرقان بی فایده بوده زیرا ماده کثیفه توسط کبد ماوف شده اطراح نمی گردد.

ممکن واریس مری را یرقان ناشی از سیروز نشان دهد و یا ممکن سوء شکل اثنا عشر را از باعث تومور پانکراس یا نیوپلازم ابتدائی معده را نشان دهد. در بعضی حالات یرقان انسدادی رامیتوان قبل از عملیات کولانژیو گرافی ترانس هیپاتیک انجام داد که در اینصورت یکی از شعبات توسع یافته قنات صفراوی مستقیماً پانکسیون اجراءوزرق مواد کثیفه دران ناحیه انسداد را مشخص میسازد. این عمل باید چند لحظه قبل از مداخله جراحی صورت گیرد زیرا در صورت یرقان انسدادی بعد از کشیدن سوزن لیکاز صفراوی معمولاً مشاهده میشود. معاینه مفید دیگر عبارت از کولانژیوگرافی Retrograde از طریق سند می باشد که با مشاهده مستقیم بوسیله دودینوسکوپ فیرواوپتیک وارد امپول و اتر می گردد. در این معاینه تومور پری امپولری نیز بصورت مستقیم مشاهده می گردد.

کولانژیوگرافی ترانس هیپاتیک و ریتروگرا د هر دو به منظور تطبیق dilators و stents ممکن استفاده شود.

۶- Isotope scanning

در این معاینه از ایزوتوپی استفاده میشود که اشعه γ (گاما) پخش میکند و بعد از زرق در صفراء اطراح میگردد و بدین منظور I^{131} یا colloidal-technetium که داخل حجرات Kupffer ماکروفاژ میگردد بکار میرود. آفاتیکه نشانی شده Rose Bengal یا SHIDA که توسط هیپاتوسیت ها جذب و در صفراء اطراح میگردد حاوی انساج و ظیفوی کبد نمی باشد مانند تومور میتاستاتیک ابسی ویاسیست ها در معاینه CTscan به شکل یک defect مشاهده میشود.

۷- بیوپسی توسط سوزن

هرگاه ultrasound توسع طرق صفراوی را نشان ندهد در اینصورت آفت انسدادی موجود نه بوده و بیوپسی کبد توسط سوزن معلومات مهمی را در مورد پتالوژی کبد (مانند هیپاتیت و سیروز) ارایه مینماید. اگر التراسوند آفات محراقی را در کبد آشکار سازد میتوانیم تحت کنترل scanning بیوپسی اخذ کرد. بیوپسی توسط سوزن در صورت موجودیت یرقان خطرناک بوده و اگر زمان پروترومین طویل باشد باید قبل از اجرای بیوپسی با تطبیق Vit. K اصلاح گردد و وقوع نرف به تعقیب بیوپسی ایجاب لپراتومی عاجل را می نماید.

۸- لپراتومی (Laparotomy)

چون یکتعداد زیاد اسباب یرقان بعد از کبدی را میتوان توسط جراحی تداوی کرد بناً در وقایع مشکوک لازم است تا لپراتومی اجرا گردد حتی در حالاتیکه سبب یرقان کاملاً کبدی فکر میشود اما از ترس اینکه مبادیک آفت قابل علاج ساده (مانند سنگ در قنات صفراوی اساسی) از نظر مخفی مانده باشد لپراتومی توصیه میشود.

انومالی های ولادی

فص ریدل (Reid's lobe) عبارت از یک برآمدگی لب راست کبد بطرف سفلی میباشد که از نسج کبدی نارمل تشکیل شده و ممکن یک کتله مشکوک و بدون اعراض بطنی را کسب نماید اما قسمت

باقی مانده کبد و ظایف خویش را بطور نارمل اجرا و این انومالی ممکن با کلیه و پانکراس پولی سیستیک همراه باشد.

ترضیضات کبد

اسباب ترضیضات کبد را در حال حاضر اکثراً حادثات ترفیکی، سقوط از ارتفاع و یا جروحات نافذه (گلوله تفنگ ، ضربه کارد ، و غیره) تشکیل میدهد. در چنین وقایع نرف شدید از کبد و خارج شدن صفرا بداخل جوف کبیر پریتون باعث پریتونیت منتشر شده که واقعات مرگ و میر از سبب ترضیضات کبد در سطح بالا تر قرار دارد شکل (۷-۲).

کبد یکی از احشای بطنی است که بعد از طحال زیاده تر به ترضیض معروض میگردد. ترضیضات کبد اکثراً با کسر اضلاع و ترومای

سایر احشای بطنی سنترال خاصتاً طحال همراه می باشد. ترضیضات و جروحات کبد می

تواند، Subcapsular،

Transcapsular و central باشد.

زمانیکه تمزق کبد کپسول

Glisson را نیز در برگیرد

شکل (۷-۲) توقف دادن موقت نرف کبدی مآخذ (۱)

خون و صفرا داخل جوف پریتون شده و هرگاه کپسول سالم باشد باعث تشکل آبسه و سیست ها می گردد. تمزق مرکزی کبد عبارت از انشقاق و پاره شدن پرانشیم کبدی بوده و ترضیضات کند کبدی می تواند با امبولی پرانشیم کبد به قلب راست و ریه که اکثراً باعث مرگ می گردد همراه باشد. جروحات سویق کبدی اکثراً باعث مرگ می شود. این مریضان در محل حادثه تلف می شوند. ترضیضات غیر نافذه کبد باعث تمزق قسمت قدامی علوی و قبه کبد در نزد اشخاص مسن مصاب به آفت کبدی می گردد. در جروحات نافذه قسمت سفلی صدر اکثراً قبه کبد ماوف شده و نسبت ماوف شدن لوب راست به لوب چپ ۱:۵ می باشد.

تنظارات سریری

مریض از درد بطن شاکمی بوده که با معاینه تمام بطن حساس و دردناک است، نرف روبه از دیداد جلب نظر می کند، بعضاً در موقع تروما هیپاتومی در تحت کپسول کبدی تأسس نموده و ممکن است بعد از سپری شدن چند ساعت ویا چند روز تمزق نموده و علایم درد شدید بطنی وشاک را بوجود آورد.

تداوی

توقف نرف از جرحه کبدی بطور موقت توسط فشا ر دادن صفاق کبدی اثنا عشری را مطابق شکل (۷-۲) . میتوان انجام داد.

در سابق ترضیضات بطن را بطور محافظه کارانه معالجه می نمودند.

اما این نوع تداوی خطر ناک می باشد. درنزد اکثر مریضان نرف ادامه یافته وخطر غافل شدن از مصدومیت اعضای دیگر صدی بطنی همیشه موجود میباشد بناً به جز از ترومای خفیف لازم است به مریض نقلا الدم صورت گرفته وهرچه زود تربه لپره تومی اقدام شود.

شکل (۷-۳) تثبیت ثرب بدخل جرح کبدی مأخذ شماره (۱)

اوعیه خون دهنده جدار و عمق انشقاق لیگاتورثرب باچند خیاطه مطابق شکل (۷-۳) بالای جرحه تثبیت گردد. انشقاق کوچک خیاطه گذاری می شود. بعضاً در صورت خراب بودن وضع عمومی مریض paking موقتی جروحات کبدی ودورنمودن آن بعد از ۴۸ ساعت باعث نجات مریض می گردد. اگر یکی از فص های کبدی کاملاً متلاشی شده باشد رزکشن فص متذکره صورت می گیرد و انتی بیوتیک غرض جلوگیری از انتان توصیه می شود.

آبسی های کبد

آبسی های پیو جنیک کبد

شیوع مرض- آبسی پیوجنیک کبد در ۰.۱۶ فیصد از اتوپسی ها دریافت گردیده و حد اکثر بروز آن در دهه شش و هفت حیات می باشد، تفاوتی در بین زن و مرد موجود نیست.

اسباب

علت آبسی های پیو جنیک کبد عبارت اند از:

- ۱- انتانات صفراوی صاعده از طریق جریان دموی ورید باب.
- ۲- سپتی سیمی عمومی توام با اشغال کبد از طریق دوران خون شریانی کبد.
- ۳- انتشار مستقیم انتانات داخل پریتوانی.
- ۴- سایر عوامل از جمله ترضیض کبد کولانجایت ناشی از موجودیت سنگ یا کرسینومای قنوات صفراوی خارج کبدی از جمله شایعترین علت تشکل آبه های کبدی می باشد. (دریک مطالعه ۲۰٪ مریشان مبتلا به آبه تقیحی کبد دچار کارسینومای کبد یا پانکراس بوده اند). یکی از معمولترین علت این آبه ها سپتوسیمی عمومی است، در حالیکه از اهمیت ورید باب به عنوان مسیر انتقال انتان کاسته شده است. پیلوفلیبیت (pylophlebitis) در ۵٪، فیصد مریشان مبتلا به اپنڈیسیت حاد و ۳٪ از موارد اپنڈیسیت مقوبه رخ میدهد. شیوع مرض در دیورتیکولیت حاد نیز به همین نسبت بلند است. در چنین موارد نمی توان هیچ یک از سگمنت های امعاء را که توسط سیستم ورید باب تخلیه میشود به عنوان اسباب پیلوفلیبیت از نظر انداخت. شیوع این پتالوژی در نزد مریشان دچار نقایص سیستم معافیتی بلند است. در ۲۰٪ موارد علت خاصی برای آبه های کبدی در یافت نمی شود. در نتیجه کلچر در بیشتر از ۹۰٪ موارد انتانات از قبیل E. coli، کلبسیلا و سترپتوکوک دیده میشوند. انتانات ستا فیلوکوک، Pseudomonas شایعتر بوده و انتانات Fungal یا مختلط نیز ۲۵٪ آبه ها را تشکیل می دهند. آبسی پیوجنیک ممکن واحد ویا متعدد وچند جوفی (Multi locular) باشند. آبسی های منفرد معمولاً در لوب راست کبد قرار دارند.

تظاهرات کلینیکی

الف - آپسی های حاد: اغلباً متعدد می باشند که با اعراض و علائم ذیل ظهور می نماید:

- ۱- تب و کسالت
  - ۲- احساس ناراحتی در قسمت علوی بطن
  - ۳- بی اشتهاپی
  - ۴- با معاینه کبد ممکن توسع و تندرns (tenderness) جس گردد.
  - ۵- در بعضی موارد ممکن pleural effusion تأ سس کند که میتواند عکس العملی نسبت تشکل فیستول به ملاحظه برسد.
- ب - آپسی های مزمن : معمولاً واحد می باشد.

اعراض و علائم (Symptoms):

- ۱- تب - هنگامیکه آپسی تأسس نمود، تب شدید و مترافق بالرزه می باشد.
  - ۲- درد و ناراحتی در بطن ناحیه کبدی بسیار حساس بوده و به شانه راست انتشار می نماید.
  - ۳- یرقان - این عرض ممکن در صورت بزرگ بودن آپسی مشا هده شود.
  - ۴- دلبدی و استفراغ
  - ۵- بی اشتهاپی
- از انجا نیکه اکثرآ آپسه های پیوجنیک کبد بشکل ثانوی بوجود می آیند و منبع انتانی در قسمت های دیگر عضویت می باشند لذا نمی توان یک علامت پتوگنومونیک برای ان ها در نظر گرفت.
- تب وصفی ترین علامه بوده که با لرزه ، عرق شدید ، دلبدی ، استفراغ و بی اشتهاپی توام می باشد.
- Hepatomegaly در ۳۰-۶۰ فیصد و حساسیت کبد در ۵۰ فیصد مریضان دیده میشود.

معاینات تشخیصیه

معاینه خون - لیکوسیتوز ($20000-18000 \text{ mm}^3$) موجود بوده و کم خونی در ۵۰ فیصد مریضان بنظر می رسد. در ۴۰ فیصد آپسه ها کلچر خون مثبت است همچنان مقدار الکالین فاسفتاز زیاد شده در بعضی حالات هیپو البومینومی دیده می شود.

رادیوگرافی - در رادیوگرافی حجاب حاجز طرف راست، بلند تر قرار داشته و بدون حرکت می باشد. همچنان در x-ray ذاویه کاردیو فرینیک راست و قدامی صدر از بین می رود. در صورتیکه عامل انتان

یک میکرو اورگانیزم (micro organism) تولید کننده گاز باشد سطح مایع و گاز در کبد مشاهده خواهد شد.

CT scan و US - دقیق ترین روش تشخیصیه آبه پیوجنیک کبدی است.

تداوی

توصیه انتی بیوتیک مناسب توام با دریناژ آبه صورت می گیرد. تداوی با انتی بیوتیک زرقی به مدت دو هفته و بعداً انتی بیوتیک از طریق فمی برای یک ماه توصیه می شود. نتیج حاصله از دریناژ آبی با رهنمایی اولتراسوندویا CT scan با عملیه جراحی یکسان می باشد. در نزد تعداد کمی از مریضان که دچار آبه های متعدد در یک لوب کبد می باشد رزکشن لوب کبدی بهترین تداوی است.

انذار مرض

وفیات در صورت دریناژ آبی (از طریق جلد یا از طریق جراحی) ۷.۵-۲۰ فیصد است، در حالیکه تداوی با انتی بیوتیک به تنهایی به ۵۰ فیصد مرگ و میر همراه است. این فیصدی در مورد آبی های متعدد به وضاحت افزایش می یابد.

آبی های آمیبیک کبد

عامل سببی مرض پرازیت *Enta amoeba histolytica* است که از طریق ورید باب به کبد جاه گزین می گردد. آبی کبد یک آفت دوره سنن متوسط است که نسبت ماوف شدن طبقه ذکور بر اناث ۱:۹ است.

پتولوژی

آبیهای کبدی معمولاً بصورت آبه منفرد و یا واحد بوده اما بعضاً بزرگ و حاوی قیح چاکلیتی رنگ و یا قهوه بی مایل به سرخ و توام با نسج منموته کبدی، لوکوسیت ها و کرویوات سرخ می باشد. آبی متذ کره معمولاً در لوب راست کبد نزدیک قبه و یا در وجه سفلی زاویه کبدی کولونی قرار دارد. ضخامت جدار آبی تا چند ملی متر بوده می تواند و شامل نسج گرانولیشن توام با فیروز و یا بدون آن می باشد.

تظاهرات سریری

اعراض آبسی زمانی تظاهر می کند که همزمان با علایم کبد مرضی باشد و منجر به بروز تشوشات سیستمیک شوند. شکایات اصلی مریض از تب و درد کبدی است که در ۸۸ فیصد مریضان وجود داشته و علایم آن ارتباط به موقعیت آبه در کبد دارد. درد و حساسیت در ناحیه بین اضلاع تحتانی سمت راست ممکن است همراه با برجستگی و اذیمای انساج تحت جلدی نیز وجود داشته و آبسی های سطح علوی کبد موجب انتشار درد به سمت شانه میشوند در حالیکه آبه های ناحیه bare area که هیچگونه تماسی با سطوح پریوتانی ندارند تا زمانی که درد ایجاد نکند پنهان می مانند. آبسی های لب چپ کبد بصورت تورم دردناک در ناحیه اپی گاستر تظاهر می کنند، تب، لرزه و عرق در ۳/۴ مریضان بملاحظه می رسد اما شدت تب با اندازه آبسی پیوجنیک بالانمی رود، جز اینکه آبه آمیبی دچار انتان ثانویه شود. ۱/۲ - ۱/۳ مریضان جوان دارای سابقه اسهال می باشند در حالیکه اسهال خون الود در نزد اطفال معمول است. هیپاتومیگالی تقریباً همیشه وجود دارد و پیرقان نادر می باشد.

معاینات تشخیصیه

در مرحله حاد کم خونی دیده نمی شود اما لیکا سیتوز نسبتاً بلند می باشد. در مرحله مزمن مرض کم خونی وجود داشته ولیکوسیتوز پایین می باشد. نزد ۱۵٪ مریضان با معاینه مستقیم آمیب در مواد غایبه دیده میشود. تست های وظیفوی کبد نیز کمکی به تائید تشخیص نمی کند. تست هیماتینین غیر مستقیم تقریباً همیشه مثبت است. رادیوگرافی آن مشابه آبههای پیوجنیک کبد است. جهت تعین محل دقیق آبسی می توان از US و انجیوگرافی استفاده کرد. تشخیص معمولاً از طریق اسپریشن قیح چاکلتی رنگ که وصف این مرض است مشخص می شود اما ممکن است محتوی آبه با انتان ثانویه برنگ سفید کریمی باشد. در نزد کمتر از ۱/۳ مریضان میتوان پرارزیت آمیب را در مایع اسپره شده تحت مایکروسکوپ مشاهده نمود.

اختلالات انتان ثانویه - معمولترین اختلاط آبه آمیبی (۲۲ فیصد) و تمزق آبه دومین اختلاط شایع آن می باشد. مریضان در اثر انتشار مستقیم دچار مشکلات برونکو پولمونری می شوند. تمزق آبسی به جوف پیریکار د خطرناکترین نوع تمزق است که معمولاً ناشی از انتشار یک آبسی واقع در لوب چپ کبد می باشد. در ۶-۹ فیصد موارد تمزق بداخل پریوتان یا احشای داخل بطنی صورت می گیرد.

تداوی

تداوی شامل ادویه ضد امیب و درصورت لزوم اسپریشن با دریناژ از طریق جراحی می باشد. پرنسیپ تداوی در ابتدا محافظه کارانه بوده که هدف آن از بین بردن امیب از امعاء، کبد و خود آبی می باشد. تجویز مترانیدازول 400mg به مدت چهار روز (درصورت لزوم همراه با اسپریشن بسته آبی) می توان هم انتان معایی و هم انتان کبدی را تداوی کرد. مناطق اندیمیک به ندرت به اسپریشن ضرورت دارند. تجویز ۲،۵ گرم مترانیدازول بصورت یک دوز همراه با اسپریشن نتایج خوب دارد.

استطبابات اسپریشن آبی های آمیبیک کبد:

- ۱- بعد از یک دوره تداوی ضد امیب با موجودیت علایم کلینکی مرض.
  - ۲- موجودیت شواهد کلینکی یا رادیوگرافی که دلالت به وجود آبی کبدی کند.
  - ۳- موجودیت علایم مبنی بر انتانات ثانویه آبی کبدی.
- چند روز قبل از اسپریشن لازم است تداوی طبی انجام گیرد. اکثراً با این تداوی آبی برطرف شده و ضرورتی به اسپریشن نخواهد بود. دریناژ بین اضلاع نهم یادم بین خطوط ابطی قدامی و خلفی صورت می گیرد. اگر آبی دچار انتان ثانویه شده باشد تداوی انتخابی بصورت دریناژ باز آبی خواهد بود. از نظر اندازه میزان مرگ و میر در موارد بدون اختلاط کمتر از ۵٪ و در موارد موجودیت اختلاط ۴۳٪ است.

سیست هیداتید کبد

Echinococcus از جمله پرازیت های معایی بوده که انسان ها میزبان دوم آن می باشند.

اسباب

مرض توسط تینیا Echinococcus granulosus بوجود می آید.

منبع انتان:

۱- تماس مستقیم با سگهای منتن

۲- صرف سبزیجات منتن با تخم پرازیت Echinococcus

پتولوژی

Echinococcus granulosus به بزرگی ۴-۶ ملی متر در طرُق هضمی سگ، روبَا و پیشک موجود بوده که توسط مواد غایطه آنها به خارج انتقال می یابد و بعداً حیوانات علف خوار در مزارع منتن با پرازیت متذکره آنها را تغذیه نموده و بعد از آنکه *Echinococcus* داخل معده حیوان علف خوار شده و در ۷۰٪ واقعات داخل کبد، در ۲۰٪ واقعات داخل ریه میگردند که باعث بروز اکینوкок گرنولوز *unilocular hydatid cyst* شده و اکینوкок *multilocular* باعث بروز اشکال *alveolar type* می گردند.

Hydatid cyst در ۸۵ فیصد واقعات درلوب راست کبد موقعیت داشته و سیست مذکور سالانه در حدود ۲-۳ ملی متر بزرگ می گردند. *Echinococcus granulosus* در تمام دنیا دیده شده بخصوص در ممالک مدیترانه، روسیه، امریکای جنوبی، آسیای مرکزی، نیوزیلند و یونان زیاده تر دیده میشوند. در کشور ما هم نزد کسا نیکه به ما لداری مشغول می باشند و سگ نگه میدارند دیده می شود. بروز مرض در نزد انسانها در اثر تماس با میزبان بین الیبینی مانند گاو، گوسفند و خوک مصاب می گردند. وصفی ترین نوع سیست هیداتید یک جوفی بوسیله اکینوкок گرنولوز نوع *Alveolaris* آن بوسیله اکینوкок الویولر ایجاد می شود. ۷۰٪ این سیست ها در کبد واقع شده و سیست ها معمولاً سطحی هستند. مایع داخل سیست فشار بلند در حدود 300ml ستون اب داشته و بی رنگ است. سیست های دختری در داخل وزیکول اصلی سیست هیداتید قرار دارند. معمولاً سیست به داخل انساج انتشار می یابد اما ممکن است با انتشار داخل کبدی جاه گزین نسج طبعی کبد شود. سیست هیداتید الویولر برخلاف نوع یک جوفی بدون کپسول رشد کرده و تمایل به ایجاد میتاستاز های متعدد دارد. با رشد سیست مرکز آن نکروزه شده و از جوانب به او عیه دموی و لمفاتیک تنها جم می نماید. عامل این مرض بیشتر در مناطق سرد وجود دارد.

ساختمان سیست هیداتید

۱- طبقه *Adventitia (Pseudocyst)*: متشکل از نسج فبروتیک بوده و برنگ خاکی می باشد، باکبد التصاق صمیمی دارد که جدا کردن آن از نسج کبدی ناممکن می باشد. این طبقه در نتیجه ریکشن نسج کبد در مقابل پرازیت بوجود می آید.

۲- طبقه (Laminated membran (ectocyst) : این طبقه توسط پرازیت بوجود می آید و دارای رنگ سفید می باشد که دربین آن مایع هیداتید قرار دارد.

۳- طبقه (Germinal epithelium (endocyst): متشکل از یک طبقه حجرات است که بداخل مایع هیداتید را افزاز نموده و بخارج طبقه Laminated membrane را می سازد.

۴ - Hedatid fluid : عبارت از مایع شفاف بوده که وزن مخصوص آن 1.005-1.009 می باشد و دارای حویصلات دختری و scolices است.

۵ - Brood capsules : این کپسول بطرف داخل germinalepithelium انکشاف نموده و توسط یک سوپق با طبقه داخلی سیستم در ارتباط است. scolices بطرف داخل کپسول انکشاف می نماید.

۶- Daughter cyst: در صورتیکه Laminated membran صدمه ببیند و Brood capsules پاره شود حویصلات دختری ازاد می گردند، در چنین موارد ساختمانهای متذکره توسط سیستم های ما در ی تولید نگردیده و محتوی آن توسط طبقه advantitia احاطه می گردد^(۸).

تظاهرات سریری

سیست های ساده بدون اختلاط و معمولاً بدون اعراض می باشند. در چنین موارد یک کتله در قسمت RUQ جس می شود و تا زمانیکه سیستم هیداتید کبد به اختلاط معروض نشود تشوشات وظیفوی تولید نکرده و وضع مریض خوب می باشد. وقتی سیستم بزرگ شود و احشای مجاور را تحت فشار قرار دهد و یا به اختلاطات دیگر از قبیل درد و حساسیت بطنی و وجود یک کتله قابل جس (۷۰٪) از عمده ترین شکایت مریضان می باشد. وجود یک کتله قابل جس یا بزرگ شدن کبد بصورت منتشر درنزد شخصی که در مناطق اندمیک زندگی می کند بدین مرض عطف می گردد. انتان ثانویه منجر به هیپاتومیگالی توام با تندرns لرزه و تب میشود. با پاره شدن سیستم بداخل طرق صفراوی سه پایه کلاسیک کولیک صفراوی، یرقان و Urticaria ایجاد می شود. ممکن است استفراغ حاوی محتوی سیستم و یا درمواد غایبه اطراح می شود که بنا م (Hedatidenteria) یاد می گردد. در بطن و علایم شاک انافیلاکتیک علامه تمزق سیستم بداخل جوف پریتون است. تمزق سیستم بداخل صدر باعث درد شانیه و سرفه می شود که ابتدا با محتوی کف الود خوندار و بعداً با محتوی صفرا توام می باشد.

اختلالات

مهمترین اختلاط سیست عبارت است از وجود آمدن فشار بالای طرق صفراوی داخل کبدی توام با اسکیمی و اتروفی کبدی می باشد. در صورت تمزق سیست به احشای دیگر بطنی اختلاط ت ذیل به نظر می رسد :

۱- بوجود آمدن یرقان

۲- تمزق آن به جوف کبیر پریتوان باعث حالات ذیل می گردد:

الف - بوجود آمدن شک

ب - علایم پریتونیت منتشر

ج - پنی مونی و ulticaria

۳- تمزق به طرق هضمی

۴- تمزق به طرق صفراوی

۵- تمزق به جوف پلورا

در صورت تقیح تزد مریض، تب، استفراغ درد هیپوکاندر راست که بطرف خلف انتشار دارم مشاهده می شود.

معینات تشخیصیه

- در رادیوگرافی سیست بشکل یک خیال مدور و بعضاً Calcify درکبد نمایان می شود. انتان ثانویه با انتانات تولید کننده گاز ممکن است باسیستهای دختری اشتباه شود. با پاره شدن سیست بداخل طرق صفراوی هوا در بقیه جوف سیست مشاهده می شود.

US - CT Scan نیز با تشخیص کمک می کند و موقعیت سیست را نشان می دهد.

ERCP: ارتباط سیست را به طرق صفراوی نشان می دهد.

- در معاینه خون ایوزینوفیلی غیر قابل اعتماد ترین عکس العمل ایمونو لوژیک بوده و تنها در ۲۵٪ موارد مثبت است، تست تثبیت کمپلیمنت از حساسیت کمتری برخوردار است و بعد از ۲-۶ ماه از خارج نمودن سیست منفی میشود.

- Casoni test - در ۹۰ فیصد موارد مثبت بوده و سالها پس از برداشتن سیست از طریق عملیات جراحی مثبت باقی میماند (۸).

تداوی

سیست های کوچک Calcify شده نزد مریضانی که تست سیرولوژیک آنها منفی است ضرورتی به تداوی ندارند. تداوی سیستهای بزرگ از طریق جراحی صورت می گیرد زیرا که به تداوی دوایی جواب نمی دهد. از آنجا نیکه فشار مایع موجوده درسیست هیداتید بالا می باشد بنابراین قبل از تخلیه آن لازم است از مواد کشنده scolicial از قبیل هیبینان، الکل یا سلین هایپر تونیک استفاده کرد. دریناژ خارجی و ماسوژل زایشن وقت زیادی را دربرمی گیرد و با اختلاطات زیادی همراه است. بعد از تخلیه و شستشوی سیست ممکن است دوختن جوف سیست موثر واقع شود. امنئوپلاستی یکی از روشهای موفق در تداوی جوف سیست می باشد. همچنان می توان سیست را با طبقات ادوانتیس آن خارج کرد. هیپاتکتومی نسبی برای سیست های بزرگتر و متعدد توصیه شده است. مرسوپلازیشن و هیپاتکتومی نسبی ممکن از طریق های تداوی سیست های بزرگ یا منتن باشد. نتایج عملیات جراحی خوب و میزان مرگ و میر کمتر از ۵ فیصد است. اگر تمزق سیست بداخل طرق صفراوی صورت گیرد ممکن سبب انسداد این طرق شود. تمزق بداخل پریتون با لپره تومی و شستشوی تمام جوف بطن و تمزق بداخل صدر نیز از طریق تخلیه و دریناژ سیست تداوی می شود.

فرط فشارورید باب (Portal hypertention)

فشار ورید باب وقتی که انسداد درسیستم باب وجود داشته باشد افزایش می یابد، این انسداد ممکن است قبل از کبد، داخل کبد و یا بعد از کبد واقع گردد. فشار ورید باب درحالت طبیعی 5-10mm Hg است و ممکن است در ها پیرنتشن باب به 30-40mmHg برسد.

اسباب

انسداد قبل از کبد (pre hepatic)، انسداد در داخل کبد (hepatic) و انسداد بعد از کبد (post hepatic) سبب هایپرنتشن باب محسوب می شوند.

اسباب pre hepatic : بندش ورید باب به نسبت اتریزی، تضیق ولادی، ترمبوز (مثلا درنوزاد مبتلا به sepsis ثروی) یا فشار خارجی (مثلا به علت ترمبوز، پانکریاتیت مزمن و کرسینوما ی پانکراس) بوجود می آید.

اسباب Hepatic: تحت فشار بودن و تخریب سینوزوئید ها ی کبدی ناشی از انفلتريشن حجرات، فیروز یا نودولهای Regenerated شونده از قبیل سیروز، Schistosomiasis و لوکیمیا لمفا تیک مزمن میباشد.

اسباب Post Hepatic: بندش جریان ورودی ناشی از فشار وینولها بوسیله توموری که به IVC سرایت نموده باشد. Schistosomiasis و کارسینوما ی کلیه معمولترین علت هایپر تنشن ورید باب است. در کشورهای غربی سیروز کبد باعث هایپر تنشن وریدباب می گردد. افزایش فشار باب منجر به گسترش کولاترال های ورودی بین جریان دموی باب و سیستمیک می گردد. مهمترین کولاترال ها در مری اتفاق می افتد که تشکل واریس مری را بوجود می آورد.

- نواحی تشکل کولاترال ها عبارتند از مری، ثره، رکتوم، کانال انل می باشد.
- اگر عدم کفایه کبد توام با هایپوپروتینیمی و هایپو الیوستریونیزم وجود داشته باشد، هایپر تنشن باب منجر به بروز حبن می شود.
- در سپلنومیگالی ممکن در جاتی از هایپر سپلنیزم توام با لیکوپینی و ترومبوسیتوپینی وجود داشته باشد.
- هایپر تنشن باب منجر به انسفالوپتی نیز می گردد.

تظاهرات سریری

- تظاهرات معمول پورتل هایپر تنشن:
- هیما تمز و میلنا
- ممکن است علائم کمخونی وجود داشته باشد.
- نزد مریض سابقه قبلی امراض کبد یا الکولیزم وجود دارد.
- مریض خودش متوجه سیا نوز در اثر ترومای کوچک و بروز Rash های جلدی نوع Purpura می گردد.
- نزد مریض ممکن هایپو ولیمیک شاک موجود باشد.

سپلنومیگالی (۸۰-۹۰٪) حبن و بعضاً وریدهای متوسع در اطراف سره (caput medusa) که بالای آن میتوان با اصغا Venous hum را شنید. هنگام معاینه مریض به Purpura، امراض مزمن کبد و علائم ذیل توجه گردد:

- یرقان

- پگمنتیشن جلدی

- Clubbing

- spider nevi

- palmarerythem

- جینیکومستی

- اتروفی بیضه ها

هیپاتومیگالی و حین بدون سابقه مصرف الکل حاکی از انسداد ورید کبدی می باشد.

علامت اسفلوپتی عبارتند از:

- کانفیوزبودن

- خواب الودگی

- افزایش رفلکس ها

- بلند رفتن رفلکس پلاننتیر

معاینات تشخیصیه

بلع باریوم و فیبروسکوپي: وجود واریس های مری را میتوان با بلع باریوم (Barium swallow) و فیبروسکوپي نشان داد. فیبروسکوپي روش بررسی انتخابی واریس مری است زیرا تشخیص قطعی را واضح ساخته و نیز محل نزف را تعیین می نماید.

Doppler US scan: ازین دو روش میتوان برای بررسی آفات انساج کبدی استفاده کرد.

ارتیریو گرافی سلیاک یا مساریقه علوی: درفا ز وریدی ارتیریوگرام سلیاک یا مساریقی علوی بهم خوردن اناتومی دقیق سیستم باب را می توان مشا هده نمود.

سپلنوپورتوگرافی: درین روش کا نولایزیشن ورید طحالی از طریق جلد انجام می یابد ودرآن ماده کثیفه تزریق می گردد.

ERCP: اگر مشکوک به سیروز ثانویه یا انسداد صفاوی خارج کبدی باشیم ERCP مفید است.

تسنهای کبدی α Fetoprotien: شواهدی از مرض کبدی را میتوان با اندازه کردن بیلی روبین سیروم، البومین سیروم، انزایم های کبدی و α Fetoprotien برای جستجوی Hepatoma بدست آورد.

Biopsy کبد: برای تشخیص مرض میثوان از بیوپسی کبد استفاده کرد.

ارزیابی سیرولوژیک: تست های سیرولوژیک برای تشخیص هیپاتیت A , B و C مرض اوتو ایمیون و سیروز صفراوی مقدم انجام می گردد.

تست های خون : نزد مریض باید هموگلوبین، platelete، تست های BT و CT خون یوری الکترو لاییت ها و کلسیم را تعیین نمود.

تداوی طبی

ابتدا لازم است آفتی که باعث واریس شده بصورت طبی تداوی گردد. سیروز با تجویز رژیم متعادل با کالوری زیاد و پروتئین کافی در نزد مریضان که سوی تغذی دارند تداوی صورت گیرد. جلوگیری از فاکتورهای تشدید کننده مانند نوشیدن الکل بعمل آید. تداوی جراحی وقتی استسباب دارد که نرف رخ دهد. تداوی عاجل نرف واریس مری عبارت از تعویض خون توسط ترانسفوژن بوده و برای تقیص جذب مواد ازوتی از امعاء لازم است تا خون موجود در کولون ها بوسیله اماله تخلیه گردد و به مریض از طریق فمی Neomycin داده شود تا فعالیت باکتریها را در تجزیه و تحلیل خون داخل امعاء کمتر سازد. پروتئین از رژیم غذایی حذف شود و مقدار کالوری لازم بصورت گلوکوز از طریق فمی ویداخل وریدی توصیه شود. اگر نرف ادامه یابد لازم است اقدامات جدی تری به عمل آید ولی تصمیم درمورد این اقدامات وقت زیاد را ایجاب می نماید. در صورتیکه مریض مصاب عدم کفایه پیش رفته کبد با یرقان، حبن، سویه پائین البومین سیروم (Thrombocytopenia) و یاسیستم تحثر خون باشد و یا مریض در حالت پری کوما و یا کوما باشد، چون هیچگونه امیدی برای تداوی این مریضان موجود نیست و اقدامات غرض تداوی ناراحتی های این مریضان را که در حال مرگ اند بیشتر میسا زد بنا بسیار عاقلانه خواهد بود که از هرگونه تداوی خود داری شود. تداوی طولانی مدت پورتل هایپرنتشن با β بلاکر ها تحت تحقیق قرار دارد.

تداوی جراحی

روش های جراحی مورد استفاده در پورتل هایپرنتشن عبارتند از:

Repeated Variceal ligation (Banding)

Portosystemic shant این شنت ها عبارتند از:

Transjuglar Intrahepatic portosystemic shant (TIPSS)

Open Shunts: نزد مریضان مبتلا به پورتل هایپرنتشن خارج کبدی این شنت ها نقش کمی دارند.

Liver Transplantation: پیوند کبد تداوی قطعی پورتل ها بپیرنتشن است. وقتی مریض منتظر پیوند کبد است، جهت جلوگیری از عود نرف اسکلیرو تراپی واریس های مری انجام می شود، اگر این اقدام منجر به شکست شود تداوی عوضی TIPSS می باشد^(۵).

تومورهای سلیم کبد (Benign Hepatic Tumors)

تومور های سلیم کبد نا در بوده و اکثراً بدون علائم می باشند. به طور تصادفی در لپره تومی یا لپره سکویی یافت می شوند. انواع تومور های سلیم عبارتند از :

Hemangioma-1

Focal Nodular Hyperplasia-2

Liver cell adenoma-3

وصفی ترین تومور سلیم کبد هیمانجیوما کاورنوز (Cavernous Hemangioma) می باشد. هیمانجیوما کاورنوز در نزد کاهلان ۳۰-۷۰ ساله دیده می شود و ممکن است به صورت کتله بسیار بزرگی رشد کند.

تظاهرات سریری

هیمانجیوما کاورنوز معمولاً بدون علائم بوده ولی ممکن است با علائم مبهم بطنی (درد - تورم - دلبدی) تظاهر نماید.

معاینات تشخیصیه

تشخیص با اولتراسوند، CT scan آنجیوگرافی و بیوپسی صورت می گیرد. تشخیص هیمانجیوما کاورنوز با اولتراسوند، CT scan و آنژیوگرافی تأیید می گردد.

معمولاً بیوپسی کبد در این وضعیت مضاد استنباب است تشخیص با اولتراسوند و CT scan و بیوپسی وضع می گردد. خطر نرف بنفسهی درهما نجیوم بسیار اندک است ولی در موارد موجودیت علائم رزکشن ممکن است استنباب پیدا کند که تکنیک آن مربوط به موقعیت و انداز ه آفت میباشد.

در صورت تشخیص تومورهای بزرگ ضرورت به رزکشن دارند ولی تومورهای کوچک را میتوان به طور طبیی تداوی کرد. شواهدی وجود ندارد تا نشان دهد که این افات premalignant هستند.

تومورهای خبیث کبد (Malignant Hepatic Tumors)

نیوپلازم های خبیث کبد که از حجرات پرانشیمی منشه می گیرند کارسینوم هیپا توسلولر و آنهای که از سیستم طرق صفراوی منشه می گیرند کولانژیو کارسینوما نام دارند. تومورهای خبیث کبد عبارتند از:

- تومورمقدم (primary)
- کارسینوما ی هیپا توسلولر مقدم (هیپا توما)
- کولانژیو کارسینوما
- تومورهای ثانویه (Secondary).

نظواهرات سریری

نزد مریض اعراض و علایم ذیل موجود می باشد :

- توسع بطن
- درد - یرقان
- خارش
- کاهش وزن
- هیپاتومیگالی
- کتله بطنی

تشخیص تفریقی

- باتومورهای سلیم کبد
- آبسی های باکتیریل کبد
- تومورهای میتاستاتیک

معاینات تشخیصیه

اولتراسوندو CT scan : تشخیص نیوپلازم خبیث کبد توسط اولتراسوند و CT scan صورت می گیرد. (این روش میتواند انتشار خارج کبدی مرض را خالصاً به عقدهات لمفاوی پورتل یا پره آورتیک مشخص سازد).

CTAP (CT Arterial Portography) اسپیرال اولتراسوند حین عملیات افزایش حساسیت تعیین تومورهای کوچک با استفاده از CTAP . Spiral CT با تزریق قبلی lipidol بداخل شریان هیپاتیک و انترا آپیراتیف US بدست می آید.

MRI : نقش MRI در تومورهای خبیث کبد هنوز به تأیید نرسیده است.

ارتیرویوگرافی سلیاک : ممکن است سرکولیشن غیر طبیعی تومور را نشان دهد.

بایوپسی : تأیید هستولوژیک با percutaneous CT Guided Biopsy بدست می آید.

اندوسکوپی، باریوم انما: حتی بعد از Needle Biopsy این مسئله حایز اهمیت است که وجود تومور اولیه GI را با اندوسکوپی (معده) CTscan (پانکراس) و باریوم انما (کولون) بررسی نماییم .

کولانژیوگرافی : کولانژیوگرافی سینوما ممکن است خیلی کوچک باشد و با انسداد صفراوی تظاهر کند . بایوپسی این آفت مشکل و تشخیص ممکن است با کولانژیوگرافی وضع گردد.

Resection – Palliation : اگر به نظر آید که برداشتن کامل تومور ممکن است باید رزکشن کبد

نزد مریض اجرا گردد. رزکشن کبد در نزد مریضان مبتلا به امراض کبدی مزمن کار پرخطری (high

risk) است و باید با دقت تمام در نظر گرفته شود، در بعضی موارد که تومور کبدی کوچک است باید

مریض برای پیوند کبد کاندید گردد. رزکشن کبد برای تومورهای ثانویه کبدی هم اکنون باید در نزد

تمام مریضان در نظر گرفته شود. بهترین نتایج در نزد مریضانی بدست می آید که مبتلاستاز کولورکتل

ثانویه کمتر از چهار دپوزیت موجود باشد. تومورهای که برای رزکشن مناسب نیستند عملیات بهبود

بخش انجام می گیرد. در اغلب موارد تداوی بهبود بخش شامل یرقان با گذاشتن سنتت از طریق

اندوسکوپ یا ترانس هیپاتیک سیستم صفراوی یا بای پاس جراحی است.

تداوی: Hepatic Resection

سه نوع رزکشن کبدی وجود دارد که قرار ذیل می باشد:

Left Hemi Hepatectomy (1

Right Hemi Hepatectomy (2

Right Tri segmentectomy(3

- برداشتن لوب اناتومیک چپ کبد. برداشتن لوب راست و سگمنت انسی لوب چپ.
- پورتا هیپا تیک اکسپلور شده شعبات مناسب ورید با ب، شریان کبدی و فئات کبدی لیگاتور و قطع میشوند، بعداً پرا نشیم کبد قطع و بادقت تمام او عیه که خط section را قطع میکند لیگاتور می شوند.
- ورید کبدی مناسب تعیین شده کلمپ می گردد و Oversewng صورت می گیرد.
- یک درن سیلیکان در ناحیه سطح شق کبدی قرار داده میشود.

اهتمامات بعد از عملیات

بعد از رزکشن کبد مریض در رپوکوری برای حد اقل ۲۴ ساعت یا تا زمان Stable شدن پارامتر های قلبی و عایی به مراقبت ضرورت دارد. مریض باید برای نرف بعد از عملیات عدم کفایه حجرات کبدی و خاصتا کوگولابتی، هیپو گلاسیمی و هیپو البومینی مورد بررسی قرار گیرد. یومیه اجرای تست های انعقادی و تست های وظیفوی کبد باید اجرا شود.

تمرینات فصل هفتم کبد

- ۱- اناتومی جراحی کبد را بطور خلص توضیح نمائید ؟
- ۲- وظایف کبد از چه قرار می باشد ؟
- ۳- یرقان چیست و تصنیف آترا بیان کنید ؟
- ۴- علایم سیروز کبد را توضیح نمائید ؟
- ۵- معاینات تشخیصیه کبد کدام اند ؟
- ۶- اسباب ترضیضات کبد را بیان نمائید ؟
- ۷- شیوع آبسی های پیورژنیک کبد از چه قرار می باشد ؟
- ۸- شیوع آبسه های آمیبیک کبد را توضیح نمائید ؟
- ۹- سیست هیداتید کبد چیست و اسباب آنرا بیان کنید ؟
- ۱۰- تمزق کیست هیداتید کبد باعث کدام اختلاطات می گردد ؟
- ۱۱- معاینات تشخیصیه آفات کبدی کدام اند ؟
- ۱۲- تداوی سیست هیداتید کبد را توضیح نمائید ؟
- ۱۳- فرط فشار ورید باب چطور صورت می گیرد ؟
- ۱۴- روشهای تداوی جراحی فرط فشار ورید باب کدام اند ؟

۱۵- تومورهای خبیث کبد دارای کدام اعراض و علائم می باشند؟

۱۶- معاینات تشخیصیه تومورهای کبد کدام اند؟

References:

مأخذ

1. Astapenka WG, Malnikov N.H, Surgical disease 2th edition Minsk 1983p. 32-258.
2. Alan Hemming and Steven Gallinger . Liver. In: Jeffrey A, Norton. R.Randal Ballenger , Alfred E. Chang ... et al. editors, Essential Practice of Surgery Basic science and Clinical evidence: USA: Sprenger; 2002.p,198-216,
3. Brine R. Dividson , The Liver ,In: R,CA. Russel , Norman , Wellamms, Christopher J,k, Bulstrode, editors Bailey & Love`s Short Practice Of Surgery.24th ed, Great Britain: Hodder Arnold; 2004p.1056-85,
4. Bria R Dividson .Surgery of the leverJn:RUSSEL RCG Viliams NS Balst rod JK Editors; . In:Bily& Lave Short practice of the sutgery. 24th edition Edward Arnold; 2004 p,1062-1094.
- 5 . Lawrence W,Way. Liver ' In: Lawrence W. Way.editor.Current; Surgical Diagnosis&TreatmentUSA:Applenton & Longe; 2004 p.456-68.
- 6 .Myroddin. Rees, Surgery of the Liver . In: Margreat Farquherson Brendan Moran. Editors Farquharson`s Textbook of Operative General Surgery , 9th ed UK.Hodder Arnold; 2005.p.359-74.
- 7.Sir Alfred Cuschiere. Disorders of the Liver , In:SIR Afred Mossa,editors,Essental Surgical Practice ed, UK: Arnold ; 2002p.325-64

8. Steven A, Curley and Timothy D, Sielaff, Liver, In: F. Charles Brunocardie, Dana K, Anderson... et al editors Schwarzd`'s Manual of Surgerry , 8th ed, USA:McGRRAW-HILL, 2006p.805-15,
9. Bria R Davidson .Surgery of the leverJn:Russe RCG Viliams NS Balst rod JK Editors; . In:Bily& Lave Short practice of the surgery. 24th edition Edward Arnold; 2004 p,1062-1094.
10. The liver, pancreas and function [online]2007[cited2007]Available from: health.care.utah.edu.
11. The Liver diagram , the Liver ,Pancreas and gallbladder,[online][cited2007]AvailablefromLave:WWW.pbir.com/
Liver

فصل هشتم

امراض طرق صفراوی (Biliary System Diseases)

۱۹۰	اناتومی جراحی
۱۹۴	سنگ های طرق صفراوی
۱۹۶	معاینات طرق صفراوی
۲۰۳	کولی سیستیت حاد
۲۰۷	کولی سیستیت مزمن
۲۰۸	کولی سیستیت بدون سنگ
۲۰۹	Colangitis&choledocolithiasis
۲۱۲	کار سینومای طرق صفراوی و خارج کبدی
۲۱۴	ماخذ

اناتومی جراحی

حویصل صفرا (Gall Bladder) در قسمت سفلی لوب راست کبد در RUQ بطن قرار دارد. حویصل صفرا در حدود ۱۰ سانتی متر طول داشته و فوندوس آن کاملاً با پریتون پوشانیده شده و از طرف قدامی توسط نسج منظم سست که به آسانی از آن جدا می شود به کبد وصل می گردد. عنق حویصل صفرا یک توسع بنام Hartman Pouch دارد که به سفلی آویزان بوده و بوسیله التواتات به اثناعشر چسبیده است. عنق حویصل مبدل به قنات سیستیک (cystic duct) شده و به داخل قنات کبدی مشترک (CHD) دریناز می شود و قنات صفراوی مشترک (CBD) را می سازد.

اروای حویصل صفرا

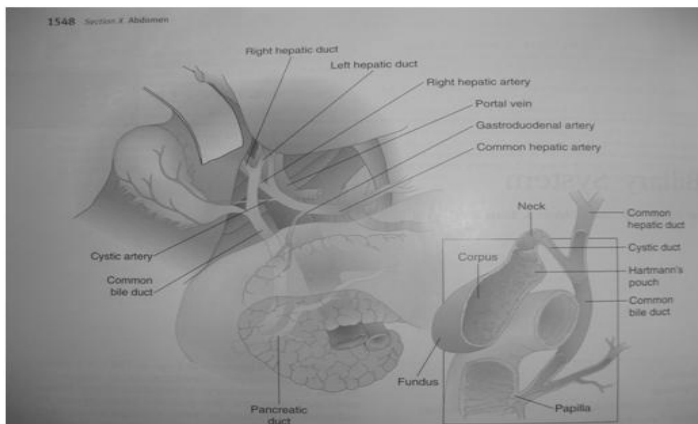
شریان سیستیک (Cystic Art.) معمولاً شعبه ای از شریان هپاتیک راست است که در خلف قنات کبدی اساسی از آن جدا می گردد و حویصل صفرا را اروامی نماید. در ۱۵٪ وقایع شریان کبدی راست و یا شریان سیستیک در قدام قنات کبدی اساسی و قنات سیستیک قرار دارد شکل (۸-۱).

اوغیه لمفاوی

اوغیه لمفاوی حویصل صفراء در عقدات لمفاوی سیستیک وصل و این عقدات در حذای اتصال قنات سیستیک و کبدی اساسی قرار دارند. لمف این عقدات به سوپق کبدی و عقدات لمفاوی سیلیاک درنازی می گردد.

انومالی های ولادی حویصل صفراء وطرق صفراوی :

- عدم موجودیت حویصل صفراء- بصورت نادر حویصل صفرا در یک شخص موجود نمی باشد.
- حویصل صفراء شناوریا متحرک(Floating gallbladder). حویصل صفرا دارای مساریقه ا زاد بوده وزمینہ را برای تدور مساعد می سازد .
- کلای Phrygian در ۲فیصد کولی سیتوگرافی دیده می شود.

شکل(۸۰۱)   آناتومی طرق صفراوی وارتباط آنها به اورگانهای دیگر

- حویصل صفراى مضاعف-(Double gallbladder)- درچنین موارد دوعدد حویصل موجود می باشد که یکی ان ممکن داخل کبد باشد.
- عدم موجودیت قنات سیتیک – درین انومالی قنات صفراوی اساسی می تواند درانتهای کولی سیتیکتومی ماوف شود.
- وصل شدن قنات سیتیک درسفلی- درچنین موارد قنات سیتیک نزد امپولا به قنات صفراوی اساسی وصل شده می باشد.
- قنات کولی سیتوھیپاتیک اضافی- ممکن این قنات درحویصل صفراء باز گردد وباعث لیکازصفراوی بعد از کولی سیت اکتومی شود.

طرق صفراوی (Bile Ducts)

طرق کبدی (Hepatic Duct) راست وچپ از طریق پورتا هیپاتیک ظاهر وبا هم وصل وقنات کبدی مشترک (Common Hepatic Duct)رامی سازند، CHD ادامه یافته و بعد از پیوستن با قنات سیتیک ، قنات صفراوی مشترک (CBD) رامی سازند ^(۴).

مجاورت CBD- طرق هیپاتیک بخش سوپرادودینل CBD درکنار ازاد Lesser Omentum قرار می گیرند. شریان هیپاتیک در سمت چپ آن قرار می گیرد. ورید باب در خلف می باشد. شریان هیپاتیک راست قبل از اینکه شعبه شریان سیستیک از آن جدا شود از خلف CBD عبور می کند. یک سوم قسمت تحتانی CBD ممکن است در تونل پانکراس واقع گردد. فشار دادن متناوب کنار ازاد Lesser omentum تا ۱۵ دقیقه برای کنترل نزف کبدی مفید است و به آن مانور Pringle می گویند.

فزیولوژی

حویصل صفراء نارمل دارای وظایف ذیل می باشد:

۱- **ذخیره صفراء-** حین گرسنگی مقاومت معصره مقابل جریان صفراء زیاد بوده که صفراء اطراح شده توسط کبد بداخل حویصل جریان پیدا می کند بعداز گرفتن غذا مقاومت معصره Oddi مقابل جریان صفراء کم شده حویصل تقلص می نماید و صفراء داخل اثناعشر می گردد. این عکس العمل حرکی طرق صفراوی مربوط به هورمون Cholecystokinine می باشد که در نتیجه عکس العمل مخاط قسمت های علوی امعاء مقابل مواد غذایی شحمی ازاد می شود.

۲- **غلیظ ساختن صفراء-** در نتیجه عملیه جذب فعال آب، سودیم کلوراید و بای کار بونیت توسط غشای مخاطی حویصل ۵-۱۰ مرتبه غلیظ شده و همزمان نمکهای صفراوی، صباغات صفراوی، کولسترول و کلسیم در آن افزایش می یابد.

۳- **افراز مخاط -** تقریباً ۲۰ ملی لیتر مخاط در طی ۲۴ ساعت افزای می گردد.

معاینات تشخیصیه

رادیوگرافی ساده بطن - سنگهای رادیوآپک در ۱۰٪ امریضان قابل مشاهده بوده و همچنان موجودیت گاز در قنات صفراوی قابل دید می باشد.

کولی سیتوگرافی فمی (graham-cole test)- از جمله معمولترین معاینات در طرق صفراوی بوده و درین معاینه از Telepaque که یک مرکب عضوی آیودین دارمی باشد از طریق فمی استفاده شده و بعداز اخذ رادیوگرافی کنترولی جهت تخلیه حویصل صفراء مریض به ساعت ۶ شام روز قبل از اجرای رادیوگرافی غذایی را که حاوی یک مقدار شحم باشد می گیرد و تابلیت ها به ساعت ۹ شب با مقدار کم آب از طریق فمی گرفته می شود و بعدا ز آن مریض از طریق فمی چیزی نمی گیرد، فردای آن روز به ساعت ۹ صبح رادیوگرافی قسمت علوی راست بطن بحالت استاده و استجاع ظهری بوضعیت مایل اجرا می گردد. جهت تخلیه حویصل صفراء یک غذای نوشیدنی که حاوی شحم باشد به

مريض داده شده و رادیوگرافی دیگر اخذ می گردد. مشاهده نشدن خیال حویصل صفرامکن ناشی از عدم اخذ تابلیت ها توسط مریض، استفراغ، سوء جذب، تشوش و ظایف کبدی، بند ش قنات سبستیک ویا امراض شدید حویصل صفر ا باشد که مانع تجمع مواد کثیفه می گردد.

کولانژیوگرافی داخل وریدی: توسط این معاینه طرق صفراوی داخل کبدی و خارج کبدی مشاهده می شود و بدین منظور Biligrafin که یک ماده کثیفه آیدین دار می باشد بداخل ورید به آهستگی زرق شده که موادمذکور توسط کبد جمع و در ظرف چند دقیقه در طرق صفراوی مشاهده می شود. کولی سبستوگرافی فمی و داخل وریدی همزمان اجرا شده می تواند. کولی سبستیت حاد مضاد استطباب اجرای این معاینات می باشد .

اولتراسونوگرافی: در نزد مریضانیکه نزد شان احتمال سنگ صفراوی میروود ویا یرقان داشته می باشد، یک معاینه بدون ضرراست. این معاینه سنگهای صفراوی طرق صفر ا و توسع قنات صفراوی را نشان میدهد.

Computed tomograph: این معاینه نیز مانند اولتراسونوگرافی معلومات ارایه کرده و برای مریضانی که نزد آنها اجرای اولتراسونوگرافی نسبت چاقی و مقدار زیاد گاز امعاء مشکل می باشد یک معاینه مفید است.

(ERCP) Endoscopic retrograde cholangiopancreatography

درین معاینه به کمک fibroopticalduodenscope کانول داخل امپول و اتر شده و علت یرقان جراحی از اسباب طبی آن تشخیص تفریقی می شود. توسط این معاینه صفر اجتهت معاینه سایتولوژی و میکروبیولوژی و پارچه از ناحیه متضیق برای مطالعه سایتولوژی گرفته می شود. توسط تکنیک مجهز اندوسکوپ پاپیلوتومی جهت اخراج سنگ و عبور کنتینر از ناحیه متضیق به منظور دریناژ خارجی صفر ا و گذاشتن stents در ناحیه متضیق اجرا می گردد .

percutaneous transhepatic cholangiography (PTC)- درین معاینه یک سوزن که دارای قطر ۷ ، ملی متر و طول ۱۵ سانتی متر می باشد از طریق مسافه بین الضلعی هشتم خط ابطی متوسط الی فاصله دوسانتی متری از حافه راست ستون فقرات تحت کنترل فلورسکوپ داخل کبد شده بعد stylet آن کشیده شده و در حالیکه 280 conray زرق می گردد ، سوزن به آهستگی زمانیکه مواد کثیفه

داخل طرق صفراوی گردید خارج می شود. این تکنیک در نزد مریضان مصاب آفات طرق صفراوی به منظور تطبیق کنتیتر در قنات صفراوی و دریناژ صفراء بخارج رواج زیاد پیدا کرده است همچنان stent رامیتوان به منظور دریناژ بداخل اثنا عشر از ناحیه متضیق عبور داد.

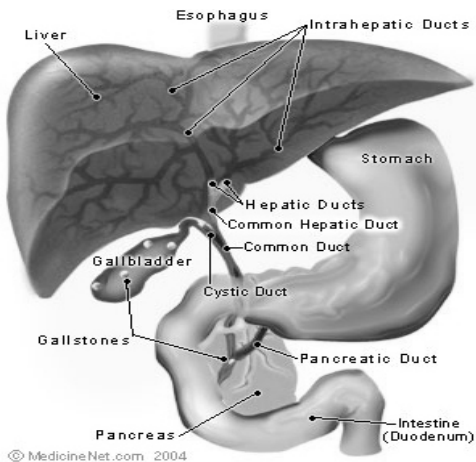
کولانجیوگرافی قبل از عملیات (preoperative cholangiography): درین معاینه کسیت فلم در ناحیه که تمام طرق صفراوی را دربرگیرد گذاشته می شود. قنات سیستیک باز و کنتیتر polythine از طریق آن تقریباً بطول سه سانتی متر بداخل قنات صفراوی اساسی عبور داده می شود. قنات سیستیک و کنتیتر توسط یک خیاط به منظور جلوگیری از لیکاز بسته شده و بمنظور جلوگیری از حباب های هوا بداخل کنتیتر که خیال مشابه به سنگهای radiolucent رادر کلیشه رادیوگرافی می دهد، کنتیتر قبل از تطبیق توسط سیروم فزیولوژیک پر می گردد، میز عملیات ۱۰ درجه بطرف راست خم شده و راس مریض ۲۰ درجه پائین می گردد. سه زرق مواد کثیفه هاپیک ۲۵٪ (۳-۴ و ۱۰ ملی لیتر) تطبیق شده و بعد از هر زرق کلیشه رادیوگرافی اخذ می گردد. در اثنای اخذ کلیشه رادیوگرافی باید از مریض خواسته شود تا تنفس راقطع نماید. کولنژیوگرام نارمل عدم ضرورت استکشاف طرق صفراوی اساسی را نشان می دهد و عدم دخول مواد کثیفه بداخل اثنا عشر ممکن از باعث سپرم معصره باشد، نظریه اینکه یک آفت عضوی سبب حادثه شده باشد، برای رفع آن به مریض succinylcholine تطبیق و دو باره کلیشه رادیوگرافی اخذ می شود. در صورتیکه مواد کثیفه هنوز هم داخل اثنا عشر نشده باشد و یا در قنات سنگ دیده شود باید استکشاف قنات صفراوی اجراء گردد.

Postoperative cholangiography- این معاینه ۱۰-۱۴ روز بعد از کولیدوکوتومی از طریق T تیوب اجراء شده که عدم موجودیت سنگ و جریان نارمل صفراء به اثنا عشر ایجاب می کند که T تیوب خارج گردد.

سنگ های صفراوی (Gallstones)

سنگ های صفراوی به نسبت رسوب صفرای غلیظ در حویصل صفرای بوجود می آیند. این سنگها ممکن از کولسترول یا از پگمنتهای صفراوی بوجود آیند. گرچه اکثر سنگهای صفراوی مختلط (Mixed) هستند.

۱۰ فیصد از سنگهای صفراوی به علت وجود نمکهای کلسیم رادیوپاک می باشند.

© MedicineNet.com 2004

شکل (۸.۲) سنهای طرق صفراوی مأخذ (۱۰)

این سنگها تمایل دارند تا حویصل صفرا یاقنات صفراوی را مسدود سازند (۱۰).
به ندرت یک سنگ صفراوی بزرگ ممکن است از طریق ترضیض جدار حویصل صفرا وارد امعاء گردد و باعث انسداد امعاء شود.

نظواهرات سریری

سنگهای صفراوی خاصاً در چهار F - Fatty - Fertile - Fourth - Female (خانم مزدوج چاق - چهل ساله - مونث) شایع است. ممکن است در سنین دیگر یا در نزد مردان هم سنگ صفراوی بوجود آید.

علائم تبیبیک مرض به دونوع می باشد :

۱- سوهاضمه با نفخ (Flatulent Dyspepsia) : این علائم عبارتند از احساس پر بودن معده (Gastric fullnes). علائم distention که یک الی دوساعت بعد از غذا و خاصناً بعد از صرف غذای چرب دیده می شود اکثرأ سوهاضمه (Dyspepsia) بعد از ظهر اتفاق می افتد .

۲- کولیک صفراوی (Gall Bladder colic) : کولیک حویصل صفرا احتمالاً ناشی از انسداد خروجی حویصل صفرا می باشد. این کولیک عبارت از دردشدیدی است که بعد از صرف غذا ی چرب بوجود می آید. درد در ناحیه اپی گستریک یا هیپوکاندر راست قرار دارد و در اطراف Costal Margin به عظم کتف راست انتشار می نماید. درد چند ساعت طول می کشد و معمولاً مریض را به مراجعه جهت کمک طبی وادار می سازد. با تزریق pethidine درد آرام می شود ولی در تحت هیپوکاندر راست برای چند روز باقی می ماند که با سرفه و حرکت شدت می یابد. اگر حویصل صفرا به طور ثانویه دچار انتان گردد (کولی سیستیت حاد) مریض بسیار نا آرام بنظر می

رسد و با علائم لرزه، بی اشتها، دل‌بندی و استفراغ مراجعه می‌کند^(۱). با معاینه ممکن است تب وجود داشته باشد، حد اکثر حساسیت در تحت غضروف ضلع نهم سمت راست در ناحیه حویصل صفرا وجود دارد. اگر سه انگشت دست راست تحت costalmargin قرار گیرد و از مریض خواسته شود تنفس عمیق نماید، درین صورت درد شدید (shorp pain) حین تماس دست به حویصل صفرا احساس می‌گردد که به آن Murphy's Sign گویند.

تشخیص تفریقی با امراض ذیل صورت می‌گیرد :

- پانکرایتیت حاد
- قرحه پپتیک حاد
- اپنڈیسیت حاد
- هیپاتیت حاد
- پنومونی
- انفراکت میوکارد (MI)
- درد رادیکولار

معاینات تشخیصیه

LFT (1)

(2) اولتراسوند

(3) OCG (Oral Cholecystography)

(4) Hepatic Imino Diacelic Acid (HIDA scan)

LFTs : در طی حمله حاد ممکن است اختلال اندکی در تست های وظیفوی کبد دیده شود .

اولتراسوند : موجودیت سنگهای صفراوی بوسیله اولتراسوند تأیید می‌گردد.

HIDA scan : پرنشدن حویصل صفرا در طی حمله حاد گزارش می‌شود.

تداوی سنگ های صفراوی

گاهی میتوان سنگهای صفراوی را با تداوی طبی حل نمود. HIDA یک مشتق Hepatic Imino Diacelic Acid است که توسط هپا توسیت ها داخل صفرا افزای می‌گردد. این روش ها درنکس به علت آفات جدار حویصل صفرا سهیم هستند واین مرض با خطر اندک ولی قطعی در دراز مدت همراه

می باشد. خورد کردن سنگها با لیتوتریپسی (lithotripsy) هم انجام شده است ولی سنگهای خرد شده با حرکت خود می توانند باعث یرقان یا پانکریاتیت شوند. تداوی سنگهای صفراوی عبارت از خارج نمودن سنگ از حویصل صفرا می باشد. در شرایط فعلی این عمل را از طریق لپره سکوپ انجام می دهند .

کولی سیستیت حاد معمولاً به شکل Conservative با Bed rest و انتی بیوتیک (سفالوسپورین زرقی) تداوی می شود.

بعضی جراحان کولی سیستکتومی را ترجیح می دهند و آن را بصورت یک عمل عاجل در طی حمله حاد انجام می دهند. حویصل صفرا معمولاً در مراحل اولیه (۴۸ ساعت) با آسانی خارج می گردد، زیرا با اذیما احاطه شده است.

تداوی یرقان انسدادی ناشی از سنگهای صفراوی: تداوی یرقان انسدادی (Obstructive Jundice) اگر یرقان به علت سنگهای صفراوی باشد بعد از اهتمامات لا زمه کولی سیستکتومی صورت می گیرد. به مریض باید انتی بیوتیک تجویز شود (امپیسیلین یا یک سفالوسپورین) تا کولانجایت را نیز تداوی کند. گرفتن مایعات بخاطر خطر عدم کفایه کلیه توام با این مرض از اهمیت زیادی برخوردار است. اگر باین اهتمامات مرض آرام نشد کولی سیست اکتومی لپره سکوپیک عاجل و تقشیش طرق صفراوی یا اسفنکتیروتومی اندوسکوپیک انجام می شود.

Exploration طرق صفراوی

- اکثر جراحان وقتی که سنگ در طرق صفراوی باشند به عملیات باز یا اندوسکوپیک متوصل می شوند.

- یک Wire Basket از طریق قنات سیستیک وارد حویصل صفراوی می گردد.

- سنگها تحت کنترل x-ray گرفته شده و به بیرون کشیده می شوند.

- اگر سنگ انقدر بزرگ باشد که از مجرای سیستیک خارج شده نتواند قنات صفراوی را میتوان باز

و بعد از خارج نمودن سنگ توسط خیاطه ها بالای T-tub آن را ترمیم نمود.

- قنات خارج کبندی را می توان تقشیش نمود و سنگها را با استفاده از کولدوسکوپ دید و از همین طریق

آن را خارج نمود. بعد از عملیات مریض در دخفیف داشته و معمولاً میتوان طی ساعاتی بعد از عملیات

مایعات بگیرد یا غذا بخورد، بهبودی بطور قابل ملاحظه سریع می باشد و مریض می تواند ۱-۲ هفته بعد از عملیات همه فعالیت های خود را از سر گیرد.

عملیات جراحی کولی سیست اکتومی باز

- Operative Cholangiogram ممکن است انجام شود.
- کولانژیوگرافی موجودیت یا عدم موجودیت سنگ CBD را مشخص می سازد .
- قبل از شروع جراحی مریض باید روی میز جراحی بدقت وضعیت داده شود .
- وضعیت مریض بالای میز عملیات باید طوری باشد که پلیت رادیوگرافی تحت شجرفراوی قرار گیرد.
- لپره تومی معمولاً توسط شق متوسط یا اوبلیک (kochers) اجراء و تمام احشای بطنی معاینه می گردد. ناحیه عملیاتی توسط کامپرسهای بطنی جداساخته شده و حویصل متوسع توسط Trocard از حذای fundus تخلیه و عنق حویصل صفرا توسط Forceps گرفته می شود و تسلیخ دقیق صورت می گیرد، شریان سیستیک دریافت و ۵ ملی متر دورتر از قنات کبدی بسته و قطع می گردد. حویصل صفراء از علوی و سفلی از بستر آن با دور نمودن پریتون از سطح آن تسلیخ برداشته می شود، هیموستاز تامین شده و جدار بطن بعد از تطبیق یک عدد درن در لوژ حویصل صفراء بطن بسته می گردد.
- اگر سنگی در CBD دیده شود مجرا باز و سنگ خارج می شود. جراح ممکن است بخواهد مجرا را با کولیدوکوسکوپی بررسی نماید.
- بعضاً سنگ در امپول و اثر بندمی ماند که نمی توان انرا از طریق شق در CBD خارج کرد، در این صورت ممکن است دودنوم باز شود و اسفنکتر و تومی انجام گیرد. فورسپس سنگ رامی توان از طریق امپول و اثر خارج کرد CBD بر روی T-Tube ترمیم می شود و T-Tube به جدار بطن کشیده می شود.

اهتمامات بعد از عملیات

مایعات از طریق فمی بعد از ۳۶ ساعت وقتیکه ایلیوس مریض بهبود یافت شروع می گردد، اگر CBD نفتیش شده باشد، بعد از یک هفته از طریق T-Tube کولنجیوگرافی انجام می شود. این امر برای بررسی موجودیت سنگهای باقیمانده قبل از خارج نمودن T-Tube می باشد. اگر x-ray پاک باشد و چیزی را نشان ندهد، می توان T-Tube را خارج ساخت. درن بستر حویصل صفرا را معمولاً

می توان طی ۴۸ ساعت خارج ساخت. گرچه بعضی جراحان مدت طولانی تر درن را نگه میدارند،
خاصاً اگر جهت بسته نمودن ستمپ مجرای سیستیک از کتکوت استفاده شده باشد.

استطباب کولی سیست اکتومی :

- کولی لیتیا ز
- کار سینوم حویصل صفرا
- کولانجیو هیپاتیت
- امپیم حویصل صفرا
- تنقب حویصل صفرا
- انفجار تروماتیک حویصل صفرا
- سرطان طرق صفراوی

اختلاطات کولی سیست اکتومی

- انلکتاز ریوی
- آبسی سب فرینیک
- سنگهای باقیمانده
- صدمه دیدن CBD

استطباب اکسپلوریشن CBD:

در عملیات کولی لیتیا ز تفتیش CBD را باید در نظر داشت. کولنجیوگرافی از طریق قنات سیستیک اقدام مفیدی برای تشخیص سنگهای CBD است. در نزد مریضانی که تحت کولی سیستکتومی لپره سکوپیک قرار می گیرند preoperative ERCP یا Intraoperative Colangeography ممکن است انجام شود.

- اگر تشخیص قبل از عملیات یرقان و کولنجایت باشد و US قبل از عملیات موجود بت سنگ را در CBD نشان دهد، در چنین موارد پانکریاتیت صفراوی از اثر کولیدوکولیتیا ز بوجود می آید، بعضاً سنگ از حویصل صفرا به CBD مهاجرت می نماید.

- تشخیص حین جراحی به نفع کولیدوکولیتیا ز یعنی وجود سنگهای قابل جس در CBD، توسع یا ضخیم شدن جدار CBD و سنگهای صفراوی کوچک که بتواند از قنات سیستیک عبور کند.

- در نژد مریضی که T-Tube و سنگ CBD دارد مداخله با وسایل مخصوص از طریق T-Tube یا Tube sinus تراک، اکثراً در خارج کردن سنگ موثر می باشد.
- در نژد مریضانی که رسک زیاد دارد کولی سیست اکتومی نسبت کولی لیتیاژ با خطر بزرگی همراه میباشد. سفنکتیر و تومی اندوسکوپیک تداوی انتخابی است.

فیستول صفراوی (Biliary fistula)

نژد مریضا نیکه یرقان موجود نیست دریناژ به رنگ صفرا بعد از جراحی حویصل صفرا اهمیت زیادی دارد و حاکی از فیستول صفراوی است. اگر نژد مریض یرقان موجود باشد تمام محتویات سیروتیک در پیریتوان دارای رنگ صفرا خواهند بود و این حالت نگران کننده نمی باشد.

- فیستول صفراوی را میتوان با انجام T-Tub Cholangiogram یا Sinogram (در صورتیکه T-Tube وجود نداشته باشد) تشخیص داد، کولانجیوگرام و ریدی یا سکن HIDA (HepatoImino Diacetic Acid) هم ممکن است مفید واقع شوند. اگر دریناژ کافی طرق صفراوی وجود داشته باشد، فیستول اغلباً التیام می یابد اما بعضاً خطر تضیق وجود دارد .

- جراح ممکن با ERCP و تطبیق سنتت دریناژ صفرا را بهبود بخشد.

- بعد از کولی سیست اکتومی مریض بتدریج به رژیم غذایی طبیعی برمی گردد و نیازی به پرهیز از غذا های چرب در دوره نقاهت نیست، باید به مریض اطمینان داد که با از دست دادن حویصل صفرا سیستم هاضمه نورمال خواهد بود.

یرقان جراحی (Surgical Jaundic)- اگر یرقان مریض به علت انسداد باشد مریض به جراحی رجعت داده می شود، درین صورت اولین قدم این است تا مشخص گردد که واقعا یرقان ناشی از انسداد است؟ بعدا به بررسی علت یرقان پرداخته می شود.

میثا بولیزم بیلروبین

دانستن میثا بولیزم نورمال بیلی روبین و فزیولوژی آن برای بررسی علت انسداد ضروری است، یرقان ناشی از تجمع بیش از اندازه پگمنت های صفراوی (بیلی روبین و مشتقات آن) است. افزایش بیلی روبین ممکن است ناشی از علل ذیل باشد :

- یرقان شدید پره هیپاتیک، مثل انیمی همو لایتیک .

-عارضه بیلیروبین در کبد - یرقان هیپاتیک.

-عدم ترشح بیلی روبین از کبد - یرقان بعداز کبدی یا انسدادی از قبیل سنگ CBD یا کارسینوم پانکراس.

تظاهرات کلینیکی

بر اساس ایئولوژی سه لوحه کلینیکی در یرقان وجود می آید که ذیلا به بحث آنها پرداخته می شود:

یرقان پری هیپاتیک (Prehepatic Jaundice)-این نوع یرقان در سنین جوانتر بوجود می آید واکثراً در نوزاد اطفال دیده می شود.

- در موارد تولید بیش از حد بیلی روبین ناشی از افزایش تغییرات گلبول سرخ.

- یرقان ممکن است ناشی از اختلال هیمولوپتیک باشد مثل سفیروسایتوز، هیمولیز از اثر ادویه جات یا نقل الدم خون ناسازگار.

- در یرقان افزایش بیلی روبین غیر کانسروگیت در خون افزایش یافته و مقدار هیمو گلوبین کمتر می باشد.

- تست های لخته شدن خون (Blood clotting) نیز طبیعی هستند.

- نسبت عدم موجودیت عارضه کبدی، این نوع یرقان رامی توان به سهولت از دونوع دیگر تفریق نمود.چون وظایف کبدی رضایت بخش است، همواره یرقان خفیف وجود دارد ومعمولاً مریض به رنگ زرد لیمویی دیده می شود.

یرقان کبدی (Hepatic Jaundice):

- در این نوع یرقان آفت کبدی وجود دارد که علل آن عبارت اند از هیپاتیت ویروسی، لیتوسپیروز، سیروز الکولی، آفت کبدی مربوط به اخذ ادویه جات می باشد.

- معمولاً مریض بطور بارز یرقانی است و به علت مریضی کبدی خسته به نظر می رسد.

- تست های کلینیکی حاکی از افزایش ALT سیروم و از زیاد جزیی الکالین فاسفتاز است.

یرقان انسدادی بعد از کبدی (Post hepatic obstructive jaundice):

درین نوع یرقان وظایف کبدی در شروع نارمل بوده ولی ممکن کبد بعداً به Ascending

infection مصاب گردد.معمولاً الکالین فاسفتاز بسیار بلند است بناً Alt کمتر افزایش می یابد

والبومین سیروم نورمال و یرقان موجود است ولی ممکن به علت انسداد متناوب (مثل سنگ حویصل صفرا) یرقان هم متناوب باشد.

معاینات تشخیصیه

۱) معاینه ادرار از نظر یوروبیلینوجن و یوروبیلین

۲) تست وظیفوی کبد .

۳) اولتراسوند

۴) سکن رزونانس مقناطیسی (Magnetic Resonance Scan)

۵) ERCP

۶) بیوپسی کبد

۷) CT scan کبد

۸) لپره سکوی

معاینه ادرار از نظر یوروبیلینوجن و یوروبیلین: ادرار باید از نظر یوروبیلینوجن و یوروبیلین معاینه شوند. یوروبیلینوجن در یرقان پره هیپاتیک افزایش می یابد و بیلیروبین در یرقان بعداز کبدی وجود دارد. اگر انسداد تام باشد، یوروبیلینوجن در ادرار وجود ندارد.

تست های وظیفوی کبد : زمان پروترومبین تایم مشعر خوبی برای وظایف کبدی بوده و ممکن است در ندای مریضان حایز اهمیت باشد.

اولتراسوند: اگر طرق صفراوی داخل کبدی متوسع باشد، به انسداد عطف شده و ممکن اولتراسوند موجودیت سنگهای صفراوی را در حویصل صفراویا دیگر کتلات را در پرائشیم کبد نشان دهد.

Magnetic Resonance Scan : میتوان تصویر عالی از طرق صفراوی تهیه نما بد.

ERCP : با این عملیه نهایت سفلی CBD و امپول و اتر را ارزیابی و همچنان ناحیه انسدادی و علت انزادریافت نمود.

بیوپسی کبد : اگر طرق داخل کبدی متوسع نباشند بیوپسی کبد انجام می شود و با این اقدام علت آفت کبدی معلوم می شود.

CT scan : اگر به کار سینومای راس پانکراس مشکوک باشیم CT scan ممکن مفید باشد.

لپره سکوی : در نتیجه معاینات فوق جراح ممکن است تصمیم بگیرد که ارزیابی کافی جهت انجام لپره تومی یا لپره سکوی صورت گرفته است؟ اگر اقدامات فوق به نتیجه نرسد و نتوان انسدادی بودن و یا غیر انسدادی بودن یرقان را مشخص سازد، لپره سکوی استنطاب دارد.

اهتمامات قبل از عملیات جراحی

مریضان مبتلا به آفت کبدی فکتورهای تحتر غیرنورمال دارند باید به آنها قبل از عملیات ویتامین K تجویز نمود. اگر یرقان شدید باشد خطر عدم کفایه کلیه درحین عملیات جراحی (سندروم هپیاتورنل) وجود دارد. باتجویز مایعات تطبیق مانیتول (با دوز 0.5g/kg یعنی 200ml از محلول ۲۰٪) قبل از عملیات جراحی می توان از وقوع خطر جلوگیری نماید. قبل از شروع جراحی مریض باید کنتیتر فولی داشته باشد تا بتوان Out put ادرار را بررسی نمود.

جراحی ERCP و Endoscopic sphincterotomy

- نزد مریض اندوسکوپ از طریق فمی وارد اثنا عشر میشود و امپول نفتیش میگردد.
- طرق صفراوی و پانکریاتیک با X-ray Image intensifier دیده میشود.
- اگر سنگ ویا مانعه دیده شود با استفاده از سیم دیا ترمی (Diatermywire) که از طریق کانول جداگانه وارد امپولا میگردد سفنکتیروتومی اجرا می شود.
- سنگها را میتوان با استفاده از یک سبد سیمی (WireBasket) بداخل اثنا عشر کشید، همچنان میتوانیم با یک Lithotrite آنها را خورد کرد و یا یک stent را در ناحیه تطبیق نمود.
- در ناحیه مشکوک میتوان بیوپسی بعمل آورد.

کولی سیستیت حاد (Acute cholecystitis)

کولی سیستیت حاد یا التهاب حاد حویصل صفرا با انسداد عنق حویصل صفرا یا قنات سیستیک ناشی از سنگهای بهم چسبیده در Hartm's pouch همراه است. فشار مستقیم سنگ بر مخاط باعث اسکیمی، نکروز و تقرح همراه با تورم، ازیما، اختلالات و برگشت وریدی می گردد. تقرح ممکن آنقدر وسیع باشد که مخاط را در معاینه میکروسکوپی دید و در این صورت لیکوسیت های سگمنته در تمام طبقات نفوز نموده اند، در نتیجه نکروز، تنقب و تشکل آبی پری کولی سیستیک، فیستولایزیشن یا پرتونیت صفراوی بوجود می آید.

تشخیص کولی سیستیت حاد:

- درد ثابت و شدید
- تندرns در هیپوکاندر راست یا اپی گاستر.
- دلبدی و استفراغ
- تب و لیکوسیتوز

اسباب

- در بیش از ۹۰٪ وقایع کولی سیستیت با سنگ حویصل صفرآ همراه می باشد زمانی ظاهر میشود که سنگ در قنات سیستیک توقف نموده و التهاب از اثر انسداد بوجود آید. کولی سیستیت بدون سنگ را وقتی باید مد نظر داشت که تب با درد RUQ غیر قابل توجه طی ۲-۴ هفته بعد از عملیه جراحی بزرگ و یا مریض به تعقیب NPO بودن دوامدار به کولیسیستیت فکر شود.
- در سابق اکثرآ کولی سیستیت حاد در اثر انتان سیستیمیک ناشی از تب تیفوئید بوده اما در حال حاضر کمتر دیده میشود.
  - از نظر باکتریولوژی نزد ۶۰٪ مریضان کلچر صفرآ مثبت میباشد.
- باکتریهای مسئول مرض عبارتند از:

➤ E.coli

➤ کلبسیلا

➤ سترپتوکوک ها

➤ انترو باکتری هوازی

➤ سلمونیلا

➤ کلاستریدها

کولی سیستیت حاد ناشی از سپس یا تراکم سنگ ممکن است در دوره بهبودی و احیای مریض از ترومای جراحی بوجود آید. کولی سیستیت حاد ناشی از عوامل انتانی ممکن در نزد اشخاص مبتلا به AIDS اتفاق افتد.

علل دیگر کولی سیستیت حاد عبارتند از:

- امراض سیستم و عایی مرض کولاجن.

- مراحل نهایی مرض وعایی و هایپر تشن.

- ترموزشریان سیستیک

- کولی سیستیت حاد که در آن حویصل صفرا عاری از سنگ باشد بنام کولی سیستیت بدون سنگ یاد می گردد. کمتر از ۱٪ حویصل صفرا شدیداً التهابی و دارای تومور خبیث بوده که ممکن است نقش در ایجاد انسداد داشته باشد، وقایع سنگهای قنات مشترک (CBD) مشابه کولی سیستیت حاد و مزمن است.

تظاهرات کلینیکی

الف) درد: در ربع علوی راست بطن اولین شکایت مریض است که بعضاً به ناحیه کتف راست انتشار می یابد، در ۷۵٪ سابقه حملات کولیک صفراوی وجود دارد. درد کولی سیستیت حاد ثابت بوده و با تندرns همراه می باشد. یرقان خفیف، دلبدی و استفراغ وجود دارد ولی استفراغ ندرتاً شدید است. در ۱۰٪ مریضان یرقان خفیف موجود بوده و معمولاً حرارت بدن به 38-38,5 درجه سانتی گرید می باشد. تب بلند و لرزه معمول نیست. در ربع علوی راست بطن حساسیت وجود داشته و در ۱/۳ مریضان حویصل صفرا قابل جس می باشد. ممکن است تقلصیت ارادی جدار بطن در حین معاینه حویصل صفرا تشخیص گردد. در نرزد عدۀ دیگری به علت سکار موجود در جدار حویصل صفرا توسع آن محدود میباشد. اگر در هنگام جس ناحیه تحت ضلع راست تنفس عمیق کشیده شود درد نزد مریض تشدید یافته و تنفس را قطع می نماید (Morphys Sign) ^(۹).

ب) معاینات تشخیصیه: معمولاً تعداد لیکوسیت ها با ۱۲۰۰۰-۱۵۰۰۰ میکرولیتر افزایش می یابد، افزایش خفیف بیلی روبین سیروم (۳-۴ ملی گرام معمولاً بدلیل التهاب ثانویه CHD در اثر کیسه صفراوی مجاور آن می باشد) معمول است. اندازه بیلیروبین بلند به احتمال زیاد موجودیت سنگ در قنات مشترک می باشد. ممکن افزایش الکالین فاسفتاز توام با حملات حاد باشد. بعضاً غلظت امیلاز سیروم بطور موقت ۱۰۰ واحد در دیسی لیتر یا بیشتر می باشد ^(۷).

ج) معاینات تصویری: ممکن است در رادیو گرافی ساده بطن خیال حویصل صفراوی بزرگ شده مشاهده شود. در ۱۵٪ موارد سنگ صفراوی به علت وجود کلسیم کافی در کلیشه رادیوگرافی ساده بطن مشاهده می شود. US سنگ های صفراوی و ضخیم شدن جدار حویصل صفراء را نشان می دهد. معمولاً یگانه تست موردنیا ز برای تشخیص کولی سیستیت حاد اولتراسونوگرافی است. اگر

سونوگرام مشکوک باشد باید یک سکن رادیونوکلید HIDA انجام شود، این تست سنگ صفاوی را نشان میدهد^(۱).

تشخیص تفریقی

- با پانکریاتیت حاد
- قرحه پپتیک (PUD)
- اپنڈیسیت حاد
- پنومونی لوب سفلی راست
- احتشای میوکارد (MI)
- تنقب قرحه پپتیک
- کرسینوم کولون متقوبه
- دیورتیکول زاویه کولونی کبدی راست
- آبسی کبد
- هیپاتیت

تداوی کولی سیستیت حاد

جهت اعاده مایعات و اختلالات الکتروولایت ها باید مایعات داخل وریدی تجویز و یک NGT به مریض تطبیق گردد. درکولی سیستیت حاد سفازولین داخل وریدی (روزانه ۲-۴ گرم) به مریض داده شود. در مریضی های شدید پنسلین کلیندامایسین و یک امینو گلوکوزید از طریق وریدی به مریض تجویز شود. برای تداوی کولی سیستیت حاد دونظریه و جود دارد. در ۶۰٪ موارد کولی سیستیت حاد بشکل بنفشی بهبود می یابد. تداوی طبی ادامه داده شود، بدین منظور که ۲-۶ هفته تداوی محافظه کارانه صورت گیرد تغذیه وریدی، آنلجریک و انتی بیوتیک تطبیق و بعد از بهبود نزد مریض کولی سیستیت اکتومی انتخابی انجام می شود و در طی حمله حاد در موارد شدید یا شکل وخیم آن عملیات جراحی صورت می گیرد (این شیوه تداوی در صورت کولی سیستیت حاد بدون سنگ استطباب ندارد) . در حدود ۱۰٪ امریضان ضرورت به تداوی عاجل دارند. در بعضی حالات کلینیکی به نظر می رسد که مرض شدید شده یابه طرف وخامت میرود. نزد مریض تب بلند، افزایش لوکوسیت، ویا لرزه علائم پیشرفته تقیح می باشد. درد ناگهانی منتشر بطن ممکن است علامه تنقب ازاد حویصل صفا

باشد. بامعاینه مریض موجودیت یک کتله بطنی بعضاً بیانگر تنقب موضعی وتشکیل آبسی بوده که درچنین مواردیجاب عملیات عاجل جراحی را می نماید.

اختلالات کولی سیستیت حاد :

- گانگرن حویصل صفرا

- تداوم درد RUQ

- تندرئس،تقلص عضلاتی بعد از ۲۴-۴۸ ساعت حاکی از التهاب حاد و گانگرن حویصل صفرا می باشد. بعضاً نکرورز بدون علایم مشخص در نزد مریضان چاق، دیا بتی، مسن یا Immunosuppressed اتفاق می افتد.

کولی سیستیت مزمن (Chronic cholecystitis)

التهاب مزمن حویصل صفرا عموماً با کولی لیتیز همراه است وشامل انفلتریشن حجرات مدور (Round cell infiltration) وفبروز جدار حویصل صفرا می باشد. کریپت های مخاطی ممکن است در عمق جدار حویصل دیده شوند که به آنها Rokitansky- Aschoff - sinuses گویند. ممکن است انسداد عنق قنات سیستیک توسط سنگهای صفراوی باعث ایجاد موکوسل حویصل صفرا شود. ابتدا صفرا ستریل میباشد ولی ممکن است بطور ثانوی با عواملی چون باسیلهای کولیفرم، سترپتوکوک ها وبعضاً کلستریدیوم یا سلما نیلا تیفوئید منتن گردد. علایم ثانویه کولی سیستیت مزمن عبارتند از:

- انسداد CBD

- کولانجایت

- تنقب حویصل صفرا همراه با تشکل آبسی Precholecytic یا فیستول Cholecystenteric - پریتونیت صفراوی (Bile peritonitis) ویا پانکریا تیت می باشد.

تظاهرات سریری

مریض با درد بطن متوسط ومتناوب در RUQ واپیگاستر مراجعه می کند که بعضاً بطرف کتف انتشار می نماید. معمولاً سابقه عدم تحمل با غذاهای چرب وجود دارد وممکن است مریض از دلبدی

وبی اشتهایی متناوب شاکی باشد. اگر نزد مریض حاد موجود نباشد در معاینه فیزیکی چیزی بدست نمی آید. بعضاً تندرینس در ناحیه حویصل صفرا موجود می باشد.

معاینات تشخیصیه

تشخیص توسط US و کولی سیستو گرافی Oral:

معمولاً تشخیص با US یا Oral Cholecystogram تأیید می گردد که حاکی از عدم پر شدن حویصل صفرا یا موجودیت سنگ های صفراوی است.

تداوی

کولی سیستیت اکتومی تداوی کولی سیستیت مزمن بوده و نتیجه آن هم معمولاً خوب است. کولی سیست اکتومی عاجل خاصاً برای مریضان دیابتی حایز اهمیت است. مرگ و میر جراحی کمتر از یک فیصد می باشد. کولی سیست اکتومی لپره سکوپیک اقدام جراحی انتخابی است.

کولی سیستیت بدون سنگ (Acalculous cholecystitis)

مرض التهابی حاد و مزمن حویصل صفرا می تواند بدون سنگ باشد. کولی سیستیت بدون سنگ اغلباً عارضه از سوختگی ها، سپس، نارسایی چندین سیستم، مرض قلبی و عایی، دیابت، و مریضانی که مدت طولانی محکوم به بستر می باشند.

- وقوع کولی سیستیت بدون سنگ مزمن در امریکا کمتر از ۵٪ موارد کولی سیستیت است.

علل احتمالی کولی سیستیت بدون سنگ عبارتند از :

- وضعیت های آناتومیک از قبیل، فیروز، انسداد قنات سیستیک به علت تومورها و یا انومالی های و عایی.

- ترمبوز او عیه اصلی، که باعث اسکیمی و گانگرن می گردد.

- سپرم یا فیروز معصره odidi در میزانی که کانال مشترک دارند با یا بدون پانکریاتیت.
- امراض سیستمیک از قبیل دیا بت ومرض کولاجن .
- التهاب خاص مثل تب محرقة، اکتینوماپکوز وانتانات پرازیتی .
- اولتراسوند بعضاً در نزد این مریضان نارمل بوده اما بعضاً ضخیم شدن جدار حویصل را نشان می دهد.

تداوی

کولیسیت اکتومی، به طور موفقیت آمیز (۸۰٪) جهت تشخیص و تداوی کولی سیستیت بدون سنگ به کار می رود.

کولانجایت و سنگ کولیدوک (Colangitis & choledocolithiasis)

کولانجایت به معنای التهاب طرق صفراوی است. التهاب سیستم طرق صفراوی اغلباً با کولیدوکولیتیناز همراه باسیست های کولیدوک و کارسینومای طرق صفراوی همراه باشد یا به تعقیب سفنکتیروتومی ایجاد می شود. ممکن است انتان وتغییرات التهابی درکبد گسترش یابد (Ascending cholangitis) و باعث آبیسی های متعدد کبدی گردد^(۶).

کولانجایت وکولی لیتیناز به شکل ذیل مشخص می گردد :

- اغلباً موجودیت تاریخچه کولیک صفراوی با یرقان .
- شروع ناگهانی درد شدید RUQ یا اپی گاستریک که ممکن است به کتف یا شانه راست انتشار نماید.

- بعضاً با یرقان بدون درد تظاهر میکند.

- دلبدی واستفراغ

- تب ممکن است با هایپر تروفی وشاک، یرقان ولیکوسایتوز بروز نماید.

- کلیشه رادیوگرافی بطن ممکن است سنگهای صفراوی را نشان دهند.

نظا هرات کلینکی

کولانجایت با تناوب تب، درد قسمت علوی بطن، تشدید یرقان، خارش و لرزه بمشاهده می رسد. کولانجایت تقیحی حاد که در آن چرک درسیستم صفراوی وجود دارد یکی از عاجلترین علل لیره تومی درنزد مریضان دچار یرقان انسدادی است وبا Chorcot's triad یعنی یرقان، تب، درد و لرزه در RUQ مشخص میگردد.

تشخیص تفریقی

- معمولترین علت یرقان انسدادی عبارت از سنگ قنات مشترک می باشد.
  - علت بعدی به ترتیب عبارت از کارسینوم پانکراس، امپول وتر یا قنات مشترک می باشد.
  - فشار از خارج بالای قنات مشترک به علت کارسینوم میتاستاتیک (معمولاً از دستگاه GI یا ندیه).
  - سرطان حویصل صفرا یا انتشار آن بداخل قنات مشترک.
  - امراض کبدی وکولی سیستمیت مزمن.
  - سیروز صفراوی مقدم .
  - کولانجایت سکلیروزانت.
  - عکس العمل دواایی .
- یرقان هیپاتوسلولر که معمولاً با تاریخچه ویافته های کلینیکی وتست های کبدی تفریق میگردد ولی بعضاً بایوپسی کبد ایجاب می نماید.

تشخیص تستهای وظیفوی کبد و امیلاز سیروم: اگر قنات مشترک مسدود باشد، بیلی روبینمی وجود دارد ومعمولاً سطح آن نوسانی است. سطح الکالین فاسفتاز، حاکی از یرقان انسدادی است.

اولتراسونوگرافی Ct scan : اولترا سونوگرافی و CT scan ممکن است قنات صفراوی متوسع واختلالات جریان صفرا رانشاندهند،همچنان اولتراسوند اندوسکوپیک نیز کولانجیوگرافی و MRI بدرستی سنگهای قنات مشترک را تشخیص می دهند.

ERCP.PTC : درست ترین روش تعین اسباب، محل ووسعت انسداد توسط PTC یا ERCP است، اگر تصور می شود که انسداد ناشی از سنگ است،اجرای ERCP روش انتخابی است، زیرا توسط آن میتوان پاپیلوتومی اجراء وسنگ را بیرون کشید و یا سنتنت را تطبیق نمود.

تداوی با انتی بیوتیک: در نزد مریضان مبتلا به سنگ های قنات مشترک که کولانجایت صاعده دارند، قبل از تداوی جراحی برای چند روز تداوی با انتی بیوتیک خاصاً بر علیه E.coli تجویز می گردد. معمولاً تداوی با انتی بیوتیک انتان را کنترل می نمایند ولی اگر تب مریض بر طرف نشد، دریناز جراحی را نباید به تعویق انداخت. دریناز جراحی را میتوان از طریق جلد با روش های ترانس دودینل یا ترانس هیپا تیک یا به شیوه جراحی انجام داد. سنگ قنات مشترک در نزد مریض مبتلا به **choledocolithiasis** معمولاً با پا پیلو تومی اندوسکوپیک و به تعقیب آن کولی سیست اکتومی لپره سکوپیک تداوی می گردد. در بعضی موارد **choledocolithiasis** کشف شده در کولی سیست اکتومی لپره سکوپیک سنگ را میتوان از طریق لپره سکوپ خارج کرد و یا در صورت ضرورت به جراحی باز (open surgery) اقدام نمود و یا با سفنکتیر تومی اندوسکوپیک بعد از جراحی تداوی نمود. اگر بعد از کولی سیست اکتومی مریض کولی لیتیاز داشته باشد، پاپیلو تومی اندوسکوپیک با خارج ساختن سنگ رامیتوان نسبت به جراحی ترانس ابدامینل ترجیح داد. یکی از ملاحظات تداوی سنگهای بزرگ عبارت است از Liteotrypsy اندوسکوپیک و تطبیق Stent می باشد.

تفتیش CBD : استطباب تفتیش CBD عبارتند از :

- موجودیت سنگ با کولنز یوگرافی حین عملیات جراحی که بطور روتین انجام میشود.
- ضخیم شدن و پاتوسع CBD.
- سنگ قابل جس در CBD.
- یرقان انسدادی
- سنگ های با قیمانده

اکسپلوریشن CBD ممکن است به سه شکل ذیل صورت گیرد :

- سوپرا دودینل (شا یعترین روش)
- رترودودینل
- ترانس دودینل

اگر سنگهای صفراوی در قسمت سفلی CBD تجمع نماید و نتوان آنها را از طریق سوپرا دودینل کولیدوکوتومی خارج ساخت، در چنین موارد سفنکتیر و پلاستی ترانس دودینل انجام می شود.

اهتمامات قبل از عملیات جراحی

- مداخله عاجل ندرتا مورد ضرورت خواهند بود جز اینکه Ascending cholangitis شدید موجود باشد.
- وظایف کبدی باید به طور کامل ارزیابی گردد. زمان پروترومبین (PT) باید با تجویز ویتامین K به سطح نارمل برگردد.
- وضعیت تغذیه مریض با رژیم غذایی High protein , High carbohydrate و ویتامین ها تنظیم گردد.
- در صورت وجود کولنجایت باید آنرا با انتی بیوتیک تراپی کنترل نمود، انتی بیوتیک های مورد استفاده عبارتند از میتراپنیدازول یا جنتومايسين می باشد. علاوه براین دکمپریشن عاجل نیز ممکن است مورد ضرورت باشد.

کارسینوماى طرق صفراوى خارج کبدى

کارسینوماى طرق صفراوى خارج کبدى ۳٪ تمام سرطانهای منجر به مرگ را در امریکا شامل میشوند. هر دو جنس را به یک سان مبتلا می سازد. وقوع آن در سنین ۵۰-۷۰ سالگی بیشتر است. کثرت واقعات کارسینوما در افراد مبتلا به سیست های کولیدوک در سالهای ۲۰ اضافه تراز ۱۴٪ است و Surgical Excision توصیه می گردد. افزایش واقعات در نزد مریضان مبتلا به کولیت قرحوی خاصا انهای که کولنجایت سکلیروزانت مقدم دارند وجود دارد. در جنوب شرق آسیا انتان طرق صفراوى با کرمهای پهن (Clonorchis sinensis fasciola hepatica) با کولانجایت مزمن وافزایش خطر کولانجیو کارسینوما همراه می باشد.

تظاهرات سریری

تست های وظیفوی کبد: عمدتاً هیپر بیلیروبینمی وجود دارد که بیلی روبین مجموعی -Total 5 30mg/dl می باشد، توام به آن الکالین فاسفتاز و کولسترول سیروم نیز بلند است.

ERCP و بیوپسی: مفید ترین معاینه تشخیصیه قبل از عملیات جراحی عبارت از ERCP

توام با بیوپسی و بررسی سایتولوژیک می باشد.

عملیات جراحی

در صورتیکه تومور بخوبی موضعی شده باشد نزد مریضان جوانتر و مناسب تداوی شفا بخش انجام می گیرد. میزان بقا در حدود پنج سال می باشد.

اگر تومور در لپره تومی غیر قابل برداشتن باشد کولی سیستو دودینو ستومی یا دریناژ T- Tube طرق صفراوی مشترک (CBD) را می توان انجام داد. کارسینوما ی طرق صفراوی در کمتر از ۵ فیصد موارد توسط جراحی قابل علاج است. نزد مریض یک سنتت فلزی خودبه خود متوسع شونده از طریق اندوسکوپ یا روش Percutaneous transhepatic تطبیق می گردد. ارزش رادیوتراپی مورد تردید است. انذار ضعیف می باشد و صرفاً تعدادی از مریضان برای اضافه تر از ۶ ماه زنده می مانند.

تمرینات فصل هشتم امراض طرق صفراوی

۱- حویصل صفراوی نارمل دارای کدام وظایف می باشد؟

۲- معاینات تشخیصیه طرق صفراوی کدام ها اند؟

۳- سنگهای صفراوی چطور تشکل می یابند؟

۴- تداوی جراحی کولی سیستایت را توضیح نمائید؟

۵- CBD- در کدام موارد نفقش می گردد؟

۶- معاینات تشخیصیه طرق صفراوی کدام اند؟

۷- کولی سیستیت حاد چطور بروز می نماید؟

۸- اعراض و علایم کولی سیستیت حاد کدام اند؟

۹- تداوی کولی سیستیت حاد را توضیح نمائید؟

۱۰- علایم ثانویه کولی سیستیت مزمن کدام اند؟

کولانژایت چپست و چطور تشخیص می گردد؟

References:

ماخذ:

1. Ellis H, Calne S R. General Surgery 10th edition , Black well scientific publication; London 2002 p. 155-195.
2. Frank H.Neter. Atlas of Human Anatomy , 3th ed, USA :loon Learning Systems.Teterboro, New Jersey ;2003.p.213-18
3. Hobart W,Harris. Biliary System, In: Jeffrey A.Norton,R,Randal Ballinger,Alfred E.chang...et al,editor.Essentil Practice of Surgery Basic Science and Clinical evidence :USA:Springer; 2003.p.215-28.
4. Lawrence ,W.Way . Biliry Tract. In: Lawrence W.Way ,edetors.Carrent:Surgical Diagnosis & Treatment, USA. Appelton & Lange; 2004 .p.487-512 .
5. Margret Oddstottir and John G. Hanter. Gallbladder and Extra Hepatic Biliary System, In: F. Charles Brunicarde, Dana K. Anderson ... et al, Schwartz`s Manual of surgery ,8TH ed.USA : McGraw HILL; 2006.P.824-41.
6. R.C.G Russell. The Gallbladder and Bile Ducts , In:R.C.G.Russei, Norman ,Wellamms Chrestopher J.K.Bulstrode, editors. Bailey & Love`s Short practice. OF Surgery24th ed Great Britain: Hodder Arnold ; 2004.p. 1098-1110.
7. Richard L, Drake Wayne, Vogl Adam W.N. Mitchell, Gray's , Anatomy for students 1stedition, Taranto; 2005 p.905
8. Russell RCG. The gallbladder and bile ducts Russel RCG Viliam NS. Balst rod J K. Edetors. In: Baily & Loves , Short Practice of Surgery. 24th edition , Publication.oxford, 2004 p.1034-1114
9. Sir Alffred Cuschieri. Disorders of the Biliry Tract . In:SIR Alfred Cuschierirobert J,C. Steel , Abdulrahim Moosa, editors Essential

Surgical practice : Higher surgical training Genral surgery. 4TH ed , UK:
Arnold; 2002 p.376-450.

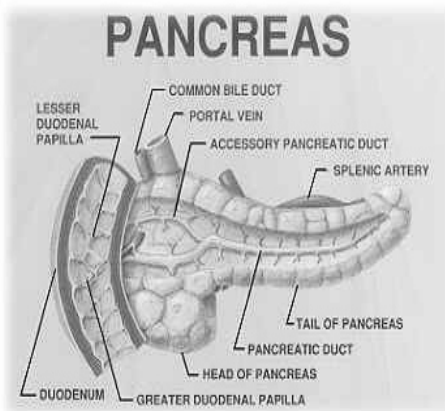
10. The Liver diagram , the Liver ,Pancreas and_gallbladder,
[online][cited2007]Available fromLave:WWW.pbir.com/Live
11. www.Medicinenet.com 2004

فصل نهم

امراض پانکراس (Pancreatic Diseases)

۲۱۶	اناتومی جراحی
۲۱۹	فزیولوژی جراحی
۲۱۹	ترخیصات و جروحات پانکراس
۲۲۱	پانکریاتیت حاد
۲۲۸	پانکریاتیت مزمن
۲۳۲	سیست کاذب پانکراس
۲۳۵	تومورهای پانکراس
۲۴۲	ماخذ

اناتومی جراحی

پانکراس عضو لوبولر طویل است که در جدار خلفی بطن در سطح L1 ناحیه

ترانس پیلوریک قرار گرفته است، این عضو از جوانه های خلفی و بطنی اندو درم منشأ می گیرد. تدریجاً اثناعشر ورشد غیر سمتریک منجر به الحاق جوانه ها می شود. قنات این جوانه ها به قنات فرعی و قنات اصلی پانکراس مبدل می گردند.

شکل (۹-۱) (۹) آناتومی پانکراس ماخذ (۹)

پانکراس تقریباً بطور افقی در خارج پریتونای، خلف معده بین اثناعشر در طرف راست و طحال در سمت چپ قرار گرفته است. عضولوبولر طویل است که در جدار خلفی بطن در سطح L1 ناحیه ترانس پیلوریک قرار گرفته است. پانکراس یک ارگان فوق العاده پوشیده و پنهان در قسمت علوی چپ جوف بطن بطول ۱۵-۲۱ سانتی متر و وزن ۷۰-۱۱۰ گرم در نزد کاهلان موجود بوده و از قسمت های

رأس، عنق، جسم و ذنب تشکیل یافته است، راس پانکراس درحذای مقعریت اثنا عشر موقعیت داشته و یک قسمت آن بطرف چپ درخلف او عیه مساریقی علوی تمادی دارد که بنام Uncinate process یاد می شود. راس پانکراس در سطح L 2 نزدیک خط وسط قرار دارد و از سه طرف با اثنا عشر در مجاورت است، سطح خلفی راس پانکراس نزدیک جدار انسی کلیه چپ قرار گرفته است. عنق پانکراس در حدود ۳-۴ سانتی متر طول داشته و راس را با جسم پانکراس وصل نموده است. عنق پانکراس درخلف توسط آورده باب و مساریقه علوی فرورفتگی پیدا کرده است که دارای ارواء فوق العاده غنی می باشد، در قدام منشأ ورید باب و شریان مساریقی علوی از ابهر قرار دارد.

جسم پانکراس علویتر از کولون مستعرض در قسمت سفلی معده به طرف علوی و چپ سیر داشته و خط متوسط را عبور می نماید. جسم پانکراس در سطح L1 واقع شده و از کنار چپ ورید مساریقی علوی شروع می شود. در علوی truncus coeliacus و شریان کلیوی چپ موقعیت دارد. ذنب پانکراس در حذای رباط طحالی کلیوی بطرف قدام موقعیت داشته و با سویق طحال در تماس است.

ارواء

اروا پانکراس بواسطه شعبات Celiac artery & superior mesentric artery صورت می گیرد. پانکراس توسط شریان anterior- posterior superior pancreaticoduodenal arteries که شاخه Celiac artery بوده و شریان pancreaticoduodenal artery که از قسمت علوی mesenteric artery منشأ گرفته اروا می شود.

دریناژ وریدی

وریدهای پانکراس در سیستم ورید باب تخلیه گردیده و وریدهای جسم و ذنب به ورید طحالی (splenic vein) تخلیه می شوند.

دریناژ لمفاوی

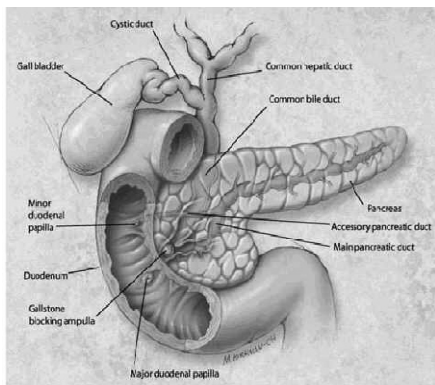
جریان لمفاوی پانکراس به pancreaticosplenic lymphnodes یا pancreaticoduodenal nodes و یا در preaortic nodes تخلیه می شوند.

تَعصیب

تَعصیب sympathetic پانکراس توسط splenchnic nerves که از hepatic and celiac plexuses صورت گرفته و تعصیب parasympathetic پانکراس توسط عصب واگوس انجام می پذیرد.

قنوات پانکراس

۱- قنوات اساسی پانکراس : قنوات راس باقنات جسم و دنب پانکراس یکجاء شده و بعد از سیر خلفی سفلی باقنات صفرای درحذای امپول وانتر در قسمت جدار خلفی انسی قطعه دوم اثنا عشر وصل می گردد.

۲- قنوات پانکراسی اضافی: قنوات اساسی در قسمت جسم و دنب پانکراس موقعیت داشته و در راس پانکراس به طرف قدام سیر نموده که داخل قطعه دوم اثنا عشر در حذای Accessory papilla می شود شکل (۲-۹).

شکل (۲-۹) قنوات پانکراس ماخذ (۱۰)

انومالی های ولادی پانکراس

پانکراس حلقوی: بعضاً ممکن پانکراس در جریان انکشاف خویش قطه دوم اثنا عشر را احاطه نموده و باعث بوجود آمدن انسداد پانکراس شود.

پانکراس Ectopic: از جوانه های اضافی بوجود آمده و در ۱۵ فیصد اشخاص دیده می شود، درین انومالی یک نودول نسج پانکراس ممکن در معده، اثنا عشر یا جیجونوم دریافت شود که بعضاً باعث اعراض انسدادی می گردد.

مرض سیستمیک ولادی پانکراس: این انومالی بعضاً با امراض ولادی کلیه و کبد همراه می باشد.

فزیولوژی جراحی پانکراس

از نظر میکروسکوپی در (Islets of langerhans) جزایر لانگرها نس قسمت های Exocrine & Endocrin موجود بوده که هر قسمت دارای وظایف تولیدی بخصوص خود بوده که در مجموع میتوان گفت هورمون های که در پانکراس تولید شده نه تنها در وظایف سیستمیک بدن رول داشته بلکه تا ثیرات موضعی بالای خود پانکراس نیز دارد. ساحه و ظیفوی exocrine پانکراس از draining ductula & acinus ساخته شده ductula epithelium با لومن acinus توسط centro acinar cell ارتباط پیدا مینماید. افزادات (inorganic) غیر عضوی exocrine پانکراس عبارتند از آب، سودیم، پوتاشیم، کلوراید، و بای کاربنات بوده که به مقدار کمی کلسیم، منگنیزیم، فاسفات، سلفات و Zinc نیز می باشد. عصاره پانکراس (pancreatic ferment) مایع پاک بیرنگ ایزوتونیک با پلازما می باشد که 0.2 - 0.3 ml/min توسط پانکراس افزاز گردیده و مقدار مجموعی آن در اشخاص کاهل در حدود ۱۵۰۰-۲۵۰۰ میلی لیتر با pH 8-8.3 می باشد. غدوات ایگزوکرین تقریباً وزن مجموعی ۹۸-۹۹٪ پانکراس را تشکیل می دهد. پروتین در ترکیب عصاره پانکراس رول داشته و افزازات پانکراس توسط عصب Vagus کنترل می گردد. انزایم های digestive که در acinar پانکراس تولید می گردند قرار ذیل می باشند:

Endocrine pancreas - تقریباً ۵،۱٪ مجموع وزن پانکراس را تشکیل داده که در حجرات ۴۰-۸۰٪ حجرات اندوکرین عبارتند از حجرات β می باشد. وظایف حجرات دلتا و C هنوز معلوم نیست.

ترضیضات و جروحات پانکراس

در حدود ۱۰ فیصد مجموع واقعات پانکریاتیت حاد را ترضیضات پانکراس تشکیل میدهد که این ترضیضات معمولاً بعد از عملیتهای معده طحال و حویصل صفرا در اثر ترضیض و تخریب او عیه نسج پانکراس و فقات پانکراسی بمیان می آید. ترضیض مستقیم بطن در ۱٪ واقعات سبب پانکریاتیت حاد می شود. معمولترین ناحیه آسیب پذیر عنق آن می باشد که بالای فقره قطنی و ابهر قرار دارد و در صورت وارد شدن ترضیض طرف راست بطن میتواند راس پانکراس و اثنا عشر تمزق نماید.

تظاهرات سریری

درد در ناحیه اپی گاستریک موجود می باشد. سویه سیروم امیلاز بلند می رود. در معاینه اولتراسوند اذیم، هیماتوم و یا سیست کاذب پانکراس را می توان دریافت نمود. در صورت نرف و هیماتوم وسیع محیط پانکراس عملیات جراحی توصیه می گردد.

تداوی جراحی

هرگاه جسم پانکراس قطع شده باشد در صورت خوب بودن وضع عمومی مریض ریزکشن قسمت distal صورت می گیرد. ترمیم قنات بالای stent اجرا و در صورت وجود آمدن سیست کاذب پانکراس باید Cystogastrostomy اجرا گردد. بعضاً جرحه قنات پانکراس تآمدت زیاد الی بوجود آمدن پانکریاتیت از باعث تضیق قنات پانکراس اعراض واضح نشان نمی دهد.

انذار

وفیات ترضیضات پانکراس مربوط به نوع ترضیض می باشد. معمولترین سبب مرگ در جروحات پانکراس نرف ناحیه تمزقی است. و فیات ترضیضات کند پانکراس نظریه موجودیت آفات مترافقه در حدود ۲۰ فیصد می باشد. و فیات جروحات نافذ پانکراس مترافق با جروحات احشای مجاور به ۵۰٪ می رسد.

پانکریاتیت (Pancreatitis)

پانکریا تیت عبارت از التهاب پانکراس توام با درد بطنی بوده که ممکن است با ازدیاد انزایم های پانکراسی در خون و ادرار ناشی از التهاب ان باشد و به سه شکل ذیل دیده می شود:

- پانکریاتیت حاد (Acute pancreatitis)
- پانکریاتیت عود کننده (Relapsing pancreatitis)
- پانکریا تیت مزمن (Chronic pancreatitis)

پانکریاتیت حاد (Acute pancreatitis)

پانکریاتیت حاد عبارت از التهاب حاد پانکراس بوده که از باعث عوامل مختلف بوجود می آید و در نتیجه انزایم های فعال شده پانکراس باعث صدمه پانکراس می گردند و زمینه را برای التهاب، اذیمای بعدی و انسداد طرق پانکراسی مساعد نموده و وضعیت را وخیم تر می سازد^(۸).

اسباب: اسباب پانکریاتیت حاد بطورمکمل واضح نیست اما چنین به نظر می رسد که این مرض در نتیجه Autodigestion نسج پانکراس توسط انزایم های آزاد شده آن خاصاً انزایم Trypsin باشد. این هضم بنفسهی ممکن است در نتیجه عوامل ذیل که یکتعداد از آنها جنبه قطعی و بعضی دیگر آن جنبه احتمالی دارند:

- آفات طرق صفراوی (۵۵-۷۰٪)
- الکولیزم (۲۵٪)
- تروما ۵٪
- عملیتهای بطنی
- کارسینومای پانکراس
- هیپوترمی
- ادویه جات - از قبیل ستروید ها، تیا زیدها
- پولی ارتريت نودوزا
- هیپر پارا تیروئید
- هیپر لیپیدیمی

آفات طرق صفراوی - ارتباط واضح بین آفات طرق صفراوی و سنگ طرق صفراوی و پانکریاتیت در ۵۵٪ وقایع دریافت شده که علت آن ممکن است از باعث عدم قابلیت اتساع حویصل صفراء مرضی که در نتیجه باعث بلندرفتن فشار در داخل قنات صفراوی شده و صفراء منتن داخل قنات پانکراسی می گردد.

- الکولیزم- حملات مکرر پانکریاتیت توام با الکولیزم مزمن نزد مریضان دیده شده و یکی از اسباب مهم پانکریاتیت را در امریکای شمالی و فرانسه تشکیل می دهد.

- **انتانات** - پانکراتیت حاد می تواند به قسم یک اختلاط در سیر بعضی از امراض انتانی مانند Mamp، محرقه و انتانات Coxackie دیده شود.

- **ترضیضات** - بعضاً در اثر ترضیضات کند بطن و یا در هنگام عملیات ممکن است پانکراس ماوف گردد، بطور مثال در هنگام عملیات گاسترکتومی در حین ازاد نمودن اثنا عشر ممکن است نسج غده پا نکراس ترضیضی شود.

- **ادویه جات** - کورتیکوستیروئیدها در جمله فکتور های سببی مرض شامل می باشد.

- **تشوشتات و عای** - التهاب حاد غده پانکراس در وقایع فرط فشار خون و Polyarteritis nodosa ممکن است از باعث احتشای موضعی غده نزد مریضان بوجود آید.

پتولوژی

در زمان عملیات علایم مشخص مرض در بطن مریض به نظر می رسد. پریتون حاوی مایع مصلی و یا مصلی دموی بوده که در یک تعداد وقایع نسج شحمی ثرب کبیر، میزوی امعاء رقیقه و پریتون جداری محیط پانکراس نقاط سفید رنگ بمشاهده می رسد، که در نتیجه اتحاد شحم با کلسیم صابون غیر منحل در آب را بوجود می آورد. غده پانکراس اذیمایی و نرفی می باشد و در شکل وخیم مرض به نکروز مصاب می گردد، بعضاً ممکن است پانکراس بکلی تخریب شود.

سیر پتالوژیک مرض

پانکریاتیت حاد دارای مراحل پیشرفته کا ملا مشخص است و ممکن است در هر یک از این مراحل سیر آن قطع شده و پیشرفت به مرحله دیگر وجود نداشته باشد. دانستن این مراحل جهت تنظیم نمودن پیشرفت مرض ضروری است.

اذیما (Edema) پانکراس: در چند روز اول بعد از حمله پانکراتیت حاد غده پانکراس به طور بارزی اذیمایی می باشد و اطراح انزایم های پانکراس به داخل جوف پریتوانی وجود دارد، این امر باعث هضم بنفسهی (Autodigestion) شحمی و نکروز شحمی در سراسر پریتون می گردد، در طی این مراحل امیلاز سیروم بلند خواهد بود و اگر مرض شدید باشد ممکن است کلسیم سیرم کاهش یابد.

نزف (Hemorrhage) : درین مرحله هضم (Digestion) او عیه دموی را هم متأثر می سازد و باعث نزف خلف پریپتوانی می گردد، در صورت شدت مرض این مرحله زودتر بوجود می آید یعنی در طی هفته اول شروع مرض اتفاق می افتد.

نکروز (Necrosis) : وقتی که او عیه دموی مصدوم گردد ممکن است احتشای قسمت وسیعی از غده پانکراس بوجود آید و باعث تشکل Sloughing شود.

تشکل آبسی و سیست کاذب (Abscess&pseudocyst formation) : این واقعه در هفته دوم تا سوم رخ میدهد، تشکل سیست کاذب در اثر تجمع افرا زات مصلی و دموی در بستر پانکراس ماف در lesser sac تشکل مینماید، اگر تراکم بعدی و sloughing باقیمانده دچار انتان گردد آبه پانکراس بوجود می آید.

تظاهرات کلینیکی

پانکریا تیت حاد در سنین متوسط و کهولت شایعتر بوده و معمولاً در نزد مریضانی دیده میشود که مبتلا به سنگهای صفراوی اند. مرض با شروع ناگهانی درد قسمت فوقانی بطن تظاهر نموده که بتدریج شدت کسب می نماید. این درد در ۵۰٪ موارد به طرف خلف انتشار داشته و معمولاً با استفراغ همراه است. در طی ۲۴ ساعت اول مریض بسیار نا آرام می باشد. با معاینه حساسیت منتشر در قسمت علوی بطن وجود دارد، همچنین علایم دیهایدریشن و شاک تظاهر میکند، اکثراً مریض توکسیک و تیدار است، بعضاً یرقان خفیف موجود می باشد. با تفتیش دقیق ممکن است سیانوز بنظر برسد. لکه های بنفشی در تحت الجلد ناحیه قطنی (Gry Turner sign) و یا در اطراف ثره (Cullen Sign) پیدا می شوند این علایم از باعث عصاره خون الود در پانکریاتیت هیمورژیک شدید ترمی باشد.

تشخیص پانکریا تیت حاد

تشخیص روی اعراض، علایم و معاینات متممه ذیل استوار است:

- درد عمیق در ناحیه اپی گاستر که اغلباً به خلف انتشار دارد.
- دلبدی و استفراغ، عرق و کسالت.
- تب، حساسیت و انفاخ بطنی.
- لیکوسیتوز، بلند رفتن آمیلاز و لیبیاز سیروم.
- سابقه حملات قبلی که اکثراً با گرفتن الکل در ارتباط می باشد.

تعین امیلا زسیروم: تشخیص با تعین امیلاز ثابت میشود. اندازه نورمال امیلاز از ۸۰-۱۵۰ واحد سوموچی است. اگر امیلاز سیروم بیش از ۱۰۰۰-۲۰۰۰ واحد سوموچی باشد با احتمال زیاد پانکریاتیت حاد وجود دارد.

علل دیگر افزایش امیلاز سیروم عبارتند از:

- قرحه متقوبه اثناعشر
- احتشای میو کارد
- کولی سیستیت حاد.

شدت مرض ارتباطی با بلند بودن سطح امیلاز سیروم ندارد. هیموگلوبین یا کلسیم در چند روز اول بعد از شروع مرض یا **Ocult blood** در مواد غایبه اهمیت زیادی دارند ودلالت به شروع پانکریا تیت هیموراژیک می نما ید.

معاینات تشخیصه

غیرازتعین نمودن امیلاز سیروم که قبلاً ذکر گردید دیگر معاینات لابراتواری اساسی پانکریاتیت حاد عبارتند از:

- WBC
- LFT's
- Hb.

کلسیم سیروم

- تست ادرار جهت تعین شکر و بیلی روبین.

- **رادیوگرافی بطن:** رادیوگرافی در تشخیص قرحه متقوبه یا انسداد امعاء کمک می کند، ممکن است

در X-ray لوپ متوسع واحد جیجونوم به علت ایلیوس موضعی دیده شود که به آن "Sentinel loop" می گویند. نزد مریض معاینات ذیل اجرا می شود:

- تعین گازات خون

-- ECG.

- Ultrasound

- CT scan در تشخیص مرض نسبت به اولتر اسوند با ارزشتر است.

ERCP -

ارزیابی مریض- بعد از بستر شدن مریض سیر روزمره مرض را با تعیین معاینات ذیل بررسی

می نمایم:

- تعیین یوری و الکترو لایت ها

WBC -

- کلسیم سیروم

گلوکوز ادرار- با این معاینه هر نوع پیشرفت مرض با عدم کفایه کلیوی، ها پیر گلاسیمی (دیابت

موقتی) هپو کلاسیمی مشخص میشود.

تشخیص تفریقی

- پا کولی سیستیت یا کولانجایت حاد.

- قرحه اثنا عشر مثقوبه

- احتشای میزانتریک

- گاستریت

- نفرولیتیاژ

- انیوریزم ابهر بطنی

- انسداد امعاء رقیقه

- احتشای میوکارد

تداوی طبی

پانکریاتیت حاد بشکل ذیل تداوی می گردد.

- استراحت بستر (Bed rest).

- تسکین درد - درد اغلباً شدید است و باید Pethidine تجویز گردد.

Pethidine (Demerol; Inj. 50mg/1ml 100mg /2ml) 50-100mg IM q4h

- Blood & fluid replecment: حالت اذیمایی یا ضیاع مفا دیر زیاد مایعات بداخل انساج خلف

پریتون توام است و اگر پانکریاتیت شدید باشد پروتئین و خون نیز ضایع می شود، این امر منجر به

اولیگوری می گردد که خود باعث عدم کفایه کلیه ها خواهد شد لذا اعا ده هرچه زودتر مایعات به مقدار

کافی ضرورت می باشد، مقدار مایعات باید برای حفظ out put ادرار به طور کافی باشد، در ۲۴ ساعت

اول عمدتاً اعا ده مایعات والکترولیت ها انجام می شود و بعداً پلازما و خون باید تجویز گردند. درموارد پانکریاتیت وخیم CVPLine وکتیتر فولی جهت تنظیم مقدار مایع اعا ده شده لازم است.

- Resting the pancreas: برای کاهش تحرکیت پانکراس در هنگام مریضی تلاش همه جا نبه بعمل آید. معده به کمک اسپریشن از طریق NGT و NPO ساختن مریض تخلیه میشود.

- Antibiotic - استفاده از انتی بیوتیک ها در پانکریاتیت حاد تحت مناقشه می باشد، بعضی جراحان طرفدار اقدام عاجل استفاده از انتی بیوتیک ها در پانکریاتیت حاد می باشد، بعضی از علمای طب عقیده دارند که این امر باعث جلوگیری از شروع تقیح در پانکراس می شود ولی شواهد بر علیه این نظریه قوی نیستند. عده جراحان طرفدار اقدام عاجل ERCP، سفنکتیروتومی و خارج کردن سنگهای CBD هستند.

- درمرض Diabetes - انسولین تراپی صورت می گیرد. معمولاً دیابت بعداً بهبود می یابد.

- Hypocalcemia - ممکن است ضرورت به تزریق کلسیم گلوکونات 10-19ml یک یا دو مراتبه درروز باشد. محلول کلسیم گلوکونات رابه آهستگی زرق می نمایند، سرعت تزریق از 5ml /min. تجاوز نکند.

تداوی جراحی

جراحی در پانکریاتیت حاد غیراختلاطی مضاد استطباب است. بعضاً جراحی در نزد مریضان مبتلا به درد بطنی که تشخیص واضح ندارند انجام می گیرد و مشخص می شود که پانکریاتیت حاد موجود است، اگر پانکریاتیت خفیف یا متوسط باشد و سنگ صفراوی نیز وجود داشته باشد کولی سیست اکتومی باید اجرا گردد، کولانژیو گرافی نیز صورت می گیرد. اگر سنگ CBD موجود باشد باید سنگ خارج گردد، ولی از ترضیض پانکراس جلوگیری به عمل آید. درموارد پانکریاتیت شدید وموجودیت سنگ، طرق صفراوی باید دریناژ گردد، (Cholecystostomy) اما Cholecystectomy ضرورت ندارد. طرق صفراوی مشترک (CBD) در صورت وجود سنگ باید با T- Tube دریناژ گردد و اگر سنگی در امپول و اتر بند شده باشد باید خارج گردد. گذاشتن درن در ناحیه پانکراس مورد اختلاف نظر است وبسیاری از جراحان عقیده دارند که جسم اجنبی میتواند باعث منتن شدن گردد، ولی اگر پانکراس نکروتیک وجود داشته باشد باید تطهیر اجرا و دریناژ صورت گیرد. در اکثر مریضان مبتلا به پانکریاتیت صفراوی (Biliary pancreatitis) بدون

ضرورت به عملیات جراحی تشخیص روشن است، باتداوی طبی پانکریاتیت طی ۲-۳ روز بهبود می یابد، نزداین مریضان Cholecystectomy معمولاً در ۴-۶ روز بعد از بستر شدن مریض انجام می گردد. از طرف دیگر مریضان مبتلا به حملات شدید پانکریاتیت صفاوی باید بعد از تداوی لازمه مرخص شوند تا بهبود پیدا کنند، Cholecystectomy نزد این مریضان باید حد اقل ۶ هفته به تعویق انداخته شود. زیرا در این مدت التهاب بهبود یافته و جراحی را میتوان بدون خطر انجام داد. بطور خلاصه میتوان استطباب مداخله جراحی را در پانکریاتیت حاد به شکل ذیل اجرا نمود:

۱- در مرحله حاد - با در نظر داشت امراض دیگر و اثبات پانکریاتیت حاد ممکن است لپره تومی استطباب داشته باشد اما بهترین شیوه جلوگیری از لپره تومی بوده زیرا این روش باعث وقایه از ترومای زیاد می باشد، اگر تشخیص مشکوک باشد میتوان اجرای لپره تومی را توصیه نمود. برای مصنونیت جراحی قبل از آن باید معاینات لازمه نزد مریض اجرا گردد.

۲- عملیات جراحی موخر جهت خارج نمودن انساج نکرروتیک و منتن پانکراسی با دریناژ سیستم کاذب یا آبیسی ممکن ضروری باشد. بعضاً مریضان به دلیل انسداد دوامدار اثنا عشر ضرورت به اجرای عملیات جراحی دارند.

اختلاطات

- عدم کفایه کلیه (Renal Failure) مترافق باشاک و نکروز پانکراس می باشد. عدم کفایه کلیه اختلاط مقدم پانکریاتیت حاد می باشد.

- سیست کاذب پانکراس معمولاً در هفته دوم مرض بوجود می آید.

- تشکل Diabetes meletus

- حملات مجدد مرض (Relapsing pancreatitis)

- عدم کفایه تنفسی

انذار

عواقب پانکریاتیت حاد در شکل خفیف و فیات آن در حدود یک فیصد بوده اما در نزد مریضان پانکریاتیت حاد با حملات شدید و فیات ۲۰-۲۵ فیصد دیده شده است. و فیات در نزد مریضان پانکریاتیت منتن نکروزی در حدود ۵۰ فیصد می باشد. عوامل سببی پانکریاتیت حاد را قبل از وقوع حمله دوم مرض باید جلوگیری به عمل آورد.

پانکریاتیت مزمن (Chronic Pancreatitis)

تعریف: پانکریاتیت مزمن عبارت است از التهاب دوامدار پانکراس بوده که با تغییرات مورفولوژیک غیرقابل ارجاع غده پانکراس توام می باشد. در پانکریاتیت مزمن تخریب تدریجی و فیبروز غده پانکراس وجود دارد، قنات پانکراس باریک و تشکل Calcified stones پانکراس ممکن است بوجود آید. این حالت با دیابت و سوی جذب ناشی از عدم کفایه وظایف اندوکرین و اکزوکرین همراه است.

اسباب

علت عمده پانکریاتیت مزمن در نزد اشخاص کاهل (۷۰-۸۰٪) استعمال الکول می باشد. Chronic obstructive pancreatitis از سبب انسداد طرق پانکریا تیک به وسیله تومور و Papillary stenosis بوجود می آید. Chronic inflammatory pancreatitis برای فیروز بعد از تروما، انفلتریشن mononuclear cell و اتروفی انساج اکزوکرین وصفی می باشد. بلند بودن سویه کلسیم خون، سوی تغذی وارثی بودن نزد طبقه جوان و کسانیکه به کشیدن سگرت عادت دارند از جمله اسباب پانکریاتیت مزمن بشمار می روند.

تظاهرات سریری

پانکریاتیت مزمن اغلباً در نزد مریضان مبتلا به الکولیزم دیده می شود (۷۰-۸۰٪) عرض اصلی پانکریاتیت مزمن در ۹۵٪ از وقایع درد بطنی است^(۱).

- درد دوامدار یا حملاتی از درد نکس کننده در ناحیه اپی گاستر و RUQ وجود دارد که به ناحیه قطنی علوی و چپ انتشار می نماید.

- نزد مریض بی اشتهاپی، دلبدی، استفراغ، قبضیت، انفخاج بطنی و کاهش وزن دیده می شود.

- علایم بطنی در طی حملات عبارتند از حساسیت در ناحیه موقعیت پانکراس، تقلصیت عضلات و انسداد فلجی بوده که ممکن است چند ساعت طول بکشد و یا برای دو هفته ادامه داشته باشد.

- پانکریاتیت مزمن نکس کننده (Relapting chronic pancreatitis) - نزد مریض ممکن حملات درد در اپی گاستر توام با استفراغ، ضعف و برقان انسدادی وجود داشته باشد.

علایمی که دلالت به عدم کفایه وظیفوی پانکراس می نمایند عبارتند از:

- سنیاتور

- کاهش وزن
- دیا بت
- اسباب درد در پانکراس یا تیت مزمن:
- هایپر تنشن قنات پانکراس
- التهاب عصب داخل پانکراس
- فقدان پوش حفاظتی عصب پانکراس
- اسکیمی پانکراس
- منتن شدن پانکراس و محیط آن
- انسداد صفراوی
- کولانجایت
- انسداد اثنا عشر

معاینات تشخیصیه

- رادیوگرافی ساده بطن : ممکن است calcification در کلیشه رادیوگرافی دیده شود.
- امیلاز سیروم : در طی مدت Relaps امیلاز سیروم بطور متوسط بلند است. لیپاز نیز ممکن است بلند باشد، طبیعی بودن امیلاز تشخیص را تأیید نمی کند.
- معاینه مواد غایطه: stool analysis ممکن است steatorrhea (فقدان بیش از 6g/d از شحم) را نشان دهد.
- تست وظیفوی پانکراس: وظیفه پانکراس را میتوان با اجرای تست تحمل گلوکوز (GTT) و آنالیز افزا زات پانکراس (بای کاربنات و آنزایم ها) ارزیابی کرد، این افزایش را میتوان از طریق تیوبی که در اثنا عشر قرار داده می شود از اثر تحریک پانکراس با secretin یا pancrozymin بدست آورد.
- CTscan: CT سکن ممکن است calcification های را نشان دهد که در رادیو گرافی ساده بطن دیده نمی شود. اولتراسونوگرافی اندوسکوپیک ممکن است تغییرات را در پانکریاتیت مزمن نشان دهد.
- ERCP: در تشخیص انتخابی برای پانکریاتیت مزمن مهم بوده و ممکن طرق متوسع و سنگهای داخل قنات را با تضییق یا سیست کاذب نشان دهد.

تداوی

رژیم غذایی: این مریضان باید تحت رژیم غذایی دارای کالوری بلند پروتئین و شحم کم قرار گیرند.

- پرهیز از الکل: نوشیدن الکل ممنوع است زیرا اکثراً باعث ایجاد حملهٔ مرض می شوند.

- پرهیز از نرکوتیک ها.

- معاوضه انزایم ها و ویتامین ها: ستیا توره را میتوان با کپسولهای ۳۰۰۰ واحد لیپا ز قبل از

غذا، دربین غذا و بعد از غذا pancreatin (Dizeyme Tab. Amelase 6500FIPU. Lipase

. With meals 1-3Tab. Protease 450FIPU. 8000FIPU تجویز همزمان بای

کاربونات، سودیم، انتاگونسٹ H_2 (Ranitidine) با مهارکننده پمپ پروتون (مثل Omeprazole)

باعث کاهش غیر فعال شدن لیپا ز توسط اسید می شود که ممکن است سبب کاهش بیشتر

statorrhoea گردد .

Sodium Bicarboate (Sada Mint; Tab 650mg before &after meals.

Ranitidine (zantac; Tab.150mg) 150mg bid.

Omeprazole 20-50mg daily.

انسولین : دیا بت باید به روش معمول تداوی شود.

تداوی جراحی

استطباب جراحی درپا نکریاتیت مزمن عبارتند از:

- انسداد CBD

- انسداد اثنا عشر

- انسداد کولون

- سپست کاذب

- اشتبای سرطان پا نکراس .

- انسداد ورید طحالی توام با هایپر تنشن باب

- انسداد ورید باب توام با پورتل هایپر تنشن .

معمولترین استطباب جراحی پا نکریاتیت مزمن عبارت از درد شدید مقاوم می باشد.

عملیات جراحی : در صورت موجودیت طرق متوسع پانکراس عملیات بای پاس نسبت یرقان انسدادی ممکن ضرورت با شد. در بعضی موارد که درد دوامدار موجود باشد، ممکن رزکشن عصب حشوی بزرگ (GSN) صورت گیرد.

عملیات جراحی طرق منضیق پانکراس (Pancreas duct stricture)

- اگر تضیق در راس پانکراس موجود باشد عملیات Wipple ممکن است صورت گیرد، مجرای دیستل متوسع با یک Roux loop از جیجونوم تفمم داده می شود.

- اگر تضیق در عنق یا جسم پانکراس باشد قنات پانکریاتیک دیستل متوسع ممکن است با لویی از جیجونوم Side by side انستموز اجرا گردد.

- بعضاً چندیین تضیق در مجرای پانکراس وجود دارد و اجرای چنین عملیات ممکن نمی باشد. در چنین موارد تمام قنات پانکراس با ز گذاشته می شود و در طول پانکراس به لویی از جیجونوم انستموز می گردد (عملیات Pustow) .

اختلالات

- اعتیاد به نرکوئیک ها

- مرض دیا بت

- سیست کاذب

- آبیسی پانکراس

- تضیق CBD

- Steatorrhea

- سوی تغذی

- قرحه پیتیک

سیست های پانکراس

تصنيف: سیست های پانکراس بدو دسته تقسم شده، سیست های حقیقی (true cyst %20) و سیست های کاذب (%۸۰ False cyst).

سیست های حقیقی عبارتند از:

- سیست های احتباسی (Retention cyst)
- مرض پولی سیستیک و لادی پانکراس.
- سیست هیداتید.
- سیست های نیوپلاستیک از قبل Cystadenoma و Cystadenocarcinoma

سیست کاذب پانکراس

تعریف: سیست کاذب عبارت از تجمع مایع در داخل سیست می باشد که محتوی آن انزایم ها بوده و این پتالوژی در پانکریاتیت حاد بوجود می آید.

انسداد اثناعشر: انسداد اثناعشر کمتر به نظر می رسد ولی علایم انسداد اثناعشر همراه با استفراغ ادامه می یابد این حالت ناشی از التهاب پانکریاتید سطح داخلی اثناعشر می باشد.

هیپاتمز و میلنا - این پتالوژی ناشی از وقوع همزمان قرحه پیتیک می باشد.

- نداوی - به بحث هما تمز و میلنا مراجعه شود.

دلایل موجود در زمان پذیرش مریض که انذار مرض را تعیین میکند عبارتند از:

- سن بیش از ۵۵ سال

- WBC بیش از 16000mcl

- شکر خون بیش از 200mg/dl

- SGOT اضافه تراز 250IU/dl

معیار های موجود در ۴۸ ساعت اول

- افزایش Blood Urea Nitrogen (BUN) اضافه تراز 8mg/dl

- کلسیم سیروم کمتر از 8mg/dl

- PO_2 شریانی کمتر از 60mm Hg

- اسباب سیست کاذب پانکراس قرار ذیل می باشد:
- تشکل سیست نسبت ترشیضات پانکراس
- تشکل سیست از باعث تنقب قرحات خلفی معده
- بوجود آمدن سیست به تعقیب پانکریاتیت حاد

تظاهرات سریری

مریض تب نوسانی دارد و WBC شروع به صعود می نماید دردهای دوامدار و فلج امعاء موجود می باشد. انتشار درد بعضاً به طرف خلف می باشد. دلبدی و استفراغ، بی اشتهاپی و ضیاع وزن دیده می شود، در صورت فشار بالای طرق صفراوی یرقان ظا هر می گردد.

با معاینه فزیکى بطن یک کتله بزرگ مدور ثابت در قسمت علوی بطن قابل جس بوده که بدون درد می باشد. جسامت کتله بعضاً تغیر نموده که ممکن علت آن دریناز قسمی سیست درقنوات پانکراسی باشد. اکثرأ سیست های کاذب پانکراس بطور بنفسهی بهبود می یابند.

معاینات تشخیصه

- ۱- اولتراسوند : اجرای اولتراسوند، تشخیص را ثابت می سازد.
- ۲- تعیین امیلاز سیروم.
- ۳- باریم میل : کتله ممکن است قابل جس باشد و در باریم میل بصورت جاه گزین شدن معده به طرف قدام دیده می شود.
- ۴- Retrograde indoscopic canulation قنات پانکراس که ممکن بندش ویا Extravasation مواد ملونه را بداخل سیست نشان دهد.
- ۵- Computerised axial tomography یک معاینه خوب در تعین توضع سیست می باشد.
- ۶- معاینه خون که اکثرأ Leucocytosis را نشان می دهد .

تشخیص تفریقی

- آبسی یا فلگمون پانکراس

- Resolving Pancreatitis

- کرسینومای پانکراس

استطباب جراحی عبارتند از :

- عدم بهبودی بعد از ۲-۳ هفته .

- وجود درد ناراحت کننده ودایمی

- صعود تب

در صورت صعود تب سیست کاذب ممکن است منتنن شود، در چنین موارد دریناژ سیست استطباب دارد که از طریق جلد باکنترول اولتراسوند یا با عملیات جراحی با ز انجام میشود.

تداوی جراحی

- سیست کاذب پانکراس را میتوان باروش ترانس گاستریک یا بداخل لوی ا ز امعاء رقیقه دریناژ نمود .

- اجرای لپره تومی صورت می گیرد وجدار قدامی معده با ز میشود ،جدار خلفی معده شق گردیده وسیست کاذب که به آن چسبیده است بداخل معده دریناژ می گردد. جدار سیست به مخاط معده خیاط گذاری میشوند.

- یک تیوب درن درجوف سیست گذاشته می شود واز طریق لومن معده وجدار قدامی بطن از جلد خارج میشود .این نوع جراحی را میتوان بوسیله لپره سکوپ انجام داد.

- لپره سکوپ از طریق شق داخل بطن می شود.

- انساج نکروتیک اسپری می شود طوریکه به او عیه طحالی صدمه وارد نشود.

- بعد از عملیات جراحی مایعات را از طریق فمی وقتی باید شروع کرد که حرکات معایی دوباره احیا شده باشد.
- تیوب از طریق معدوی (TGT) تا دو هفته گذاشته میشود.
- اندازه جوف را میتوان با تزریق ماده کثیفه از طریق درن و اجرای X-ray بدست آورد. این اقدام اولین بار در روز دهم اجرا می شود.

تومورهای پانکراس

تومورهای سلیم و تومورهای خبیث پانکراس

تومورهای سلیم:

۱- ادینوما (Adenoma)

۲- Cystadenoma

۳- Islet-cell tumour

الف- Zollinger-Ellison tumour

ب- Insulinoma (β - cell tumour)

ج- Glucagonoma (α -cell tumour)

تومورهای خبیث پانکراس

۱ - تومورهای خبیث ابتدایی

الف- Adenocarcinoma

ب- Cystoadenocarcinoma

ج - تومور خبیث حجرات Islet

این تومورها نادر اند اما نسبت تأثیرات میتابولیک خویش دلچسپ می باشند. حجرات Islet ممکن هورمونی را افزانماید که درحالت نارمل درپانکراس دریافت نمی شود، مثلاً گاسترینوما (Gastrinoma).

انسولینوما (β -cell tumour)

۹۰٪ این تومورها سلیم و ۱۰٪ شان خبیث می باشد نزد این مریضان نسبت افزاز زیاد انسولین ممکن اعراض هایپوگلیسیمیک مشاهده شود .

- نظا هرات سیستم عصبی مرکزی - عبارتنداز ضعیفی، لرزش، عرق، اختلال شعور، Hemiplegia و بلاخره کوما که گذشته می باشد.

- تظاهرات معدی معایی - عبارتند از گرسنگی، درد بطن و اسهال می باشد، این اعراض خاصاً زمانی که مریض گرسنه باشد یا در اثنای فعالیت های فزیک بوجدمی آید و اکثراً در هنگام صبح وقت بوجد آمده و با گرفتن غذا رفع می گردد.

معاینات تشخیصیه

- در موجودیت هایپوگلیسیمیه سویه انسولین بلند بوده و از باعث گرسنگی طولانی (۲۰-۵ ساعت) بوجد می آید.

- C-Peptide levels - در صورت تطبیق انسولین خارجی سویه پپتید پایین می باشد. این ماده در صورت انسولینوما نیز پایین می باشد.

تداوی

تداوی تومور عبارت از برداشتن آن می باشد.

گاسترینوما (Non-β-cell islet tumour)

این تومور ممکن سلیم یا خبیث باشد. گاسترینوما آهسته نشونما کرده و بلاخره می‌تواند مناسبتاز می دهد. گاسترینوما باعث افزایش HCL معدوی می گردد. نزد بسیاری از مریضان باعث التهاب مری می شوند. در اکثر موارد باعث قرحات متعدد پپتیک، نزف و تنقب می گردد.

معاینات تشخیصیه

سویه گاسترین در خون بلند بوده (15mmol/L).

تداوی

تداوی گاسترینوما عبارت از برداشتن تومور می باشد.

تومورهای خبیث ثانوی

کارسینومای پانکراس (Carcinoma of the pancreas)

کارسینوما یک ادینوکارسینوما (Adenocarcinoma) است که از اپیتیل قنات منشه می گیرد، معمولاً solid و sirrhou می باشد اما ممکن است Medulary یا به ندرت یک Cystadenocarcinoma باشد.

کثرت وقوع آن در USA و UK درحال افزایش است، دوسوم (۲/۳) کارسینوما ی پانکراس در راس پانکراس اتفاق می افتند و تمایل به وارد نمودن فشار بالای CBD دارند و باعث یرقان می شوند. کارسینومای جسم و زنب پانکراس ممکن است بدون تشخیص باقی بماند مگر اینکه به اندازه کافی بزرگ شود. انتشار بعیده به کبد، ریه و جوف پریتوان صورت می گیرد.

تظاهرات سریری

- یرقان انسدادی (ممکن است بدون درد باشد).

- حویصل صفراوی بزرگ (ممکن است بدون درد باشد).
- درد قسمت علوی بطن با انتشار به خلف، کاهش وزن و ترموفلیبیت معمولاً تظاهرات مخرمی باشد.
- مریض مبتلا به کارسینومای پانکراس بطور معمول دارای سن متوسط و یا کهن (سال ۵۰-۷۰) می باشد.
- در صورتی که درد موجود باشد ممکن درد مبهمی در عمق اپی گاستر احساس گردد.
- درد به طرف خلف انتشار دارد.
- درد بصورت معمول با نشستن بطرف پیشروی (Sitting forward) تسکین می یابد.
- بعضاً مرض با حملات ترمبوز وریدی بنفسهی همراه است که به آن ترموفلیبیت Migrans گویند
- مریض مبتلا به کرسینومای راس پانکراس ممکن یرقان داشته باشد و علایم کاهش وزن را نشان دهد.
- در صورت وجود یرقان ممکن حویصل صفراوی بشکل کتله سخت و مدور در تحت کبد جس گردد.
- در قانون Courvoisier تذکره عمل آمده که اگر حویصل صفراوی در نزد مریض مبتلا به یرقان انسدادی (Obstructive jaundice) جس شود، موجودیت سنگهای صفراوی احتمال ندارد.
- حویصل صفراوی حاوی سنگهای صفراوی معمولاً فیروتیک می باشد. کرسینومای زنب پانکراس مؤخرأ تظاهر می کند و کتله در LUQ قابل جس می باشد.

معاینات تشخیصیه

- پارایوم میل : کتله ممکن است قابل جس باشد و در باریم میل بصورت جاه گزین شدن معده به طرف قدام دیده می شود ممکن است ثابت بودن (Fixity) و دنداندار شدن جدار خلفی معده را نشان دهد یا کتله ای را که باعث توسع اثنا عشر شده است نشان دهد. سرطان راس پانکراس ممکن است حاکی از پهن شدن لوپ اثنا عشر، انومالی های مخاطی، اذیما، تقرح و سپرم باشد.

- Retrograde indoscopic canulation - قنات پانکراس که ممکن بندش و یا Extravasation مواد ملونه را بداخل سیست نشان دهد.

- Computerised axial tomography یک معاینه خوب در تعیین توضع سیست می باشد.
- معاینه خون اکثراً Leucocytosis را نشان می دهد.

- اولتراسوند **MRI CT scan** : اولتراسوند نسبت موجودیت گاز امعاء قابل اعتماد (Relieble) نیست. CT سکن و MRI در بیش از ۸۰٪ موارد کتله را نشان می دهند و برای تعیین وسعت تومور اجزای FNA از طریق جلد برای مطالعه سائیتولوژیک تومور مفید است.

- **ERCP**: ممکن است تشخیص مبهم در CT سکن یا MRI طرق پانکراسی را با نیوپلازم امپولری یا صفراوی واضح سازد.

- **Biopsy**: در ERCP ممکن است به شکلی (Distortion) اثناعشر باریک شدن یا قات شدن قنات پانکراس دیده شود. سائیتولوژی افزازات پانکراس یا Biopsy در حین ERCP ممکن است تشخیص را واضح سازد. کارسینوم امپولاری را میتوان مستقیماً دید و بیوپسی اخذ نمود.
- ارتیریو گرافی و اولتراسوند لاپراسکوپیک: این روشها جهت ارزیابی قابل رزکشن بودن آفت مفید اند.

- **LFT's**: تست های وظیفوی کبدی می توانند ماهیت انسدادی بودن یرقان را واضح سازد.

- **مواد غایطه**: Ocult blood مثبت مواد غایطه حاکی از اشغال اثناعشر است.

- **لپره تومی اکتشافی**: کارسینوم جسم و ذنب پانکراس اغلباً بالپره تومی استکشافی (Exploratory laparatomy) استنباب پیدا می کند.

تشخیص تفریقی با آفات ذیل صورت می گیرد:

- کولیدوکولینتاز

- کولیسنتاز دوابی

- هیپاتیت

- سیروز

تداوی

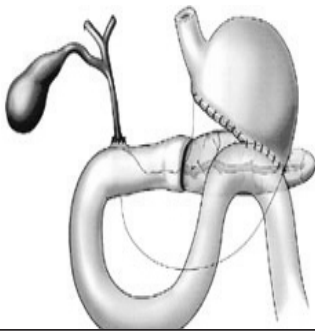
مریضانی که در نزد آنها شواهدی از محرکهای ثانویه تومور وجود دارد یا تومور آنها قابل برداشت نیست باید با مراقبت های خوب تداوی شوند. اگر یرقان وجود داشته باشد ERCP و تطبیق stent صورت می گیرد. بای پاس های معده و صفراء در نزد مریضان جوان مبتلا به تومور های غیر قابل رزکشن صورت می پذیرند. قابل رزکشن بودن تومور بعضاً صرف با لپره تومی تعیین میشود. تومور های موضعی پری امپولیر و قابل رزکشن در نزد مریضان مناسب با لپره تومی و عملیات Wipple یا Pancreatico duodenectomy با حفظ پیلور تداوی می شوند. اگر حین عملیات جراحی متوجه شویم که تومور قابل برداشت نیست، عملیات بای پاس انجام می شود (Triple Bypass). تداوی کمکی (Adjuvant Therapy) رادیوتراپی در ترکیب با fluorouracil میزان حیاتیّت را در نزد مریضان مبتلا به کارسینوما ی قابل رزکشن پانکراس افزایش میدهد.

اهتمامات قبل از عملیات جراحی

- اگر مریض یرقان داشته باشد ممکن است انفوزن ما نیتول ضرورت باشد.

- انتی بیوتیک های پروفلاکتیک را (جنئومایسین و فلوگزاسلین) می تو ان تجویز کرد.

- فکتور های Cloting مریض باید چک شود و در صورت یرقان ویتامین K (فیتونادینون) تجویز گردد.

شکل ۹-۳ عملیات Whipple (منفذ ۹)

عملیات جراحی وپیل (Whipple Operation)

درین عملیات راس پانکراس همراه با قسمت دیستل معده پیلور و لوپ مکمل اثناعشر تا زاویه دودینو جیجیونل برداشته می شود. در فاز Reconstructive جراحی لوپ جیجیونوم بالا آورده شده و ابتدا به CBD و بعداً به انتهای شق جسم پانکراس و بلاخره به قسمت باقیمانده معده انستوموز می گردد.

یک درن در سطح خارجی انستوموز پانکراس گذاشته می شود.

وگوتومی ترانکل جهت کاهش اسیدتی معده و جلوگیری از تفرح ستومل انستوموز گاسترو جیجونل ممکن است علاوه شود شکل (۳-۹).

عملیات جراحی بای پاس (Bypass)

در کار سینومای پانکراس - ابتدا لوپی از جیجونوم به CBD و حویصل صفرا انستوموز می گردد، بدین طریق انسداد صفراوی بر طرف می شود.

- در مرحله دوم به کنار این لوپ بصورت گاسترو جیجونوستومی انستوموز می شود و بدین وسیله انسداد اثنا عشر رفع می شود.

- در مرحله سوم دو طرف لوپ جیجونوم بین هم انستوموز می شود (برون انستوموز) تا غذا از لوپی که به CBD می رود بای پاس شود.

انذار

انذار مریضان تاریک است . ۱۰٪ وفیات داشته و یکتعداد کم مریضان الی پنج سال زنده می مانند.

تمرینات فصل نهم پانکراس

- ۱- انا تومی جراحی پانکراس را توضیح نمائید؟
- ۲- اروا و درناژ لمفاوی پا نکراس را بیان نمائید؟
- ۳- فزیولوژی جراحی پانکراس از چه قرار می باشد؟
- ۴- پانکر یا تیت حاد را توضیح نمائید؟
- ۵- اسباب پانکریاتیت کدام اند؟
- ۶- سیر پتالوژیک پانکریاتیت را بیان کنید؟
- ۷- معاینات تشخیصیه پانکر یا تیت حاد کدام است؟
- ۸- سیست کاذب پانکریاس چیست، اعراض و علایم آنرا بیان کنید؟
- ۹- تشخیص تفریقی کیست کاذب پا نکراس با کدا پنولوژی صورت می گیرد؟
- ۱۰- استطباب جراحی کیست کاذب پانکراس کدام است؟

References:

مأخذ : _____

1. Howard A, Reber, Lavrence, W. way. Pancreas . In: Lawrence W. Way. Current: Surgical Diagnosis & Treatment . USA. Appleton & Lange; 2004. P. 518-38.
2. J.N. Tomson, Acute Pancreatitis. In: Brain W, Ellis, Simson, Paterson Brown, editors. Hamelton Baily's Emergency Surgery. 13th ed. Great Britain: Arnold; 2000. p. 784-90.
3. Michcal L, Sleer. Exocrine Pancreas In: Toqnawnd Beauchamp. Evers. Matox. Editors Sabiston, Textbook of Surgery 17th ed. USA Sander, 2004 p. 1644 -72.
4. R.C.G. Russell. The Pancrease. In: R.C.G. Russel, Norman Willamms, Christopher J.K Bulstrode, editors. Bailey & Love's Short Practice of Surgery 24th ed. Great Britain: Hodder Arnold; 2004. p. 1115-30.
5. Rowan Parks and James Powell. Surgery of the pancreas, Spleen and Adrenal Glands. In: Margreal Farquharson, Brendan Moran, editors. Farquharson's Textbook of Operative General Surgery, 9th ed. UK; Hodder Arnold; 2005. p. 340-56.
6. Sean J. Mulvihill. Pancreas In: Jeffery A, Noorton R, Randal Ballinger, Alfred E. Chaeg... editors, Essential Practice of Surgery Basic Science and Clinical Evidence: USA, Springer; 2003. p. 200-216.
7. William E. Fisher, Dana K. Anderson, Richard H. Bell. Pancreas. In: F. Chales Brunnicarde, Dana K. Anderson... et al. editors. Schwartz's Manual of Surgery, 8th ed. USA: McGraw-Hill; 2006. 845-78.

- ^ . William Silen and Michael Sfeer. The surgical diseases of the Pancreas. .In:Schwartz SI Sheres GI Spencer F.C. Principals of Surgery, Companian 7th edition MC,Grow Hill Book Company. New York ; 1999 p.321-330.
- 9 . Pancreas surgery_[online]2007 [cited2007]Available from:
<http;WWW.com/procedure>.
10. The pancreas produces insulin and ....[online]2007[cited2007]
Available from: www.humanilnesses.com.

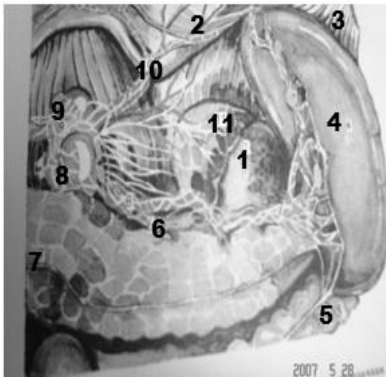
فصل دهم

امراض طحال (Splenic Diseases)

۲۴۴	اناتومی جراحی
۲۴۷	فزیولوژی و پتوفیزیولوژی طحال
۲۴۸	ترخیصات طحال
۲۵۱	ضخامه طحال
۲۵۵	برداشتن طحال
۲۵۷	ماخذ

اناتومی جراحی

طحال به وسیله mesenchymal differentiation در طول جدار چپ میزوگاستر خلفی و در جنین ۸

ملی متری ایجا می شود. وزن طحال در نزد شخص سالم و بالغ 75-100gr است که با افزایش سن اندکی کاهش می یابد و خلفاً در سطح اضلاع ۱۰-۱۱ قرار دارد (شکل ۱۰-۱)

طحال به احشای ذیل مجاورت دارد :

۱- به کلیه چپ

۲- معده

۳- دیافراگم

۴- کولون مستعرض

۵- پانکراس

۶- truncus coeliacus

شکل (۱۰-۱) ۱- کلیه طرف چپ ۲- معده ۳- دیافراگم ۴- طحال
 ۵- کولون مستعرض ۶- ورید طحالی ۷- پانکراس ۸- پلکسوس وشریان
 طحالی ۹- truncus coeliacus ۱۰- شریان معدوی طرف چپ ۱۱- غده فوق
 الكلوی طرف چپ طحال ماخذ (1)

۷- شریان معدوی

۸- غدوات فوق الکلیوی

طحال در LUQ قرار گرفته است و در قسمت علوی به سطح سفلی چپ دیافراگم مجاورت دارد. در قدام، وحشی و خلف با قسمت تحتانی قفس صدر محافظت می گردد. **لیگامنت ها**- طحال بوسیله لیگامنت ها در محل خویش نگهداری می شود که لیگامنت های تثبیت کننده (suspensory) هستند و مهمترین آنها عبارتند از:

Lig. Spleno phrenic-1

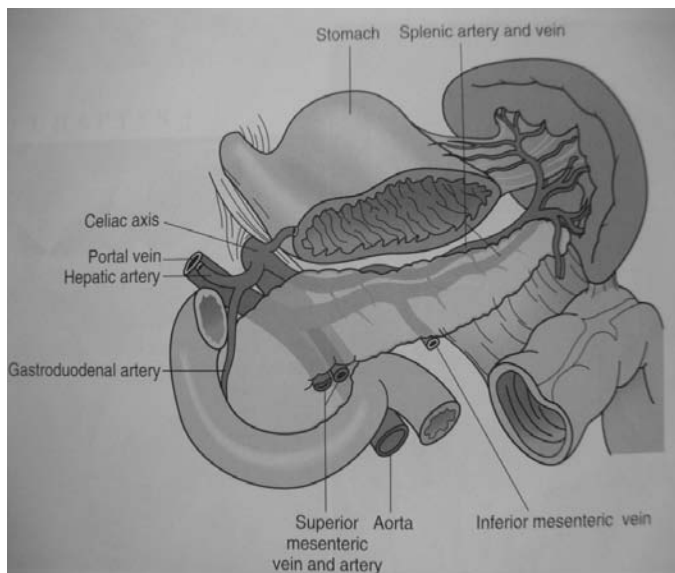
Lig. splenorenal - 2

Lig. splenocolic -۳

Lig. gastrosplenic-4

لیگامنت گاستروسپلنیک بطور نورمال حاوی اوپیه معدوی کوتاه (shortgastric vesals) می باشد. در صورتیکه مریض مبتلا به هایپر تنشن باب باشد کولاترال ها بوجود می آیند (۲).

ارواء - خون شریانی از طریق شریان طحالی که شعبه از شریان سلیاک است وارد طحال می گردد. دریناژ وریدی اصلی از طریق ورید طحالی صورت می گیرد که به ورید مساریقی علوی دریناژ میگردد.

شکل ۲- ۱۰. آناتومی طحال مأخذ

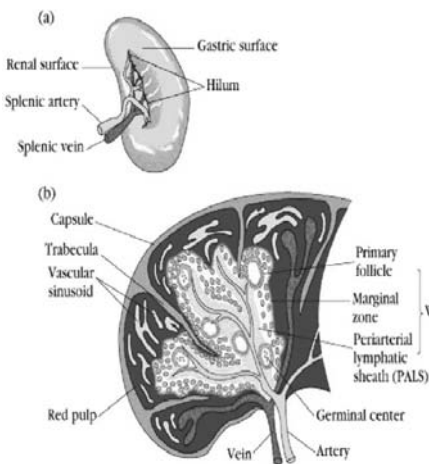
طحال های فرعی

طحال فرعی (Assessory spleen) در نزد ۱۴-۳۰٪ از مریضان گزارش شده است و وقوع آن در نزد مریضانی که به نسبت آفات هیماتولوژیک عملیات می شوند بیشتر دیده می شود. طحالهای فرعی در قسمت های ذیل بمشاهده می رسند:

- ثره طحالی
  - لیگامنت گاستروسپلنیک و سپلنوکولیک.
  - لیگامنت گاسترو کولیک.
  - لیگامنت سپلنورنل.
  - ثرب کبیر (Greater omentum)
- ممکن است Assessory spleen نزد طبقه اناث در حوصله و نزد طبقه ذکور در سکروتوم مجاور خصیه چپ ملاحظه گردد.

فزیولوژی و پاتوفیزیولوژی

طحال محل اصلی تولید حشرات خون در هفته پنجم تا هشتم حیات جنینی است. در نزد اشخاص کاهل

شکل (۱۰-۳) a - ساختمانهای اتونومیک طحال b - مقطع طحال

طحال در هماتوپایز شرکت نمی کند. طحال و طایف ایمنولوژیک متعددی داشته و بخشی از سیستم ریتیکولواندوتیلیال محسوب می گردد. کرویات سرخ غیرطبیعی، گرانولوسیت‌های غیرطبیعی و زواید حجروی توسط طحال از جریان خون پاکسازی می شوند. طحال مهم‌ترین محل فلتز شدن حشرات سرخ خون است. عمر طبیعی حشرات سرخ ۱۲۰ روز بوده که

در حدود دو روز آن

در طحال سپری می شود. حشرات خون در حالت طبیعی به سرعت از طحال عبور می کنند ولی در شرایط پتالوژیک از قبیل سپلنومیگالی جریان خون طحال موانع بیشتری در برابر حشرات دارای اشکال غیر نارمل و rigid ایجاد می کند که در نتیجه حشرات بیشتری در طحال تجمع می نمایند. طحال با دومیکانیزم متفاوت باعث کاهش حشرات پاتولوژیک خون می شوند. طحال شخص بالغ حاوی 25ml حشرات سرخ می باشند ولی تنها تعداد کمی از آنها بایک بار عبور از طحال از جریان خون حذف می شوند. طحال قادر به برداشتن بقایای هسته حجروی از اریتروسیتها در حال گردش می باشد. در طول روز تقریباً 20ml گلوبولهای سرخ مُسن (با عمر ۱۰۵ تا ۱۲۰ روز) توسط طحال برداشته می شود. با افزایش سن خواص بیوفیزیکی کرویات سرخ تغیر کرده و ازینرو بیشتر در طحال متوقف می شوند. تا خیر در عبور از محیط هایپوکسیک، اسیدی و فاقد گلوکز پولپ سرخ باعث بدتر شدن شرایط میتا بولیک کرویات سرخ شده و آنها را قادر به Phagocytosis و تخریب می کند، کاهش شدید ATP و توقف وظایف حیاتی وابسته به آن عوامل اصلی سینتوز لیز کرویات سرخ می باشد. کاهش سطح غشای کرویات سرخ با افزایش سن و حزف شدن پارچه از غشای حجروی هنگام عبور از طحال نقش احتمالی طحال را در روند مُسن بودن کرویات سرخ نشان می دهد، در چنین حالت طول عمر کرویات سرخ در افرادی که طحال آنها برداشته شده با افراد طبیعی تفاوتی ندارد. تغییرات

داخلی کروییات سرخ (آفات غشایی، هموگلوبین و آنزیمی) و یا عوامل خارجی منجر به تخریب RBC درطحال می شوند. جگراتی که شدیداً صدمه دیده اند ممکن است توسط قسمتهای مختلف سیستم رتیکولواندوتیلیال براداشته شوند. تخریب اریتروسیتهایی که دچار آفات حجروی خفیف شده اند مستلزم عبور آنها از جریان خون طحالی می باشد لذا طول عمرحجرات فوق پس از سلنکتومی تقریباً به حد طبیعی برمیگردد. نوتروفیلیها درحدود ۶ ساعت ازدوران خون حزف می شوند. درشرایطی مانند هایپرسپلنیزم ویا به دلیل تغییرات ایمنولوژیک ایجاد شده درگرانولوسیت ها (مانند نوتروپینی معافیته) تخریب نوتروفیلیها درطحال تشدید شده و نوتروپینی ایجاد می گردد. تمام Platelates بدن درحالت عادی درطحال تجمع می یابند . به اندازه زیاد از Platelates درطحال تجمع یافته (تا ۸۰٪) و تخریب آنها منجر به پیدایش Thrombocytopenia می شود. ترومبو سیتوز متعاقب سلنکتومی اغلباً موقتی بوده ولی بعضاً پایدار می باشد. ترومبو سیتوز خاصناً درانیمی های هیمولایتیک ولادی که با سلنکتومی بهبود نمی یابد اهمیت دارد. تداوم هیمولیز در فعالیت تخریبی طحال منجر به ترومبو سیتوز شدید وپایدار وتشکل ترومبوزهای داخل وریدی می شود.

ترضیضات طحال

شکل (۱۰-۳) ترضیضات طحال ماخذ (۸)

ترضیضات طحال به شکل باز وبسته در اثر ترومای بطن، صدر وجروحات ناریه وقاطعه بطنی ویا به شکل تروماتیک در اثر مداخلات بالای اورگانهای صدی وبطنی بمیان می آید. دراروپا عمده ترین علت splenectomy را بخصوص نزد اطفال (۲۰- ۴٪) ترضیضات طحالی تشکیل داده است. بعدازتروما طحال در اثر تخریب کپسول پارانسیم ویا تخریب او عیه اعراض وعلامه مرض بعد از ترضیض ویا به شکل ثانوی بعد از روز ها ویا هفته ها تیارز می نماید.

اعراض و علایم کلینیکی

اعراض و علایم کلینیکی مشابه به نرف های داخلی جهاز هضمی بوده که ابتدا نزد مریضان علایم شاک مانند تکی کاردی، فشار پائین خون، رنگ پریدگی، عرق سرد در جلد و علایم موضعی چون درد قسمت چپ بطن، حساسیت جدار بطن (۵۰٪) (انتشار درد بطرف شانه چپ با حساسیت جلدی) علامه Keher و بعضاً علامه Cullen (تغییرات رنگ در ناحیه ثروی Block eye) مثبت میباشند.

معاینات تشخیصیه

در ترضیضات طحالی تشخیص عاجل جهت گرفتن تصمیم نهایی برای تداوی امر فوق العاده مهم بوده که بدین منظور گرفتن مشاهده دقیق، اعراض و علایم کلینیکی، رادیوگرافی صدروبطن، سونوگرافی، کمپیوتر توموگرافی سلکتیف و انجیوگرافی Percutaneous peritoneal lavage مارا به تشخیص نایل میسازد. جهت تشخیص عاجل بهترین میتود سونوگرافی، لپره سکوپ، رادیو گرافی بطن و لواژ بطن می باشد، در صورتیکه در جوف بطن بالا تر از ۱۰۰ ملی لیتر خون موجود باشد بصورت عاجل نزد مریض لپره تومی اجرا گردد. در کلیشه ساده رادیوگرافی بطن از بین رفتن حدود طحال، کسر اضلاع، بلند رفتن دیافراگم طرف چپ وجود خیال گاز و مایع در لومن امعاء دلالت به موجودیت آفت در طحال مینماید.

تداوی

از نظر پلان تداوی ترخیصات طحال به پنج درجه مختلف تقسیم بندی گردیده که هر درجه آن به شکل مختلف تداوی میگردد.

درجه	نوعیت ترخیص	تداوی
۱	هیپاتوم تحت کپسولر کمتر از ۱۰٪ سطح طحال ریچر کپسول موجود نبوده و ترخیص کانسروتیف تحت پارانثیم کمتر از یک سانتی متری باشد	مراقبت
۲	هیپاتوم تحت کپسولر بالاتر از ۵۰-۱۰٪ سطح طحال، هیپاتوم پارانثیم کمتر از ۲ سانتی متر ریچر کپسول با موجودیت خونریزی	خیاطه گذاری جرحه طحالی
۳	هیپاتوم تحت کپسولر بالاتر از ۵۰٪ سطح طحال ریچر کپسول بالاتر از ۳ سانتی متر، هیپاتوم پارانثیم بالاتر از ۲ سانتی متر و خونریزی فعال	Splenorrhaphy و خیاطه جرحه
۴	ریچر پارانثیمتوز بالاتر از ۳ سانتی متر هیپاتوم پارانثیم بالاتر از ۲ سانتی متر و خونریزی فعال جروحات و ریچرهای متعدد به ابعاد مختلف با تخریب او عیه	ریزکشن قسمی طحال
۵	تخریبات وسیع طحال	Splenectomy

استطباب splenectomy

Splenectomy در حالات ذیل اسطباب دارد:

۱- تمزق طحال - در اثر ترخیصات با زوبسته و یاموف شدن طحال در اثنای جراحی بصورت تصادفی.

۲- امراض خون - از قبیل کمخونی هیمولیتیک و Trombocytopenic purpura

۳- تومور و سیست های طحال.

۴- به قسم جز عملیاتیهای دیگر جراحی از قبیل برداشتن جزری کارسینومای معده، انستوموزشریان طحال

و کلیوی در فرط فشار باب و Distal pancreatectomy.

ضخامه طحال (Splenomegaly)

این پتالوژی در جریان بعضی از امراض چون Hodgkin's disease ، لوکیمیا، portal hypertension دیده شده که نزد مریض انیمیا ، نائتروپینی ، ترومبوسیتوپینی دیده شده که سبب مرض معلوم نبوده و به اشکال Secondary Hypersplenism & Primary Hyprsplenism دیده میشود. Secondary Hyperspleism از سبب امراض کبدی ، portal hypertension ، تضیق ورید طحالی، امراض کولاجن lymphoma, Leukemia, systemic Felty syndrome, Lupus, erythematoides, osteomyelofibrose, polycythemia و غیره دیده میشود.

کمخونی همولاییتیک (Haemolitic anemia)

افات انزایمی حجرات را به همولیز حساس تر می سازد. کمبود پیروات کیناز با بزرگی طحال همراه است ، طحال در کمبود G6PD به ندرت بزرگ می شود. کمبود انزایمی به دونوع ذیل می باشد:

- ۱- کمبود انزایمی در مسیر گلیکولیز بی هوازی که مهمترین آن کمبود پیروات کیناز می باشد.
- ۲- افات انزایمی هگزومونوفسفات که مهمترین آن کمبود G6PD است. جهت تشخیص پتالوژی فوق می توان سطح انزایمی را تعیین نمود. در صورت بروز انیمی شدید نقل الدم خون استطباً ب دارد. در موارد قلت شدید پیروات کیناز سپلنکتومی ممکن است مفید باشد. در صورت عدم کنترل همولیز بعد از سپلنکتومی مریض دچار ترومبوسیتوز، ترومبوز و ریجاجوف سفلی، وریدکبدی و باب می شود. سپلنکتومی در نزد مریضان مبتلا به کمبود G6PD استطباً ندارد^(A).

اعراض کلینیکی

- در شروع مریض خاسف بوده ویرقان خفیف نزد ایشان موجود است که بعد ها مریض از خستگی وضعیفی نیز شاکی میباشند. در جریان حملات مرض نزد مریض تب دلبدی، استفراغ، درد بطن و خسافت جلد دیده میشود.

سفیروسیتوز ارثی (Hereditary spherocytosis)

تشخیص

- کسالت، ناراحتی بطن.
- یرقان، انیمی، سپلنومیگالی.
- سفیراسیتوز، افزایش تخریبات اسموتیک حشرات سرخ سفیراسیتوز ارثی (یرقان همولیتیک ولادی، آنیمی همولایتیک فامیلی) وصفی ترین کم خونی همولایتیک ولادی می باشد که به صورت اتوزوم اغلباً انتقال پیدا می کند، به علت عدم قابلیت ارتجاع، در عبور حشرات از نواحی وکانال های طبیعی پولپ طحال تا خیر صورت می گیرد، بلاخره منجر به پارچه پارچه شدن و تخریب حجروی خواهد شد. همولیز اکثرأ با سپلنکتومی تداوی می شود. معمولاً در بعضی از موارد تشخیص تا دوران بلوغ به تأخیر می افتد و اکثرأ در سه دهه اول حیات صورت می گیرد.

اعراض سریری

الف) علایم: علایم اصلی مرض عبارتند از سپلنومیگالی، کمخونی خفیف تا شدید، یرقان و بعضاً مریض از خستگی شکایت دارد. امکان دارد باعث احساس پری و ناراحتی در ربع علوی و چپ (LUQ) بطن شود. اکثر مریضان در طی بررسی فامیلی قبل از تظاهر مرض، علایم تشخیص می شوند. همولیز می تواند به صورت دوره بی نکس کند، بعضاً با کمخونی شدید، سردردی، دلبدی و دردبطنی دیده می شود.

ب) درمعاینات لابراتواری: تعداد گلوبول های سرخ هموگلوبین به طور متوسط کم می شود. در نزد بعضی از مریضان تعداد گلوبولهای سرخ طبیعی خواهد بود. امکان دارد میکروسیتوز به وجود آید. تعداد ریبتیکولوسیت ها از ۵-۲۰٪ افزایش پیدا می کند.

اختلالات

سنگ های صباغی کیسه صفر ۸۵٪ از بالغین مبتلا به سفروسیتوز بوجود می آید اما قبل از ۱۰ سالگی دیده نمی شود، از طرف دیگر سنگ حویصل صفر در نوزادان سفروسیتوز ولادی را توضیح می نماید. زخم های مزمن ساق پا که ارتباطی با واریس ندارند از آفات نادر می باشند ولی در صورت موجودیت صرف بارزکشن طحال تداوی می شوند. سپلنکتومی تنها تداوی سفروسیتوز ارثی می باشد. وقتی کمخونی به خوبی رفع شود و مریض بدون اعراض باشد سپلنکتومی استطباب دارد. هر قدر روند همولیز طولانی تر گردد خطر بالقوه آفات چون کریز های هیپوپلاستیک یا کولی سستیت سنگدار افزایش پیدا خواهند کرد. در صورت موجودیت کولی لیتیز کولی سستکتومی توام با سپلنکتومی صورت گیرد. وقتی علایم کلینیکی شدیدی وجود داشته باشد سپلنکتومی را تا ۶ سالگی به تعویق می اندازند تا از خطر افزایش انتانات ناشی از فقدان سیستم رتیکولواندوتیلیل جلوگیری به عمل آید.

تالاسمی (Thalassemia)

این پتولوژی که اوتوزوم می باشد به علت نقیصه ساختمانی یکی از زنجیر های گلوبینی مولیکول هیمو گلوبین گلوبهای سرخ غیر طبیعی (مانند تارگیت سل) می باشد. افراد هتروزیگوت معمولاً انیمی خفیفی دارند (تالاسمی مینور) ولی افراد هیموزا یگوت بیشتر آنمی مزمن شدیدی دارند و با یرقان هیاتوسپلنو میگالی (اغلب حجیم) تا خیررشد بدن و بازرگ شدن رأس همراه می باشد. در حدود ۲۵٪ از مریضان سنگ حویصل صفر دارند، علایم مشخصه آن وجود هیموگلوبین است. اگرچه تداوی معمول با جزیبهای آهن انجام می شود ولی سپلنکتومی نسبت کاهش همولیز نیاز به نقل الدم داشته و رزکشن طحال بزرگ و ناراحت کننده در بعضی از مریضان مفید واقع می شود.

Thrombotic Thrombocytopenic Purpura (TTP)

TTP- عبارت از میکرو انجیوپتی منتشر Hyaline membes او عیه کوچک (&Arterioles Capillaries) بوده که سبب آن تا الحال معلوم نیست ولی رول میکانیزم معافیتی را در بروز حادثه دیدخل میدانند.

تشخیص

نزد مریض پنتشیا، اکیموز، خونریزی انف، عدم موجودیت سپلنومیگالی، ترومبوسیتوپینی و افزایش BT موجود می باشد.

تظاهرات کلینیکی

امکان دارد مرض به صورت حاد شروع شود و با اکیموزو پنتشیا بروز کند و همچنان بانزف وژن، هیمآچوری و نزف جهاز هضمی توام گردد. نزف قحفی در ۳٪ از مرضی اتفاق خواهد افتاد. اطفال وصفی ترین گروه سنی می باشند که شکل حاد مرض در نزد آنها بوجود می آید. معمولاً قبل از ۸ سالگی اتفاق افتاده و اغلباً ۳-۱ هفته بعد از مرض ویروسی سیستم تنفسی علوی آغاز می شود. نوع مزمن مرض می تواند در هر سنی بوجود آید اما نزد خانمها سه مرتبه زیاده تر دیده می شود. شروع مرض به طور تدریجی می باشد. پنتشیا خاصتاً در قسمت های تحت فشار ممکن بوجود آید^(۴).

تداوی

بهترین روش کنترل ترومبوسیتوپینی تداوی آفت اولیه می باشد. مرض با علائم خفیف یا بدون علائم نیاز به تداوی اختصاصی نخواهد داشت ولی باید از روش های جراحی انتخابی و تداوی غیر ضروری اجتناب شود. سنیروئید ها در ۷۵٪ موارد تعداد ترومبوسیت ها را افزایش می دهند و خود خطر نزف شدید را کاهش می دهد. معمولاً 60mg پریدنیزون (یا معادل ان) روزانه مورد نیاز می باشد، و تا بازگشت تعداد Platelates به سطح طبیعی ادامه پیدا می کند. مرض به تدریج بعد از ۴-۶ هفته کاهش یافته و تقریباً در نزد ۲۰٪ بالغین کورتیکوستیروئید ها باعث تداوی مداوم مریض می گردند. سپلنکتومی موثرترین نوع تداوی می باشد و برای مریضانی که به ادویه کورتیکوستیروئید جواب نمی دهند و در مواردی که بعد از بهبود اولیه با سنیروئید مرض عود کند و یا افرادی که مرض نزد ایشان بیش از یکسال دوام کند استطباب دارد. در موارد نزف های داخل قحفی سپلنکتومی عاجل استطباب دارد. سپلنکتومی در ۸۰٪ از مریضان باعث بهبود مرض می شود. در مواردیکه کورتیکو ستریوئید ها و سپلنکتومی قادر به تداوی نباشند، گاما گلوبولین با دوزهای بلنداز طریق ورید تجویز می شود امکان دارد موجب ترومبو سیتوز موقتی شود. با تجویز دانازول، افزایش Platelates در نزد بعضی از مریضان گذارش شده است^(۵).

Myeloid Metaplasia: عبارت از پرورسه Panproliferative انساج Connective tissue که عظم، کبد، طحال و عقدات Idiopathic myelogenous leukemia thrombocytosis polycythemia vera Hereditary وجود می آورد و علت آن معلوم نیست از شدت امراض چون Hereditary Elliptocytosis, Hodgkin' sarcoma' s disease lymphoma, chronic leukemia reticulum cell . نیزکا سته میشود.

Felty's syndrome: این سندروم عبارت از موجودیت ارترایت، سپلینومیگالی نزد مریضان می باشد.

سرکا بیدوز (Sarcoidosis): علایم سرکائیدوز در نزد طبقه جوان عبارتند از تب، عرق شبانه، تغیرات تنفسی، تغیرات جلدی و سپلینومیگالی با اعراض و علایم هایپر سپلینیزم میباشد.

Gaucher's disease: عبارت از مرض ارثی بوده که از سبب نقیصه Glycolipidcerebros در حجرات ریپیکولو اندوتیلیل طحال، کبد ، و عقدات لمفاوی می باشد.

برداشتن طحال (Splenectomy)

در نزد مریضانیکه قرار است مورد سپلنکتومی انتخابی قرار گیرند، قبل از عملیات باید اختلالات انعقادی و کمبود حجرات سرخ و انتانات تداوی شده و عکس العمل های معافیته تحت کنترل آورده شوند. چون خروج ترومبوسیت ها از جریان خون باعث سرعت جریان خون می گردد لذا باید پس از بستن شریان طحالی برای تصحیح ترومبوسیتونی Platelates تجویز شود. بیشتر مریضان مبتلا به اختلالات اتوایمیون الی آماده شدن به عملیات به تجویز کورتیکو سترنوئید نیاز دارند. هیپوولیمی باید با نقل الدم در هنگام سپلنکتومی عاجل برطرف شود.

اثرات هیما تولوژیک سپلنکتومی

معمولاً در نزد یک شخص بالغ نارمل فقدان طحال اهمیت کلینیکی زیاد ندارد. تعداد گلبولهای سرخ و اندکس های آن تغیر کرده ولی بعضاً کرویوات سرخ با انکلوزیونهای سایتوپلازمی مانند اجسام Howell Jollyt Heinz مشاهده می شوند. بلافاصله پس از سپلنکتومی گرانولوسیتوز بوجود آمده و با سپری شدن هفته ها لمفو سائتوز و مونوسائتوز جاه گزین آن می شود. معمولاً Platelates افزایش یافته و گاهی ترومبوسیتوز (مثلاً 2-3million) به تعقیب سپلنکتومی ایجاد می شود. تعداد

Platelates بیش از یک میلیون نمی تواند استطبیب برای تجویز ادویه جات ضد انعقادی باشد ولی عوامل ضد Platelates (مانند اسپرین) درمانعت از بروز ترومبوز موثر می باشد.

سپس و دیگر اختلالات بعد از سپلنکتومی

اختلاط عایده از سپلنکتومی ناچیز بوده و وصفی ترین آنها اتلکتاز، پانکریاتیت و نزف بعد از عملیات می باشند در حالیکه پس از سپلنکتومی اختلاط ترومبومبولی معمولتر است. دلایل افزایش به باکتری می کشنده در اثر تغییرات پس از سپلنکتومی قرار ذیل می باشد :

۱- کاهش از بین بردن انتانات از خون

۲- کاهش سطح Igm

۳- کاهش فعالیت اپسونین (Opsinin) در نزد کودکان کم سن و سال بخصوص در دو سال اول پس از جراحی (در ۸۰٪ وقایع) و مریضان رتیلولواندوتیلیل که به سپلنکتومی منجر می شوند این خطر به بالاترین میزان خود میرسد. در افراد بالغ سالم خطر انتان پس از سپلنکتومی کم بوده ولی قابل اهمیت می باشد. اکثر این انتانات بعد از سال اول و تقریباً نصف از آنها در پنج سال بعد از سپلنکتومی رخ می دهند. سپس کشنده در بزرگسالان بسیار نادر است. وصفی ترین پتورنهای عبارتند از: سترپتوکوک، پنموکوک، هموفیلوس انفلونزا و مننگوکوک انعقاد منتشر داخل و عایی پتالورژی معمول می باشد. خطر سپس کشنده در سپلنکتومی عایده از تروما نسبت به سپلنکتومی در اثر آفات خون کمتر است. همه مریضان فاقد طحال باید در برابر پنموکوک و اکسین شوند. این واکسن در نزدکاهلان و کودکان بزرگتر تا مدت ۴-۵ سال مصونیت ایجاد کرده و پس از آن واکسیناسیون مجدد توصیه می شود. چون واکسن تنها در برابر ۸۰٪ انتانات موثر است اما بعضی از دوکتوران یک دوره تداوی دوساله پنسلین یا امپیسیلین را توصیه می کنند. وقایع توسط انتی بیوتیک در نزد کودکان کمتر از دوسال ضروری است. عموماً به غیر از مشکلات هیپاتولوژیک بسیار شدید سپلنکتومی باید تا شش سالگی به تاخیر انداخته شود.

تمرینات فصل دهم امراض طحال

۱- انا تومی جراحی طحال را بیان کنید ؟

۲- فزیولوژی جراحی طحال را توضیح نمائید ؟

- ۳- ترخیصات طحال چطور بوجود می آید؟
- ۴- اعراض و علائم ترخیصات طحال کدام اند؟
- ۵- کدام معاینات تشخیصیه در تشخیص ترخیصات طحال موثر است؟
- ۶- ترخیصات طحال به چند درجه تقسیم می شوند انهارا نام بگیرید؟
- ۷- استئپاب splenectomy از چه قرار می باشد؟
- ۸- کم خونی haemolytic چیست، اعراض کلینکی انرا توضیح نمائید؟
- ۹- اثرات هیما تولوژیک splenectomy از چه قرار است؟
- ۱۰- اختلالات splenectomy کدام است.

References :

ماخذ :

1. Astapenka WG ,Malnikov N.H,Sugical disease 2th edition Minsk ; 1983
p. 32-258.
2. David C. Hohn Splen. In: Lewrence W.Way, editor Current Surgical
Diagnosis & Treatment USA:Appelton & Lange;2004.p.542-54.
3. Haroldellis Ellis, Sirroy Calne,Christopher Watson Lecture notes on
General Surgery.10th ed.Great Britain:Blackwell publishing: 2004.
4. Hatle Debas Gastrointestinal Surgery : Pathophysiology and Management.
USA: Springer; 2004
5. O.James Garden . The Spleen .In; R,C.G.Russel,Norman.Willamms,
ChristopherJ.K. Bulstrode,editors.Baily & Loove`s Short practise of
Surgery .24th ed.Great Britain: Hodder Arnold; 2004.p.1084-92.
6. R.Daniel Beauchamp, Mechael D. Holzman and Timothy C,Fabin Spleen
In: Townsend.Beauchamp,Evers. Mattox.editors. Sabiston Textbook of
18th ed.USA:Sender,2008. 1740-93,

7. Rowan Parks and James Powell. Surgery of the Pancreas, Spleen and Adrenal Glands, In: Margaret Farquharson, Brendan Moran, editors Farquharson's Textbook of Operative Surgery, 9th ed. UK: Hodder Arnold; 2005. P. 353-55.
- ^ Removal of the spleen [online] 2007 [cited 2007] Available from: www.medem.com

فصل یازده

پریتوان

۲۵۹	اناتومی و فزیولوژی پریتوان
۲۶۱	پریتونیت حاد (منتشر و موضعی)
۲۶۸	پریتونیت مزمن
۲۷۰	ماخذ

اناتومی و فزیولوژی جراحی

بطور طبیعی جوف پریتوان حاوی 100ml - ۵۰۰ مایع آزاد است، مایع ترانسودات دارای وزن مخصوص ۰،۱۶ و غلظت پروتئین کمتر از 0.3g/dl بوده که تعداد گلو بول سفید کمتر از ۳۰۰۰ میو فعالیت ضد باکتریل به واسطه کمپلمنت می باشد. جوف پریتوان بزرگترین جوف در بدن بوده که توسط پریتوان جداری و حشوی پوشانیده شده و مساحت پریتوان معادل به مساحت تمام جلد بدن است. بطن از جوف صغیر و جوف کبیر پریتوان تشکیل گردیده است که جوف صغیر و جوف کبیر پریتوان باهم توسط Foramen Wenslow وصل گردیده است. این فوچه از طرف قدام توسط ligament

gastrohepatic lig. Mede و Gastrocolic lig. واز طرف خلف توسط پریتوان جداری خلفی احاطه گردیده است. جوف کبیر پریتوان از حجاب حاجز شروع و به حوصله ختم می گردد. اعضای خارج پریتوانی عبارتند از کلیه ها، حالب ها، غدوات فوق کلیوی، پانکراس، ابهر بطنی و ریداجوف سفلی (V.cava inferior) عقدات و طرُق لمفاوی می باشند.

شکل (۱۱-۱) جوف پریتوان ماخذ (۱)

1 - lig.falciform 2 - پانکراس ۳-اثنا عشر ۴-امعای رقیقه ۵-رکتم ۶-مقعد ۷-الیوم ۸-شرب کبیر ۹- پریتوان جداری ۱۰-کولون مستعرض 11 جوف صغیر پریتوان ۱۲-معده ۱۳- کبد ۱۴-دیافراگم

احشای بطنی که Intraperitoneal قرار دارند عبارتند از معده، جیغونو، لیوم، کولون مستعرض، کولون سگمونید، اپندکس، سیکم، کبد، حویصل صفرا وطحال می باشد. ثرب از چهار طبقه پریتون پوشانیده شده است. پریتوانی که احشای بطنی، ثرب و مساریقه را می پوشاند بنام پریتون حشوی نامیده می شود و پریتوانی که جدار قدامی، جنبی و خلفی بطن را پوشانیده است بنام پریتون جداری نامیده می شود. پریتون جداری قدامی و جنبی بطن توسط صفاق مستعرض تقویه گردیده و در قسمت های باقیمانده پریتون توسط طبقه شحمی و انساج areolar ازان مجزا می گردد. در تحت پریتون اوغیه، عصب و طرق لمفاوی قرار دارند. پریتون جداری غنی از اعصاب بوده که تخریش آن باعث درد شدید و موضعی در ناحیه ماوفه می گردد. پریتون حشوی از نظر تعصیب فقیر بوده و درد ناشی از آن مبهم و در یک ناحیه موضعی نمی باشد. پریتون یک غشای مصلی شبکه مانند است که از یک طبقه مسطح polyhydral بالای یک طبقه نازک انساج فیبرو الاستیک قرار دارد. این غشا در قسمت سفلی خویش توسط یک مقدار کم انساج areolar تقویه شده که درین ناحیه یک شبکه از اوغیه لمفاوی و تعداد زیاد اوغیه شعریه دموی قرار دارد که از طریق آن جذب و اطراح صورت می گیرد. ثرب کبیر اهمیت عمده فزیولوژیک را دارا می باشد که وظیفه جذب و دفع مایعات توسط آن صورت می گیرد. ثرب در صورت التهاب احشای بطنی خود را به ناحیه التهابی رسانیده و آنرا محدود می سازد که این میکانیزم تا تیرات الکتروستاتیک ثرب را توضیح می نمایند. تفاوت پوتنسیال پریتون و ثرب کبیر در حالت عادی ناچیز بوده (چند ملی ولت) اما در صورت صدمه دیدن امعاء (التهاب امعاء) تفاوت پوتنسیال از ۸ ملی ولت الی ۵۸ ملی ولت بلند می رود که این حالت باعث کشانیدن کنارهای ثرب بطرف ناحیه التهابی می گردد. مایعی که در جوف پریتون موجود است حرکت احشای بطنی و لغزش آنها را بالای یکدیگر آسان میسازد، این مایع حاوی مقدار کم لمفوسیت می باشد.

پریتونیت (Peritonitis)

تعریف: پریتونیت عبارت است از التهاب غشای پریتوان بوده که در اثر عوامل مختلف مرضی بوجود می آید و اکثراً ژرمهای عامل مرضی باعث چنین التهاب می گردند. ممکن است التهاب به هر دو طبقه حشوی و جداری پریتوان توسعه یافته و باعث پریتونیت منتشر گردد. پریتونیت بدون تداوی کشنده است.

اسباب

- علل کیمووی
- قرحه متقویه معده و اثنا عشر
- نتقب حویصل صفر ا
- پانکریاتیت
- حمل خارج رحمی
- باریوم سلفات در تشخیص X-ray
- علل باکتیریل
- جسم اجنبی نافذه، انتشار از سیستم بولی طبقه انات، پریتونیت از اثر نتقب رحم.

پریتونیت پنوموکوک بعد از سپلنکتومی و Septicaemia.

وصفی ترین علت پریتونیت عبارت از آفات احشای بطنی نتقب قرحه معده، اثنا عشر، اپندیسیت، کولی سستیت حاد، نتقب امعاء در مرض کرون، نتقب امعاء از اثر محرقة، دیورتیکولیت، نتقب امعاء در اثر ترضیضات یا کرسینوما ی کولون و غیره می باشد.

پتولوژی

در پریتونیت های که منشه آن آفات امعاء (نتقب) باشد از نظر انتان به شکل مختلف می باشد، انتانات از قبیل Bacteroides, Anaerobic, E.coli ، Proteus، Streptococ مشترکاً همراه با انتانات Clostridea و انتانات جهاز تناسلی نزد خانما دیده میشود. در پریتونیت که منشه آن دموی باشد ژرم آن از نوع Streptococ, Pneumococ, Staphylacoc و یا TB میباشد. بعضاً نزد دختران خوردسن انتانات آن از نوع انتانات جهاز تناسلی و Pneumococ دریافت شده است. علایم پتالوزیک پریتونیت ها عبارتند از:

- جذب بسیار زود توکسین از یک سطح انتهایی وسیع.
- بروز انسداد فلجی توام با تغییرات ذیل:
  - ضایعات مایعات عضویت.
  - ضایعات الکترو لایت های عضویت.
  - ضایعات پروتئینهای عضویت.
- انتفاخ بیش از حد بطن توام با علوی راندن حجاب حاجز که بنوبه خویش کولیس ربوی را کمک نموده وز مینه را برای پنومونی مساعد میسازد.

تظاهرات سریری

پریتونیت اکثراً نسبت به افات دیگر بطنی بشکل ثانوی بوده در ابتدا اعراض و علایم عضوی که سبب پریتونیت شده در صحنه حاکم میباشد. بطور مثال اپنڈیسیت حاد، تثقب قرحه اثنا عشر و علایم مشخص آنها را بعنوان اسباب پریتونیت نام می بریم. پریتونیت در ابتدا با درد شدید تظاهر می کند، چون هرگونه حرکتی درد را شدید می سازد بناً مریض ترجیح میدهد که در بالای بستر خویش بدون حرکت باقی بماند. تخریش حجاب حاجز ممکن است با انتشار درد بطرف شانه همراه باشد. استفراغ در پریتونیت از جمله علایم مروج مرض است.

درجه حرارت بدن اکثراً بلند بوده و نبض سریع می باشد، درین مرحله بطن باجس دردناک و متقلص بوده که نظربه پیشرفت مرض این درد و تقلصیت موضعی و یا عمومی بوده می تواند. Reboundtenderness نزد مریض مثبت دریافت می گردد⁽⁴⁾.

با اصغا بطن خاموش بوده که بعضاً اواز های انتقالی قلب و تنفس در بطن اصغا می گردد. با معاینه مقعدی (touchea rectal) جوف دوگلاس حساس و دردناک می باشد. در مرحله پیشرفته پریتونیت بطن مریض بسیار انتفاخی و Tempanic بوده و در ضمن علایم موجودیت مایع در جوف پریتون ظاهر می گردد. مریض حالت توکسیک داشته، نبض آن سریع و خیطی بوده فشار نیز پائین می باشد. در مراحل پیشرفته استفراغ شکل غایبی راداشته می باشد. جلد سرد، مرطوب و سیانوتیک بوده (وجه هیپوکرات) که حالت وخامت مرض را نشان میدهد.

معاینات تشخیصیه

شکل (۲-۱۱) free aire از اثر تنقب احشای مجوف بطنی ماخذ (۶)

در معاینات مختلفه جهت تشخیص پریتونیت چندان ارزش مهم نداشته و تشخیص مرض زیاده تر در خصوصیات لوحه سریری مرض (اعراض و علائم فزیکي) استوار است. در رادیوگرافی ساده بطن هرگاه یکی از احشای مجوف بطنی تنقب کرده باشد خیال هوای آزاد (Freeair) در جوف پریتون تحت حجاب حاجز و بالای کبد طرف راست نمایان می گردد. در ۷۰٪ از وقایع تنقب قرحه پپتیک خیال Freeair تحت حجاب حاجز طرف راست موجود می

باشد شکل (۲-۱۱). رادیوگرافی صدر برای نهي ساختن آفات ریوی به عنوان تشخیص تفریقی کمک می کند. تعیین سوبیه امیلاز خون برای تشخیص تفریقی از پانکریاتیت حادبا اهمیت است. در اکثر وقایع پریتونیت با Leucosytosis همراه می باشد.

تشخیص تفریقی

پریتونیت باید باکولیک های حالبی و صفراوی انسداد امعاء تشخیص تفریقی شود.

درسه حالت فوق الذکر مریض در بستر نارام میباشد و همچنان احتشای میوکارد Basal pneumonia، نوز داخل پریتوانی و تمزق انیوریزم ابهر حالاتی است که با پریتونیت مغالطه شده می تواند.

تداوی

هدف در تداوی پریتونیت عبارت از بین بردن عامل پریتونیت و تداوی اختلالات ناشی از آن می باشد. تداوی جراحی زمانی استطباب دارد که بتوانیم محراق انسانی را از بین برد، مثلاً ترمیم تنقب قرحه پپتیک توسط خیاطه ها و یا اینکه برداشتن اپندکس گانگرنوز. هر تجمع قیچی ضرورت به دریناژ دارد و جراحی ممکن است برای تخلیه آبی های باقیمانده مانند اسی تحت حجاب حاجز و یا آبی حوصلی ضرورت داشته باشد (۶).

تداوی طبی پریتونیت ها

در مواردی که تصمیم به تداوی طبی اتخاذ گردید مریضان احتیاج به مراقبت های جدی دارند. علایم حیاتی ایشان در هر ساعت کنترل و در صورتی که الی شش ساعت وضع عمومی مریض بهبود نیابد باید به عملیات جراحی اقدام نمود. در قدم اول باید به مریض NGT و کنتینر فولی تطبیق و ورید مریض با ز گردد، در بستر به مریض وضعیت نیمه نشسته داده شود تا مریض خوبتر تنفس کرده بتواند، برای مریض تیوب رکتال تطبیق شود. الکتروولایت ها، مایعات، خون و ویتامین ها نیز به مریض تجویز و بلائس مایعات اخذ شده و اطراح شده را کنترل و در جدول مخصوص درج گردد.

تداوی طبی پریتونیت در حالات ذیل استطباب دارد:

- ۱- در موارد یکه وضع مریض بسیار خراب باشد.
- ۲- در پریتونیت موضعی از سبب کولی سستیت حاد و اپنڈیسیت حاد.
- ۳- در پریتونیت از باعث سلپانجایتس.
- ۴- در مواردی که عامل پریتونیت پنوموکوک ها سترپتوکوکها بوده و یا اینکه پریتونیت از سبب امراض ولادی بوجود آمده باشد.

اهتّمات قبل از عملیات

- ۱- مایعات داخل وریدی : جهت معاوضه مایعات منتقل شده بد داخل جوف پریتون به اندازه مناسب مایعات داخل وریدی ضرورت است، امکان دارد چندین لیتر سیروم رنگر برای بر طرف نمودن هیپوولیمی ضرورت باشد. سرعت تطبیق مایعات داخل وریدی باید بطی باشد که فشار خون و دیورز را سرحاً به سطح مناسب برساند. پوتاشیم تا زمانی که جریان نسجی و کلیوی به حد کافی برقرار نشده باشد تجویز نمی گردد. در کم خونی یا موارد نرف همزمان نقل الدم ضروری است.
- ۲- مراقبت از Septicaemia پیشرفته: ادویه جات قلبی و عایی و دادن اکسیجن برای کنترل سپتی سیمی حتمی است.

۳- انتی بیوتیک ها : انتی بیوتیک از طریق وریدی علیه انتانات مورد نظر تطبیق می گردد.

تداوی جراحی

۱- کنترل سپسیس: بعد از باز شدن بطن مایع از بطن جهت کلچر و انساج منتن ایروب و اناایروب انجام می شود. جوف های منتن مخفی را با تفتیش دقیق دریافت و مواد نکروتیک را از بطن خارج نموده و بعداً برداشتن افتی که باعث پریتونیت شده است صورت می گیرد مانند ایندکس یا حویصل صفرای متقوبه، ترمیم قرحات متقوبه.

۲- دریناژ: انستموزامعاء رزکشن شده نسبت سپسیس وسیع یا اسکیمی معایی باکشیدن امعاء به جدار بطن و ترمیم دوباره بعد از چندین هفته بعد از صحت یاب شدن مریض اجرا می گردد. دریناژ پریتون صورت گیرد (مانند پانکریاتیت حاد).

۳- لواژ پریتون: در پریتونیت منتشر لواژ با مقادیر فراوان محلول ایزوتونیک گرم و دور کردن لخته های خون، غشای فبرینی، افزودن انتی سبتیک به محلول شستوشو صورت گیرد.

۴- تداوی توسع بطن: توسع بطن ناشی از الیوس اغلباً با پریتونیت دیده میشود. بهترین روش عبور دادن تیوب Bake از طریق انفی است که مانند یک سنتت معایی بدون بخیه عمل می نماید.

اهتمامات بعد از عملیات جراحی

بر حسب شدت پریتونیت انتی بیوتیک ها تا ۱۰-۱۴ روز ادامه می یابد. نتیجه کلینیکی مناسب شامل برقراری پرفیزیون و دیورز کافی، کاهش تب و لیکاسیتوز، تداوی فلج امعاء می باشد.

انذار مرض

مرگ و میر از سبب پریتونیت های منتشر نظر به افات احشای داخل بطنی از ۱۰-۲۰٪ می باشد که فکتور های کشنده عبارت اند از:

- برونکوپنیمونی
- عدم کفایه کلیه
- انحطاط مخ عضم
- توکسیمیا ی باکتریل
- قیح دریناژ ناشده
- تشوش موازنه الکترو لایت ها
- انسداد فلجی

آبسی های داخل بطنی (Intraabdominal abscess) - جدار پریتون بسیار مساعد برای نشونمای انتانات می باشد. آبسی های داخل بطنی در اثر احاطه شدن انتانات در پریتون بوجود آمده که ثرب کبیر، امعاء رقیقه و غلیظه وسایر احشای بطنی آبسی را تحدید کرده و التهاب را موضعی میسازد. آبسی های داخل بطنی از نظر موقعیت در نواحی Subhepatic و Subphrenic، پیری نفلیک، میزوکولی در جوف دوگلاس دیده میشود. بنا بر موقعیت مختلف آبسی ها اعراض و علایم آنها مشابه نبوده و فرق دارند. آبسی های داخل بطنی محدود شده میتواند ریجر نموده و باعث بروز پریتونیت منتشر گردد. آبسی های سب فرنیک می تواند به پلورا سرایت نموده و باعث بروز امراض ریوی و پلورا گردند. نشونمای آبسی های داخل بطنی مربوط به عامل مرض ویرولانس مکروب، موقعیت آبسی و وضع عمومی مریض، عمروغیره عوامل بستگی داشته و آبسی های ابتدایی از ابسه های ثانوی بعداز عملیات بکلی فرق داشته که آبسی های ثانوی بعداز عملیات اکثراً بعداز ۶-۷ روز یا بعداز گذشت یک هفته بعد از عملیات بوجود می آید.

آبسی تحت دیافراگم (Subphrenic Abscess)

آبسی تحت دیافراگم بطور عموم بعداز پریتونیت منتشر خاصناً بعداز اپندیسیت حاد با قرح پیپتیک متقوبه اتفاق می افتد. ممکن است انتان از طریق هیماتوم بعداز یک عملیات جراحی از قبیل سپلنکتومی و آبسی تحت دیافراگم بوجود آید. چنین آبسی ها اکثراً تحت دیافراگم تشکیل می شوند ولی ممکن است تحت کبد در Lesser sac یا در هیپاتورنل پوچ ظاهر شوند.

تظاهرات کلینیکی

مریض از یک عملیات جراحی بهبود کسب نموده و بعداز ۷-۲۱ روز بعد دچار تب نوسانی و ناراحتی عمومی، دلبدی و کاهش وزن می گردد.

ممکن است مریض از درد قسمت علوی بطن شاکی باشد که به طرف شا نه انتشار دارد. مشکلات در تنفس ناشی از pleural effusion در بالای آبسی با کولیس لوب سفلی یک ریه ممکن است وجود داشته باشد.

با معاینه تب نوسانی وجود دارد که علت واضحی برای ان در یافت نمی شود. بعضاً ممکن است بطرف سفلی تغییر موقعیت نموده باشد و ممکن است علایم فزیکلی پلورل انفوزن با کولیس ریه بروز نما ید.

معاینات تشخیصیه

تشخیص مرض با CTscan : برای موقعیت تجمع کولکشن قیح می توان از CT scan استفاده کرد.

WBC- بطور تیبیک WBC بلند می باشد.

رادیوگرافی

در رادیوگرافی صدر و بطن دیافراگم در کلیشه رادیوگرافی بلند رفته حرکات دیا فرآگم در عمل تنفس کم شده، اعراض پلیوریت، موجودیت گاز در ناحیه دیافراگم دیده می شود. اولتراسوند و کمپیوتر توموگرافی به تشخیص کمک زیاد می کند.

تداوی

بسیاری از انتانات تحت حجاب حاجزی به مرحله تشکل ابسی نمی رسند و توسط انتی بیوتیک در صورت بروز ابسی ناحیه بشکل Trans. و یا Extraperitoneal تخلیه و دریناژ می گردد. ابسی های کوچک توسط پانکسیون تحت کنترل اولتراسوند دریناژ می گردند.

آبسی های جوف دوگلاس (Douglas absces)

آبسی جوف دوگلاس در Retrovesical pouch که بطور عموم بتعقیب پریتونیت در اثر اپنڈیسیت حوصلی یا تنقب کولون بوجود می آید. هیما توم حوصلی به تعقیب هیماستاز ضعیف علت دیگری برای تشکل ابسی حوصلی است.

تظاهرات کلینیکی

مریض پریتونیت منتشر داشته ۴-۱۰ روز بعد از عملیات حالت خراب و تب پیدا میکند. ممکن است تاریخچه Discharge موکس از رکتوم وجود داشته باشد. ابسی ممکن از طریق رکتوم یاوجن باز شود. بامعاینه مریض تب نوسانی دارد و با TR یا TV ممکن است کتله قابل جس موجود باشد.

تداوی

Breaking with a finger : وقتی ناحیه متموج (fluctuan area) در رکتوم حس شود می توان آنرا بایک انگشت تحت انستزی عمومی کوتاه مدت باز کرد. اگر مریض علایم سیستمیک دارد انتی بیوتیک تریابی ممکن است شروع شود ولی این کار Discharge آبی را بتاخیر می اندازد. در صورتیکه ابسی بزرگ باشد بهتر است نزد مریض لپره تومی سفلی بطن اجرا و ابسی تخلیه و دریناژ گردد.

پریتونیت توبرکلوزیک

پتوفیزیولوژی

پریتونیت توبرکلوزیک در ۰.۵٪ از موارد بصورت انتان اولیه بدون مصاب شدن ریه، امعا، کلیه و تیوب رحمی بوجود می آید. علت پریتونیت توبرکلوزیک فعال شدن مجدد محراق خاموش پریتونانی از باعث انتشار دموی ویا از طریق عقدات لمفاوی مساریقی می باشد. موجودیت توبرکول های متعدد کوچک (جاورسها) سخت برجسته و سفید روی پریتون، ثرب کبیر و مساریقه علایم برجسته آن هستند. التصاق توبرکول های سیکوم و عقدات لمفاوی با ثرب کبیر ممکن است کتله قابل جس را تشکیل دهند. پریتونیت توبرکلوزیک جوانان خاصتاً خانم ها رامبتلا می سازد. مریضان مصاب به AIDS در معرض مبتلا شدن به توبرکلوز خارج ریوی هستند.

چهار شکل پریتونیت توبرکلوزیک وجود دارد که قرار ذیل می باشند:

۱- شکل Ascitic

۲- شکل Loculated

۳- شکل Plastic

۴- شکل Purulent

شکل Ascitic - درجوف بطن مایع زرد رنگ موجود می باشد و سطح پریتون توسط جاورس ها مستور بوده و بطن این مریضان بزرگ می باشد. مریض وزن باخته خاسف و انیمیک می شود، نزد مریض قبضیت ویا اسهال دیده می شود.

شکل loculated - یک قسمت بطن به آفت مبتلا شده ویک تورم در بطن موجود بوده که انسداد معایی یکی از اختلالات این شکل مرض به حساب میرود.

- شکل Plastic - درین شکل مرض التصاقات دربین احشای بطنی مخصوصاً التصاقات امعاء رقیقه بین هم باعث توسع امعاء می گردد که این حالت با عث انسداد تحت الحاد و یا حاد می شود.

- شکل Purulent - در این شکل مرض یک کتله التصاقی امعاء و ثرب توام باقیح توبرکلوزیک موجود می باشد و معمولاً آبی های بزرگ بارد بوجود می آیند که بعضاً به جلد و یا دربین امعاء بازمی شود.

تظاهرات کلینیکی

اعراض و علائم مرض (اضافه ترازیک هفته) شامل درد و انتفاخ بطن، تب، عرق شبانه کاهش وزن و تغییرات در تغوط می باشد. نزد ۵۰٪ مریضان حین موجود میباشد، هرگاه مرض سیر طویل المدت را اختیار کند موجودیت حبن می تواند اولین علامه مرض باشد. دراکثر موارد کتله جس میشود.

تشخیص تفریقی

تشخیص تفریقی با مرض کرون، کارسینوما، سیروز کبدی و لمفوما ی معایی صورت می گیرد. مفید ترین رهنمای تشخیصیه عبارت از تعیین موقعیت TB خارج بطنی است. pleural effusion در ۵۰٪ موارد وجود دارد. پره سنتر لیره سکوپیک یا بیوپسی پریتون تنها درنزد مریضان مصاب قابل اجرا می باشد. در ۸۰٪ موارد تشخیص حقیقی توسط کشت و سمیر مستقیم تعین می شود. تست جلدی اکثر مثبت می باشد (حدود ۸۰٪ موارد). معاینات خون و بیوشیمیک به ندرت مفید بوده و لیکوسایتوز شایع نیست. دراکثر موارد سدیم نیشن افزایش می یابد.

تداوی مرض

تداوی در واقعات غیر اختلاطی طبی و محافظه کارانه است. اکثر مریضان که علائم حادند دشان موجود است تنها بالیره تومی تشخیص داده می شوند. در فقدان انسداد یا نتقب امعاء بیوپسی از ندول پریتون یا ثرب گرفته می شود. تضیق ناشی از آفت TB معمولاً در انتهای ایلیوم و سیکوم انسداد ایجاد میکند ولی ممکن است در طول امعاء رقیقه و قسمت های مقعدی نیز دیده شوند، بهتر است لوبهای کوتاه و محدود امعاء موفه را رزکشن نموده و انستوموز مقدم انجام داد. اگر تشخیص قطعی باشد باید تداوی دوايي TB شروع شود، اما تداوی با ایزونیا زید و ریفامپیسین تا ۱۸ ماه بعداز جراحی باید ادامه یابد

تمرینات فصل یازدهم پریتوان

- ۱ - اناتومی جراحی پریتوان را توضیح نمائید ؟
- ۲ - پریتونیت را تعریف نموده و اسباب آنرا تشریح نمائید ؟
- ۳ - علایم پتولوژیک پریتونیت کدام اند؟
- ۴ - تداوی پریتونیت چطور صورت می گیرد ؟
- ۵ - اهتمامات قبل از عملیات جراحی پریتونیت کدام است ؟

References:

مأخذ:

1. Astapenka , WG Malnikov N.H, Surgical disease 2th edition
Minsk; 1983 p. 32-258.
2. Ellis H Calne S R General Surgery 10th edition , Black well scientific
publication; London; 2002 p. 155-195.
3. Harold Ellis, Sir Roy Calne, Christopher Watson Lecture notes on General
Surgery 10th ed. Great Britain Blackwell publishing ,2004.
4. Jeremy Thombsom . The Peritoneum , Omentom , Mesentery and
Retroperitoneall spece , In; R.C.G. Russel , Norman Wiliamms, Christopher
J.K. Bulstrode, editors, Bailey & Love`s Shortpractice OF Surgery 24TH
ed..Great Britain: 2004. P.1130-49.
5. John H. Bocy , Peritoneal cavity , In: Lawrence W. Way, editor. Current:
Surgical Diagnosis & Treatment . USA: Appelton & Lange; 2004. P.404-
1916\

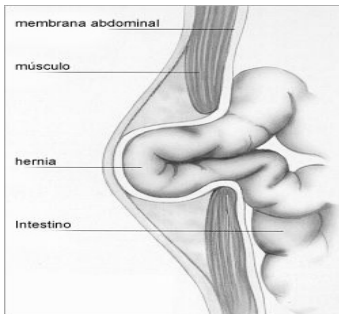
- 6 . Kovanova V. V . Operative Surgery. 3th edition . Moscow Medicine, ۲۰۰۲ p.301-324.
7. Sir. Alfred Cuschieri, Disorders of the Abdominal Wall and Peritoneal Cavity . In: SIR Alfred Cuschieri , Rovert J.C. Steele, Abdool Rahim Mussa, editors.Essential surgical ,Practice: Higher Surgical practiceP : Higher Ssurgical Training in genral Surgiry IN 4th ed.UK: Arnold; 2002 p.149-57.
8. Paterson –Brown. Laparatomy and Intraperitoneal Sepsis In:Brain W.Ellis, Simon Paterson- Brown, editors. Hamilton Baily`s emergency Surgery 13th ed. Great Britain : Arnold; 2000. P.308-24
9. William P.Schecter, Peritoneum ane Acute Abdomen,In: Jeffrey A.Norton, R. Randal Ballinger , Alfred E. Chang ...et al, editors,Essentail practice of Surgeri Basice and Clinical evidence.USA: Springer;2003.p.150-53.
10. Secondary peritonitis [online] 2007[cited2007] Available from:www.elib.gov . ph.
- 11- Kovanova V. V . Operative Surgery. 2th edition . Moscow Medicine, ۲۰۰۲ p.301-324.
- 12 -Spline trauma[online]2007[cited2007]Available from: www.edu.dc.med.unipit .

فصل دوازدهم

فتق های جدار بطن (Abdominal wall Hernia)

۲۷۲	عمومیات فتق ها
۲۷۴	فتق قابل ارجاع
۲۷۵	فتق غیر قابل ارجاع
۲۷۵	فتق انسدادی
۲۷۵	فتق مختنق
۲۷۸	فتق مغبنی
۲۸۷	فتق لغزنده
۲۹۰	فتق فخذی
۲۹۱	فتق ندبه عملیاتی
۲۹۳	فتق سروی
۲۹۳	فتق اطراف سروی
۲۹۴	فتق شرفوفی
۲۹۵	فتق Spigelion
۲۹۵	فتق Obturator
۲۹۷	ماخذ

عمومیات : فتق عبارت از خارج شدن قسمتی و یا تمام احتشای بطنی می باشد که جدار بطن را

شکل ۱۲-۱ فتق جدار بطن

از طریق فوچه طبیعی و یا غیر طبیعی عبور نموده و در موقعیت غیر طبیعی قرار می گیرد. اکثر فتق ها در جدار بطن بصورت دیورتیکول از پریتون بوجود می آید و به همین دلیل دارای کیسه هستند که متشکل از غشای پریتوانی میباشد شکل (۱۲-۱).

انواع فتق های جدار بطن نظریه موقعیت :

۱ - فتق مغبنی (مستقیم و غیر مستقیم) ۷۵ %

۲ - فتق فخذی ۱۷ %

۳ - فتق ثروی ۸٫۵ %

۴- فتق های Incisional در جرحه عملیاتی سابقه بوجود می آید.

۵-فتق Ventral یا Diastasis وفتق Epigastric.

۶- Siatic hernia،Lumbar hernia Spigalian hernia کمتر دیده میشود.

اسباب

اسباب عمده فتق های جدار بطن را ضعیف شدن جدار بطن، ترومای بطنی، برداشتن وزن ثقیل، خیز زدن، بلند رفتن فشار داخلی بطن از سبب امراض ربوی مانند امفریما،برونشیت مزمن، حمل، تومورهای داخل بطنی، حین، قبضیت های مزمن، Dysuria،Prostat hyperplasy و غیره تشکیل می دهند^(۱).

اناتوموپتا لوژی

فتق متشکل از سه قسمت می باشد : کیسه فتقیه ، مسیر فتق و محتوی کیسه فتقیه.

کیسه فتقیه (Sac): عبارت از دیورتیکول پریتنوانی است که دارای عنق(Neck) ، جسم (Body) و غور(Fundus) می باشد.

محتوی کیسه فتقیه: محتوی کیسه فتقیه معمولاً از یک یا چندین احشای داخل بطنی تشکیل می گردد.

- امعاء – معمولاً امعاء رقیقه ولی در بعضی موارد میتواند کولون و حتی اپندکس محتوی کیسه باشد.

- دیورتیکول و ثرب نیز می تواند محتوی کیسه فتقیه باشد.

- مایع داخل کیسه(Fluid) متشکل از آگزودات پریتنوانی می باشد.

- مایه، مبیض با ویا بدون نفیرها می تواند محتوی کیسه فتقیه باشد.

مسیر فتق (Covering of the sac) - از طبقات مختلف جدار بطن تشکیل شده است که

کیسه فتقیه از آن عبور می نماید.

تصنیف فتق های جدار بطن بدون در نظر داشت توضع آن:

۱- فتق قابل ارجاع (Reducible) .

۲- فتق غیر قابل ارجاع (Irreducible H).

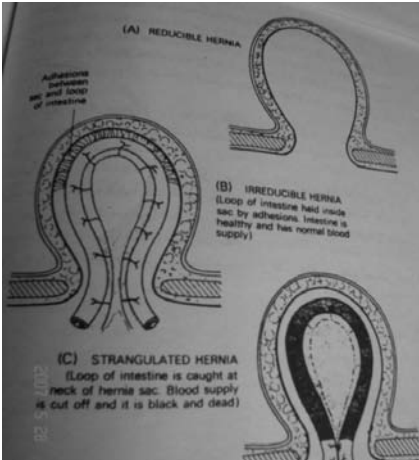
۳-فتق مختنق (Strongulated H.) .

۴- فتق انسدادی (Obstruted H.)

۵- فتق التهابی (Inflamated H.)

فتق قابل ارجاع

محتوی فتق قابل ارجاع را میتوان بصورت مکمل به داخل جوف بطن ارجاع نمود و محتوی آن ازاد وسالم می باشد. هرگاه محتوی فتق امعاء باشد ارجاع آن درابتدا مشکل و دراخیر آسان است. درصورتیکه محتوی فتق ثرب باشد ارجاع آن درابتدا آسان و دراخیر مشکل می باشد. فتق قابل ارجاع باسرفه یک توسع و Impulse از خود نشان می دهدشکل (۲-۱۲).

شکل (۲- ۱۲) A- فتق قابل ارجاع B- فتق غیر قابل

ارجاع C- فتق مختنق مأخذ (۵)

اعراض سریری

فتق قابل ارجاع از نظر کلینیکی بصورت یک کتله تظاهرمی کند که اگر مریض به وضعیت خوابیده قرار گیرد ممکن است کتله معدوم شود. این تورم باوجودیکه ناراحت کننده است برحسب معمول دردناک نمی باشد. با معاینه دیده خواهد شد که کتله قابل ارجاع است و هنگام سرفه Impuls ایجاد می کند. فتق قابل ارجاع بدون درد و اعراض وظیفوی بوده، اما تا زمانی که به اختناق معروض نگردد بدون اعراض می باشد و مریض از موجودیت یک کتله در ناحیه فتقیه احساس ناراحتی و سنگینی می کند. مریض به دو وضعیت یعنی بوضعیت استاده و یا خوابیده معاینه می شود. حین سرفه نزد مریض درنا حیه فتقیه یک کتله بمشاهده می رسد که با واردنمودن فشار توسط انگشت دوباره ارجاع می گردد. با قرع درصورتیکه محتوی فتق انبوب هضمی باشد طبلیت و اگر ثرب باشد اصمیت نشان می دهد.

تداوی

فتق های ولادی درسن یک سالگی Herniotomy صورت می گیرد. تداوی فتق قابل ارجاع نزد اشخاص کاهل نسبت جلوگیری از اختلاطات بعدی عملیات جراحی می باشد.

هدف از عملیات جراحی

- ۱- ارجاع محتوی کیسه فتقیه بداخل بطن.
- ۲- تسلیخ کیسه فتقیه الی عنق وبسته نمودن عنق و برداشتن قسمت اضافی آن.
- ۳- ترمیم جدار بطن.

فتق غیر قابل ارجاع

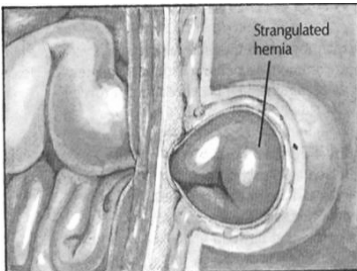
هرگاه فتق با معاینه غیر قابل ارجاع ولی بدون درد باشد و علائم دیگری را بوجود نیآورد فتق غیر قابل ارجاع می باشد، درین نوع فتق محتوی کیسه فتقیه بداخل بطن ارجاع شده نمی تواند و علت آن فتق التصاقی است که بین محتوی فتق با کیسه آن التصاق داشته می باشد. بعضاً محتویات فتق نیز با یکدیگر التصاق می نمایند و کتله را بوجود می آورند که حجم آن بزرگتر از قطر عنق کیسه میباشد و ازین سبب غیر قابل ارجاع میباشد، محتویات لوله های معایی که در کیسه فتقیه محبوس است از ارجاع آن ممانعت می نماید. اختناق در فتقهای غیر قابل ارجاع بکثرت دیده می شود.

فتق انسدادی : فتق انسدادی فتقی را گویند که غیر قابل ارجاع باشد، محتوی این نوع فتق ها امعاء بوده و امعاء بدون مافوق شدن ارواء آن به انسداد معروض می گردد که دارای اعراض کمتر شدید بوده و شروع آن نسبت به فتق مختنق تدریجی است. ازینکه تشخیص تفریقی فتق مذکور از فتق مختنق مشکل می باشد لذا ایجاب می کند تا مانند فتق مختنق تداوی شود.

فتق مختنق (Strangulated hernia)

اکثر فتق ها ممکن است به فتق غیر قابل ارجاع (Irreducible Hernia) مبدل شوند که قرار ذیل می باشند:

درفتق غیر قابل ارجاع ساده (Simpal I.H) محتویات کیسه فتق رانمی توان ارجاع کرد ولی جریان خون سالم است و علایمی از انسداد امعاء وجود ندارد، علت معمول

شکل ۳-۱۲ فتق مختنق مأخذ ۱۰

فتق غیر قابل ارجاع عبارت است از التصاقات بین کیسه فتقیه و محتویات آن میباشد.

درفتق انسدادی (Obstructed H.) محتوی کیسه فتقیه شامل امعاء بوده که دچار انسداد شده است.

- دریک فتق مختنق (Strongulated H.) - جریان خون محتویات کیسه فتقیه معروض به اختناق گردیده که خطر نکروز وجود دارد. هر دو نوع فتق قبلی مستعد اختناق هستند.
- فتق ریختر (Richter) - یک قسمت از جدار امعاء در کیسه فتقیه مختنق شده ولی مسیر امعاء حفظ می گردد، در چنین موارد جدار امعاء مختنق است ولی انسداد امعاء وجود ندارد. بعضاً فتق مختنق ارجاع می شود و محتوی کیسه فتقیه مختنق باقی می ماند. اگر علایم مرض از قبیل انسداد امعاء و درد بطنی بعد از ارجاع فتق ادامه داشته باشد باید احتمال فوق را در نظر گرفت و ممکن است جراحی عاجل استطبیب داشته باشد^(۴).

تظاهرات کلینیکی

- فتق مختنق بطور ناگهانی غیر قابل ارجاع شده و در احساس می گردد.
  - ممکن با علایمی از انسداد امعاء همراه باشد.
- با معاینه فتق غیر قابل ارجاع و حساس است. در صورت بروز اختناق مریض از درد شدید و ناگهانی در ناحیه فتقیه و درد های کولیکی در وسط بطن شاک می باشد. علایم دیگر انسداد امعاء مانند دلبدی و استفراغ انفخاخ بطن و قبضیت تام بزودی بوجود می آید. با معاینه فتق دردناک تحت فشار و غیر قابل ارجاع است و در موقع سرفه Impulse حس خواهد شد، در ناحیه فتقیه جلد التهابی متقلص است و علایم انسداد امعاء مانند درد بطن و توقف ترانزیت بوجود می آید. در صورتیکه محتوی کیسه فتقیه را ثرب کبیر تشکیل داده باشد علایم انسداد موجود نمی باشد. فتقهای که اکثراً به اختناق معروض می شوند عبارتند از فتق فخذی، فتق مغربی غیر مستقیم و فتق سروی می باشد.

معاینات تشخیصیه

اولتراسونوگرافی MRI - CTscan، هرنیوگرافی: فتق های که با معاینه فیزیکی مشخص نمی شوند، می توان انرا بوسیله رادیوگرافی و یا معاینات از قبیل اولترا سونو گرافی، CT سکن، MRI و هرنیوگرافی (Herniography) تشخیص داد، در Herniography یک محلول کانترست را به داخل جوف پریٹونائی زرق میکنند، رادیوگرافی بطن بوضعیت استاده و خوابیده اجرا می شود، این معاینه ممکن است جهت بررسی انسداد امعاء مفید واقع شود.

عملیات جراحی

در فترق مختنق تفتیش ایجاب می کند و فترق باید با عملیه جراحی ارجاع می شود و محتوی کیسه فترقیه تفتیش گردد، در صورت عدم حیاتیت احشا رزکشن صورت می گیرد.

اهتمامات قبل از عملیات جراحی

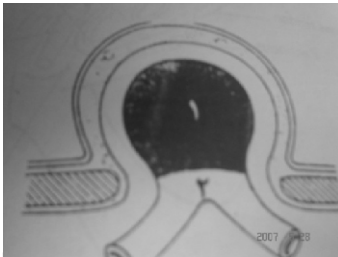
- اگر فترق ارجاع نشود عملیه عاجل جراحی را ایجاب می کند.
- مریض ممکن است به ریها یدریشن سریع ضرورت داشته باشد.
- ناحیه عملیات مورد نظر تراش (shave) شود.
- فترق مختنق اغلباً منتن بوده و توام با premedication باید انتی بیوتیک تجویز گردد.

عملیات Strangulated Hernia

- بالای کتله فترقیه شق صورت گرفته کیسه فترقیه تفتیش و بعداً اختناق رفع می گردد.
- امعاء موافه دریک کامپرس باسیروم فیزیولوژیک گرم پوشانیده شده و برای اطمینان حاصل نمودن حیاتیت چند دقیقه انتظار کشیده شود، اگر حیاتیت محتوی ارجاع نشود رزکشن امعاء صورت گیرد.
- اگر محتوی کیسه فترقیه منتن باشد باید در ناحیه درن تطبیق گردد.

فترق مختنق Richter

فترق Richter زیاده تر در فترق فخرذی بنظر می رسد و اکثراً در نزد طبقه اناتیکه شحمی هستند دیده می

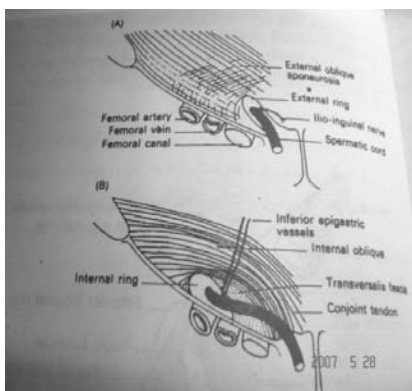
شکل (۳-۱۲) فترق Richter صرف قسمت از جدار امعاء به اختناق معروض گردیده است
 ۱- لومن امعاء به اختناق معروض گردیده
 ۲- قسمت لومن سالم امعاء

شود این نوع فترق مختنق فوق العاده وخیم می باشد زیرا یک قسمت کوچک جدار امعاء به اختناق دچار گردیده و نزد مریض لوحه انسدادی موجود نبوده لذا تشخیص مقدم مشکل می باشد، در چنین موارد اکثر عملیات جراحی بتعویق می افتد و سبب گانگرن امعاء می گردد. قبضیت تا م بعد از بوجود آمدن انسداد فلجی مشاهده می شود. پیریونیت اکثراً قبل از اجرای عملیات جراحی بوجود می آید. شکل (۳-۱۲) عدم موجودیت Impulse در موقع سرفه به تنهایی دلیلی براختناق نخواهد بود

زیرا در فترق فخرذی غیر قابل ارجاع اکثراً عنق کیسه بوسیله سرب بند شده و این انسداد از انتقال Impulse در هنگام سرفه ممانعت بعمل می آورد.

تداوی جراحی

بصورت عموم تمام فتقها باید ترمیم شوند. استثناء احتمالی درچنین موارد عبارت از فتقی است با عنق بزرگ و کیسه سطحی که ممکن به آهستگی بزرگ شود. استفاده از کمر بند جراحی (Surgical Belt) در تداوی فتق های کوچکی که جراحی مضاد استطباب باشد مفید می باشد.

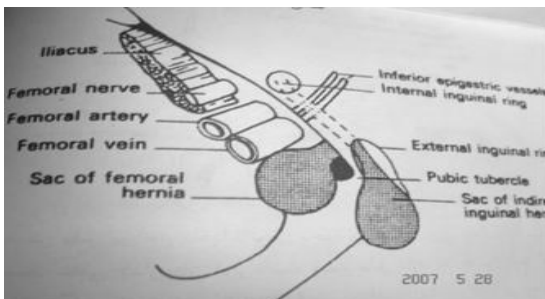

شکل (۴-۱۲) آناتومی کانال مغربی
A - Aponeurosis - عضله منحرفه خارجی
B - Aponeurosis با زگذاشته شده ماخذ (۵)

فتق مغربی (Inguinal Hernia)

ناحیه مغربی یکی از نقاط ضعیف جدار بطن است و مشخص ترین محل فتق های بطنی می باشد. هر دو جنس به فتق مغربی مبتلا می شوند ولی فتق مغربی در نژاد طبقه ذکور ۲۵ مرتابه بیشتر از طبقه اناث بنظر می رسد، فتق مغربی ممکن است مستقیم یا غیر مستقیم باشد.

- فتق مغربی غیر مستقیم (Indirect inguinal hernia) - این نوع فتق داخل فوچه عمیق مغربی شده و قنات مغربی را عبور و بطرف سفن (scrotal) سیر می نماید.

شکل (۵-۱۲) مقایسه فتق مغربی غیر مستقیم و فتق فخذی نظربه Tubercle pubic بوجود آمده در حالیکه فتق فخذی در سفلی و وحشی آن قرار دارد
ماخذ (۵)

- فتق مغربی مستقیم (Direct inguinal hernia) - این نوع فتق جدار خلفی قنات مغربی را به قدام می راند. اغلباً تشخیص تفریقی این دو فتق از نظر کلینیکی مشکل بوده و ترمیم هر دو فتق

مغربی یکسان می باشد. در نژاد طبقه ذکور فتق های غیر مستقیم

نسبت به فتق های مستقیم دوماً بیشتر است. در نزد طبقه انات فتق های مستقیم نادرند. اختناق فتق های غیر مستقیم در نزد طبقه ذکور ممکن است باعث اختناق همزمان سپرماتیک کورد و خصیه گردد. در فتق لغزنده (Sliding) جدار خلفی کیسه فتقیه شامل پریتون و سیکوم در طرف راست، پریتون و کولون سگمونید در طرف چپ است. ممکن قسمتی از مثانه در هر یک از طرفین نزول نماید. برای دانستن بهتر این نوع فتق ها آناتومی ناحیه مغبنی را مطالعه می نمایم شکل (۱۲-۵).

قنات مغبنی در قسمت سفلی جدار بطن قرار داشته و مسیر مایل دارد که محتوی آنرا کورد،

N.ilioinginal و یک شعبه genital عصب genitofemoral در نزد طبقه ذکور و رباط مدور نزد

طبقه انات تشکیل می دهد، این قنات در حدود ۴ سانتی متر طول داشته و از علوی به سفلی از وحشی به انسی، از فوچه عمیق به طرف فوچه سطحی موازی به رباط مغبنی کمی علوی تر از آن قرار دارد.

در قدام - جلد ، صفاق سطحی external oblique aponeurosis تمام طول قنات را مستور نموده و ثلث وحشی آنرا عضله Internal oblique می پوشاند.

در خلف - رباط مزدوج (conjoint tendon) که متشکل از الیاف Int.oblique و عضله مستعرض بطن می باشد جدار خلفی قنات را در انسی ساخته و صفاق مستعرض در وحشی قرار دارد.

در علوی - الیاف سفلی ترین Int.oblique و مستعرض این جدار را می سازد.

در سفلی - رباط مغبنی قرار دارد.

فوچه عمیق قنات نقطه است که از آن حبل منوی از بین صفاق مستعرض خارج شده و در انسی آن او عیه Epigastric inf. که از او عیه Iliac ext. منتهی می گیرد و به طرف علوی سیر می نماید. فوچه سطحی قنات مغبنی یک شکل V, defect بداخل فرورفته در صفاق عضله منحره کبیره بوده که در

علوی انسی tubercle pubic قرار دارد. حبل منوی (و در نزد خانم ها رباط مدور)
و عصب Ilio inguinal از کانال مغبنی عبور می نماید.

فتق مغبنی غیر مستقیم (Indirect Ing. Hernia)

این نوع فتق از طریق فوچه عمیق داخل قنات مغبنی شده و در صورت بزرگ بودن فوچه سطحی مغبنی را عبور و داخل سفن می گردد. فتق مغبنی غیر مستقیم نظریه تمام انواع فتق زیاد مشاهده شده و وقوع آن در نزد جوانان زیاد معمول می باشد، در حالی که فتق مغبنی مستقیم در سنین متوسط و کهنولت زیاد تر مشاهده می گردد. در نزد مردها فتق مغبنی غیر مستقیم در دهه اول حیات زیاد تر بوده که این حادثه بدون شک با تأخیر در نزول خصیه راست همراه می باشد در حالیکه بعد از دهه دوم حیات

شکل (۶-۱۲) توپوگرافی فتق مغبنی کسبی غیرمستقیم ماخذ (۲)

کثرت وقوعات فتق مغبنی چپ مانند راست است. فتق مغبنی در ۳۰٪ وقایع دوطرفه بوده و سه شکل فتق مغبنی غیرمستقیم وجود دارد شکل (۶-۱۲)

۱ - شکل Bubonocele که در این صورت فتق منحصر و محدود به قنات مغبنی می باشد.

۲- شکل Funicular در این شکل فتق vaginalis processus در فوق بربخ مسدود شده و محتوی فتقیه از خصیه که در تحت آن قرار دارد بصورت جدا جس می گردد.

۱- کیسه فتقیه

۲- امعاء رقیقه

۳- m.cremaster et fascia cremasterica

۴ - عضله منحره داخلی بطن

۵ - n.ilioinguinalis

۶ - صفاق عضله منحره وحشی بطن

۳- فتق تام یا scrotal این نوع فتق نا درآ در زمان تولد موجود بوده لیکن در نزد اطفال، جوانان، و اشخاص کاهل به کثرت مشاهده می گردد.

تظاهرات سریری

- فتق مغبنی غیر مستقیم در هر سنی می تواند بوجود آید ولی در نزد اطفال شایع می باشد. کثرت وقوعات آنها در نزد طبقه ذکور نسبت به طبقه اناث بیشتر می باشد ، زیرا که کانال مغبنی در طبقه ذکور متوسعتر می باشد.

- فتق مستقیم در نزد اطفال به ندرت دیده شده و اغلباً در نزد اشخاص کهن سال به نظر می رسد.

- مریض با تورم ناحیه مغبنی مراجعه می کند که ممکن است باعث ناراحتی و محدودیت فعالیت ایشان گردد.

- در هر دو نوع فتق ممکن است سابقه خانوادگی و یا یک عامل مساعد کننده ناگهانی از قبیل بلند کردن جسم سنگین یا سرفه شدید ناشی از برونشیت مزمن وجود داشته باشد.
- با معاینه یک تورم در قسمت حفره حرقفی بالای لیگامنت اینگوینل وجود دارد. در مراحل اولیه، فتق در قسمت وحشی توبرکل پوبیک (Tubercle Pubic) قرار دارد. همچنان وقتیکه بزرگ می شود ممکن است در بالای Tubercle Pubic برجسته گردد یا بطرف سفلی در سگروتوم پائین شود.
- کتله حین سرفه دارای ضربان است و این ضربان حین سرفه در بالای آن حس می شود.
- فتق غیر مستقیم را می توان بعد از ارجاع با اعمال فشار بالای رنگ مغبنی حین سرفه کردن تشخیص نمود، با برطرف نمودن فشار فتق بطور مایل بطرف سفلی کانال مغبنی می رود.
- جهت معاینه نمودن یک تورم سگروتل (scrotal swelling) به نکات ذیل توجه شود :
- ۱ - مریض را باید به وضعیت استاده معاینه نموده و ممکن است تورمی وجود نداشته باشد. اگر فتق غیر مستقیم وجود داشته باشد، در فوچه خارجی ظاهر می شود یا به داخل سگروتوم می رود، فتق مستقیم بصورت تورم در قسمت انسی کانال اینگوینل دیده می شود.
- ۲ - از مریض خواسته شود که سرفه نماید و وقت صورت گیرد که آیا تورمی ظاهر می شود یا خیر؟ مشخص گردد که فتق مستقیم است یا غیر مستقیم؟ و آیا تموج حین سرفه قابل حس می باشد؟
- ۳ - برای فتق سمت چپ حین حس از دست راست استفاده شود. این عمل وقتی انجام شود که مریض در حال استاده و روبروی شما قرار گرفته باشد. انگشت کوچک را در مسیر کورد سپرما تیک بطرف علوی فشار داد تا فوچه خارجی حس شود. در چنین موارد دیده شود زمانی که مریض سرفه می کند تموجی نزد مریض حس می شود، در چنین حالات تشخیص درست است. در تفکیک فتق مغبنی از فتق فخری، فتق مغبنی در علوی و انسی Tubercle Pubic قرار دارد.
- ۴ - دیده شود آیا می توان یک کتله واضح scrotal را بین انگشت و شصت گرفت، اگر چنین است احتمالاً به هایدروسل مواجه هستیم.
- ۵ - توجه شود آیا تورم مورد نظر قابل ارجاع است. از مریض خواسته شود تا در وضعیت Supin قرار گیرد و به ملایمت فتق را بطرف داخل بطن ارجاع نمود. معمولاً مریض این عمل را برای شما انجام می دهد. اگر فتق مشکوک با انسداد (Obstruction) یا اختناق (Strangulation) است، انرا ارجاع نباید کرد. حین معاینه توجه شود که آیا فتق مستقیم است یا غیر مستقیم. سگروتوم به سمت علوی و بداخل خودش ارجاع شود، اگر نقص در جدار خلفی کانال مغبنی وجود داشته باشد فتق مستقیم است. در مواردی

که مریض سرفه می کند تموج بروی پولپ انگشت احساس شود فتق مستقیم واگر به نوک انگشت احساس شود فتق غیر مستقیم است، اگر با اعمال فشار بالای رنگ عمیقۀ فتق را کنترل کرد با فتق غیر مستقیم مواجه هستیم. ایجاب می کند که تورم مورد نظر راتحت معاینه ترانس الیومینیشن قرارداد و هایدروسل اغلباً ترانس الیومینیشن مثبت دارد. باید توجه نمود که فتق مغبنی در نزد کودکان هم ممکن است چنین باشد. برای تشخیص تورم در scrotom نباید از اسپریشن باسوزن استفاده نمود.

تشخیص تفریقی

فتق مغبنی غیر مستقیم در نزد مردها:

۱- Vaginal hydrocel-

۲- سیست کوردون

۳- Spermatocele-

۴- فتق فحزی

۵- خصیۀ که در اثر نزول ناکافی در قنات مغبنی قرار دارد و اکثراً متراً فق بافتق مغبنی می باشد.

۶- لیپومای کورد، که تشخیص تفریقی آن اکثراً مشکل می باشد.

فتق مغبنی غیر مستقیم در نزد خانمها :

۱- هایدروسل قنات Nuck که پرابلم بزرگی را از نظر تشخیص تفریقی می سازد.

۲- فتق فحزی

تداوی طبی- اگر فتق غیر مستقیم موجود باشد، میتوان از Truss (دستگاه برای ارجاع فتق) استفاده نمود. این وسیله کانال مغبنی را از قدام به خلف تحت فشار قرار می دهد و مانع بروز فتق غیر مستقیم می گردد.

اهتمامات قبل از عملیات

به مریض توصیه شود تا سگرت کشیدن را قطع نماید و در صورت چاق بودن وزن خویش را کاهش دهد. مریضانی که تا زمان ترمیم جراحی فتق به سگرت کشیدن ادامه می دهند ممکن است بعد از جراحی دچار برونشیت مزمن شوند. این حالت باعث کشش و فشار ناحیه عملیاتی در مراحل مقدم می گردد. چاقی سبب می شود که عملیات جراحی مشکلتر صورت گیرد و ممکن باعث کشش ناحیه عملیاتی گردد. در صورتیکه مریض دچار برونشیت باشد باید چند روز قبل از عملیات فیزیوتراپی صدر انجام شود.

استنبا ب ترمیم فتق مغبنی - تمام فتق های که اعراض نشان میدهند نیازمند عملیات جراحی هستند، خاصاً اگر فتق غیرمستقیم باشد^(۳).
 در صورتیکه فتق غیر قابل ارجاع یا فتق مختنق باشد.

عملیات جراحی

جهت عملیات جراحی مریض به حالت خوابیده که راس آن ۱۰ درجه پائین قرار داشته باشد بالای Spina iliaca anterior superior که از ۲/۳ خطی که از رابا Tuberculum pubicum وصل می نماید، یک انگشت بالاترو موازی به inguinal ligament اجرا میگردد. بعد از شق جلد تحت جلد احتیاط صورت گیرد که عصب N.ilioinguinal & N.iliohypogastric که درین مسیر سیر دارد مورد ترضیض قرار نگیرد. بعداً صفاق عضله M.O. Externus دریافت و با کارد جراحی شق و توسط پیچی تسلیخ می گردد تا رنگ خارجی کانال مغبنی دریافت شود. بالای عضله cremaster Ileoinguinal سیر دارد، با احتیاط توسط توفر از عضله تسلیخ و بعداً عضله cremaster قطع و قنات منوی دریافت میگردد، کورد spermatic را توسط رابر از ناحیه دورنموده و کیسه فقیه را مرحله به مرحله به احتیاط از قنات منوی جدا نمود. کیسه فقیه غیرمستقیم از ناحیه عنق آن لیگاتور شده و بعد از ارجاع محتوی آن بداخل بطن کیسه فقیه قطع میگردد شکل (۸-۱۲).

- کیسه فتق مستقیم شکل (۸-۱۲) معمولاً "اکسیژن نمی شود بلکه برگردانیده شده (Inversion) و جدار خلفی کانال مغبنی ترمیم میگردد، سپس می توان جدار خلفی کانال مغبنی را بادوختن Tendonconjoint به لیگامنت انگوینل (Bassini Repair) تقویت نمود. برخی جراحان از خیاطه های نیلون بصورت متقاطع بین لیگامنت اینگوینل و Tendon conjoint هم استفاده می کنند.
- در عملیات جراحی shouldice ترمیم بسینی بر علاوه قطع افقی صفاق مستعرض و بعداً ترمیم بوسیله overlapping فلاپهای پروگزیمل و دیستل انجام می گردد.
- در ترمیم Lichtenstein جدار خلفی کانال با پارچه از prolen مش که در تحت کورد سپرماتیک و اپانیوروزمایل خارجی قرار می گیرد تقویه میگردد. این ترمیم درد کمتری نسبت به ترمیم های قبلی دارد و میتوان آنرا تحت انسئزی موضعی انجام داد.
- در ترمیم Stoop یک پارچه بزرگ از مش prolen در داخل جدار بطن بین پریتون و عضله قرار داده می شود. این کار از طریق یک شق سفلی بطنی انجام می شود.

- در نزد کودکان و بالغین جوان تنها برداشتن کیسه فتق (هیرنیوتومی) ضرورت دارد و توجه به جدار خلفی کانال هیرنیورافی مغبنی لازم نیست.

شکل عملیات فتق مغبنی غیر مستقیم

- a- قطع نمودن صفاق عضله منحره خارجی b- تسلیخ کیسه فتقیه از حبل منوی c- با ز نمودن کیسه فتقیه d- ارجاع محتوی کیسه فتقیه بداخل بطن e- بستن عنق کیسه فتقیه g - قطع قسمت دیستل کیسه فتقیه (۷).

شکل a- با ز نمودن صفاق-

شکل b- تسلیخ کیسه فتقیه از سپرماتیک کرد

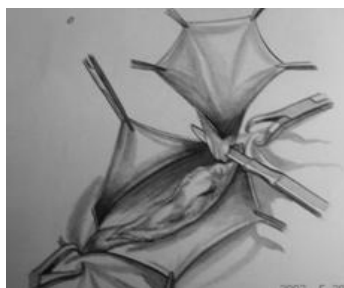
شکل d - ارجاع محتوی کیسه بداخل بطن

شکل c با ز نمودن کیسه فتقیه -

شکل f - دوختن کیسه فتقیه

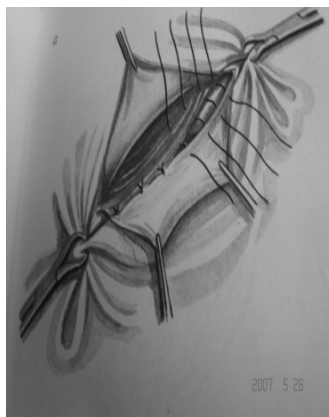

شکل E- قطع نمودن قسمت اضافی کیسه فتقیه

ترمیم کانال فتق مغربی :

شکل g- ترمیم فتق مغربی به میتود Gerar

شکل h- ترمیم فتق مغربی

اهتمامات بعد از عملیات

مریض باید بزودی حرکت نماید و محض اینکه بتواند خودش مستقلانه قدم بزند از شفاخانه مرخص میشود. به مریض توصیه می گردد تا برای دو هفته از تاریخ عملیات اشیا را به آهستگی بردارد، بعداً فعالیت و ورزش را بتدریج می افزاید تا تناسب عضلاتی مجدداً بدست آید. برگشتن به سرکار میزان نکس مرض را افزایش نمی دهد.

شکل (۸-۱۲) توپوگرافی فتق مستقیم مغربی مأخذ (۲)

n. ilioinguinali s- ۲. عضله منحره انسی ۳- صفاق مستعرض ۴- کیسه فتقیه ۵- امعاء رقیقه ۶- حبل منوی ۷- صفاق عضله منحره وحشی

اختلالات بعد از عملیات:

- احتباس ادرار
- هیماتوم
- منتن شدن جرحه
- تشدید یافتن علایم پروستات.

فتق مغربی مستقیم

فتق مغربی مستقیم جدار خلفی قنات مغربی رابه قدام می رانده، ازینکه در انسی فوحه عمیق مغربی قرار دارد بنا در اثر فشار انگشت بالای فوحه عمیق علوی تراز نبضان شریان فخذی کنتز ول شده نمی تواند. اکثراً دوطرفه می باشند، این فتق اغلباً کسبی بوده و کیسه فتقیه از طریق یک ناحیه ضعیفه Defect صفاق مستعرض خلفی قنات مغربی خارج می شود. با نقش دیده می شود که فتق مستقیمابه قدام بیرون آمده در حالیکه فتق مغربی غیر مستقیم مسیر منحره کورد را تعقیب و داخل سفن می گردد. نزد این مریضان عضلات قسمت سفلی بطن ضعیف بوده و در نزد خانم ها فتق مغربی مستقیم مشاهده نمی گردد. با وجود اینکه از نظر سریری در نزد بسیاری از مریضان میتوان به آسانی فتق مغربی غیر مستقیم را از مستقیم تشخیص تقریبی کرد لاکن تشخیص نهایی صرف در وقت عملیات امکان پذیر بوده طوریکه او عیه اپیگا ستریک سفلی در کنار انسی فوحه داخلی قرار داشته بنا کیسه فتق غیر مستقیم از وحشی این او عیه عبور کرده در حالیکه فتق مستقیم از انسی او عیه اپی گا ستریک می گذرد. در بعضی از موارد فتق مستقیم و غیر مستقیم همزمان وجود داشته و مانند دوپای پتلون (pantaloon) از دوطرف او عیه اپی گاستریک سفلی بیرون می آیند که بنام (seddal bag یا Dual hernia (pantaloon یاد می شود.

از نظر سریری گرچه تشخیص تقریبی بین فتق مغربی مستقیم و غیر مستقیم آسان است ولی تشخیص نهایی در انشای عملیات وضع شده که برای این منظور او عیه اپی گاستریک سفلی رهنمای خوبی بوده یعنی هرگاه کیسه فتقیه از وحشی او عیه مذکور بگذرد فتق غیر مستقیم و اگر از انسی آن بگذرد فتق

مغبنی مستقیم است. فتقهای مغبنی در ۶۰ فیصد وقایع در طرف راست، در ۲۰ فیصد طرف چپ بوجود آمده و ۲۰ فیصد دوطرفه می باشد.

تداوی فتق مغبنی

در نوزاد اطفال شیرخوار نادراً فتق ولادی بصورت بنفسی بسته خواهد شد بناً در سن تقریباً یک سالگی کیسه فتقیه توسط عملیه جراحی برداشته می شود. در نزدکاهلان عملیات همیشه توصیه شده و این عملیات عبارت از برداشتن کیسه و ترمیم کانال مغبنی میباشد که معمولاً با آوردن عضله مستعرض در جدار خلفی توسط نیلون (shouldice repair) و تقویه جدار خلفی توسط nylon mesh یا polypropylene (Lichtenstein repair) صورت می گیرد. ترمیم فتق مغبنی مستقیم نیز مانند فتق غیر مستقیم بوده صرف درینجاه کیسه فتقیه برداشته نشده و بعد از آزاد نمودن آن از ساختمانهای مجاور دوباره بداخل بطن ارجاع و فتق مانند فتق غیر مستقیم ترمیم می گردد. در فتق مستقیم بعضاً جهت ترمیم و تقویه جدار خلفی قنات مغبنی از بعضی مواد سنتتیک از قبیل Dacron mesh نیز استفاده می گردد.

فتق لغزنده (Sliding Hernia)

فتق لغزنده در ناحیه مغبنی بملاحظه می رسد. Sliding hernia نوعی از فتق مغبنی غیر مستقیم است که در آن جدار احشای بطنی قسمتی از جدار کیسه فتقیه را تشکیل می دهد و به طرف راست سیکوم و در سمت چپ کولون سگمونید زیاده تر در Sliding hernia موجود می باشد.

تظاهرات کلینیکی

اگرچه فتق های لغزنده دارای مشخصات بخصوص نیستند که آنها با فتق های دیگر مغبنی مقایسه نموداما وقتی که فتق بزرگ غیر قابل ارجاع مشاهده شد یا فتق بزرگ scrotal در نوزاد مرد مسنی مشاهده شود باید به موجودیت Sliding hernia فکر نمود. اگر در باریوم انماء قسمتی از کولون در scrotum مشاهده شود به گمان اغلب Sliding hernia در نظر گرفته شود. تشخیص این نوع فتق در جراحی اهمیت زیاد دارد زیرا عدم تشخیص درست موجب شق نمودن غیر عمدی امعاء ویا مثانه خواهد شد.

تداوی

قسمیک در مورد تمام فتقهای مغبنی غیر مستقیم صدق می کند کیسه در قدام قرار داشته ولی جدار خلفی کیسه به اندازه زیاد از کولون تشکیل گردیده است.

باید Sliding hernia بسیار بزرگ را از طریق جوف بطن با اجرای یک شق جداگانه بازو امعاء را بداخل بطن ارجاع و به جدار خلفی بطن تثبیت و بعداً فتق را به شیوه معمول ترمیم نمود.

فتق فخذی (Femoral Hernia)

فتق فخذی بطرف کانال فخذی تبارز پیدا می کند، کانال فخذی در وحشی اوعیه فخذی و درانسی Tuberculum pubicum قرار دارد. بادرک اناتومی کانال فخذی میتوان دریافت که همواره فتقهای فخذی عنق متضیق داشته زیرا در قدام با لیگامنت اینگوینل، درانسی با عظم pubicum و قسمت برگشته لیگامنت اینگوینل (لیگامنت Lacunar)

در خلف با قسمت پکتینیل عظم پوبیس (Pubic Bone) و در وحشی با ورید femoral محدود شده است که خطر اختناق درین نوع فتق زیاد می باشد. از آنجا نیکه زاویه بین لیگامنت اینگوینل و قسمت پکتینیل عظم پوبیک در نزد طبقه اناث بزرگتر از طبقه ذکور است بناً کانال فخذی در نزد طبقه

شکل (۹-۱۲) توپوگرافی فق فخذی ماخذ

1-lig. Inguinal 2 lig. Lacunaris

3-Femoral Hernia

4-m. pecteneal 5-v. saphena magna - 6-a. et v. femoralis-

اناث پهن تر بوده و فتق های فخذی در نزد انها شایعتر می باشد. فتق فخذی در حدود ۵-۲٪ تمام فتقهای groin را تشکیل میدهد.

فتق فخذی در نزد طبقه اناث خاصاً نزد کسا نیکه ولادت های متعددی نموده اند رخ می دهند. نزد طبقه ذکور فتق فخذی نادر می باشد.

۱۰٪ از خانمها و ۵۰٪ از طبقه ذکور مبتلا به فتق فخذی دارای فتق مغبنی هستند یا خواهند شد. تقریباً همیشه فتق فخذی به شکل کتله غیر قابل ارجاع به اندازه یک چهار مغز در قاعده انسی مثلث فخذی Scarpa تظاهر می کند. فتق فخذی بصورت فتق غیر قابل ارجاع (Irreducible) ظاهر می شود زیرا شحم و عقدا ت لمفاوی کانال فخذی کیسه فتقیه را احاطه کرده می باشد. یک عقده لمفاوی منفرد

بزرگ یا یک سیست سینیوال می‌تواند دقیقاً یک فنق فخذی را تقلید کند، فنق فخذی قابل ارجاع نا در با Saphenausarix اشتباه می‌شوند.

فنق فخذی مختنق نوع ریختر باسیویع نسبتاً کمتری اتفاق می‌افتد، زیرا تشخیص چنین فنق‌های فخذی همواره به تعویق می‌افتد بنا بر انسداد امعاء همراه نمی‌باشند و تظاهرات موضعی ندارند تا زمانی که قسمت مختنقه کوچک در فنق دچار گانگرن شود، شنیدن Bruit بالای ورید فخذی دلالت بر انسداد یا اختناق فنق فخذی می‌کند زیرا فنق باعث فشار بالای ورید فخذی می‌شود. هر دو نوع فنق مغبنی غیر مستقیم و فنق فخذی در طرف راست نسبت به طرف چپ دوبرابر می‌باشند.

تظاهرات کلینیکی

فنق فخذی اکثر آنزاد مریضان طبقه اناث دیده می‌شود. این مریضان در سن متوسط یا کهولت قرار دارند.

- سابقه وجود آمدن کتله در ناحیه فخذی که غالباً دردناک است وجود دارد.

- فنق مختنق فخذی اگر در هنگام معاینه به اندازه کافی expose نباشد تشخیص شده نمی‌تواند. به همین علت فنق‌های فخذی مختنق اکثر در نزد مریضان چاق بدون تشخیص می‌مانند.

- با معاینه یک تورم مدور در قسمت انسی فخذ دیده می‌شود، این تورم در سفلی وحشی Tubercle Pubic قرار گرفته است، فنق اغلباً 2-3cm قطر دارد.

- اگر فنق ارجاع شده باشد یک کتله نرم قابل جس را معمولاً می‌توان دریافت نمود.

- اگر فنق به اندازه کافی بزرگ باشد تمایل انتشار بطرف علوی لیگامنت انگوینل و Tubercle Pubic دارد و این مسئله می‌تواند مغشوش کننده باشد، اگر ناحیه فخذی بدقت جس شود منشأ اصلی آنرا می‌توان دریافت. تشخیص فنق فخذی از فنق مغبنی مهم است زیرا فنق فخذی به احتمال زیاد مختنق می‌شود بنا بر این بدون تاخیر وقت باید ترمیم شود.

انواع شق‌ها در عملیات جراحی فنق فخذی:

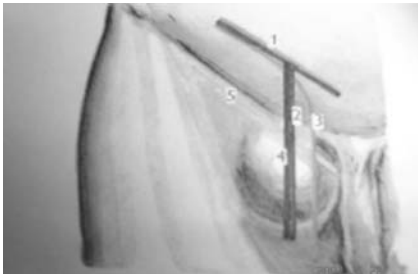
۱- شق علوی و موازی به لیگامنت انگوینل

۲- شق T مانند

۳- شق زاویه دار

۴- شق عمود

۵- شق منحنی سفلی تر از لیگامنت انگوینل.

شکل (۱۲-۱۱) شق‌های عملیات جراحی فنق فخذی (فیورل) مآخذ

عملیات جراحی فتق فخذی (Repair of femoral Hernia)

دو Approach اصلی وجود دارد :

- در سفلی inguinal ligament

- در علوی inguinal ligament

در فتق مختنق معمولاً از روش بالای Inguinal Ligament استفاده می شود تا بتوان گانگرن احتمالی امعاء را بررسی نمود شکل (۱۲-۱۰).

Approach from Below (Lockwood's Operation)

یک شق در تحت inguinal ligament اجرامی شود و فتق در انساج تحت جلد دریافت می گردد.

- عنق کیسه فتقیه تسلیخ و کیسه باز می شود، محتوی کیسه فتقیه بداخل بطن ارجاع گردیده و عنق کیسه فتقیه بسته و کیسه اضافی قطع میشود.

- کانال فخذی در نهایت سفلی آن بسته می شود و این عملیه با ترمیم لیگامنت انگوینل با صفاق pacteneal بطور خلفی انجام می گیرد.

- عملیات جراحی فتق فخذی خیلی کوچک است و میتوان آنرا با انستزی موضعی نیز انجام داد.

در این روش عضلات ناحیه مغربی باز می شوند و نهایت علوی کانال فخذی در جوف بطن دیده می شود.

این عملیات را می توان با شق عمودی در صفاق کانجینت (Conjoint tendon) عملیات MCEvedy (باشق مستعرض از طریق جدار خلفی Inguinal canal) (عملیات Lotheisson) انجام داد.

- اگر فتق مختنق باشد کیسه با زمی شود و محتویات کیسه فتقیه بررسی می گردد، ممکن است امعاء گانگرن شده دریافت گردد که رزکشن می شود و بعداً کانال فخذی در طبقه خلف پریوتانی اکسپلور شده و باخیاط های بین Lig.Inguinal و صفاق pacteneal ترمیم می گردد.

فتق ندبه عملیاتی (Incisional Hernia)

فتق ندبه عملیات قبلی وقتی بوجود می آید که عضله ترمیم یافته عملیات قبلی باز گردد. اغلباً سابقه هیپاتوم جرحه بعد از عملیات یا سپس وجود داشته می باشد. این فتق ممکن است چند هفته یا چند ماه بعد از جراحی ظاهر شود.

تظاهرات کلینیکی

فتق ندبه عملیاتی سابقه تقریباً همیشه در نزد مردان چاق دیده می شود. مریض متوجه بارزۀ در کنار ندبۀ جراحی قبلی می شود که با ناراحتی همراه می باشد. ممکن است درد منتشر بطن توام با انسداد لویهای از امعاء در داخل کیسه فتقیه وجود داشته باشد.

با معاینه فتق ندبۀ عملیاتی سابقه و قتیکه مریض استاده می شود یا زور می زند به آسانی دیده می شود ولی در حالت خوابیده ممکن است ناپدید گردد.

معمولاً اگر از مریض خواسته شود تا سرفه کند، در چنین موارد عضلات بطن و ثره با فتق متبازر گردیده و قابل دید می شود.

Defect عضلاتی در تحت جلد قابل جس بوده و اندازه Defect را میتوان تعیین نمود.

با تفتیش دیده شود که آیا محتویات فتق ندبه عملیاتی بطور مکمل قابل ارجاع است یاخیر؟

اگر طبقات عضلی شق لیره تومی جداشود مشکل خواهد بود تا ترمیم مجدد سالم وی خطر انجام شود. اکثراً انساج ضعیف هستند و جاقی مریض مانع بدست آوردن نتیجه خوب می شود بنا برین باید طرفدار تداوی محافظه کارانه (Conservative) شد. اگر جراحی توصیه می گردد باید به مریض گفت که میزان نکس مرض زیبا د است.

تداوی طبی به مریض توصیه شود که وزن خود را کاهش دهد و از کمربند جراحی Surgical Belt استفاده نماید.

اهتمامات قبل از عملیات جراحی

قبل از عملیات جراحی مریض باید کشیدن سگرت را ترک نماید ووزن خویش را کاهش دهد.

عملۀ اطاق عملیات باید بدانند که این ترمیم جراحی مستلزم لیره تومی کامل (full laparotomy) می باشد.

لویهای التصاقی امعاء ازاد شده وکنار های عضلات درروشنی مشخص می شوند، بعداً فتق رامی توان ترمیم نمود.

ترمیم فتق ندبه عملیات سابقه (Repair of incisional Hernia)

ندبۀ جلدی برداشته می شود. کنارهای عضلات مشخص شده و التصاقات رفع می شوند. خیاطه های عمیق معمولاً برای طبقات عضلی بکار برده می شوند.

ترمیم توسط Mesh - بهترین طریقه ترمیم فتق **incisional** بزرگ می باشد.

ترمیم ساده (simple closure)

درین شیوه خیاطه های پیوسته با نیلون بکار برده می شود تا بتوان قطعات بزرگ از انساج حفظ شوند و صرفاً طبقات سطحی جلد را دربر گیرد. این نوع ترمیم برای فتق های کوچک استفاده می شود.

خیاطه های نیلونی Deep-Tension به شکل عدد هشت: این نوع خیاطه ها را میتوان از تمام طبقات عبور داد، شیوه ترمیم متذکره برای جرحه باز شده بطن به تعقیب جراحی نیز مفید می باشد.

Post operative order

اگر خیاطه ها خیلی تحت فشار باشند مریض ممکن است دچار مشکلات تنفسی بعد از عملیات جراحی گردد، بنابراین یوتراپی صدر جهت جلوگیری از مشکلات تنفسی حایز اهمیت می باشد. بعضاً می توان از شکم بند (External Binder) جهت رفع نمودن کشش و فشار از بالای جرحه استفاده کرد.

هر نوع انتان جرحه باید بزودی مداوی گردد و اکثراً جراحان در چنین موارد برای وقایه از انتی بیوتیک استفاده می نمایند.

فتق ثروی (Umbilical Hernia)

ثره (Umbilicus) یکی از نقاط ضعیف بطن است که محل شایعی برای فتق (Herniation) می باشد. فتق ثروی اغلباً در نوزاد طبقه اناث دیده میشود و علت آن عبارت از چاقی، حمل های متکرر و حین می باشد.

تظاهرات کلینیکی

فتق ثروی در نوزاد کاهلان کسبی بوده و ارتباط به فتق ثروی اطفال ندارد. در فتق ثروی اختناق کولون و ثرب کاملاً معمول است. فتق ثروی در اثر حین و سیروز مزمن رخ میدهد که در چنین موارد بذل یک مقدار مایع حین غرض دیکامپریشن ضروری میباشد.

فتق سروی در نوزاد اطفال دیده میشود، در مواردیکه نقیصه صفاق (Aponeurotic Defect) 1.5cm و یا کمتر از آن باشد بطور بنفسمی بسته می گردد.

در نوزاد اطفال مبتلا به فتق ثروی ترمیم وقتی استتباب دارد که پنا لوژی ناشی از فتق اضافه تراز 2cm قطر داشته باشد یا تا به سن ۳-۴ سالگی وجود داشته باشد (۳).

تداوی

ترمیم کلاسیک فتق سروی عبارت از هیرنیوپلاستی مایو (Mayo Hernioplasty) می باشد. در حال حاضر ترمیم Mayo هنوز مورد استفاده میباشد اما عوض آن فتق ثروی با Defect کوچک فقط با خیاطه پولی پروپیلین (To-and -fro) بسته می شود و Defect بزرگ به کمک پروتز باشیوه مشا به فتق ندبه عملیاتی ترمیم گردد.

فتق اطراف ثروی (Para Umbilical Hernia)

این فتق در نوزاد کاهلان در ناحیه ثره اتفاق نمی افتد بلکه در ناحیه علوی یا سفلی تر آن نیز رخ میدهد و ناشی از ضعفی Lina Alba می باشد.

تظاهرات کلینیکی

فتق Para Umbilical در نوزادخانم ها معمول است. چاقی، ولادت های متعدد و ضعف عضلات بطنی از عوامل مساعد کننده این فتق ها می باشند.

محتوی کیسه فتقیه ممکن است شامل ثرب و امعاء و یا هردو باشد، در سن کهولت علایم GI ناشی از انسداد تحت الحاد معمولتر می باشد.

ممکن است فتق کا ملا بزرگ و غیر قابل ارجاع باشد.

عملیات جراحی فتق اطراف ثروی (Para umbilical)

کیسه فتق تسلیخ شده و بعداً باز می گردد.

التصاقات موجود در امعاء و ثرب ازاد می گردند و امعاء به بطن ارجاع می شود.

نقیصه موجوده ترمیم می گردد.

فتق اپی گاستریک (Epigastric hernia)

فتق اپی گاستریک یک فتق خط وسط (Midline H.) از طریق Defect موجود در خط متوسط Lina alba بالای ثره می باشد. ضعفی ممکن است در ناحیه او عیه نفوذ کننده باشد. معمولاً کیسه حاوی شحم

خارج پریتونائی است، گرچه با بزرگ شدن کیسه پریتونائی حقیقی ممکن است تبارز نماید و درین حالت کیسه فتقیه حاوی ثرب است، فتق اپی گاستریک هرگز حاوی امعاء نیست.

تظاهرات کلینیکی

این فتق ممکن است بدون علائم باشد یا به شکل تورم کوچکی در ناحیه اپی گاستریک بروز کند که ممکن است درد ناک باشد (خصوصاً هنگام ورزش).

بعضاً سبب بروز درد شدید معدوی و استفراغات می گردد. ممکن است بعد از اجرای تحقیقات وسیعی علت آن در یافت شود.

با معاینات کتله کوچکی در ناحیه اپی گاستریک قابل لمس می باشد، وقتی که مریض سرفه کند یا عضلات بطن را سخت نماید برجسته می گردد.

تداوی

فتق اپی گاستریک معمولاً ضرورت به ترمیم جراحی دارد.

فتق اکسیژن می شود و عارضه موجود در خط متوسط فوق سروی (Lina Alba) با خیاطه های غیر قابل رشف بسته می شود.

ممکن است فتق های اپی گاستریک دیگری هم وجود داشته باشند که باید آنرا نیز ترمیم نمود.

فتق شپیگل (Spigalian Hernia)

درفق شپیگل کیسه فتقیه از طریق خط نیمه هلالی (lina semilunaris) و کنار وحشی شیت عضله رکتوس در سطح التوای نیمه دایروی Douglas بخارج تبارزمی کند. این فتق معمولاً در تحت عضله منحرفه وحشی واقع می شود و عنق باریکی دارد که ممکن است مختنق شود.

تظاهرات کلینیکی

معمولاً این فتق در نزد اشخاص چاق در سنین بالاتر از ۵۰ سال دیده می شود و بصورت تورم در ناحیه سفلی و وحشی ثره بروز می نماید.

ممکن است باعث ناراحتی شود که با ورزش این ناراحتی تشدید می گردد. بعضاً مرض سبب دلبدی واستفراغ می گردد.

عملیات جراحی (Repair of spigalion H.)

کیسه فتقیه تسلیخ می شود و محتوی آن به بطن ارجاع ولیگاتور می گردد، Defect در طبقات بطن بسته می شود.

این عملیه را میتوان به طریق لپره سکوپیک نیز انجام داد وپارچه مش را در ناحیه پریتون وداخل Defect تطبیق نمود.

فتق ایتوره تور (Obturator Hernia)

فتق ایتوره تور فتقی راگویند که از حوصله از طریق کانال Obturator تبارز می کند. این فتق تحت عضلات ادوکتور مثلث فخذی در قسمت علوی فخذ قرار می گیرد.

تظاهرات کلینیکی

این فتق در نزد خانم ها شایعتر است. تورم معمولاً مخفی می باشد، اگر ساق ندور وحشی ابدوکشن و فلکشن پیدا کند ممکن است واضح تر گردد. اختناق معمولاً باعث انسداد امعاء میگردد. فتق ریختر (Richter hernia) درین ناحیه کاملاً شایع است. درد اغلباً در امتداد عصب ایتورتور به زانو انتشار می کند.

تداوی جراحی

فتق معمولاً از طریق شق لپره تومی پره میدین سفلی ترمیم می گردد.

تمرینات فصل دوازدهم فتقهای جدار بطن

- ۱- فتق را تعریف نموده و انواع انها را نظریه موقعیت اناتومیک ان نام بگیرید؟
- ۲- اسباب فتقهای جدار بطن کدام اند؟
- ۳- اناتوموپیتالوژی فتقهای جدار بطن را توضیح نمایند؟
- ۴- تصنیف فتقهای جدار بطن را بدون در نظر داشت توضع آن بیان کنید؟
- ۵- هدف از تداوی فتق جدار بطن چه است؟

- ۶ - فتنق مختنق چيست وفتق Richter چطور سير مي نمايد ؟
- ۷ - معاينات تشخيصيه فتنق ها از چه قرار است ؟
- ۸ - تداوي فتنق مختنق چطور صورت مي گيرد؟
- ۹ - اناتومي ناحيه فتنق مغبني را توضيح نماييد ؟
- ۱۰ - فتنق مغبني غير مستقيم چه است ودر کدام سنين زياده تر به نظر مي رسد؟
- ۱۱ - تداوي فتنق مغبني چطور صورت مي گيرد ؟
- ۱۲ - فتنق لغزنده کدام نوع فتنق است و تداوي آن اچطور صورت مي گيرد؟
- ۱۳ - فتنق فخری کدام است ، اناتومي جراحی انرا ترصيح نماييد ؟
- ۱۳ - فتنق ندبه عمليات سا بقه چطور بوجود مي آيد ؟
- ۱۴ - تداوي فتنق ندبه عمليا تي چطور صورت مي گيرد ؟
- ۱۵ - فتنق ثروي کدام است ، و نزد کدام اشخاص ديده مي شود ؟
- ۱۶ - تداوي فتنق ثروي چطور صورت مي پذيرد ؟
- ۱۷ - فتنق ابي گاستريك به کدام نوعه فتنق گفته مي شود و علايم كلينيكي آن از چه قرار مي باشد؟
- ۱۸ - تداوي فتنق ابي گاستريك چطور صورت مي گيرد؟
- ۱۹ - فتنق شبيگل چيست و نزد کدام اشخاص بنظرمي رسند ؟
- ۲۰ - فتنق ايتورا تور چيست، تداوي آن چطور صورت مي گيرد؟

References :

مأخذ:

1. Astapenka WG, Malnikov N.H, Surgical disease 2th edition
Minsk ;1983 p. 32-35
2. B.W.Ellis . Hernia and other conditions of the Abdominal Wall In:Brain
Ellis,Simon Paterson- Brown, editors.HamiltonL Baily`S emmergency
surgery .13th ed Great Britan:Arnold;2000.p.332-40
3. Daniel J. Scott and Daniel B.Jones. Hernia and Abdominal Wall Defects.
In:Jeffrey A. Norton,R.Randal Ballinger, Alfred E. Cheng ... et al, editors,

- Essential Practice of Surgery , Bsic Science and Clinical evidence;
USA:Springer ;2003. P.336-52.
4. David H. Bennett and Andrew N. Kingsnorth Hernias ,Umbilicus and Abdominal Wall Hernia. In;R.C.G. Russel, Norman Welliamms, Christopher J.K. Bulstrode, editors, Bailey & Love`s Short practice of Surgery,24th ed .Great Britain :Hodder Arnold; 2004.p.1274-90.
  5. Harold Ellis, Sirroycalne,Christoferher Watso . Lecture notes on General Surgery .10th ed. Great Britain 2004.
  6. Karen E. Deveny . hernia & other Lesion of the Abdominal Wall
In:Lawrence W.Way , editor.Current : Surgical Diagnosis & Treatment.
USA:Appelton& Lange ; 2004-p.647-58.
  7. Mark A. Malangani and Raymond J.Gagliadi. Hernia, In: Townsend.
Beauchamp. Evers. Mattox, editors , Sabiston Textbook of Surgery 18th ed.
USA:Sander; 2008 . p.1223-97.
  8. Robert J, Fitzgibbons, Jr. and Hardeep S, Ahluwalia Inguinal Hernia.In:F.
Charles Brunicarde , Dana K.Anderson ...et al, editors Shwartz`s Manual of
Surgery, 8th ed.USA:McGraw- Hill; 2006.p.922-41
  9. Richard L Drake Wayne, Vogl Adam W.N. Mitchell, Gray's ,
Anatomy for students 1stedition, Taranto; 2005 p.905
  10. www. medicine.com

Book Name   Abdominal Surgery
Author   Prof. Dr. Abdul Wahab Noora
Publisher   Kabul Medical University
Website   www.kmu.edu.af
Number   1000
Published   2012
Download   www.ecampus-afghanistan.org

This Publication was financed by the German Academic Exchange Service (**DAAD**) with funds from the German Federal Foreign Office.

Administrative and Technical support by **Afghanic** organization.

The contents and textual structure of this book have been developed by concerning author and relevant faculty and being responsible for it.

Funding and supporting agencies are not holding any responsibilities.

If you want to publish your text books please contact us:

Dr. Yahya Wardak, Ministry of Higher Education, Kabul

Office: 0756014640

Email: wardak@afghanic.org

All rights are reserved with the author.

ISBN: 9789936200739

Message from the Ministry of Higher Education

In the history, book has played a very important role in gaining knowledge and science and it is the fundamental unit of educational curriculum which can also play an effective role in improving the quality of Higher Education. Therefore, keeping in mind the needs of the society and based on educational standards, new learning materials and textbooks should be published for the students.

I appreciate the efforts of the lecturers of Higher Education Institutions and I am very thankful to them who have worked for many years and have written or translated textbooks.

I also warmly welcome more lecturers to prepare textbooks in their respective fields. So, that they should be published and distributed among the students to take full advantage of them.

The Ministry of Higher Education has the responsibility to make available new and updated learning materials in order to better educate our students.

At the end, I am very grateful to the German Federal Foreign Office, the German Academic Exchange Service (DAAD) and all those institutions and people who have provided opportunities for publishing medical textbooks.

I am hopeful that this project should be continued and publish textbooks in other subjects too.

Sincerely,
Prof. Dr. Obaidullah Obaid
Minister of Higher Education
Kabul, 2012

Publishing of textbooks & support of medical colleges in Afghanistan

Honorable lecturers and dear students,

The lack of quality text books in the universities of Afghanistan is a serious issue, which is repeatedly challenging the students and teachers alike. To tackle this issue we have initiated the process of providing textbooks to the students of medicine. In the past two years we have successfully published and delivered copies of 60 different books to the medical colleges across the country.

The Afghan National Higher Education Strategy (2010-1014) states:

“Funds will be made ensured to encourage the writing and publication of text books in Dari and Pashto, especially in priority areas, to improve the quality of teaching and learning and give students access to state-of- the-art information. In the meantime, translation of English language textbooks and journals into Dari and Pashto is a major challenge for curriculum reform. Without this, it would not be possible for university students and faculty to acquire updated and accurate knowledge”

The medical colleges' students and lecturers in Afghanistan are facing multiple challenges. The out-dated method of lecture and no accessibility to update and new teaching materials are main problems. The students use low quality and cheap study materials (copied notes & papers), hence the Afghan students are deprived of modern knowledge and developments in their respective subjects. It is vital to compose and print the books that have been written by lecturers. Taking the critical situation of this war torn country into consideration, we need desperately capable and professional medical experts. Those, who can contribute in improving standard of medical education and public health throughout Afghanistan, thus enough attention, should be given to the medical colleges.

For this reason, we have published 60 different medical textbooks from Nangarhar, Khost, Kandahar, Herat, Balkh & Kabul medical colleges. Currently we are working on to publish 60 more different medical textbooks, a sample of which is in your hand. It is to mention that all these books have been distributed among the medical colleges of the country free of cost.

As requested by the Ministry of Higher Education, the Afghan universities, lecturers & students they want to extend this project to non-medical subjects like (Science, Engineering, Agriculture, Economics & Literature) and it is reminded that we publish textbooks for different colleges of the country who are in need.

As stated that publishing medical textbooks is part of our program, we would like to focus on some other activities as following:

1. Publishing Medical Textbooks

This book in your hand is a sample of printed textbook. We would like to continue this project and to end the method of manual notes and papers. Based on the request of Higher Education Institutions, there is need to publish about 100 different textbooks each year.

2. Interactive and Multimedia Teaching

In the beginning of 2010, we were able to allocate multimedia projectors in the medical colleges of Balkh, Herat, Nangarhar, Khost & Kandahar. To improve learning environment the classrooms, conference rooms & laboratories should also be equipped with multimedia projectors.

3. Situational Analysis and Needs Assessment

A comprehensive need assessment and situation analysis is needed of the colleges to find out and evaluate the problems and future challenges. This would facilitate making a better academic environment and it would be a useful guide for administration and other developing projects.

4.College Libraries

New updated and standard textbooks in English language, journals and related materials for all important subjects based on international standards should be made available in the libraries of the colleges.

5.Laboratories

Each medical college should have well-equipped, well managed and fully functional laboratories for different fields.

6.Teaching Hospitals (University Hospitals)

Each medical college should have its own teaching hospital (University Hospital) or opportunities should be provided for medical students in other hospitals for practical sessions.

7.Strategic Plan

It would be very nice if each medical college has its own strategic plan according to the strategic plan of their related universities.

I would like to ask all the lecturers to write new textbooks, translate or revise their lecture notes or written books and share them with us to be published. We assure them quality composition, printing and free of cost distribution to the medical colleges.

I would like the students to encourage and assist their lecturers in this regard. We welcome any recommendations and suggestions for improvement.

We are very thankful to the German Federal Foreign Office & German Academic Exchange Service (DAAD) for providing funds for 90 different medical textbooks and the printing process for 50 of them are ongoing. I am also thankful to Dr. Salmaj Tural from J. Gutenberg University Mainz/Germany, Dieter Hampel member of Afghanic/Germany and Afghanic organization for their support in administrative & technical affairs.

I am especially grateful to GIZ (German Society for International Cooperation) and CIM (Centre for International Migration & Development) for providing working opportunities for me during the past two years in Afghanistan.

In Afghanistan, I would like cordially to thank His Excellency the Minister of Higher Education, Prof. Dr. Obaidullah Obaid, Academic Deputy Minister Prof. Mohammad Osman Babury and Deputy Minister for Administrative & Financial Affairs Associate Prof. Dr. Gul Hassan Walizai, the universities' chancellors and deans of the medical colleges for their cooperation and support for this project. I am also thankful to all those lecturers that encouraged us and gave all these books to be published.

At the end I appreciate the efforts of my colleagues Dr. M. Yousuf Mubarak, Abdul Munir Rahmanzai, Ahmad Fahim Habibi, Subhanullah and Hematullah in publishing books.

Dr Yahya Wardak

CIM-Expert at the Ministry of Higher Education, November, 2012

Karte 4, Kabul, Afghanistan

Office: 0756014640

Email: textbooks@afghanic.org

wardak@afghanic.org

Abstract:

This text book of abdominal surgery is written in twelve chapters and 298 pages for first and second semester of 4th grade students in curative faculty of Kabul Medical University.

1st chapter – is about stomach surgical disease.

2nd chapter – is about small intestine disease.

3rd chapter – is about intestinal obstruction.

4th chapter – is about vermiform appendix.

5th chapter – is about colon disease.

5th chapter – is about colon, rectum and anus disease.

7th chapter – is about liver disease.

8th chapter – is about biliary system disease.

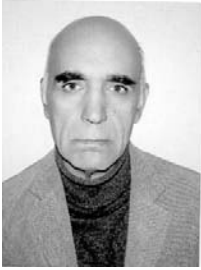
9th chapter – is about pancreas disease.

10th chapter – is about splenic disease.

11th chapter – is about peritoneal disease.

12th chapter – is about abdominal wall hernia disease.

بیوگرافی پوهاند دکتور عبدالوهاب "نورا"

پوهاند دکتور عبدالوهاب "نورا" فرزند محمد شاه "نورا" در سال ۱۳۳۰ در قریه سرورخیل ولسوالی فرزه ولایت کابل متولد و در سال ۱۳۳۶ شامل مکتب ابتدایه فرزه گردیده و بعد از ختم دوره ابتدایه شامل لیسه میرچه خان گردید. که موفقانه ازین لیسه ازین فارغ گردید. و بعد از سپری نمودن امتحان کانکور در سال ۱۳۵۹ شامل پوهنځی طب معالجوی پوهنتون Sankt Peters borg اتحاد شوروی سابق گردید. و در سال ۱۳۶۵ پوهنتون به درجه عالی فارغ گردیده که در همین سال بعد از سپری نمودن امتحان کدر به رتبه نامزد پوهنیار شامل کدر علمی در دیپارتمنت جراحی علی آباد گردیدم. در سال ۱۳۸۹ به رتبه پوهاند ترفیع نموده. در طول این مدت مصروف خدمت برای مریضان و مجروحین ، تدریس محصلین و تربیه دکتوران جوان در رشته جراحی در پولی کلینیک مرکزی ، شفاخانه علی آباد و میوند بوده. در شرایط مشکل جنگ همیشه مصروف تداوی مریضان جراحی بوده و هیچگاه وطن را ترک نه نموده. و در روز های جنگ دز خانه بطرف شفاخانه علی آباد غرض سپری نمودن نوکریوالی مورد اصابت مرمی تصادفی گردیده که در شفاخانه ۴۰۰ بستر (شهید سردار داود خان) عملیات گردیده و بعد از صحت یابی دوباره بوظیفه خویش ادامه داده.

RESUME

Personal Information

Name: Abdul Wahed Noora
F/Name: Abdul Wahab Noora
Address: Makroyan 3, Block 13, Apt 30 Kabul, Afghanistan
Email: Reshtinoora@yahoo.com
Contact #: 0795771111 - 0777245757

Education History

Bachelorette (High School Graduated) Abdul Hadi Dawi High School(2005)
CAT (Certified Accountant Technician) Bakhter University (2008 – 2010)

Work History

Western Union Operator	Kabul Bank	Feb 2006 – Sep 2007
Admin/Finance Assistant	UN-FAO	Oct 2007 – March 2009
Procurement Agent	US-Embassy	Jan 2010 – Sep 2011

Special Courses attended

General Banking	Kabul Bank
Finance & Budget	UN – FAO
Logistics & Procurement	UN – FAO
Department of State Acquisition Management	US – Embassy
Purchase Card	US – Embassy

Languages

Language	Reading	Writing	Speaking
Dari	Excellent	Excellent	Excellent
Pashto	Excellent	Excellent	Good
English	Excellent	Excellent	Excellent
Urdo	Good	Good	Good

References

Masood Noora

Political Assistant
UNAMA Political Department
Contact #: 0798560640
Email: nooram@un.org, Masoodnoora@yahoo.com

Mohammad Fahim Otmanzai

Logistics Officer
KAISEP – USAID
Contact#: 0700089880
Email: fahim_otmanzai@yahoo.com